

TR62 DÜZEY-2 BÖLGESİ BÖLGE PLANI

2024-2028

SOSYAL
GELİŞME VE
UYUM

KIRSAL
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

REKABET
GÜCÜ

KENTSEL
DAYANIKLILIK

İÇİNDEKİLER

Tablolar Listesi	3
Grafikler Listesi	3
Haritalar Listesi	3
Kısaltmalar	4
Yönetici Özeti	5
I. Giriş	9
II. Stratejik Öncelik, Hedef ve Tedbirler	11
Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması	11
Bölgeye Genel Bakış.....	11
Hedef ve Tedbirler	15
Hedef 1: Sürdürülebilir Mavi Ekonomi İlkeleri Çerçevesinde Deniz ve Kıyı Ekonomisi Geliştirilecektir	16
Hedef 2: İmalat Sanayiinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır	18
Hedef 3: Sanayide Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır	22
Hedef 4: Lojistik Altyapının Geliştirilmesi ile İhracat Odaklı Büyümeye Katkı Sağlanacaktır	25
Stratejik Öncelik 2: Sosyal Gelişmenin ve Uyumun Sağlanması.....	30
Bölgeye Genel Bakış.....	30
Hedef ve Tedbirler	36
Hedef 1: Göçle Gelenler ve Ev Sahibi Toplum Arasındaki Sosyal Uyum Güçlendirilecektir	36
Hedef 2: Kadınların İş Hayatına Katılımı Artırılacaktır	39
Hedef 3: Eğitimde ve İstihdamda Yer Almayan (NEET) Gençler İşgücüne Kazandırılacaktır	42
Hedef 4: Çocukların ve Gençlerin İyi Olma Hali Geliştirilecektir	45
Hedef 5: Mesleki Eğitim “Geleceğin Meslekleri” Çerçevesinde Desteklenecektir	47
Hedef 6: Sosyal Girişimcilik Geliştirilecektir	49
Stratejik Öncelik 3: Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi ve Dirençli Kent Yaklaşımının Geliştirilmesi	51
Bölgeye Genel Bakış.....	51
Hedef ve Tedbirler	56
Hedef 1: Afete Dirençli Kent Yaklaşımı Geliştirilecektir.....	56
Hedef 2: Sağlıklı ve Sürdürülebilir Kentler İçin Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır.....	59
Hedef 3: Kent-Bölge Yaklaşımı Kapsamında Kırsal Bütünleşik Kentsel Gelişme Odakları Oluşturulacak ve Ekonomik Faaliyetler Özendirilecektir	63
Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması	67
Bölgeye Genel Bakış.....	67

Hedef ve Tedbirler	73
Hedef 1: Kırsalda Beşeri ve Sosyal Sermaye Geliştirilerek Geçim Kaynakları Artırılacaktır.....	73
Hedef 2: Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değer Artırılacaktır	77
Hedef 3: Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır	81
Hedef 4: Kırsal Alanda Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi Sağlanacaktır	85
III. Mekansal Gelişme Şemaları	88
IV. Bölge Planı Stratejik Öncelik ve Hedeflerinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İle İlişkisi	97
V. Bölge Planı Performans Göstergeleri	98
VI. Örnek Yatırım Fırsatı ve Proje Fikri Künyeleri.....	104
VII. Örnek Program Künyeleri.....	156
EK.1 MEVCUT DURUM ANALİZİ	160

Tablolar Listesi

Tablo 1 TR62 Bölgesi'nde Cinsiyete Göre İşgücü Verileri (15-64 Yaş Grubu)	32
Tablo 2 15-29 Yaş Arasındaki NEET Oranı En Yüksek Düzey 2 Bölgeleri.....	33
Tablo 3 Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Yoksulluk Oranları	34

Grafikler Listesi

Grafik 1 Bölgesel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (2020, Cari Fiyatlarla).....	12
Grafik 2 TR62 Bölgesi'nin Yıllara Göre Toplam GSYİH'dan Aldığı Pay.....	12
Grafik 3 TR62 Nüfus Artışına Oranla Kişi Başı GSYİH (\$)	13
Grafik 4 Kişi Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla, 2004-2020	13
Grafik 5 İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Cari Fiyatlarla Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (TR62 Bölgesi).....	14
Grafik 6 İllerin Aldığı, Verdiği ve Net Göç, 2020-2021	31
Grafik 7 TR62 Bölgesi İşsizlik Oranı.....	32
Grafik 8 İlçeler Düzeyinde SED Yardımı Alan Kişilerin Sayısı.....	34
Grafik 9 Adana Merkez Yerleşiminin Etki Alanı	52
Grafik 10 Kent-Kır Sınıflamasına Göre Nüfusun Dağılımı, 2022	68
Grafik 11 Türkiye Kırsalında Geçim Kaynaklarının Dağılımı ve Önem Sıraları	69

Haritalar Listesi

Harita 1 Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması.....	31
Harita 2 Avrupa'da 15-29 Yaş Arasındaki NEET Oranları	33
Harita 3 Çukurova Bölgesi'nde Mevsimlik İşçilik Türleri.....	35
Harita 4 Türkiye'de Kentsel Yerleşimlerin Etki Alanları	52
Harita 5 Türkiye'de Afet Türlerine Göre Riskli Olan Bölgeler	54
Harita 6 Çukurova Bölgesi'nde Afete Uğramış Yerleşim Birimleri Haritası (1950-2008).....	54
Harita 7 Çukurova Bölgesi'nde Büyük Depremler Haritası (1900-2023)	54
Harita 8 Çukurova Bölgesi'nde Deprem Risk Durumu Haritası	54
Harita 9 Türkiye'de Kırsal Yerleşimlerde En Önemli Geçim Kaynakları	70
Harita 10 Adana ve Mersin'de Kırsal Yerleşimlerde En Önemli Geçim Kaynakları.....	70

Harita 11 Kırsal Yerleşimlerde Üretim Tesislerinin Dağılımı.....	71
Harita 12 Kırsal Yerleşimlerde Giden İşgücünün Hareket Türleri	71
Harita 13 Kırsal Yerleşimlerde Sosyal Tesislerin Dağılımı	72

Kısaltmalar

ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AR-GE: Araştırma Geliştirme
BGUS: Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi
Dolar: ABD Doları
EPP: Eko Endüstriyel Park
GSYİH: Gayrisafi Yurt İçi Hasıla
MEG: Mono Etilen Glikol
MESEM: Mesleki Eğitim Merkezi METİP: Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi Projesi
MIP: Mersin Uluslararası Limanı
MW: Megawatt
NEET: Eğitimde ve İstihdamda Bulunmayanlar (Not in Education, Employment, or Training)
OSB: Organize Sanayi Bölgesi
PP: Polipropilen
PTA: Saf Tereftalik Asit
SED: Sosyal Ekonomik Destek
SEGE: Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi
STEM: Science, Technology, Engineering, Mathematics
UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
YERSİS: Türkiye’de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Çalışması

TAKDİM

Ülkemizin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesini topyekûn artırma hedefi doğrultusunda Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde Millî Teknoloji Hamlesi ile yüksek teknolojlili ve katma değerli üretimi destekliyoruz. Küresel rekabet gücümüzü yükseltecek, ekonomik ve teknolojik bağımsızlığımızı güçlendirecek adımlar atıyoruz. Diğer yandan da Yerel Kalkınma Hamlesi ile 81 ilimizin potansiyelini ve yetkinliklerini harekete geçirecek politikalarla birlikte tüm bölgelerimizin bu yolculuğa azami katkıyı sunmasına yönelik program ve projeleri hayata geçiriyoruz.

Küresel değer zincirleriyle ilişkiler, üretim yapısı, dış ticaret düzeyi, girişimcilik kapasitesi, Ar-Ge ve yenilik performansı ve diğer illerle sosyo-ekonomik ilişkiler açısından illerimiz ayrıışmaktadır. İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Bursa ve Antalya gibi küresel değer zincirlerinde üst sıralarda yer alan illerimiz ve Kayseri, Gaziantep, Konya, Denizli ve Tekirdağ gibi önemli üretim ve ihracat merkezlerimiz ile birlikte imalat sanayi altyapısı ve kentsel hizmetler açısından daha yoğun müdahale ihtiyacı olan illerimiz mevcuttur.

İşte bu farklılıkları dikkate alan bölgesel kalkınma politikaları, refahın yurt sathında dengeli bir şekilde yayılmasını sağlama amacıyla öncelik verdiğimiz konuların başında gelmektedir. Buradan hareketle, 2024-2028 dönemi bölgesel gelişme politikalarımızın yeni stratejik çerçevesini ve uygulama araçlarını içeren Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejimizi (BGUS), “Küresel rekabette söz sahibi, refah düzeyi yüksek ve dirençli bölgeleriyle yerel dinamiklerini kullanarak topyekûn kalkınmış bir Türkiye” vizyonuyla kamu, özel sektör, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerle geniş bir katılımı hazırladık. Yerel düzeyde ise kalkınma ajanslarımızın her birinin sorumluluk sahasını da ifade eden 26 Düzey 2 Bölgesi için hazırladığımız bölge planlarında; Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi’yle uyumlu şekilde her bir bölgenin orta vadeli gelişme önceliklerini ve potansiyellerini tanımladık. Yerelde yine ilgili bütün paydaşların katılımıyla kalkınma ajanslarımızın koordinasyonunda hazırladığımız bölge planlarında uygulama aracı olarak örnek projeler de geliştirdik.

Bu kapsamda; Adana ve Mersin illerini kapsayan TR62 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı’nı da Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğümüz koordinasyonunda Çukurova Kalkınma Ajansımız eliyle ortaya koyduk.

TR62 Düzey 2 Bölgesi Bölge Planı; imalat sanayinde katma değer ve verimliliği artırarak bölgenin rekabet gücünü geliştirmek, sosyal uyum sorunlarını gidererek topyekûn sosyal gelişmeyi sağlamak, kentsel yaşam kalitesini iyileştirerek dirençli kent yaklaşımını geliştirmek, kırsal alanlarda ise gelir getirici faaliyetleri çeşitlendirmek ve yaşam kalitesini yükseltmek suretiyle sürdürülebilir kırsal kalkınmayı sağlamak doğrultusunda stratejik öncelikler, hedefler ve tedbirler içeriyor. Mavi ekonominin geliştirilmesi, yeşil dönüşümün gerçekleştirilmesi, turizmde çeşitlilik ve katma değer artırılması, imalat sanayinde yüksek verimlilik ve dijitalleşmenin sağlanması gibi konularda bölge planında yer alan amaçların hayata geçirilmesi için kamu ve özel sektöre yönelik proje örneklerine de planda ayrıca yer verdik. BGUS ve bölge planlarının hazırlık sürecinde Bakanlığımıza ve kalkınma ajanslarımıza katkı veren tüm kurum ve kuruluşlarımıza teşekkürlerimi sunuyorum. Başta Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü ve kalkınma ajansları personelimiz olmak üzere çalışmaların hazırlanmasında emeği geçen herkesi tebrik ediyorum.

Mehmet Fatih KACIR
Sanayi ve Teknoloji Bakanı

YÖNETİCİ ÖZETİ

Yönetici Özeti

Çukurova Bölgesi tarih boyunca iktisadi ve sosyo-kültürel anlamda önemli bir çekim merkezi olma niteliği taşımıştır. 1950’lerde merkezi düzeyde ve sistematik biçimde uygulamaya konan ithal ikameci sanayileşme politikaları, kırdaki nüfusun geçimlik tarım ekonomisiyle hayatını sürdürmesinin koşullarını oldukça güçleştirmiş ve başta İstanbul olmak üzere, İzmir, Adana ve sonrasında Kocaeli ve Bursa’da büyük ölçekli sanayi yatırımlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çukurova Bölgesi illerinden Adana, Türkiye’de sanayileşmenin öncü şehirlerinden biri haline gelirken, izleyen dönemde Mersin, limanı sayesinde ticarete hızla ilerlemiştir. Kırsal alanlardan kentlere ve ülkenin iç ve doğu kesimlerinden batı illerine doğru kitlesel göç de yine bu dönemin en önemli olgularından biridir. Bu dönemde çoğunlukla ülkemizin güneydoğu bölgesindeki kent, kasaba ve köylerden nüfus alan Adana ve Mersin, hızla büyüyerek ülkemizin önemli bir metropol bölgesini oluşturmuştur.

Çukurova Bölgesi’nin, özellikle doğusunda yer alan düzey-2 bölgeleri için bir çekim merkezi oluşturduğu söylenebilir. Mersin limanına sahip olan bölgenin, deniz yolu açısından doğusunda yer alan bölgeler için ana çıkış kapısı olması, sanayi ve lojistik altyapısının gelişmişliği ve tarımsal üretim bunda önemli bir role sahiptir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılan Türkiye’de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri (YER-SİS) araştırması kapsamında 2020 yılında yayımlanan “Türkiye’de Kentsel ve Kırsal Hizmet Merkezleri Raporu” na göre, ülke çapında etki alanları 18 bölge merkezi çevresinde şekillenen ve bu merkezlere bağlanan ağaç diyagramı şeklindeki bir yapı bulunmakta olup, Adana ili de, Mersin, Hatay ve Osmaniye illerinin önemli bölümünü içine alan bir bölge merkezidir. Öte yandan, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi çalışmaları kapsamında Türkiye’nin bazı kentlerinin mevcut sınırlarını aşmış olduğu, çevresindeki yerleşim alanlarıyla işlevsel olarak bütünleştiği ve farklı illerin birleşerek bölgeselleşme eğilimine girdiği ortaya konulmuştur ve kent-bölgeler olarak tanımlanan bu grup illere örnek olarak Adana-Mersin verilmektedir.

Adana ve Mersin illeri, ihracat ve gayrisafi yurtiçi hasıla gibi bazı istatistiki verilere göre son dönemde potansiyelinin altında seyrediyor gözükse de bölgenin Türkiye için önemi değişmeyen bir gerçektir. Günümüzde yaşanan gelişmeler ve bölgede gerçekleştirilen büyük ölçekli yatırımlar esasen Çukurova Bölgesi’nin jeo-stratejik önemini artırmaktadır. Bir yandan, ulaşım olanaklarının iyileşmesi ile birlikte doğu yönündeki ticaret ağının gelişmesi, diğer yandan tarımsal üretim artışı ve sanayi alanındaki yatırımlar, Çukurova Bölgesi’nin tarım ve sanayi üretiminde ve ticaret merkezi olarak öne çıkmasında önemli rol oynayan gelişmelerdir. Bu süreçlere bölgenin enerji hatlarının kesişim noktasında olması ve artan liman kapasitesi gibi etkenler ilave edildiğinde, bölgenin Türkiye’nin güneyinde bir dış ticaret ve lojistik merkezi, enerji ve sanayi odağı olması sürecinin önümüzdeki dönemde hızlanacağı öngörülmektedir.

2024-2028 Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi’nde “Rekabetçi İller” kapsamında değerlendirilen Adana ve Mersin illerinin oluşturduğu Çukurova Bölgesi’nin ülke için önemli bir gelişme odağı ve pek çok sosyo-ekonomik ilişkinin kesişme noktası olma özelliğini koruyacağı açıktır. Ulusal ölçekte bir planlamanın ürünü olarak önümüzdeki dönemde tamamlanacak olan ulaşım, lojistik ve enerji ile ilgili

büyük ölçekli altyapı yatırımları sayesinde bölgenin, çevre illerin yanında uluslararası düzeyde Doğu Akdeniz Bölgesi'nde bir çekim merkezi olma özelliğinin daha da belirginleşeceği öngörülmektedir. Bu noktada küresel ve ulusal düzeyde ortaya konulan yeşil dönüşüm ve mavi ekonomi ilkeleri de yol gösterici olmaktadır. Diğer bir deyişle, bölgesel anlamda daha rekabetçi bir üretimin, daha sürdürülebilir, çevreci bir ekonomiye geçiş ve mavi ekonominin desteğiyle olabileceği değerlendirilmektedir.

Sanayi, tarım ve hizmetler alanında önemli bir üretim potansiyeline sahip olan Çukurova Bölgesi, kadının istihdama katılımı, genç istihdamı, göçle gelenlerin sosyo-ekonomik uyumu, mevsimlik tarım işçilerinin iş ve yaşam koşulları, sosyal uyum ve sosyal altyapı gibi konularda bazı eksiklikleri olan bir bölge konumundadır. Bölge içi gelişmişlik farklarının yüksek olduğu Çukurova Bölgesi'nde, gelir dağılımındaki dengesizlik kırsal ve kentsel alanda kendini göstermektedir. Diğer yandan, göç çerçevesinde bölgenin, özellikle doğusunda yer alan bölgelerle önemli sosyo-kültürel ilişkileri bulunmaktadır. Ayrıca, turizm gelişme koridorunun bir parçasını oluşturduğundan dolayı Çukurova Bölgesi'nin çevre bölgelerle önemli turizm ilişkileri de vardır. Çukurova Bölgesi, yakın çevresi için bir çekim merkezi olmakla kalmayıp ana ulaşım bağlantıları sayesinde Marmara, İç Anadolu, Doğu Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleriyle de ekonomik ilişkiler kurmuş durumdadır.

Ülkemizde gerek bölgeler arasında gerekse Çukurova Bölgesi içindeki gelişmişlik farklarını artıran ve göçlerle şekillenen hızlı ve çarpık kentleşmeyi besleyen ana dinamiklerden birinin de kırsal yörelerde yaşanan kalkınma problemleri olduğu yaygın olarak kabul görmektedir. Bu bakımdan, ekonomik ve sosyal refahın bölge sathına daha dengeli bir şekilde yayılması amacıyla kırsal kesimdeki az gelişmişliğin giderilmesine yönelik kırsal politikalar önem taşımaktadır. Bölge Planı kapsamında kırsal refahın artırılmasının hedeflendiği tedbirlerle kırsaldaki yaşam kalitesinin yükseltilmesi, geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi, beşeri sermayenin geliştirilerek kırsalın cazip hale getirilmesi ve kırsal yörelerin rekabetçi oldukları ürün ve zenginliklere dayanan yerel kalkınma projelerinin hayata geçirilmesi hedeflenmektedir.

Diğer yandan, tarihsel olarak sismik anlamda aktif bir bölge olan Çukurova, 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş merkezli depremlerden ciddi biçimde etkilenmiştir. Özellikle depremlerden birinci derecede etkilenen 11 ilin afet yönetimi konusunda bazı eksiklikleri olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede Adana ve Mersin illeri için hem afet hazırlık hem de iyileştirme alanlarında kısa ve orta vadeli bazı stratejiler geliştirilmiştir. Adana'dan farklı olarak Mersin'de afetten kaynaklı önemli bir hasar olmasa da ilin almış olduğu yoğun göç, sosyal ve ekonomik toparlanmaya yönelik stratejilerin bölgenin tamamı için bütüncül biçimde ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

Çukurova Bölgesi depremin yanı sıra iklim değişikliği kaynaklı olaylar açısından da bazı riskler taşımaktadır. Beklenen çeşitli jeolojik ve iklimsel tehlikelerin bölgede bulunan bazı kritik altyapı tesisleri açısından çeşitli riskler oluşturmakta olduğu bilinmektedir. Bölge kentlerinin karşı karşıya olduğu değerlendirilen tehlikeler arasında deprem, deniz taşkını, nehir taşkını ve ani sel, sıcak hava dalgası, rüzgar fırtınası, hortum ve yağış kaynaklı heyelanlar bulunmaktadır. Son yıllarda bölgede çok sayıda kentsel taşkın, tarım ürünlerine zarar verecek boyutta dolu fırtınaları, toprak kaymaları ve benzer

olaylar yaşanmıştır. Bu itibarla, bölgede kritik altyapı direnci alanında yapılacak yatırımlar hayati öneme sahiptir.

Özetle, Çukurova Bölgesi'nin ülke için önemli bir gelişme odağı ve pek çok sosyo-ekonomik ilişkinin kesişme noktası olduğu görülmektedir. Ulusal ölçekteki planlama çalışmaları sonucunda önümüzdeki dönemde tamamlanacak olan büyük ölçekli alt ve üstyapı yatırımları sayesinde Adana ve Mersin'in çevre iller için çekim merkezi olma özelliğinin daha da artacağı öngörülmektedir. Bu çerçevede Adana ve Mersin'in, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi kapsamında ortaya konulan "Rekabetçi İller" konumlarını pekiştirecekleri düşünülmektedir.

Ulusal ölçekte belirlenen temel öngörüler çerçevesinde Çukurova Bölgesi için 2024-2028 dönemi hedefiyle ortaya konulan vizyon; "stratejik konumunu ve zengin kaynaklarını sürdürülebilir değerlere dönüştüren, Doğu Akdeniz'in lider bölgesi Çukurova"dır. Bu bölgesel vizyona ulaşmak için Planın ana eksenlerini oluşturan dört stratejik öncelik ise;

- Rekabet Gücünün Artırılması,
- Sosyal Gelişmenin ve Uyumun Sağlanması,
- Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi ve Dirençli Kent Yaklaşımının Geliştirilmesi,
- Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması' dır.

Bu stratejik önceliklerle bağlantılı olarak belirlenen yatay öncelikler ise, iklim değişikliğine uyum, yeşil dönüşüm ve dijitalleşmedir. Plan kapsamında belirlenen dört stratejik öncelik çerçevesindeki temel bölgesel hedefler aşağıda sunulmaktadır:

Stratejik Öncelik 1:
Rekabet Gücünün
Artırılması

- Hedef 1:** Sürdürülebilir Mavi Ekonomi İlkeleri Çerçevesinde Deniz ve Kıyı Ekonomisi Geliştirilecektir
- Hedef 2:** İmalat Sanayiinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır
- Hedef 3:** Sanayide Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır
- Hedef 4:** Lojistik Altyapının Geliştirilmesi ile İhracat Odaklı Büyümeye Katkı Sağlanacaktır

Stratejik Öncelik 2:
Sosyal Gelişmenin ve
Uyumun Sağlanması

- Hedef 1:** Göçle Gelenler ve Ev Sahibi Toplum Arasındaki Sosyal Uyum Güçlendirilecektir
- Hedef 2:** Kadınların İş Hayatına Katılımı Artırılacaktır
- Hedef 3:** Eğitimde ve İstihdamda Yer Almayan (NEET) Gençler İş Gücüne Kazandırılacaktır
- Hedef 4:** Çocukların ve Gençlerin İyi Olma Hali Geliştirilecektir
- Hedef 5:** Mesleki Eğitim “Geleceğin Meslekleri” Çerçevesinde Desteklenecektir
- Hedef 6:** Sosyal Girişimcilik Geliştirilecektir

Stratejik Öncelik 3:
Kentsel Yaşam
Kalitesinin İyileştirilmesi
ve Dirençli Kent
Yaklaşımının
Geliştirilmesi

- Hedef 1:** Afete Dirençli Kent Yaklaşımı Geliştirilecektir
- Hedef 2:** Sağlıklı ve Sürdürülebilir Kentler İçin Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır
- Hedef 3:** Kent-Bölge Yaklaşımı Kapsamında Kırsal Bütünleşik Kentsel Gelişme Odakları Oluşturulacak ve Ekonomik Faaliyetler Özendirilecektir

Stratejik Öncelik 4:
Sürdürülebilir Kırsal
Kalkınmanın
Sağlanması

- Hedef 1:** Kırsalda Beşeri ve Sosyal Sermaye Geliştirilerek Geçim Kaynakları Artırılacaktır
- Hedef 2:** Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değer Artırılacaktır
- Hedef 3:** Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır
- Hedef 4:** Kırsal Alanda Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi Sağlanacaktır

GİRİŞ

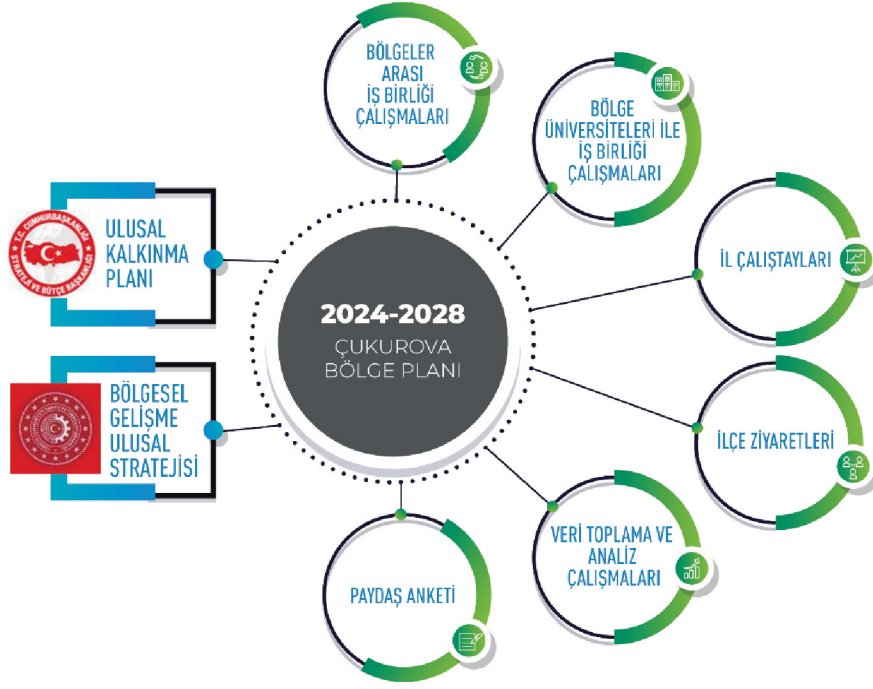
I. Giriş

2024-2028 Çukurova Bölge Planı, Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100. yılını kutladığımız günlerde, Türkiye Yüzyılı vizyonunun gerçekleşmesine katkı sağlayan ulusal stratejiler doğrultusunda önümüzdeki beş yıllık döneme ilişkin Çukurova Bölgesinin stratejik öncelik ve hedeflerini ortaya koymaktadır. Plan, ulusal ölçekte 2023 yılı içerisinde tamamlanan ve onaylanarak yürürlüğe giren On İkinci Kalkınma Planı'nın vizyon ve temel öncelikleri esas alınarak hazırlanmıştır. Bu çerçevede On İkinci Kalkınma Planı'nda ortaya konulmuş olan "Türkiye Yüzyılında çevreye duyarlı, afetlere dayanıklı, ileri teknolojiye dayalı yüksek katma değer üreten, geliri adil paylaşan, istikrarlı, güçlü ve müreffeh bir Türkiye" vizyonu, Çukurova Bölge Planı çalışmaları için de temel yol gösterici olmuştur. Diğer yandan, yine 2023 yılı içerisinde tamamlanan 2024-2028 Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi de 'Küresel rekabette söz sahibi, refah düzeyi yüksek ve dirençli bölgeleriyle, yerel dinamiklerini kullanarak topyekûn kalkınmış bir Türkiye' vizyonu ile Bölge Planı çalışmalarına ışık tutmuştur.

Ulusal öncelikler çerçevesinde bölgeye ilişkin hedef ve stratejilerin belirlenmesi sürecinde gözetilen temel planlama prensipleri; katılımcılık, sürdürülebilirlik, sonuç odaklılık ve özgünlük olarak tanımlanabilir.

2022 yılının Nisan ayında başlayan çalışmanın ilk bölümü 2023 yılının başlarında tamamlanmıştır. Buna karşın, 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli gerçekleşen yıkıcı depremler sonrasında depremden ciddi biçimde etkilenen illere ilişkin hedef ve stratejilerde beliren revizyon ihtiyacı nedeniyle plan taslağı üzerinde güncellemeler yapılmış ve Kasım 2023'te Plan nihai hale getirilmiştir. Bölge Planı hazırlık süreci yedi başlık altında özetlenebilir:

- 1.On İkinci Kalkınma Planı ile Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) çalışmaları başta olmak üzere ulusal ölçekte hazırlanmış olan temel strateji belgelerinin incelenmesi ve bölge planı üst çerçevesinin oluşturulması,
- 2.Yerel düzeyde ilçe ziyaretleri ve il çalıştaylarının düzenlenmesiyle kamu, özel kesim ile sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin planlama sürecine katılımlarının sağlanması,
- 3.Veri toplama ve analiz çalışmalarının tamamlanması,
- 4.Plan taslağının hazırlanması ve yerel paydaşlarla paylaşılarak görüş ve önerilerinin alınması,
- 5.Yerel düzeyde alınan görüş ve öneriler çerçevesinde düzeltmeler ile deprem sonrası güncellemelerin yapılarak taslak dokümanın oluşturulması.
- 6.Doküman üzerinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın koordinasyonunda ulusal ölçekte kurum ve kuruluşların görüş ve önerilerinin alınması
- 7.Ulusal ölçekteki görüşlerin Plan'a yansıtılması ile nihai dokümanın oluşturulması.

Yukarıda farklı aşamaları vurgulanan Bölge Planı hazırlık sürecinde ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü ile işbirliğinde coğrafi bilgi sistemleri kullanılarak bazı mekânsal analizler ve haritalama çalışmaları da gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların devamı niteliğinde oluşturulan Mavi Ekonomi Atlas'ının hem deniz hem de karasal alanda bölgenin ihtiyacı olan veri gereksinimini önemli biçimde karşılaması öngörülmektedir. Plan hazırlıkları çerçevesinde Adana ve Mersin'de düzenlenen il çalıştaylarında yapılan paydaş anketi ile Bölge Planı vizyonuna ilişkin yerel paydaşların katkıları alınmıştır. Batı Akdeniz, Doğu Akdeniz ve İpekyolu Kalkınma Ajanslarının katılımlarıyla bölgeler arası iş birliği toplantısı gerçekleştirilerek ortak bölgesel stratejiler geliştirilmesine yönelik bir işbirliği çalışması yürütülmüştür.

Çukurova Bölge Planı kapsamında Adana ve Mersin'de gerçekleştirilen iki il çalıştayına toplamda 250 kurum ve kuruluş temsilcisi, dış ilçelerde gerçekleştirilen ziyaret ve ilçe toplantılarına toplam 110 yerel paydaş aktif katılım sağlamıştır. İl çalıştayları esnasında yapılan vizyon anketini yerel paydaşlar tamamlamıştır. Bunun dışında Adana ve Mersin illerinde düzenlenen İl Koordinasyon Kurulu toplantılarında Bölge Planı çalışmalarına dair bilgilendirmeler yapılarak yereldeki tüm kamu kurumlarının çalışmalar hakkında detaylı bilgi sahibi olması sağlanmıştır.

Tüm bu çalışmalar neticesinde oluşturulan Bölge Planı taslağı resmi yazı ile yereldeki kurum ve kuruluşlara iletilerek görüş ve değerlendirmeleri talep edilmiştir. Çukurova Bölge Planı bu şekilde, toplumun tüm kesimlerinin görüş ve önerilerini mümkün olduğunca yansıtmaya çalışan temel doküman olarak yüksek bir sahiplenme yaratmış bulunmaktadır.

STRATEJİK ÖNCELİK, HEDEF VE TEDBİRLER

II. Stratejik Öncelik, Hedef ve Tedbirler

Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması

Bölgeye Genel Bakış

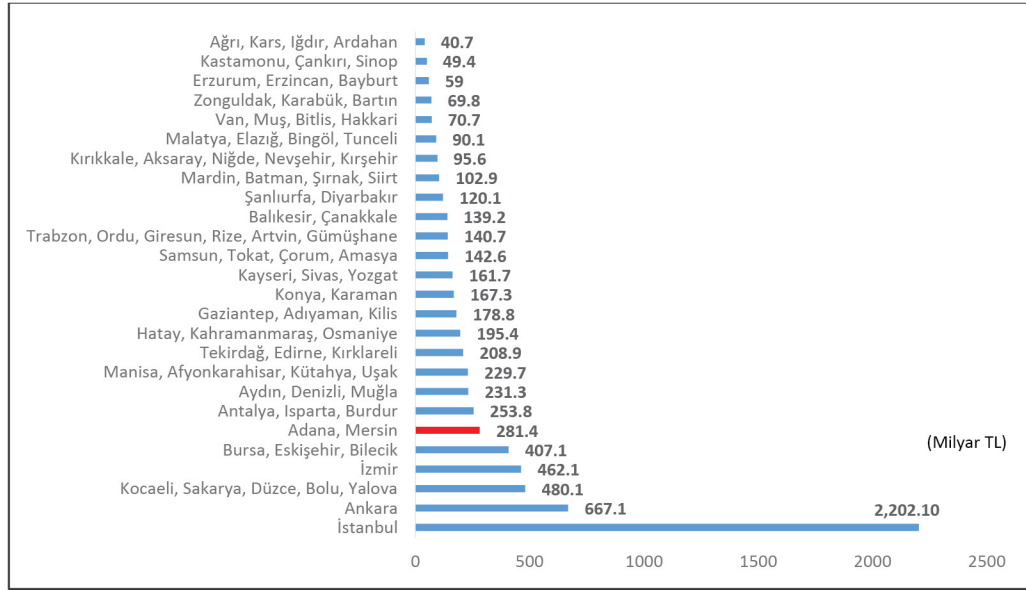
Küresel ölçekte uluslararası rekabet baskısının giderek arttığı günümüzde özellikle imalat sanayiinde rekabet gücü belirleyicileri arasında teknoloji ve yenilik kapasitesi ön plana çıkmaktadır. Küresel düzeyde tüketici taleplerinin yeniden şekillenmesiyle, teknolojik üretim yeteneğinin önemi artmakta, tasarım, lojistik, satış ve pazarlama gibi hizmet bileşenlerinin ve markalaşmanın imalat sanayiinin rekabetçiliği üzerindeki etkisi güçlenmektedir. İmalat sanayii; istikrarlı büyüme, cari açığı azaltma, kalıcı istihdam yaratma, yenilikçilik ve teknolojik gelişim gibi faktörler açısından kritik öneme sahip bulunmaktadır.

Büyük ölçekli üretim merkezlerinin yanı sıra, esnek ve kaliteli üretim yapabilme kabiliyeti ile piyasalara yakınlık gibi özelliklere sahip olan ülkemizin pandemi sonrası dönemde ciddi fırsatlar yakalayabileceği öngörülmektedir. Bu kapsamda, sürdürülebilir ekonomik büyümenin ve kalkınmanın sağlanmasında imalat sanayiinin Çukurova Bölgesi'ne de önemli katkılar sunacağı değerlendirilmektedir.

On İkinci Kalkınma Planında da imalat sanayiinin, özellikle verimlilik artışındaki kritik rolü nedeniyle ülkelerin kalkınmasında ve sürdürülebilir büyümesinde önem arz etmekte olduğu ifade edilmekte, ihracat potansiyeli sayesinde döviz geliri ve teknoloji transferine imkân sağlaması nedeniyle imalat sanayiinde yatırımı, üretimi, istihdamı ve ihracatı artırmaya yönelik politikalara öncelik verileceğinin altı çizilmektedir. Küresel rekabet gücünü korumaya devam etmekte olan imalat sanayiinde ülkemizde üretim, istihdam ve ihracat gibi temel göstergelerde artış eğilimi görülmektedir. On İkinci Kalkınma Planında ifade edildiği üzere, ülkemiz imalat sanayii katma değerinin GSYH içindeki payı 2019 yılında yüzde 18,4 iken 2022 yılında yüzde 22,1'e ulaşmıştır. 2019 yılında 171,2 milyar dolar olan imalat sanayii ihracatı ise 2022 yılında 240,4 milyar dolara yükselmiştir. Bu dönemde imalat sanayii alt sektörleri itibarıyla verimlilik artışı yaşanmış olmakla birlikte küçük ölçekli firmalarda verimlilik artışı istenilen seviyelere ulaşmamıştır. Orta-düşük ve düşük teknoloji alt sektörlerin imalat sanayii içindeki ağırlığı ve önemi devam etmekte olup, imalat sanayiinde teknoloji ve yenilik odaklı yapısal dönüşüm ihtiyacı bulunmaktadır.

Öte yandan, Çukurova Bölgesine ilişkin bazı temel ekonomik göstergeler, bölgenin son dönemde potansiyelinin altında bir gelişme göstermiş olduğunu ortaya koymaktadır. 2021 yılı bölgeler bazında GSYİH sıralamasında TR62 (Adana, Mersin) bölgesi 281,4 milyar TL ile 26 düzey 2 bölgesi arasında 6. sırada yer almaktadır (Grafik 1). İller bazında GSYİH sıralamasında ise Adana ili 141 milyar 67 milyon TL ile 10. sırada yer almakta olup Türkiye içindeki payı %1,95'dir. Mersin ili ise 139 milyar 76 milyon TL ile 11. sırada yer almaktadır ve Türkiye toplamı içerisindeki payı %1,92'dir.

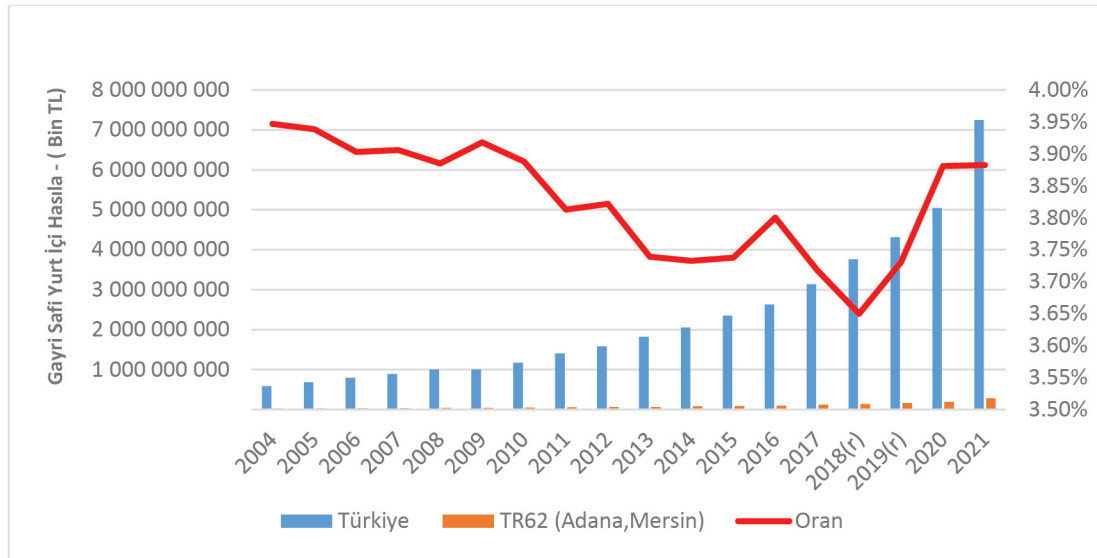
Grafik 1 Bölgesel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (2021, Cari Fiyatlarla)

Kaynak: TÜİK, 2021.

Grafik 2’de görüldüğü gibi TR62 Bölgesi’nin yıllara göre Türkiye çapında GSYİH’den aldığı pay 2004 yılından başlayarak uzun bir süre düşüş eğilimi göstermiş, 2018 yılından itibaren ise artış yönünde ilerleme kaydetmiştir. Bununla birlikte, 2001 yılında ulusal gelirden yaklaşık % 5,8 pay alan bölgenin 2021 yılındaki payı %3,9’a düşerek yaklaşık % 32’lik bir kayba uğramıştır.

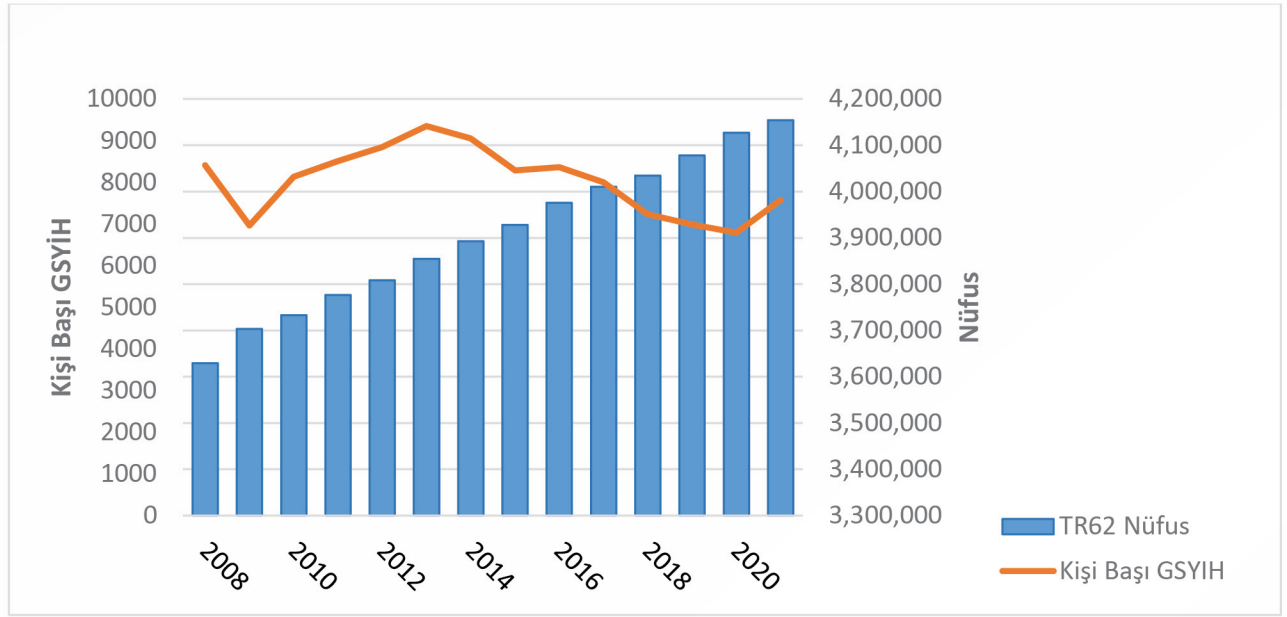
Grafik 2 TR62 Bölgesi’nin Yıllara Göre Toplam GSYİH’den Aldığı Pay

Kaynak: TÜİK, 2021.

Diğer yandan, TR62 Bölgesi’nin 2007-2013 yılları arasında yukarı eğilimli olan nüfus artışına oranla dolar bazında kişi başına düşen GSYİH değeri, 2016 yılından sonra düşüş eğilimi göstermektedir (Grafik 3).

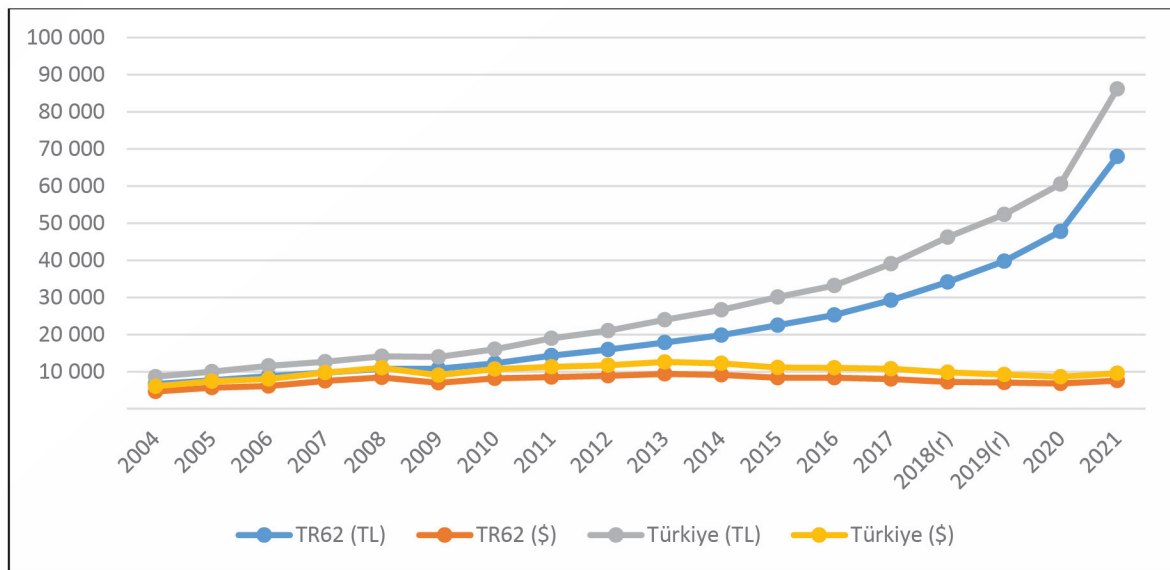
Grafik 3 TR62 Nüfus Artışına Oranla Kişi Başı GSYİH (\$)

Kaynak: TÜİK, 2021.

2021 yılında Türkiye genelinde kişi başına düşen GSYİH değeri 9.592 dolar seviyesinde iken, Mersin ve Adana illerinde bu değer Türkiye ortalamasının altında ve sırayla 8.278 dolar ve 6.977 dolar olarak gerçekleşmiştir. Mersin, dolar bazında kişi başına düşen GSYİH değerine göre iller arasında 23. sırada iken, Adana 38. sırada yer almaktadır. Grafik 4'te görüleceği üzere, kişi başına GSYİH değerleri 2004-2021 yılları arasında dolar ve TL bazında ülkesel ve bölgesel düzeyde benzer eğilimler göstermektedir. Diğer yandan, TÜİK tarafından son yapılan araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'de yıllık ortalama eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri 2021 yılında 37 bin 400 TL iken, TR62 Çukurova Bölgesi'nde 30 bin 227 TL olmuş ve Türkiye ortalamasının altında gerçekleşmiştir.

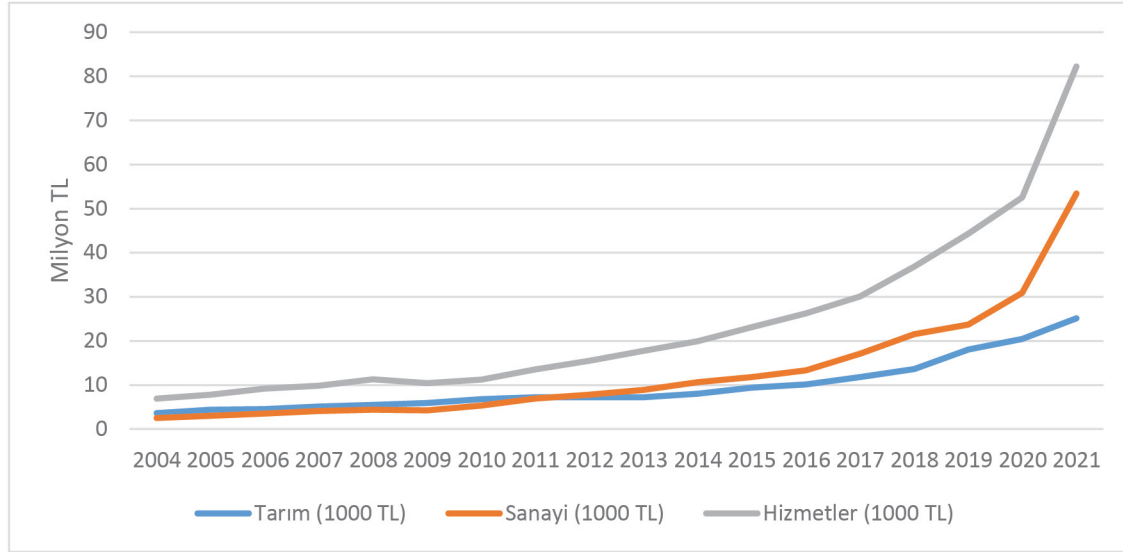
Grafik 4 Kişi Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla, 2004-2021

Kaynak: TÜİK, 2021.

Adana ilinin 2021 yılı itibariyle tarım sektöründe Türkiye toplam üretimindeki payı % 2,5 olup, il bu oranla iller bazında 8. sıradadır. Sanayi sektörünün Türkiye toplamı içindeki payı % 2,1 olup, Adana iller sıralamasında 9. sırada bulunmaktadır. Adana'nın hizmetler sektöründe Türkiye içindeki payı ise % 1,8 olup iller sıralamasında 8. sırada yer almaktadır. Mersin ilinde hizmetler sektöründeki gerçekleştirmeler Türkiye geneli ile paralellik gösterirken, tarım, inşaat ve sanayi sektörlerinin payı genişlemiştir. Mersin ili, 2021 yılı cari fiyatlarıyla Türkiye GSYİH içerisinde tarım sektöründe sahip olduğu %3,7'lik pay ile 4., sanayi sektöründe %1,2'lik payla 16., inşaat sektöründe %3'lük payla 4. ve hizmetler sektöründe %2,0'lik payla 7. sırada yer almaktadır.

Grafik 5 İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Cari Fiyatlarla Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (TR62 Bölgesi)

Kaynak: TÜİK, 2021.

TÜİK özel ticaret sistemine göre dış ticaret istatistikleri de Çukurova Bölgesinin potansiyelinin altında seyrettiğini teyit etmektedir. 2010 yılında 1,4 milyar dolarlık ihracatıyla iller arasında 11. sırada yer alan Adana, 2022 yılında 3 milyar dolar ihracat hacmiyle 13. sıraya gerilemiştir. Bununla birlikte son 3 yılda Adana ihracatının Türkiye içindeki payı artmaktadır. Adana'da 2022 yılı yurtdışı satışlarda bir önceki yıla göre %21 artış gözlenmiş olup, ilden 177 farklı ülkeye ihracat yapılmaktadır. Adana ihracatının %25'i kimya sektöründen yapılmıştır. Türkiye'nin kimya ihracatının %5'i Adana'dan gerçekleştirilmiştir. Adana'nın en fazla ihracat yaptığı diğer sektörler gıda, tekstil, tarım, makine ve plastiktir. 2019 yılında motorlu kara taşıtları sektörü 5. sırada yer almasına rağmen pandemi dönemi ve sonrasında bu sektörde ihracat hacmi azalmıştır. Adana ihracatının %43,8'i düşük teknoloji ürünlerde yoğunlaşmaktadır. İl ihracatının sadece %0,7'si yüksek teknoloji ürünlerdedir. Türkiye ihracatında düşük teknoloji ürünlerin payı 2021 yılı itibariyle %32,9, yüksek teknoloji ürünlerin payı ise %3'tür. Bu veriler Adana'nın ihraç ettiği ürünlerin teknoloji düzeyinin Türkiye ortalamasının altında olduğunu göstermektedir.

TÜİK ihracat verilerine göre Mersin 2010 yılında 1,2 milyar dolarlık ihracatıyla Türkiye'de 12. sırada iken, 2022 yılında 2,8 milyar dolar ihracat hacmiyle iller arasında 14. sıraya gerilemiştir. Bununla birlikte, ilin Türkiye ihracatından aldığı pay %1'den %1,2'ye yükselmiş olup artış eğilimindedir. Mersin ihracatının %60'ı tarım ve gıda ürünleri sektörlerine dayanmaktadır. Ayrıca TÜİK istatistiklerine göre

kent hem tarımsal gelirden hem de tarımsal ihracatta ülke genelinde 4. sırada yer almaktadır. Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri ihracatında son dönemde önemli bir artış yaşanmıştır. Mersin'in en fazla ihracat yaptığı diğer sektörler kimya, makine ve giyim eşyalarıdır. Mersin ihracatının %53,8'i düşük teknoloji ürünlerde ve sadece %1,4'ü yüksek teknoloji ürünlerdedir.

İhracat verilerinden anlaşılacağı üzere, Çukurova Bölgesinin her iki ilinde de ihracat düşük ve orta düşük teknoloji ürünlerde yoğunlaşmaktadır. Bu eğilim, düşük ve orta düşük teknoloji ağırlıklı Türkiye'nin toplam ihracat verileriyle benzerlik göstermektedir. Çukurova Bölgesi'nde tarımsal üretim ile bu ürünlerin ihracatının yoğun olmasının yanında, gıda ve içecek ürünleri, tekstil ve hazır giyim gibi düşük teknoloji olarak değerlendirilen sektörlerde yoğunlaşan ihracat verilerinin bu sonucu ortaya çıkardığı düşünülmektedir.

Çukurova Bölgesi'nin, sahip olduğu potansiyelin altında seyrettiğini ortaya koyan tüm bu temel istatistikler bölgenin Türkiye için önemini azaltmamaktadır. Bilakis yaşanan gelişmeler ve bölgede devam eden büyük ölçekli yatırımlar Çukurova Bölgesi'nin jeo-stratejik önemini artırmaktadır. Bir yandan, ulaştırma olanaklarının iyileşmesi ile birlikte özellikle doğu yönündeki ticaret ağının gelişmesi, diğer yandan tarımsal üretim artışı ve sanayi alanındaki yatırımlar, Çukurova Bölgesi'nin tarım, sanayi üretimi ve ticaret merkezi olarak öne çıkmasında önemli rol oynayan gelişmelerdir. Bu süreçlere bölgenin enerji hatlarının kesişim noktasında olması ve artan liman kapasitesi gibi etkenler ilave edildiğinde, bölgenin Türkiye'nin güneyinde bir dış ticaret ve lojistik merkezi, enerji ve sanayi odağı olması sürecinin önümüzdeki dönemde hızlanarak devam edeceği öngörülmektedir. Önümüzdeki dönemde tamamlanacak olan büyük ölçekli altyapı yatırımları sayesinde bölgenin, çevre illerin yanında uluslararası düzeyde Doğu Akdeniz Bölgesi'nde bir çekim merkezi olma özelliğinin daha da belirginleşeceği değerlendirilmektedir. Bu noktada küresel ve ulusal düzeyde ortaya konulan yeşil dönüşüm ve mavi ekonomi ilkeleri de yol gösterici olmaktadır. Diğer bir deyişle, bölgesel anlamda daha rekabetçi bir üretimin, daha sürdürülebilir ve çevre ile dost bir ekonomiye geçiş ve mavi ekonominin geliştirilmesiyle gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir.

Hedef ve Tedbirler

Rekabet Gücünün Artırılması Stratejik Önceliği altında dört hedef bulunmaktadır. Bu hedefler; "Sürdürülebilir Mavi Ekonomi İlkeleri Çerçevesinde Deniz ve Kıyı Ekonomisinin Geliştirilmesi", "İmalat Sanayiinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması", "Sanayide Yeşil Dönüşüm Uygulamalarının Yaygınlaştırılması" ve "Lojistik Altyapısının Geliştirilmesi ve İhracat Odaklı Büyümeye Katkı Sağlanması"dır.

Hedef 1: Sürdürülebilir Mavi Ekonomi İlkeleri Çerçevesinde Deniz ve Kıyı Ekonomisi Geliştirilecektir

“Sürdürülebilir Mavi Ekonomi İlkeleri Çerçevesinde Deniz ve Kıyı Ekonomisinin Geliştirilmesi” hedefi kapsamında üç tedbir bulunmaktadır. Bunlar; denize bağlı sektörlerin belirlenmesi ve ekonomik değer elde edilmesi için yol haritasının oluşturulması, deniz kaynaklarının çevresel hassasiyetler gözetilerek korunması ve yönetilmesi, kıyı alanlarının sektörlerin talepleri ile entegre biçimde koruma-kullanma dengesi dikkate alınarak bütünlük yönetimi ve planlamasının yapılmasıdır.

Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması	
Hedef 1: Sürdürülebilir Mavi Ekonomi İlkeleri Çerçevesinde Deniz ve Kıyı Ekonomisi Geliştirilecektir	Tedbir 1: Denize bağlı sektörler belirlenerek ekonomik değer elde edilmesi için mavi ekonomi yol haritası oluşturulacaktır
	Tedbir 2: Deniz kaynakları çevresel hassasiyetler gözetilerek korunacak ve yönetilecektir
	Tedbir 3: Kıyı alanlarının sektörlerin talepleri ile entegre biçimde koruma-kullanma dengesi dikkate alınarak bütünlük yönetimi ve planlaması yapılacaktır

Tedbir 1: Denize bağlı sektörler belirlenerek ekonomik değer elde edilmesi için mavi ekonomi yol haritası oluşturulacaktır

Türkiye genelinde denizden elde edilen ekonomik faydanın olması gerekenden çok daha düşük olduğuna dair genel bir kanı bulunmaktadır. Bununla birlikte deniz ekosistemi üzerindeki baskılar da oldukça fazladır. Çukurova Bölgesi’ndeki durum ülke geneline benzer olup, bölge Doğu Akdeniz havzasındaki su kalitesi en düşük bölgelerden biridir. Bölgede denizlerden faydalanan sektörler oldukça sınırlıdır. Toplamda 480 km’yi bulan kıyı şeridi uzunluğu ile birer deniz kenti olması gereken Mersin ve Adana’nın deniz sağlığını koruyan ve bu yöntemle turizm, halk sağlığı, deniz gıdası yönünden gelişmiş, yenilikçi uygulamaların öncüsü ve denize dayalı istihdamın üst seviyede olduğu kentlere dönüştürülmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede, öncelikle önemli bir doğal kaynak olarak denizden elde edilen katma değer artırılacak, yenilikçi ve denize dayalı yeni ekonomik faaliyetler belirlenecek, bu faaliyetlerin bölgede hangi koşullarda uygulanabileceği araştırılacak ve bir yol haritası oluşturulacaktır. Bu sayede deniz ekosistemine zarar vermeden bölgede geliştirilebilecek denize dayalı küçük ve büyük ölçekli yatırımların önü açılacak, hem ekonomiye, hem istihdam artışına katkı sağlanacaktır. Mersin’de yerleşik bulunan ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsünün yapmış olduğu ön incelemeler, bu kapsamda gerçekleştirilecek ekonomik faaliyetlerin bölgede yaklaşık 20 bin kişiye istihdam yaratabileceğini göstermektedir.

Mavi ekonominin sürdürülebilir biçimde gelişmesi için denize dayalı mevcut geleneksel faaliyetler ile yeni ekonomik faaliyetlerin Mersin Körfezi ve Adana sahil şeridini de içine alan kıyı şeridinde

gerçekleştirilme durumu belirlenirken, mekânsal veriler ve bilimsel araştırma sonuçları ile Türkiye’de ilk kez oluşturulması planlanan Mavi Ekonomi Atlası kullanılacaktır. Coğrafi bilgi sistemlerini araç olarak kullanan bu çalışma ile yeni ekonomik yatırımlar için en uygun alanların belirlenmesi sağlanacaktır.

Tedbir 2: Deniz kaynakları çevresel hassasiyetler gözetilerek korunacak ve yönetilecektir

Dünyada deniz kaynaklarının insanlar tarafından bilinçsiz kullanımı, plansız kentleşme ve endüstrileşme, kimyasal atıkların doğaya kontrolsüz olarak salınması gibi nedenlerden dolayı kullanılabilir su kaynakları hızla kirlenmektedir. Mavi ekonomi, sürdürülebilirlik unsurları çerçevesinde deniz kaynaklarının etkin ve verimli kullanımını vurgulayarak büyümeyi teşvik eden bütüncül bir kalkınma yaklaşımı olarak görülmektedir. En geniş tanımıyla, mavi ekonomi, denizlerde ve kıyı alanlarındaki turizmden avlanmaya, kozmetik ve eczacılık için deniz kaynaklarının çıkarılmasına, deniz yolu taşımacılığında gemi yapımı ve denizcilik ekipmanlarının yapımına, petrol ve minerallerin çıkarılmasından saf su elde edilmesine, karbon ayırmaya, kıyı gelişimine kadar birçok faaliyeti içermektedir.

Bununla birlikte, mavi ekonomi kavramının temelinde, denizlerden ekonomik büyümeyi sağlarken aynı zamanda sonraki nesillere bırakabilmek için temiz ve sağlıklı denizlerin devamının sağlanması da yatmaktadır. Bu çerçevede, her türlü deniz kirliliğinin, deniz atıkları ve besin maddesi kirliliğini de içerecek şekilde özellikle kara kökenli faaliyetlerden kaynaklanan kirliliğin önlenmesi ve kayda değer miktarda azaltılması gerekmektedir. Eldeki bulgulara göre, Mersin Körfezi’ndeki kirlilik derecesi de yüksek görünmektedir. Buradan hareketle, deniz ve kıyı ekosistemlerinin dayanıklılıklarının artırılmasını içerecek şekilde sürdürülebilir şekilde yönetilmesi, korunması, sağlıklı ve üretken denizlerin elde edilmesi amacıyla ekosistemlerin iyileştirilmesi önem arz etmektedir. Diğer yandan, azalan balık stoklarını mümkün olan en kısa zamanda eski durumuna getirmek ya da en azından biyolojik karakteristiklerine göre maksimum sürdürülebilir ürünü verecek seviyelere ulaştırmak için balık hasadının etkin bir biçimde düzenlenmesi; aşırı avlanma, yasa dışı ve kural dışı balıkçılık ve doğaya zararlı balıkçılık uygulamalarının sona erdirilmesi ve bilime dayalı yönetim planlarının uygulanması öne çıkan diğer tedbir alanlarıdır. Son olarak kaynakların korunumu kapsamında, iklim değişikliğinin deniz ekosistemine ve su kaynaklarına etkisini ele alan çalışmalar yapılacaktır.

Tedbir 3: Kıyı alanlarının sektörlerin talepleri ile entegre biçimde koruma-kullanma dengesi dikkate alınarak bütünleşik yönetimi ve planlaması yapılacaktır

Kıyı alanları sahip olduğu doğal kaynak rezervlerinin yanı sıra, kültürel tabanlı farklı faaliyetler için de yoğun olarak tercih edilmektedir. Kıyı alanlarının etkin ve etkili kullanılmasına dair karar verme süreçleri büyük bir önem arz etmekte; bu süreçlerin altyapısını ise hukuk kuralları, planlama çalışmaları ve geleceğe yönelik dengeli ve uyumlu politikalar oluşturmaktadır. Nitelikli ve çok boyutlu bir çerçevede yönetilmesi gereken kıyı alanlarına ilişkin yaşanan sorunlara yönelik farklı çözüm yollarına başvurulmaktadır. Bunun yanı sıra, kıyı alanlarına yönelik yetkinin tek elde toplanmaması ve ortak kıyı mevzuatının bulunmaması da bir problem alanı olarak değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede, kıyı alanlarında ekosistem bütünlüğüne yönelik kültürel baskılar, biyoçeşitlilik kayıpları ve deniz seviyesinin yükselmesinden kaynaklanan jeomorfolojik etkiler göz önüne alındığında, yürütülecek nitelikli planlama süreçleri mevcut çevresel dengenin korunması ve sürdürülebilirliği adına son derece önemlidir. Söz konusu alanlarda ekolojik tabanlı mevcut durum analizinin eksikliği ve salt ekonomik ve sosyal kaygılarla gerçekleştirilen yatırımlar doğal yapı üzerinde önemli bir tehdit unsuru oluşturmaktadır. Ayrıca, deniz seviyesinin her geçen yıl yükselme eğiliminde olduğu gözetilmeden belirlenen kıyı politikaları, ilerleyen dönemde birçok soruna neden olma potansiyelini taşımaktadır. Buradan hareketle, kıyı alanlarının kültürel miras alanı da dahil olmak üzere tüm ilgili sektörlerin talepleri ile bağlantılı biçimde koruma-kullanma dengesi dikkate alınarak bütünlük yönetimi ve planlamasına yönelik çalışmalar yürütülecektir.

Hedef 2: İmalat Sanayiinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

Bu hedef çerçevesinde dört tedbir bulunmaktadır. Bunlar; Ceyhan Petro-Kimya Endüstri Bölgesi odağında, kümelenme yaklaşımıyla petro-kimya, kimya ve plastik sektörlerinin desteklenmesi, imalat sanayiinde bölgedeki gizil sektörlerin belirlenerek desteklenmesi, imalat sanayiinde verimlilik ve katma değer odaklı dijital dönüşümün hızlandırılması ve işletmelerin Ar-Ge ve inovasyon kapasitelerinin geliştirilmesidir.

Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması	
Hedef 2: İmalat Sanayiinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır	Tedbir 1: Ceyhan Petro-Kimya Endüstri Bölgesi odağında, kümelenme yaklaşımıyla petro-kimya, kimya ve plastik sektörleri desteklenecektir
	Tedbir 2: İmalat sanayiinde bölgedeki gizil sektörler belirlenerek desteklenecektir
	Tedbir 3: İmalat sanayiinde verimlilik ve katma değer odaklı dijital dönüşüm hızlandırılacaktır
	Tedbir 4: İşletmelerin Ar-Ge ve inovasyon kapasiteleri geliştirilecektir

Tedbir 1: Ceyhan Petro-Kimya Endüstri Bölgesi odağında, kümelenme yaklaşımıyla petro-kimya, kimya ve plastik sektörleri desteklenecektir

Dünyada petro-kimya kümelenmeleri genel olarak belirli üretim bölgelerinde rafineri, petro-kimya ve buna bağlı türev ürünleri üretecek şekilde konumlanmış entegre üretim bölgeleri şeklindedir. Bu yerleşimin oluşturduğu sinerji, petro-kimya yatırımlarını daha cazip hale getirmektedir. Bölgemizde ise bu kapsamda iki yatırıma dair çalışmalara başlanmıştır. Bunlardan ilki olan Ceyhan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesinde büyük ölçekli yatırımların tamamlanarak entegre üretim yapısının kurulacağı 12. Kalkınma Planı'nda da ifade edilmektedir. Ceyhan Petro-Kimya Endüstri Bölgesi'nde yatırım süreci devam eden söz konusu yatırımların ilki, 1,7 milyar dolarlık yatırım tutarıyla polipropilen tesisidir. Kapasitesi yıllık 450 bin ton olarak planlanan PDH-PP tesisinde propandan dehidrojenasyon

reaksiyonuyla propilen ve polipropilen üretimi yapılacaktır. Adana'da petro-kimyasal hammadde kullanarak, polyester elyaf, filament, polyester bazlı polimerler, ara ve özellikli ürünler üreten ülkemizin ve dünyanın önde gelen üreticilerinden biri de bulunmaktadır. Adana'daki mevcut üretim tesislerinde bahsi geçen ürünlerin ana hammaddesi olan PTA (Saf Tereftalik Asit) ve MEG (Mono Etilen Glikol), hali hazırda ithalat yoluyla temin edilmektedir. Mevcut üretim tesislerindeki kapasiteyi artırmak, yeni yatırımlar için hammadde ithalatına olan bağımlılığı azaltmak ve yeni petrokimya ürünleri üretmek amacıyla planlanan yeni petro-kimya entegre üretim tesisi ve liman projesi ile ülkemizin petro-kimya ürünleri ithalatına olan bağımlılığı azaltılacak ve cari açığın giderilmesine katkı sağlanacaktır.

Polipropilen diğer bir adıyla PP maddesi tekstil ürünleri başta olmak üzere çoğu sektörde aktif olarak yer alan ve otomotiv, gıda gibi birbirilerinden farklı sektörlerde çeşitli biçimlerde kullanılabilen termoplastik bir madde olup plastiğin hammaddesidir. Polipropilen ithalatı yoğun biçimde yapılan bir malzeme olup plastik ve kimya sektörünün hammaddesidir. Ceyhan-Yumurtalık bölgesinde kurulmakta olan tesisler ile ham madde ithalatını ikame ederek, tarımdan savunma sanayine, otomotivden inşaat, tüketici ürünlerinden ilaç ve sağlık sektörüne hemen her alanda Türkiye ve bölge ekonomisine katkı sağlanacaktır. Bu yatırımlarla stratejik öneme sahip otomotiv sanayisi, tekstil, ambalajlama ve plastik ürünleri gibi birçok kullanım alanı bulunan plastik ham maddesinin üretim kapasitesi artırılabilecektir.

Bölgede planlanan yatırımların yanında, kimya ve plastik sektörlerinin dâhil olduğu değer zincirlerinin ortaya konulması ve kümelenme yaklaşımıyla rekabet gücünün artırılması önem arz etmektedir. Üniversite-sanayi iş birliği artırılacak, tekno-kentlerin aktif biçimde süreçte yer almaları sağlanacak ve yine Ceyhan'da kurulması planlanan Kimya İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nde Ar-Ge'ye yönelik projeler desteklenecektir.

Ayrıca, petro-kimya sektörü teknoloji ve sermaye yoğun, ileri ve geri bağlantıları yüksek bir sektördür. Ceyhan Petro-Kimya Endüstri Bölgesi'nde yerel kaynak kullanımı ön planda tutulacak şekilde işletmelerin desteklenmesi, kimya sektöründe hammadde bağımlılığını azaltmak için sektöre yönelik bölgeye doğrudan yabancı yatırımcı çekilmesi, petro-kimya sektörünün ihtiyaç duyacağı nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesi için özel program ve desteklerin geliştirilmesi önem arz etmektedir. İlave olarak, atık su arıtma, kamu hizmetleri ve depolama gereksinimleri gibi alanlarda dış kaynak kullanımı için kapsamlı hizmet sağlayıcı firmaların desteklenmesine yönelik ihtiyaç giderilecektir. Bu şekilde bölgenin, devam eden yatırımlar sonunda petro-kimya kümelenmesinin tamamlanmasıyla ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet edebilir düzeye erişmesi hedeflenmektedir. Öte yandan, bölgede ekonomik değeri yüksek üretim yapacak büyük ölçekli yatırımların faaliyete geçmesi sonucu mal ve insan hareketliliğinin fazla olacağı öngörülmektedir. Bu çerçevede güvenliğin tam anlamıyla sağlanması, emniyet ve asayiş hizmetlerinin eksiksiz ve zamanında yapılabilmesi maksadıyla, ekonomik değeri yüksek enerji şirketlerinin kurulacağı bölgeye ilişkin güvenlik risk analizlerinin yapılması ve güvenlik altyapısının tesis edilmesi noktasında ihtiyaçların belirlenmesi planlanmaktadır.

Tedbir 2: İmalat sanayinde bölgedeki gizil sektörler belirlenerek desteklenecektir

İktisadi faaliyetlerin bölgesel, ulusal ve küresel düzeyde belli alanlarda yoğunlaşmasında ve kümelenmesinde etkili olan faktörleri ve iktisadi faaliyet merkezleri arasındaki etkileşimi inceleyerek; eşitsiz dağılıma açıklama getirmeye çalışan çok sayıda kuram ve model geliştirilmiştir. Son dönemde ölçüm temelli bazı modeller öne sürülmektedir. “Ürün Uzayı Yaklaşımı” verilerinden hareketle ülkelerin ve bölgelerin gelişmesi ve yakınsaması için bazı öneriler getirilebilmektedir. Ürün uzayı yaklaşımı hem yapısal dönüşümü hızlandıracak politikaların hem de gizil/örtük sektörlerin belirlenmesini sağlayacak bir yöntem ve araç seti önermektedir.

Bu çerçevede, TR62 Bölgesi’nde mevcut üretim örüntüsünde yer alıp varlığını devam ettirmesi gereken, terk edilmesi gereken ve gizil durumda ancak rekabetçi şekilde üretim yapma ihtimali yüksek olan sektörler tespit edilecektir. Buradan hareketle, Çukurova Bölgesi’nin mevcut bilgi ve beceri seti dâhilinde karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu verimliliği yüksek gizil/örtük sektörlerin tespit edilerek, bu sektörleri önceleyen politika tedbirlerinin şekillendirilmesi mümkün olacaktır. Ayrıca, tespit edilecek gizil sektörlerde ön fizibilite/fizibilite çalışmaları yapılarak, ilgili alanlarda bölgeye yatırımların çekilmesi teşvik edilecektir. Öte yandan, önümüzdeki dönem rekabetçiliğe sahip olma ihtimali olan sektörlerde ihtiyaç duyulan özelliklerde iş gücünün yetiştirilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde mesleki eğitim programları tasarlanacaktır.

Tedbir 3: İmalat sanayinde verimlilik ve katma değer odaklı dijital dönüşüm hızlandırılacaktır

Üretim sektörünün dijitalleşmesi, ana hatlarıyla yapay zekâ, nesnelerin interneti gibi bilgi yoğun dijital teknolojiler ile birlikte ihtiyaca yönelik robotik sistemlerin ve gelişmiş üretim teknolojilerinin imalat endüstrisinde çeşitli biçimlerde kullanıldığı ve giderek yaygınlaştığı süreci ifade etmektedir. Dijital dönüşümle birlikte verimlilik, kalite, hız ve esneklik artışı sağlamak ve iş gücü kaybına karşı yeni önlemler geliştirmek için dönüşüm sürecine ilişkin bir ihtiyaç analizi yapıldıktan sonra ilgili politika ve stratejiler çerçevesinde dijital yol haritalarının hazırlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu kapsamda öncelikle bölgemizde Endüstri 4.0 uygulamaları için teknoloji envanterinin çıkarılması, teknoloji olgunluk seviyelerinin belirlenmesi ve olgunluk ölçümü sonrası önceliklendirme, hedef geliştirme ve gelişim takibi konularında çalışma yapılması gerekmektedir. Dijital dönüşüm seviyesinin belirlenmesinde farklı yöntemlerle tasarlanan “Dijital Olgunluk Analizi Endeksleri” kullanılmaktadır. Çukurova Bölgesi’nde imalat sanayiindeki firmaların dijital olgunluk seviyelerinin belirlenmesi için işletmelerin akıllı üretim sistemlerinde farkındalık ve dijital teknolojilerde entegrasyon seviyeleri ile ilgili kapsamlı bir dijitalleşme anketi yapılması gerekmektedir. Bu çalışmadan önce de bölgedeki potansiyeli yüksek olan sektörlerin belirlenmesi amacıyla “Sektör Önceliklendirme Modeli” oluşturulacak ve bu model üzerinden farklı senaryolar çalıştırılarak odak sektörlerle yönelik tespitler yapılacaktır.

Bu çalışmaların ardından sektör bazlı yol haritalarının çıkarılması ve öncelikli sektörlerden başlanarak işletmelerin dijital okuryazarlık seviyelerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu süreçte, üretim prosesinde verimliliğin artırılmasına yönelik yalın üretim uygulamalarının

gerçekleştirilmesi ve dijital dönüşüm çalışmalarının birbirini bütünleyici şekilde yürütülmesi ile firmaların rekabet güçlerinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Çukurova Bölgesi'nin ihtiyaç alanları düşünüldüğünde, dijital dönüşüm için eğitim altyapısının geliştirilmesi, nitelikli personel yetiştirilmesi, işletmelere teknik ve mali destek sağlanması, imalat sanayiinde dijital dönüşümün sağlanabilmesi için teknoloji kullanıcılarının dijital dönüşüm süreçlerinin desteklenmesi, dijital teknoloji ürün ve hizmetleri geliştiren işletmelerin niteliklerinin artırılması, veri iletişim altyapısının güçlendirilmesi ve veri güvenliği gibi ana başlıklara odaklanılması öngörülmektedir.

Ayrıca dijital dönüşümle birlikte bu sürecin gerektirdiği yenilik, verimlilik ve dijital kapasitenin artırılmasında ara yüz yapılarının önemi büyüktür. Bu konuyla ilgili bölgemizde bir altyapı oluşturulmuş olup, Adana'da ve Mersin Tarsus OSB içerisinde birer model fabrika ve yenilik merkezi faaliyet göstermektedir. Kurulan bu yenilik merkezlerinin içinde dijital dönüşüm merkezlerinin de yer alması planlanmaktadır. Öte yandan, Mersin Tarımsal Ürün İşleme İhtisas OSB'de ihracat odaklı dijital dönüşüm merkezi kurulma çalışmalarına başlanmıştır. Bölgemizdeki tüm ara yüzlerin kapasitelerinin geliştirilerek, sürdürülebilir üretim ve ihracat için dijitalleşme odaklı yeşil dönüşüm standartlarına uyum sağlayacak faaliyetler yürütülmesi sağlanacaktır. Bu kapsamda, yetkinlik geliştirme programları, dijital ikiz fabrika uygulamaları ile dijital olgunluk değerlendirme ve yol haritası çalışmaları organize sanayi bölgeleri ve sanayi alanlarında yaygınlaştırılacaktır. İşletmelerin dijital olgunluk seviyelerinin ölçülerek dijitalleşme süreci aşamalarının ortaya konulması sonrasında gerçekleştirilecek olan yetkinlik geliştirme programları ile işletmelerin dijital dönüşümlerine liderlik edecek yetkin kadroların yetiştirilmesi sağlanacaktır.

Tedbir 4: İşletmelerin Ar-Ge ve inovasyon kapasiteleri geliştirilecektir

İnovasyon ve Ar-Ge faaliyetleri bakımından gelişmekte olan Çukurova Bölgesi işletmelerinin rekabet avantajı, verimlilik, kârlılık ve pazar payını artırabilmesi için yenilik kapasitelerini geliştirmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle araştırma ve geliştirme faaliyetlerine yatırımın artırılması, insan kaynağının yetiştirilmesi, işletmeler başta olmak üzere bölge paydaşlarının dijital ve bilgi işlem altyapılarının güçlendirilmesi gibi konular bütüncül olarak değerlendirmeye alınacaktır. Bu kapsamda firmaların yenilikçilik yetenekleri ve mevcut teknolojik düzeyleri analiz edilerek ihtiyaçları belirlenecek, yenilik stratejilerinin oluşturulması sağlanacak ve zaman içerisinde ilerlemelerini takip etmeyi sağlayan mekanizmalar kurulacaktır.

Adana ve Mersin'in sektörel ihracat verileri teknoloji düzeylerine göre incelendiğinde; illerin ihracatının ağırlıklı olarak düşük teknolojili sektörlerden oluştuğu görülmektedir. Buradan hareketle, bölgenin rekabet gücünü artırabilmek için imalat sanayiinin ağırlığını yüksek teknolojili sektörlerle taşıyacak mekanizmaların geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca bölgesel yenilik sisteminin, kümelenme yaklaşımını ve girişimciliği merkeze alan bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir. Bu amaçla birbirini besleyen ve bir küme oluşturan sektörlerin ortak Ar-Ge merkezlerinde birlikte çalışma kültürü geliştirebilmelerine yönelik desteklerin verilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca yenilikçilik merkezleri, kuluçka merkezleri ve teknoloji geliştirme merkezleri gibi kuruluşların entegrasyonunun sağlanması, inovasyon çalışmalarının bütüncül bir şekilde yürütülmesini sağlayacaktır. Özellikle

teknoloji geliştirme merkezlerinin yapısı ve işleyişinin; üniversite sanayi iş birliğini, işletmeler arası ortak Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini ve yenilikçi girişimciliği en üst düzeye çıkarmak üzere etkinleştirilmesi için çalışmalar yürütülecektir.

Kimya ve enerji başta olmak üzere tüm imalat sanayi sektörlerinde, katma değeri yüksek yeşil ürünlerin geliştirilmesi bölgenin rekabet gücünü artıracaktır. Dolayısıyla bölge aktörlerinin eko verimlilik uygulamalarını teşvik edici stratejiler geliştirilecek ve yeşil teknoloji uygulamalarını destekleyici projeler uygulanacaktır. Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerini destekleyecek mekanizmaların oluşturulması, bölge işletmelerinin uluslararası standartlara erişebilecek şekilde inovasyon kapasitelerini geliştirmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda çeşitli araştırma altyapılarının kurulması, mevcut olan altyapıların güçlendirilmesi, nitelikli araştırmacı iş gücünün yetiştirilmesi ve bu iş gücüne özel sektörde istihdamın yaratılması gerekmektedir. Bölge paydaşları ile sanayi kuruluşlarının kapasitelerini ve farkındalıklarını artırmaya yönelik faaliyetlerin desteklenmesi bir diğer önemli husustur. Ayrıca küçük ölçekli işletmeler ile büyük ölçekli işletme ve üniversiteler arasında güçlü iş birliklerinin kurulmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilecektir. Yenilikçiliği güçlendirecek yatırımların etkili sonuçlar yaratabilmesi için özellikle teknolojik ürün üretme sürecinin ticarileştirilmesi, teknoloji transferi, yerli teknolojilerin geliştirilmesi, daha sürdürülebilir üretimin gerçekleştirilmesine imkân tanıyan teknolojilerin geliştirilmesi noktasında ihtiyaç duyulan ara yüzlerin oluşturulması çalışmaları yürütülecektir.

Ayrıca, hızla gelişen teknoloji ve yaygınlaşan internet kullanımı; siber güvenlik, yazılım, bilgi ve iletişim teknolojileri gibi alanlarda fiziki altyapı ve insan kaynağı ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Bu sektörlerde yapılacak yatırımlar bölgelere rekabetçi bir avantaj sağlarken, dijital varlıkların korunmasına da yardımcı olmaktadır. Bu çerçevede, siber güvenlik ve bilişim teknolojileri alanlarında nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesine yönelik eğitim programları uygulanacaktır.

Hedef 3: Sanayide Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır

Bu hedef çerçevesinde üç tedbir bulunmaktadır. Bunlar, bölgede yeni sanayi bölgelerinin “Yeşil OSB” yaklaşımıyla planlanmasının sağlanması, mevcut sanayi bölgelerinde endüstriyel simbiyoz ve temiz üretim uygulamalarının gerçekleştirilmesi ve sektörlerin yeşil büyümeye ilişkin teknolojik ihtiyaçlarının ortaya konularak bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik desteklerin sağlanmasıdır.

Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması	
Hedef 3: Sanayide Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır	Tedbir 1: Bölgede yeni sanayi bölgelerinin “Yeşil OSB” yaklaşımıyla planlanması sağlanacaktır
	Tedbir 2: Mevcut sanayi bölgelerinde endüstriyel simbiyoz ve temiz üretim uygulamaları gerçekleştirilecektir
	Tedbir 3: Sektörlerin yeşil büyümeye ilişkin teknolojik ihtiyaçları ortaya konulacak ve bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik destekler sağlanacaktır

Tedbir 1: Bölgede yeni sanayi bölgelerinin “Yeşil OSB” yaklaşımıyla planlanması sağlanacaktır

“Yeşil OSB”, sınırları içinde çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan maksimum seviyede sürdürülebilirliğe erişmek için üretim ve hizmet tedarik süreçlerinde kaynak verimliliği ve temiz üretim uygulamaları gibi yeşil performans önlemlerinin alınması, yeşil altyapı tesislerinin kurulması ve işletilmesini, endüstriyel simbiyoz gibi uygulamaları baz alarak kaynakların verimli kullanımını teşvik eden organize sanayi bölgesi olarak tanımlanmaktadır. Endüstriyel simbiyozun ve eko verimliliğin somut ve etkin bir şekilde uygulandığı sanayi alanları ise karşımıza “eko endüstriyel parklar (EEP)” olarak çıkmaktadır.

Bölgemizde Adana’da kurulmakta olan Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgesi, Tarıma Dayalı İhtisas (Sera) Organize Sanayi Bölgesi, Kimya Organize Sanayi Bölgesi, Tarıma Dayalı İhtisas (Su Ürünleri) Organize Sanayi Bölgesi ile Mersin’de kuruluş çalışmaları devam eden Tarsus Organize Sanayi Bölgesi, Mersin-Tarsus Tarımsal Ürün İşleme İhtisas Organize Sanayi Bölgesi ve Anamur Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgesi yatırımlarının eko-verimlilik, temiz üretim, yeşil altyapı (yenilenebilir enerji, atık su arıtma, geri dönüşüm vb.) ve döngüsellik (endüstriyel simbiyoz vb.) ilkeleri çerçevesinde ele alınması ve bu alandaki fırsatların değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede Mersin Tarsus Tarımsal Ürün İşleme İhtisas OSB, Dünya Bankası’nın Yeşil OSB çalışması kapsamında Türkiye’de seçilmiş olan 7 pilot OSB’den biri olup, bu alanda Dünya Bankası kredisi kullanılacaktır.

Bölgemizde mevcut ve planlanan organize sanayi bölgelerinin eko-endüstriyel parklara dönüşümü veya döngüsel ekonomi yaklaşımına göre tasarlanmasına dair bir yol haritası geliştirilecek ve bu kapsamda teknik ve finansal analizler gerçekleştirilecektir. Bu çerçevede yeni OSB’lerin kuruluş sürecinde yeşil OSB ve EEP süreçlerine dair fizibilite çalışmaları teşvik edilecektir. Yeşil OSB ve Yeşil Endüstri Bölgesi sertifikasyon sisteminin hayata geçirilmesine yönelik teknik ve idari çalışmaları tamamlanacak ve yeşil dönüşüm için gerekli teknolojik altyapının güçlendirilmesi ile ilgili bu alanda somut adımlar atılacaktır.

AB Yeşil Mutabakatının en önemli diğer bir bileşeni olan döngüsel ekonominin hayata geçirilmesinde kritik öneme sahip diğer bir konu ise, Geri Dönüşüm İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinin kurulmasıdır. Bölgemizde önemli bir yoğunluğa sahip olan ve geri dönüşümün kritik aktörlerinden sayılan tekstil, gıda ve plastik sektörleri ele alındığında, bölgede geri dönüşüm sanayi bölgelerinin kurulması konusunda çalışmaların gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir.

Tedbir 2: Mevcut sanayi bölgelerinde endüstriyel simbiyoz ve temiz üretim uygulamaları gerçekleştirilecektir

Endüstriyel simbiyoz, birbirinden bağımsız endüstriyel işletmelerin, ortak kullanılacak kaynaklarını paylaşarak karşılıklı fayda sağlamak üzere iş birlikleri kurması olarak tanımlanmaktadır. Endüstriyel simbiyoz, işletmelere sağladığı çevresel, ekonomik ve sosyal faydalar ile döngüsel ekonominin ve yeşil dönüşümün en etkin araçlarından biri olarak görülmektedir.

Bölgenin en büyük iki organize sanayi bölgesi olan Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi ile Mersin Tarsus Organize Sanayi Bölgesinde küresel gündem ile birlikte temiz üretim ve endüstriyel simbiyoz konularında başlangıç düzeyinde çalışmalar yapılmaktadır. Bununla birlikte, altyapı ve işletmelerin teknoloji yoğunluklu modernizasyonu ile temiz üretime dayalı yeni yatırımlar ve endüstriyel simbiyoz projelerinin yaygınlaştırılması ve desteklenmesi önem arz etmektedir.

Bölgedeki sanayi bölgelerinde endüstriyel simbiyoz uygulamalarının gerçekleştirilmesine yönelik teknik ve idari altyapılar oluşturulacak, kaynak akış haritaları çıkarılacak, simbiyoz olanakları belirlenecek ve pilot uygulamalar geliştirilip uygulamaya konulacak, endüstriyel simbiyoz uygulamalarına yönelik bir veri tabanı ve iletişim ağı oluşturulacak, paydaşlar arasında iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacak ve iletişim güçlendirilecektir. Ayrıca OSB'lerde endüstriyel simbiyoz projeleri kapsamındaki altyapı yatırımlarına yönelik fizibilite çalışmaları da gerçekleştirilecektir.

Bu çalışmaların en etkin şekilde yapılması ve yeşil dönüşüme katkı sağlaması için bölgede öne çıkan sektörlerde simbiyotik ilişki ağlarının oluşturulması ve ilgili sektörlerle yönelik kapsamlı analizlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Temin edilen veriler ve değerlendirmeler sonucunda endüstriyel simbiyoz olanakları açısından öne çıkan sektörlerde yer alan firmalar bir araya getirilerek iş birliği olanaklarının ortaya çıkartılması sağlanacaktır.

Diğer yandan, endüstriyel simbiyoz ve temiz üretim konusunda çalışmalar yürüten işletmelerle iş birliği içerisinde sektörlerle yönelik bilinçlendirme ve farkındalık eğitimleri verilecektir. Bu kapsamda sanayi ve ticaret odaları, OSB'ler ve ihracatçı birlikleri ile iş birliğinde Adana ve Mersin'de kurulmuş olan model fabrikalar ile yenilik ve KOBİ danışma merkezlerinin kapasiteleri artırılabilecektir. Bu merkezlerin, işletmelerin temiz üretime geçişte, verimlilik artırıcı yeni teknolojilere yönelmesinde ve yeşil kalkınma sürecinin temelini oluşturan yeşil ve dijital yenilikleri etkin biçimde kullanmalarında aktif rol oynamaları sağlanacaktır.

Tedbir 3: Sektörlerin yeşil büyümeye ilişkin teknolojik ihtiyaçları ortaya konulacak ve bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik destekler sağlanacaktır

AB'nin Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamında uygulamaya koymayı planladığı "Sınırdaki Karbon Düzenlemesi" mekanizmasından en fazla etkilenecek ülkelerden biri, ihracatının yaklaşık % 42'sini ve ithalatının yaklaşık % 32'sini AB ile gerçekleştiren Türkiye olacaktır. Bu uygulama ile Türkiye ihracatçısının ödemek zorunda kalabileceği toplam karbon vergisinin göz ardı edilemeyeceği bir gerçektir. İşletmeler açısından ele alındığında yeşil dönüşüm; su, enerji ve diğer kaynakların israfının önüne geçilmesi, atık yönetimi, yeşil enerjiye geçiş, karbon salınımının azaltılması, ürün ve hizmetlerin daha çevre dostu olacak şekilde hazırlanması gibi faaliyetleri kapsamaktadır.

Bu çerçevede bölgemizde yeşil dönüşümden beklenen faydanın sağlanabilmesi için özellikle ve öncelikle KOBİ'lerin güçlendirilmesi şart görünmektedir. Yeşil dönüşümü tasarlarlarken ve desteklerken KOBİ'lere özel yaklaşımlar ve modeller oluşturulması gerekmektedir. Yeşil dönüşüm ve Avrupa Birliği ile ticaretin geleceği için sektörel önceliklendirme oldukça kritiktir. Bölgede AB ülkelerine yüksek

ihracat yapan, enerji ve kaynak kullanımının yoğun olduğu sektörler öncelikle odaklanılması gerekmektedir. Bu çerçevede, Yeşil Mutabakat kapsamında karbon yoğun sektörler arasında belirlenen ve bölgemizde yüksek üretimin mevcut olduğu çimento, gübre ve tekstil sektörleri başta olmak üzere kaynak kullanımı yüksek sektörlerde çalışmalar yürütülecektir. Döngüsel ekonomi çerçevesinde belirlenen öncelikli sektörler için detaylı ihtiyaç ve etki analizi çalışmaları yapılacak ve ilgili sektörlerin desteklenmesi çerçevesinde paydaşlarla iş birliği yapılacaktır. Bölgemizde üretilen ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerinin değer zincirinin tüm aşamalarında bütüncül olarak değerlendirilebilmesi için yaşam döngüsü değerlendirmesi çalışmalarının da yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Ayrıca sanayide yeşil ve döngüsel üretime katkıda bulunacak dijitalleşme ile ilgili faaliyet ve projelerde uluslararası finansman kaynaklarının ve IPA fonlarının kullanımı önemli bir fırsat alanı olarak değerlendirilmektedir. Avrupa Birliği çatısı altında dijital ve yeşil dönüşüm ayrı ayrı değil, “İkiz Dönüşüm” adı altında ele alınmaktadır. Tasarım, üretim, tüketim, yeniden üretim, atık yönetimi ve geri dönüşüm gibi döngüsel ekonominin çeşitli bölümlerinde dijitalleşme sağlandığında, diğer bir deyişle döngüsellik ve dijitalleşme konuları ortak bir ajanda haline geldiğinde yeşil büyüme önemli bir ivme kazanacaktır.

Çukurova Bölgesi’ndeki işletmelerin önemli bir bölümü dijital ve yeşil teknolojiler hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Bununla birlikte, son dönemde model fabrikalar, işletmelerin bilhassa yalın üretim araçlarını uygulayabilmelerine ve dijital dönüşüm teknolojilerini sistemlerine adapte edebilmelerine danışmanlık sağlamaktadır. Model fabrikalar başta olmak üzere ilgili paydaşlarla yalın üretim, proses optimizasyonu, ileri sensör teknolojileri, yapay zeka, makine öğrenmesi ve uzaktan algılama gibi dijital teknoloji uygulamalarının kullanılması ve ikiz dönüşümün (yeşil ve dijital dönüşüm) yaygınlaştırılması konusunda çalışmalar artırılacaktır. Bu çerçevede, işletme bazında teknoloji ihtiyaç analizleri yapıp yol haritaları hazırlanarak, gerekli teknolojilerin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve transferine yönelik çalışmalar yürütülecektir.

Son olarak, dijital ve akıllı teknolojiler yardımıyla üretim süreçleri bir yandan iyileştirilirken, diğer yandan çevreye duyarlı bir üretime geçilmesi için elzem olan insan kaynağının geliştirilmesi önemli bir başlık olarak ele alınacaktır. Teknoloji yoğun ve yeşil tasarımların yapılması için gerekli görülen yüksek kaliteli iş gücü gereksinimini karşılayacak program ve projeler yürütülecektir.

Hedef 4: Lojistik Altyapısının Geliştirilmesi ile İhracat Odaklı Büyüme Katkı Sağlanacaktır

Bu başlık çerçevesinde üç tedbir bulunmaktadır. Bunlar, tedarik zincirlerinin geliştirilmesi ve yatırımlarla bölgenin lojistik altyapısının iyileştirilmesi, Silifke’de sanayi ve lojistik altyapısı yatırımlarıyla desteklenen yeni bir gelişme odağının oluşturulması ve denizyolu taşımacılığında kapasitenin artırılması ve liman hizmetlerinin geliştirilmesidir.

Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması	
Hedef 4: Lojistik Altyapının Geliştirilmesi ile İhracat Odaklı Büyümeye Katkı Sağlanacaktır	Tedbir 1: Tedarik zincirleri geliştirilecek ve yatırımlarla bölgenin lojistik altyapısının iyileştirilmesi sağlanacaktır
	Tedbir 2: Silifke'de sanayi ve lojistik altyapısı yatırımlarıyla desteklenen yeni bir gelişme odağı oluşturulacaktır
	Tedbir 3: Deniz yolu taşımacılığında kapasitenin artırılması ve liman hizmetlerinin geliştirilmesi sağlanacaktır

Tedbir 1: Tedarik zincirleri geliştirilecek ve yatırımlarla bölgenin lojistik altyapısının iyileştirilmesi sağlanacaktır

Türkiye'nin lojistik alanında bölgesel bir merkez konumuna getirilmesi amacıyla, ulaştırma ve lojistik sektörlerinde dönüşümün gerçekleştirilmesi ulusal ölçekte öncelikli politikalar arasındadır. Türkiye'nin jeo-stratejik konumuna ilave olarak, Çukurova Bölgesi de ülke içerisindeki coğrafi konumu, üretim kapasitesi, geniş hinterlandı, yurtiçi ve yurtdışına olan çok-modlu ulaşım kolaylığının sağladığı avantajlarla önemli bir lojistik gelişme odağıdır. Bölgenin bu pozisyonunu etkin bir biçimde kullanmasıyla, yalnız Türkiye'nin değil aynı zamanda Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'in önemli bir ulaştırma ve lojistik merkezi olma potansiyeli taşıdığını söylemek mümkündür.

Çukurova Bölgesi'nin ülke için önemli bir gelişme odağı ve pek çok sosyo-ekonomik ilişkinin kesişme noktası olduğu görülmektedir. Bölge hali hazırda mevcut yatırımları ile enerji, sanayi, tarım ve gıda sektörlerinde önemli avantajlara sahiptir. Ceyhan Petro-Kimya Endüstri Bölgesi, yapımı devam eden petrokimya tesisleri, ihtisas organize sanayi bölgeleri, nükleer santral gibi büyük ölçekli yatırımların tamamlanmasıyla bölgenin sanayi gelişimi anlamında önemli kazanımlar elde edeceği öngörülmektedir. Bahsedilen tüm bu sanayi ve enerji yatırımlarının hayata geçmesiyle lojistik altyapısına ve hizmetlerine duyulacak ihtiyacın da artması beklenmektedir. Bu nedenle, rekabet gücünün artırılabilmesi için lojistik ve ulaştırma altyapısı geliştirilerek yurt içi ve yurt dışı üretim ve tüketim merkezlerinin birbirine bağlanması; hızlı, esnek, güvenilir entegre bir lojistik ve ulaşım sisteminin tesis edilmesi yönünde çalışmaların yürütülmesi önem arz etmektedir.

Diğer yandan 12. Kalkınma Planı'nda da vurgulandığı üzere, Doğu Akdeniz bölgesinde Ortadoğu ve Orta Asya ülkelerinin çıkış kapısı olacak, transit yük odaklı, bölgenin gelişmesine ve ihracatın artırılmasına katkı sağlayacak bir ana liman inşa edilmesi planlanmaktadır. Bununla eş zamanlı olarak Mersin Limanı'nın genişletilerek Türkiye'nin en büyük konteyner limanlarından biri olması yönünde adımlar da atılmaktadır. Mersin-Gaziantep Hızlı Tren Hattı, Çukurova Bölgesel Havalimanı, Akdeniz Sahil Yolu, Taşucu-Çeşmeli Otoyolu, Silifke-Mut-Karaman Karayolu gibi büyük ölçekli ulaştırma yatırımlarının tamamlanmasıyla bölgenin lojistik önemi ve rekabet gücü artacaktır.

Günümüzde küresel düzeyde yaşanan Covid-19 salgını, Rusya-Ukrayna Savaşı, ekonomik dalgalanmalar ve iklim değişiklikleri gıda ve tarım tedarik zincirlerinde aksaklıklara sebep olmaktadır. Gıda ve tarım yaşamın birincil önceliklerinden birisi olması dolayısıyla bu sektörlerdeki sorunların ivedilikle çözülmesi gerekmektedir. Çukurova Bölgesi, tarıma dayalı gelişmiş bir ekonomiye sahip olması nedeniyle, tedarik

zinciri ve lojistik yatırımları açısından hassas bölgeler arasındadır. Soğuk hava deposu ve antrepo kapasitesi bakımından diğer bölgeler ile kıyaslandığında Çukurova Bölgesi iyi bir konumda yer almakla birlikte, artan talebi karşılayabilmek için soğuk hava deposu ve antrepo yatırımları artırılabilecektir. Bunlara ek olarak, bölgede nakliyeciler sitesi ve tır garajı ihtiyacının bulunduğu bilinmektedir. Yine bu alanlara yapılacak yatırımlar, bölgenin lojistik altyapı kalitesini ileriye taşıyacaktır. Yenice’de hali hazırda ağırlığın demiryolu taşımacılığına verildiği bir lojistik merkez bulunmaktadır. Ancak bölgesel havalimanının faaliyete geçmesiyle Çukurova’nın ve çevre illerin artacak üretim talebini karşılayabilmek için Mersin’de ulusal ve uluslararası düzeydeki nakliye, lojistik ve mal dağıtım ile ilgili tüm faaliyetlerin yürütüleceği, liman bağlantılı depolama, dağıtım ve kombine taşımacılığı hedefleyen bir lojistik merkez ihtiyacının olduğu bilinmektedir.

Mevcutta bulunan lojistik merkezlerin standart ve hizmet kalitesini yükseltecek çalışmaların yapılması da lojistik altyapısına katkı sağlayacaktır. Ayrıca, soğuk zincir endüstrisindeki bozulabilir gıda ürünlerinin güvenli bir şekilde nakliyesinin sağlanması amacıyla soğuk gıda taşımacılığına uygun araç (frigorifik araçlar vb.) ve konteyner kapasiteleri artırılabilecektir. Tarım ve gıda tedarik zinciri boyunca ürünlerin izlenebilirliğini sağlayan bir sisteme sahip olmak ve tedarik zincirlerini şeffaflaştırmak çok önemlidir. Verimliliğin artırılması amacıyla bilgi teknolojilerinin tedarik zinciri ile uyumlulaştırılması ve alternatif teknolojilerin birlikte kullanımları, bu kapsamda bilgi teknolojileri ile entegre bir şekilde oluşturulan sistemlerin yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Öte yandan, ulaşım ağının etkisini en üst düzeye çıkarabilmek için özellikle depolama faaliyeti ile birlikte muhafaza, yükleme ve boşaltma istasyonlarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, yalnızca Çukurova Bölgesi içinde değil, özellikle Mersin limanını bir çıkış kapısı olarak kullanan Doğu Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu’daki paydaşlarla birlikte çalışılarak bir lojistik ağ planlamasının yapılması ve bölgesel lojistik stratejisinin oluşturulmasına yönelik faaliyetler yürütülecektir.

Son olarak, bölgedeki mevcut sanayi bölgelerinin ihtiyaç duyduğu altyapı ve lojistik yatırımlarının ivedi biçimde gerçekleştirilmesi noktasında çalışmalar yapılacaktır. Bu çerçevede, iltisak hattı bulunmamasından dolayı demiryolu taşımacılığından faydalanılamayan Mersin-Tarsus OSB’nin bu eksikliğinin giderilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde girişimlerde bulunulacaktır. Diğer yandan, trenle ulaşım imkânı bulunan Adana Hacı Sabancı OSB’de, 200 dönümlük bir arazi, gelecek yıllarda yapılması öngörülen lojistik merkez yatırımına yönelik olarak ayrılmıştır. Lojistik merkez yatırımı OSB'nin lojistik altyapısını önemli oranda güçlendireceği için bu konudaki gelişmeler takip edilecektir.

Tedbir 2: Silifke'de sanayi ve lojistik altyapısı yatırımlarıyla desteklenen yeni bir gelişme odağı oluşturulacaktır

Mersin’in Silifke ilçesi, hem tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu hem de sanayinin gelişmekte olduğu potansiyel bir cazibe merkezidir. Son yıllarda yapılan nükleer santral ve benzeri büyük ölçekli yatırımlar, ilçeye ekonomik canlılığın yanı sıra Rusların çoğunlukta olduğu nüfus yoğunluğunu da beraberinde getirmiştir. Devam eden Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle ülkemize sığınmış olan Ukraynalıların da bölgeye geldikleri tespit edilmiştir.

Çukurova Bölgesi'nin yaptığı ihracat her geçen gün artış göstermektedir. Mersin Limanı'nın kapasitesi, ihracatçıların taleplerini karşılamakta güçlük çekmekte ve limanı genişletmeye yönelik çalışmalar devam etmektedir. Öte yandan, kent merkezine yakın bir konumda yer alan limanın dış ticaret ve lojistik yükünü hafifletmek için Taşucu'nda bir serbest bölge ve liman kurulumuna yönelik adımlar atılmıştır. Mersin Serbest Bölgesi'nin tam kapasiteyle çalıştığı ve kent merkezi içerisinde genişleme alanı bulunmadığı göz önüne alındığında, Taşucu Limanı ile birlikte planlanan yeni serbest bölgenin hem kent üretimi ve ihracat kapasitesine hem de istihdama önemli ölçüde katkı vermesi beklenmektedir. Bu iki yatırımla bölgede yaklaşık 11 bin kişiye istihdam olanağının sağlanması öngörülmektedir. Hali hazırda tarıma dayalı ekonominin ağırlıklı olduğu Silifke Ovası'nda, Taşucu Limanı ile birlikte tarıma dayalı sanayinin de gelişeceği öngörülebilmektedir. Liman ve serbest bölge projelerinin tamamlanmasıyla beraber nakliye ve lojistik firma sayılarında da önemli ölçüde artış yaşanacaktır. Tüm bu gelişmelere bağlı olarak, artan iş olanaklarının özellikle ara elemana duyulan ihtiyacı arttırması muhtemel görünmektedir.

Özellikle Çeşmeli-Erdemli-Silifke-Taşucu Otoyolu, Çukurova Bölgesel Havaalanı ve Mersin-Gaziantep Yüksek Standartlı Demiryolu projelerinin de tamamlanmasıyla birlikte, Mersin Limanı'na ulaşım kolaylaşacak ve azalan nakliye maliyetleri sayesinde bölgenin rekabet gücü önemli ölçüde artacaktır. Ayrıca Çukurova hinterlandında, özellikle Silifke-Karaman-Konya hattında yer alan diğer üreticiler, Mersin Limanı'nın yanı sıra, kurulması öngörülen Taşucu Limanı üzerinden dış ticaret faaliyetlerini gerçekleştirme olanağına sahip olacaklardır. On İkinci Kalkınma Planı da bu konuyu vurgulamakta olup, Ankara-Konya-Mersin hattı ile İç Anadolu Bölgesindeki diğer illeri de kapsayacak şekilde, savunma sanayii, makine sanayii ve tarıma dayalı sanayi başta olmak üzere sanayinin Mersin Konteyner Limanı ile lojistik bağlantısının daha güçlü hale getirileceği ifade edilmektedir.

Öte yandan, Akkuyu Nükleer Güç Santrali projesi, Türkiye'nin enerjide dışa bağımlılığını önemli ölçüde azaltacak stratejik önemi olan bir yatırımdır. Bu yatırımın hayata geçmesiyle bölgede ilgili bakım onarım sektörleri ile mühendislik hizmetlerinde gelişme kaydedilmesi beklenmektedir. Sonuç itibarıyla, liman, serbest bölge ve nükleer santral yatırımları kapsamında ortaya çıkan iş fırsatlarının değerlendirilmesi için mesleki eğitim programları düzenlenecek ve ihtiyaç duyulan teknik ve ara elemanlar yetiştirilecektir.

Tedbir 3: Deniz yolu taşımacılığında kapasitenin artırılması ve liman hizmetlerinin geliştirilmesi sağlanacaktır

Mersin Uluslararası Limanı (MIP) elleçlenen konteyner sayısı bakımından Türkiye'nin en büyük dış ticaret limanıdır. İç Anadolu, Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin ithalat ve ihracat kapısı ve Orta Doğu Ülkelerinin transit merkezi konumundadır. Dünyanın en büyük konteyner limanları arasında ilk 100 içerisinde yer alan Mersin Uluslararası Limanı, Türkiye'de lokal yük hacmiyle birinci, toplam konteyner hacmiyle ikinci sırada, konvansiyonel yük hacminde ise lider konumdadır. Uluslararası ticaretin gelişmesi, yük taşımacılığında müşteri taleplerinin artması sebebiyle, Mersin Limanı'nın mevcut kapasitesinin geliştirilmesi için çalışmalar başlamıştır. Mevcut konteyner terminalinin kapasitesinin artırılması amacıyla 2016 yılında sonuçlanan "EastMed Hub Faz1" projesinin

devamı niteliğinde olan Mersin Limanı genişleme projesinin 2026 yılında tamamlanması ile birlikte toplam elleçleme kapasitesinin 2,6 milyon TEU'dan, 3,6 milyon TEU'ya yükselmesi öngörülmektedir. Genişleme sonrası Mersin Limanı'nın 880 metreye ulaşacak rıhtımına dünyanın en büyük gemilerinin yanaşması ve kaliteli hizmet almaları sağlanacaktır. Diğer yandan, Çukurova bölgesi ve hinterlandındaki artan sanayi ve ticaret faaliyetlerinden dolayı, yoğun şekilde konteyner limanına ihtiyaç duyulduğu bilinmektedir. Bu ihtiyaca cevap verebilmek adına bölgede bir ana konteyner limanı kurulmasına dair planlama çalışmaları da devam etmektedir.

Limanın gelen talebi karşılayabilecek kabiliyete sahip olması, Mersin ve bölgenin tüm lojistik dinamiklerine yeni iş alanları ve yeni fırsatlar sunacaktır. Limandaki büyümeye paralel olarak limana hizmet veren lojistik ekosistem de büyüyecektir. Limanlar aynı zamanda dağıtım ve depolama fonksiyonu ile lojistik merkezi olarak değerlendirilmektedir. Bu perspektiften bakıldığında yüklerin toplanmasına, dağıtılmasına ve bir ulaşım türünden diğerine aktarılmasına imkân veren liman işletmeleri, yüksek katma değerli hizmetler sunmaktadır. Dünyada liman işletmeciliği faaliyetleri oldukça rekabetçi bir ortamda yürütülmekte ve çoğu gelişmiş ülkede limanlara yönelik yatırımlar öncelikli yatırım konuları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, Mersin Limanı'nın genişleme projesinin yanı sıra rekabet gücünü ve katma değeri artırabilmek için liman hizmetlerinin de yapılandırılmasına önem verilecektir.

Liman faaliyetlerinde bakım, onarım, tamir hizmetleri, banka, sigorta, döviz büroları, alışveriş merkezleri gibi tamamlayıcı hizmetlerin sunulması önemlidir. Gemiye su, malzeme ve kumanya gibi ihtiyaç hizmetlerinin sağlanabilmesi, kılavuzluk, şamandıra, ardiye, "shifting" gibi desteklerin verilebilmesi için altyapı, üstyapı ve insan kaynağı eksikliklerinin giderilmesi, limandan alınacak verimi artıracaktır. Gelişmiş altyapı ve üstyapı özelliklerinin yanında limanların çeşitli ulaştırma türleri vasıtasıyla denizle ve karadaki iç kısımlarla güçlü erişime sahip olması gerekmektedir. Yüklerin en kısa zamanda gemiye yüklenmesi veya limandan ayrılması, limanla bağlantılı ulaşım sistemlerinin çeşitliliği ve düzenliliği limanın hinterlandı ile arasındaki bağı kuvvetlendirecektir. Tüm bu gelişmeler ışığında Mersin Limanı'nda sunulan hizmetin kalitesi ve niteliği artırılabilecek, böylece bölgemize giren döviz gelirlerinin artmasına katkı sunulacaktır.

Diğer yandan günümüz teknolojilerinin liman hizmetlerine entegre edilmesi, hizmetlerin aksamadan sunulmasını sağlayacaktır. Akıllı limanlar, çevresel hassasiyetleri gözeterek ve yüksek seviye teknoloji araçları ile verimliliği maksimize etmeyi amaçlayan, otomatik sistemlere sahip limanlar olarak tanımlanmaktadır. Bu limanların operasyon, çevre, güvenlik ve enerji olmak üzere dört ana bileşeni bulunmaktadır. Liman içi birimlerin birbirleriyle daha aktif bir şekilde iletişim kurabilmesi için akıllı liman sistemleri bölgemizde de uygulanacaktır. Ayrıca ülkemizin "2053 sıfır karbon hedefi" doğrultusunda karbonsuz hizmetlerin sunulduğu yeşil liman uygulamalarının bölgemize kazandırılması önem arz etmektedir. Bu kapsamda, Mersin Limanı başta olmak üzere bölge limanlarının Doğu Akdeniz bölgesinin terminalleriyle, konteyner ticaretindeki rekabet gücünü artırabilmek için liman hizmetleri ekosistemi içerisinde yer alan paydaşların aktif iş birliği yapması önem arz etmektedir.

Stratejik Öncelik 2: Sosyal Gelişmenin ve Uyumun Sağlanması

Bölgeye Genel Bakış

Sürdürülebilir kalkınmanın bir gereği olarak ekonomik büyümenin oluşturduğu refahın toplumun tüm kesimleriyle adil şekilde paylaşılması ile yoksulluğun azaltılması On İkinci Kalkınma Planının öncelikli hedeflerinden biridir. Beşeri sermaye potansiyelinin geliştirilerek tam ve verimli kullanılması, gelir dağılımının iyileştirilmesi, özel politika gerektiren çocuklar, gençler, kadınlar, engelliler, yaşlılar gibi toplumun tüm kesimlerinin gözetilmesi, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin etkinleştirilerek yaygınlaştırılması ile genel yaşam standardının artırılması Planın temel politika önceliklerindedir. On İkinci Kalkınma Planının “Nitelikli İnsan, Güçlü Aile, Sağlıklı Toplum” ekseninde oluşturulmuş bulunan insan odaklı, kapsayıcı kalkınma yaklaşımı Çukurova Bölge Planında da esas alınmaktadır.

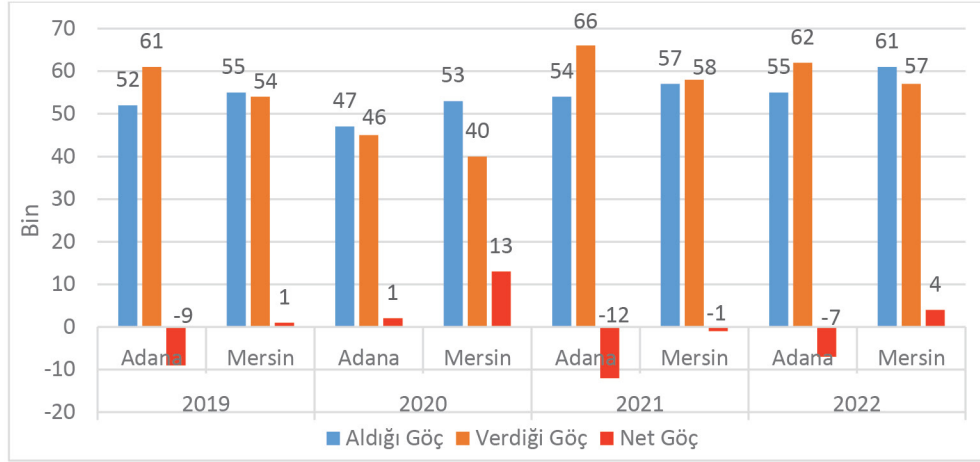
Ekonomik gelişmesinin yanında sosyo-kültürel dinamikleri ile zengin bir coğrafya olan Çukurova Bölgesi yıllar boyunca özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile çevre illerden yoğun göç alarak büyüyen ve dört milyonun üzerinde nüfusa sahip metropol bir kent-bölgedir. Ülkemiz vatandaşlarının yanı sıra Irak, İran, Afganistan gibi ülkelerden gelen göçmenlere ev sahipliği yapan Adana ve Mersin illeri, 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaştan kaçarak ülkemize sığınan yaklaşık 500.000 kişiyi de barındırmaktadır. Adana’da nüfusun %10,2’sini kayıtlı geçici koruma altındakiler oluştururken, bu oran Mersin’de %11,4’tür. Bu nüfusun il düzeyindeki yoğunluğu açısından Mersin Türkiye’de beşinci, Adana ise altıncı sırada yer almaktadır. Son dönemde ise Kahramanmaraş merkezli yıkıcı depremler sonrasında bölgeye Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Osmaniye başta olmak üzere depremden etkilenen illerden yoğun bir göç hareketi yaşanmıştır.

Diğer yandan, son dönemde Akkuyu Nükleer Santrali’nin yapımından dolayı Rus çalışanlar ve aileleri ile Ukrayna-Rusya savaşından kaçarak ülkemize sığınan Ukraynalılar da Mersin’de yaşamaktadır. Ek olarak, kentleşme oranı çok yüksek olan bölgede, kırsal ilçelerden kent merkezine önemli düzeyde göç yaşanmıştır. Uluslararası, ulusal ve yerel nüfus hareketleri, her dönemde TR62 Bölgesi’nde göç yönetiminin en önemli konular arasında bulunmasını sağlamıştır.

Bölgeye göçle gelen nüfus en fazla Adana ve Mersin’in merkez ilçeleri ile nükleer santral yapımından dolayı Silifke’ye yerleşmiştir. Adana’nın kent merkezi sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine göre kuzey-güney olarak, Mersin ise doğu-batı olarak ayrılmaktadır. Güney Adana ve Doğu Mersin alt bölgeleri yoğun göç alarak oluşmuş mahalleleri barındırmaktadır. Adana’da gelir düzeyi yüksek olan kesimler Kent merkezinin kuzeyine yerleşmişken, Mersin’de kent merkezinin batısına yerleşmiştir. Dezavantajlı kesimlerin yaşadığı yerleşim yerlerinde farklı illerden gelen nüfus, uluslararası göçle gelen nüfus ve yerel halk birbirine çok yakın mesafelerde ancak coğrafi olarak izole şekilde yaşamaktadır. Bu bölgelerde park, sosyal tesis gibi kentsel altyapı eksikliği de olduğu için sosyal etkileşim imkânları oldukça düşüktür.

Bununla birlikte özellikle 2008 yılından sonra Çukurova Bölgesi'nin aldığı göçün yanında aynı zamanda göç veren bir bölge haline geldiğinin de altı çizilmelidir. Son on beş yıllık dönemde net göç hızı eksi yönde artmaya devam etmiş, bölgenin verdiği göç, aldığı göç miktarının üzerinde seyretmiştir. Grafik 6'da görüleceği gibi, 2019-2022 yılları arasında Adana ağırlıklı olarak net göç vermiş, Adana'da negatif göç hızı Mersin'e kıyasla daha yüksek kaydedilmiştir. Bu iki il arasındaki göç ilişkisinin de son derece önemli olduğu hesaba katılırsa, bölgenin bir bütün olarak dışarıya göç verdiği söylenebilir.

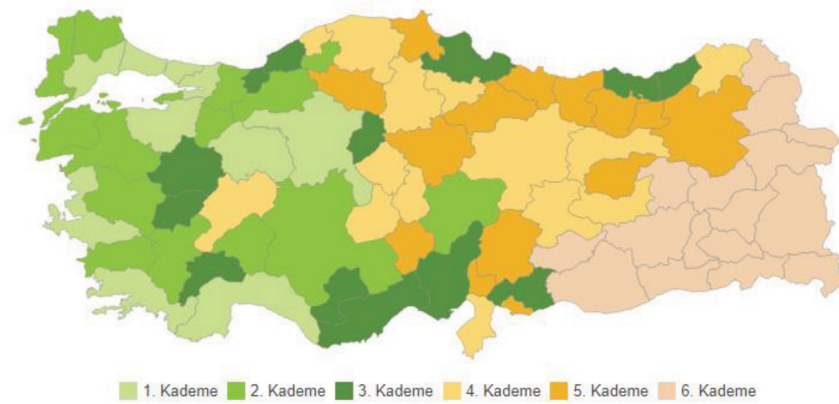
Grafik 6 İllerin Aldığı, Verdiği ve Net Göç, 2019-2022

Kaynak: TÜİK, 2022

Nüfus büyüklüğü olarak Adana, Türkiye'nin yedinci, Mersin ise on birinci büyük kentidir. Bununla birlikte Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılan Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'na göre TR62 Bölgesi üçüncü sosyo-ekonomik gelişmişlik kademesinde yer almakta, Adana 27. sırada, Mersin ise 25. sırada bulunmaktadır. Adana ve Mersin bazı ekonomik göstergelerde görece iyi konumda iken özellikle sosyal gelişmişlik göstergelerinde geride kalmaktadır. Sosyal ve ekonomik göstergelerle belirlenen gelişmişlik sıralamasının oluşmasında gelen ve giden göçün etkisi büyüktür.

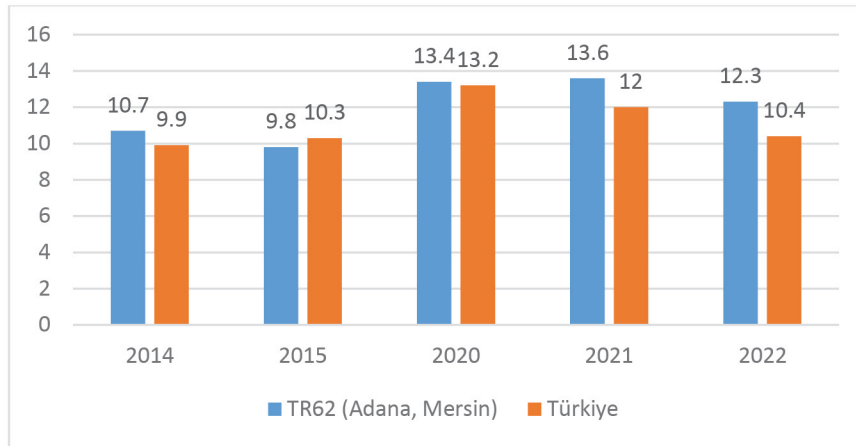
Harita 1 Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2017

TÜİK'in temel işgücü göstergelerine göre, 2014 yılında TR62 Bölgesi'nde istihdam oranı % 43,9, işsizlik oranı ise % 10,7 olmuştur. Bölgeyi ülke geneliyle karşılaştırdığımızda, bölgenin 2014 yılında istihdam oranında Türkiye ortalamasının (%45,5) altında kaldığı, işsizlik oranında ise ülke ortalamasının (%9,9) üzerinde yer aldığı görülmektedir. 2022 yılına gelindiğinde ise, rakamlar ve oranlar değişse de bu eğilimin değişmediği ve bölgenin hem istihdam hem de işsizlik verilerinde Türkiye ortalamalarının gerisinde kaldığı anlaşılmaktadır. 2022 yılında TR62 Bölgesi'nde işsizlik oranı %12,3 ile Türkiye ortalamasının (%10,4) hayli üzerinde, istihdam oranı ise %45,7 ile ülke ortalaması olan %47,5'nin altında yer almıştır.

Grafik 7 TR62 Bölgesi İşsizlik Oranı

Kaynak: TÜİK, 2022

TR62 Bölgesi'nde işgücü verileri cinsiyete göre değerlendirildiğinde, kadının dezavantajlı durumu daha net biçimde ortaya çıkmaktadır. Türkiye ve bölge verileri kadının iş hayatına ve toplumsal yaşama katılma düzeylerinin sınırlı, ekonomik ve sosyal imkânlarla erişimlerinin erkeklere göre daha kısıtlı olduğunu göstermektedir. TÜİK'in 2022 yılı verilerine göre, Türkiye'de kadınların işgücüne katılma oranı, ortalama olarak %40 iken, bu oran TR62 Bölgesi'nde %38,3'tür. Türkiye'de kadınlarda işsizlik oranı 2022 yılında %13,7 iken, TR62 Bölgesi'nde kadınlar için işsizlik oranı %17,1 olarak hesaplanmıştır. Kısacası, Türkiye verileriyle ortaya konulan kadın istihdamındaki sorunlar, Çukurova Bölgesi'nde derinleşerek devam etmektedir.

Tablo 1 TR62 Bölgesi'nde Cinsiyete Göre İşgücü Verileri (15-64 Yaş Grubu)

	Cinsiyet	İşsizlik Oranı (%)		İşgücüne Katılma Oranı (%)	
		2014	2022	2014	2022
TR62 Bölgesi	Kadın	14,4	17,1	31,1	38,3
	Erkek	9,5	10,2	75,6	78,4
Türkiye	Kadın	12,2	13,7	33,6	40
	Erkek	9,2	9,1	76,6	78,2

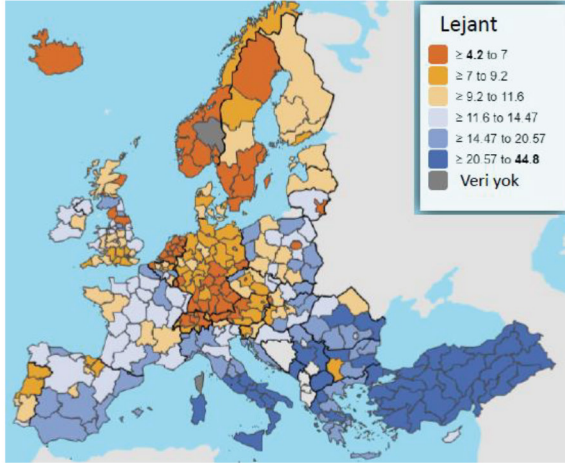
Kaynak: TÜİK, 2022

Çukurova Bölgesi'nin bir diğer önemli sorunu da eğitimde ve istihdamda yer almayan gençlerin (NEET) işgücü piyasasına erişimlerindeki ciddi problemlerdir. Bölgenin önemli bir sosyal sorunu olan bu konu, göçle gelen nüfus içinde çocuk ve gençlerin oranının hayli yüksek olması nedeniyle daha da önemli hale

gelmiştir. 2019 yılında 15-29 yaş arasında istihdam ve eğitimde bulunmayanların Avrupa'daki oranları incelendiğinde, Türkiye'deki tüm düzey 2 bölgelerinin %20,57'nin üzerindeki en yüksek oranlı bölgeler grubunda yer aldığı görülmektedir. Düzey 2 bölgelerindeki NEET oranları değerlendirildiğinde ise Adana ve Mersin illerinden oluşan TR62 Bölgesi'nin ise %34,3 oranı ile yedinci sırada olduğu ve %32 olan Türkiye ortalamasının üzerinde yer aldığı görülmektedir.

Göçle gelenler arasında okul terki oranı yüksek olduğu için kişilerin kendi potansiyellerini keşfetmeleri ile kişisel ve mesleki gelişimlerini tamamlayarak üretime katılımları yeterli seviyede değildir. İl Millî Eğitim Müdürlükleri verilerine göre, bölge illerinde geçici koruma altındaki çocuk ve gençlerin, orta öğretim düzeyinde yaklaşık %35'i, lise düzeyinde ise yaklaşık %50'si okul dışındadır. Öncelikle göçle gelen çocuk ve gençlerin okullaşma oranlarının artırılması, akabinde mezun olan gençlerin istihdamı için tedbirlerin alınması ihtiyacı açıkça ortaya çıkmaktadır.

Harita 2 Avrupa'da 15-29 Yaş Arasındaki NEET Oranları

Kaynak: Eurostat, 2019

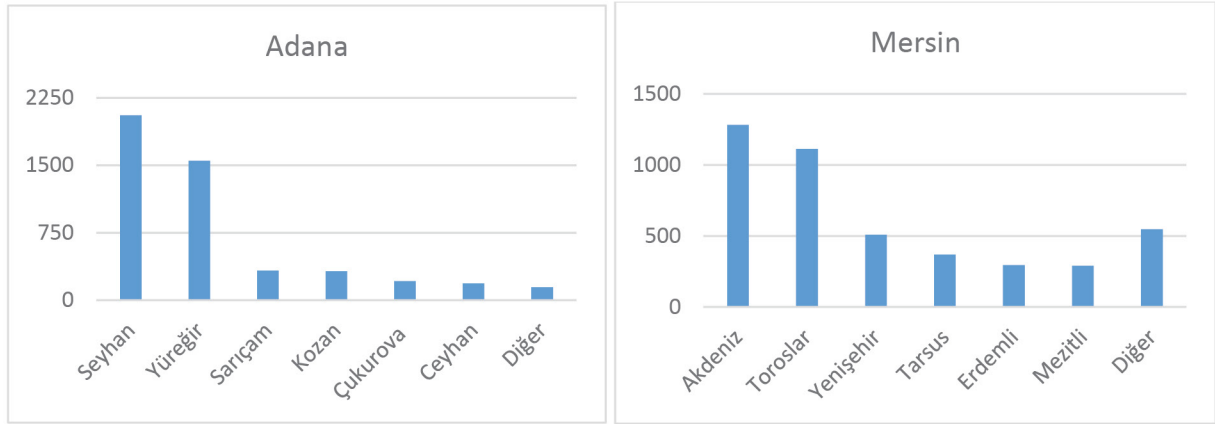
Tablo 2 15-29 Yaş Arasındaki NEET Oranı En Yüksek Düzey 2 Bölgeleri

Sıra	Bölge	NEET Oranı
1	Şanlıurfa, Diyarbakır	51,2
2	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	47,2
3	Van, Muş, Bitlis, Hakkari	44,6
4	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	44,1
5	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	36,4
6	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	35,8
7	Adana, Mersin	34,3
8	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	33,2
9	Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli	32,8
10	Türkiye	32

Kaynak: Eurostat, 2020

Önemli bir yoksulluk göstergesi olarak değerlendirilebilecek olan sosyal ve ekonomik destek (SED), Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca ihtiyaç sahibi ailelere sağlanmaktadır. SED yardımı alan kişilerin ilçe düzeyindeki sayıları analiz edildiğinde, Adana ilinde Seyhan ve Yüreğir'de SED yardımı alanların diğer ilçelerden oldukça fazla olduğu görülmektedir. Yardım alanların nüfus içindeki oranı incelendiğinde ise yine Yüreğir ve Seyhan yoğunluğu göze çarpmaktadır. Mersin ilinde SED yardımı alanların en yoğun olduğu ilçeler Akdeniz ve Toroslardır. Yardım alanların nüfus içindeki oranı incelendiğinde ise Akdeniz, Toroslar ve Mut ilçeleri öne çıkmaktadır.

Grafik 8 İlçeler Düzeyinde SED Yardımı Alan Kişilerin Sayısı

Kaynak: Adana ve Mersin Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, 2022

Çukurova Bölgesi'ndeki önemli bir sosyo-ekonomik sorun da gelir dağılımındaki dengesizliktir. TÜİK'in gelir ve yaşam koşulları araştırması kapsamında üretmiş olduğu veriler incelendiğinde, Türkiye'de yıllık ortalama eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirinin Türkiye'de 2020 yılında 33.428 TL ve 2021 yılında 37.400 TL iken, TR62 Bölgesi'nde 2020 yılında 29.567 TL ve 2021 yılında 30.227 TL olduğu görülmektedir.

Tablo 3 Eşdeğer Hanehalkı Kullanılabilir Fert Gelirine Göre Yoksulluk Oranları

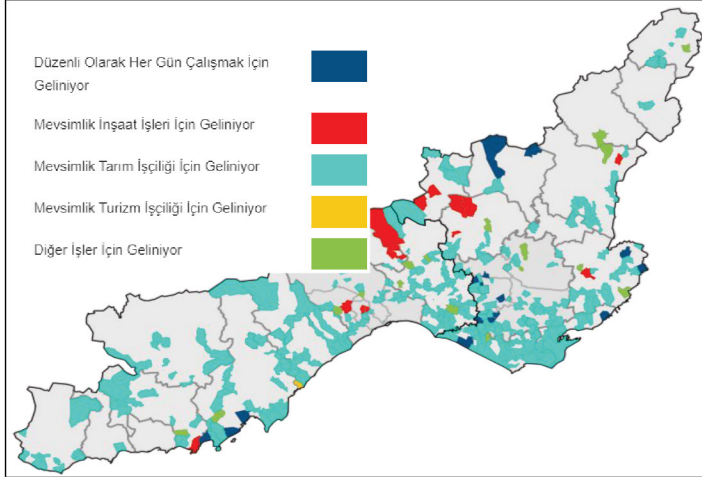
Sıra	Düzy 2 Bölgeleri	Medyan gelirin %50'sine göre (%)	Medyan gelirin %60'ına göre (%)
1	TR62 Adana, Mersin	14,99	21,27
2	TRA2 Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	14,55	20,92
3	TR31 İzmir	14,27	21,3
4	TR90 Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	12,42	17,96
5	TR22 Balıkesir, Çanakkale	12,31	19,76
6	TR21 Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	12,15	18,09
7	TR82 Kastamonu, Çankırı, Sinop	12,1	18,67
8	TR33 Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak	11,84	18,4
9	TR83 Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	11,31	18,62
10	TR42 Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	11,3	16,5

Kaynak: TÜİK, 2022

Düzy 2 bölgeleri için eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin %50'sine ve %60'ına göre hesaplanan yoksulluk sınırına göre, gelire dayalı göreceli yoksulluk oranının en yüksek olduğu bölgelerin başında TR62 Bölgesi gelmektedir. Adana ve Mersin'de medyan gelirin %50'sine göre yoksulluk oranı %14,99 ve medyan gelirin %60'ına göre yoksulluk oranı %21,27 olarak gerçekleşmiştir.

Çukurova, ülkemizi ve dünyayı besleyen en önemli tarımsal alanlar arasında yer almakta ve yaygın şekilde mevsimlik tarım işçiliğine ev sahipliği yapmaktadır. Son yıllara kadar genellikle Güneydoğu Anadolu'dan Çukurova'ya çalışmak üzere gelen vatandaşlar tarafından gerçekleştirilen tarımsal faaliyetler, günümüzde büyük çoğunlukla uluslararası göçle gelen nüfus tarafından sağlanmaktadır.

Harita 3 Çukurova Bölgesi'nde Mevsimlik İşçilik Türleri

Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, YERSİS, 2018.

Mevsimlik tarım işçiliğinin en yoğun olduğu ilçeler Adana'da Karataş, Yüreğir, Yumurtalık, Seyhan ve Ceyhan iken, Mersin'de Akdeniz, Tarsus, Erdemli ve Silifke'dir. Bölgedeki tarla tarımı ve bahçe tarımı nedeniyle tarım işçisi sayısı mevsimlere göre değişiklik göstermekle birlikte tüm yıla yayılmış durumdadır. Mevsimlik tarım işçilerinin bir kısmı fındık, kayısı gibi ürünlerin hasadı için diğer bölgelere gitmesine rağmen, uygun iklim koşullarının da olumlu etkisi ile bir grup tarım işçisi çadır alanlarında yerleşik olarak yaşamaktadır. Adana ve Mersin'de mevsimlik gezici tarım işçilerinin çalışma ve sosyal hayatlarının iyileştirilmesi yönelik uygulanan "Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi (METİP)" projeleri ile Adana'da dört hizmet merkezi kurulmuştur. Tuvalet, duş gibi ortak kullanım alanlarının yanı sıra anasınıfı, ilkokul ve sağlık odası gibi birimleri içeren METİP hizmet merkezleri tarım işçilerinin yoğun olduğu alanlarda faaliyet göstermektedir. Ancak Mersin'de bulunmayan bu merkezlerin sayıları Adana'da da yeterli olmayıp çok geniş bir alana yaygın şekilde yaşayan tüm tarımsal işçileri için ulaşılabilir durumda değildir.

Kalkınma Atölyesi tarafından yapılan Adana Ovası'nda Mevsimlik Gezici Tarım İşçileri Çadır Yerleşimleri Mevcut Durum Haritalaması adlı çalışmada Şubat 2017 ayı itibarıyla Adana Ovası'ndaki 59 çadır yerleşimi tespit edilmiştir. Bu yerleşim yerlerindeki toplam 4.234 çadırdaki 23 bin 920 kişi yaşamaktadır. Çadırların %78,8'i (3.337 çadır) uluslararası göçle gelen nüfustan oluşurken geriye kalan 897 çadır (%21,2) ise Türkiye vatandaşlarına aittir. Çadırlarda yaşayanlardan 18.806 kişi geçici koruma altındakilerden ve 5.114 kişi Türkiye vatandaşlarından oluşmaktadır. Çadır başına ortalama 5,6 kişi düşmektedir. Bu araştırma çerçevesinde, çadır yerleşimlerinden en sık dile getirilen sorunlar sağlık, çöp, aydınlatma, su, eğitim, gıda ve güvenlidir. Günümüzde genel yapı son yıllarda değişiklik göstermemiş olup çalışma bulguları geçerliliğini korumaktadır.

Özetle, Çukurova Bölgesi sanayi, tarım ve hizmetler alanında önemli bir üretim potansiyeline sahip olsa da, kadının istihdama katılımı, genç istihdamı, göçle gelenlerin sosyo-ekonomik uyumu, mevsimlik tarım işçilerinin iş ve yaşam koşulları ve sosyal altyapı gibi konularda önemli eksiklikleri olan bir bölge konumundadır. Bölge içi gelişmişlik farklarının yüksek olduğu Çukurova Bölgesi'nde, gelir dağılımındaki dengesizlik kırsal ve kentsel yoksullukla kendini göstermektedir.

Hedef ve Tedbirler

Çukurova Bölgesi'nde sosyal uyum sorunlarının giderilmesine yönelik faaliyetleri içeren Sosyal Gelişmenin ve Uyumun Sağlanması Stratejik Önceliği altında altı temel hedef bulunmaktadır. Bu hedefler sırasıyla, "Göçle Gelenler ve Ev Sahibi Toplum Arasındaki Sosyal Uyumun Güçlendirilmesi", "Kadının İş Hayatına Katılımının Artırılması", "Eğitimde ve İstihdamda Yer Almayan (NEET) Gençlerin İş Gücüne Kazandırılması", "Çocukların ve Gençlerin İyi Olma Halinin Geliştirilmesi", "Mesleki Eğitimin "Geleceğin Meslekleri" Çerçevesinde Desteklenmesi" ve "Sosyal Girişimciliğin Geliştirilmesi"dir.

Hedef 1: Göçle Gelenler ve Ev Sahibi Toplum Arasındaki Sosyal Uyum Güçlendirilecektir

Bu başlık çerçevesinde dört tedbir bulunmaktadır. Bunlar, Çukurova Bölgesi'nin göç profilinin çıkarılması ve değişen gereksinimler çerçevesinde ihtiyaç analizinin yapılması, göçle gelenlerin istihdam edilebilirliği ve gelir düzeylerinin artırılması, sosyal uyum ve kaynaştırma faaliyetlerinin düzenlenmesi ve mevsimlik tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesidir.

Stratejik Öncelik 2: Sosyal Gelişmenin ve Uyumun Sağlanması	
Hedef 1: Göçle Gelenler ve Ev Sahibi Toplum Arasındaki Sosyal Uyum Güçlendirilecektir	Tedbir 1: Çukurova Bölgesi'nin göç profili çıkarılacak ve değişen gereksinimler çerçevesinde ihtiyaç analizi yapılacaktır
	Tedbir 2: Göçle gelenlerin istihdam edilebilirliği ve gelir düzeyleri artırılabilecektir
	Tedbir 3: Sosyal uyum ve kaynaştırma faaliyetleri düzenlenecektir
	Tedbir 4: Mevsimlik tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları iyileştirilecektir

Tedbir 1: Çukurova Bölgesi'nin göç profili çıkarılacak ve değişen gereksinimler çerçevesinde ihtiyaç analizi yapılacaktır

Çukurova Bölgesi uzun yıllar boyunca kendi kırsalından, çevre illerden, Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinden yoğun göç almıştır. Son yıllarda ise kayda değer sayıda uluslararası göçle gelen nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Adana'nın Seyhan ve Yüreğir ilçeleri ile Mersin'in Akdeniz ilçesi yoğun göç olarak oluşmuş mahallelere sahiptir. Göçle gelen topluluklar ve yerel halk birbirine yakın mesafelerde ancak coğrafi olarak izole şekilde yaşamaktadır. Bu kesimlerin kentin diğer mahalleleriyle olan ilişkileri de oldukça sınırlıdır. Yıllardır süregelen iç göçün yanı sıra uluslararası göç ve en son Kahramanmaraş merkezli yıkıcı depremler sonrasında gelenlerin de bölgeye yerleşmesi ile birlikte bölgedeki göç olgusu daha karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Farklı sebeplerle gerçekleşen göç hareketleri çerçevesinde Adana ve Mersin'e gelen grupların ihtiyaçları farklılaşmaktadır.

Buradan hareketle, bölgenin göç profili detaylı şekilde güncellenecek, Adana ve Mersin illerinde farklılaşan dezavantajlı grupların sorun ve ihtiyaç alanları belirlenecek, bu kesimlere yönelik etkin ve somut çözüm önerileri geliştirilecektir. Bu çalışmaların ilgili kurum ve kuruluşlar ile bölgedeki STK'larla iş birliği halinde gerçekleştirilmesi sonunda ortaya çıkacak veriler, ileride yapılacak olan sosyolojik saha çalışmalarının da nüvesini oluşturacaktır.

Tedbir 2: Göçle gelenlerin istihdam edilebilirliği ve gelir düzeyleri artırılacaktır

Bölgemizdeki diğer dezavantajlı gruplar gibi göçle gelenler de işgücü piyasasına erişimde ve çalışma yaşamında zorluklarla karşılaşmaktadır. Göçle gelenlerin işgücü piyasasına erişimde karşılaştıkları başlıca zorluklar, eğitim ve teknik yetkinlik seviyelerinin düşük olması nedeniyle düşük istihdam edilebilirlikleri, sınırlı dil becerileri ile bilgi ve hizmetlere kısıtlı erişimleridir. Göçle gelenler, işverenleri vasıtasıyla çalışma izni alabilmekle birlikte, bugüne kadar oldukça az sayıda kişi çalışma izni alarak, kayıtlı olarak çalışabilmektedir. Göçle gelen grupların çoğunluğu, başta tekstil olmak üzere imalat sektörü ile inşaat, restoran ve tarım sektörlerinde çalışmaktadır. Göçle gelenlerin genellikle elverişsiz koşullarda çalışmaları, iş sağlığı ve güvenliği risklerinin yanı sıra düşük gelir elde etmeleri önemli sosyal uyum sorunları yaratmaktadır.

Göçle gelenler ve ev sahibi toplum arasındaki sosyal uyumun güçlendirilmesinde, beceri geliştirme programları yoluyla göçle gelenlerin istihdam edilebilirliği desteklenecektir. Bu çerçevede, insanlara ve sahip oldukları becerilerine yatırım yapılması, beceri ve ihtiyaçların değerlendirilmesi sonunda beceri geliştirme eğitimleri yoluyla istihdam edilebilirliğin desteklenmesi, iş hukuku, sosyal güvenlik, iş sağlığı ve güvenliği gibi konularda tamamlayıcı eğitimlerin verilmesi, mesleki, dil, temel beceri ve işbaşı eğitimleri yoluyla becerilerin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Öte yandan, 6 Şubat 2023 tarihli depremlerden olumsuz etkilenen illerden olan Adana ve Mersin'e çok sayıda kişi göç etmiştir. Çukurova Bölgesinde göçle gelen bu grupların hayatlarını idame ettirebilmeleri için gerekli olan geliri elde etmelerine yönelik çalışmalar yapılacaktır. Bu çerçevede üretim ve satış merkezleri oluşturulacak, göçle gelenlerden kendi işlerini kurmak isteyenlere yönelik rehberlik amaçlı kolaylaştırıcı faaliyetler gerçekleştirilecektir.

Tedbir 3: Sosyal uyum ve kaynaştırma faaliyetleri düzenlenecektir

Göçle bölgemize gelenler arasında gelir seviyesi yüksek olanlar, doğal olarak toplumun diğer kesimleri ile daha fazla sosyal ve ekonomik ilişki içerisinde bulunmaktadır. Ancak göçle gelenlerin büyük çoğunluğu sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı kesimlerden oluşmaktadır. Bu kesimler, Adana ve Mersin'in merkez ilçelerinde genelde gecekondulaşma ile oluşan mahallelerde yaşam sürmektedir. Bu nedenle yapılaşma yoğunlukla sağlıksız, sokaklar oldukça dar olup, okul, sağlık merkezi gibi kamu binaları artan nüfusa yanıt vermekte zaman zaman yetersiz kalabilmektedir. Park, pazar yeri, toplum merkezi, spor kompleksi gibi sosyal donatı alanları yeterli değildir. Diğer bir deyişle toplumun farklı kesimlerinin etkileşime girmesine imkan verecek kentsel altyapı imkanları azdır. Bununla birlikte farklı

illerden göç edenler ve uluslararası göçle gelenler farklı sokaklarda izole şekilde yaşama eğilimi göstermektedir. Bu grupların kentin diğer bölgelerine erişimleri de oldukça kısıtlıdır. Öyle ki Adana'da kent merkezinde bulunan Seyhan Baraj Gölü ve Seyhan Nehri'ni görmeyen gençlerin sayısı azımsanmayacak düzeydedir. Uluslararası göçle gelenler ekonomik olarak da kapalı bir ilişki ağına sahiptir. Bu durum farklı toplumsal kesimlerin birbirlerini yeterli düzeyde tanımadıkları için olumsuz önyargılara sahip olunması, hoşgörü seviyesinin az olması ve toplumsal kargaşa çıkması için uygun zemin bulunması risklerini doğurmaktadır.

TR62 Bölgesi illerinin çok farklı şehirlerden gelen ve farklı sosyal, ekonomik, kültürel profile sahip kesimlere ev sahipliği yapması sosyal uyum çalışmalarının yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Kentsel alanların toplumsal etkileşimi kolaylaştırmaması nedeniyle sosyal uyum faaliyetlerinin yürütülmesi daha fazla önem kazanmaktadır. Buradan hareketle, yerel kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları gibi aktörler tarafından sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin düzenlenmesi yoluyla sosyal uyum güçlendirilecektir. Ayrıca, göçle gelenler ve ev sahibi toplum arasındaki sosyal uyumun güçlendirilmesine yönelik işyeri uyum programları yürütülecektir. Böylece çeşitliliklerin zenginlik olduğu bir mozaik oluşması ve toplumsal refah desteklenmiş olacaktır.

Tedbir 4: Mevsimlik tarım işçilerinin çalışma ve yaşam koşulları iyileştirilecektir

Türkiye'nin en büyük ovası olan Çukurova'da neredeyse tüm yıl boyunca ve çok geniş bir alanda tarımsal faaliyetler sürdürülmektedir. Tarla tarımı ve bahçe tarımı yapılan bölgede yılın farklı dönemlerinde ekim, dikim, budama, bakım, hasat gibi çok sayıda tarımsal işlem için işgücüne ihtiyaç duyulmaktadır. İşgücü ihtiyacının yoğun olduğu dönemlerde mevsimlik olarak bölgeye gelen tarım işçilerinin yanı sıra iklim koşullarının uygunluğunun da etkisiyle tarlalardaki çadırlarda kalıcı olarak yaşayan tarım işçileri mevcuttur.

Çukurova'da tarım alanının çok geniş bir bölgeye yayılması, tarımsal işçi sayısının yüksek olması ve kültürel tercihlerden dolayı mevsimlik tarım işçilerinin yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi kolayca çözülebilen bir konu değildir. Bu konuda dünyada da kabul gören standartlaşmış çözümler bulunmamaktadır. Bu nedenle, işçi profili ve yerel koşullar dikkate alınarak yöreye özgü modeller üretilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, bölgemizde yaşam koşullarının iyileştirilmesi için özellikle eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetlerine erişim kolaylığı ve sıklığı artırılacak, bebek ve kadın sağlığına yönelik hizmetlerin alanda sunumu yaygınlaştırılacak, cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır, okul öncesi dönemdeki çocukların gelişimine yönelik hizmetler geliştirilecek, METİP projesi kapsamında kurulan hizmet merkezlerinin sayısı artırılacak, uluslararası göçle gelenler ile yerel topluluklar arasında sosyal uyumun güçlendirilmesine de fayda sağlayacak şekilde sosyal ve kültürel faaliyetler çoğaltılacak, göçle gelenlerin dil bariyerine takılmalarını azaltacak faaliyetler yapılacaktır.

Çalışma koşullarının iyileştirilmesi kapsamında ise çadır alanları bütüncül şekilde planlanacak, yaşam ve çalışma alandaki fiziki koşulların iyileştirilecek, yaşam alanlarındaki çöpler düzenli olarak toplanacak ve yeterli aydınlatma sağlanacak, çocuk işçiliği ile mücadele çalışmaları yoğunlaştırılacak, elçi sistemi

işçiler lehine ekonomik değer yaratacak şekilde iyileştirilmesine yönelik ekonomik modelleme çalışmaları yapılacaktır.

Ek olarak, mevsimlik tarım işçilerinin yaşam ve çalışma koşulları ile ilgili çalışmalar yürüten kurumsal yapıların varlığına ve mevcut birimlerin güçlendirilmesine ihtiyaç vardır. Göç veren ve göç alan iller arasında bilgi akışının sağlanmasına yönelik mekanizmaların kurulması faydalı görülmektedir.

Hedef 2: Kadınların İş Hayatına Katılımı Artırılacaktır

Bu başlık çerçevesinde üç tedbir bulunmaktadır. Bunlar, kadın kooperatifçiliğinin güçlendirilmesi, kadınların finansal okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesine yönelik eğitim ve rehberlik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve kadın girişimcilerin mali ve teknik destekler ile bilgi ve pazara erişim çerçevesinde güçlendirilmesidir.

Stratejik Öncelik 2: Sosyal Gelişimin ve Uyumun Sağlanması	
Hedef 2: Kadınların İş Hayatına Katılımı Artırılacaktır	Tedbir 1: Kadın kooperatifçiliği güçlendirilecektir
	Tedbir 2: Kadınların finansal okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesine yönelik eğitim ve rehberlik faaliyetleri gerçekleştirilecektir
	Tedbir 3: Kadın girişimciler mali ve teknik destekler ile bilgi ve pazara erişim çerçevesinde güçlendirilecektir

Tedbir 1: Kadın kooperatifçiliği güçlendirilecektir

Kadın kooperatifleri kadınların çoklu ihtiyaçlarına cevaplar geliştirmek için oluşturdukları örgütlenmelerdir. Söz konusu kooperatiflerin desteklenmesi, kadınların sosyal güçlenmesi açısından önem taşımaktadır. Ancak kadın kooperatifleri çoğu zaman ekonomik anlamda zayıflık ve kırılganlık sergilemektedirler. Gelir getirici faaliyetlerin geliştirilmesi ve yönetilmesi, sürdürülebilirliğinin sağlanması konusunda sorunlar yaşamaktadırlar.

Ticaret Bakanlığı Kooperatif Bilgi Sistemine göre Adana ilinde 33, Mersin ilinde ise 17 kadın kooperatifinin faaliyet gösterdiği görülmektedir. TR62 Bölgesi'nde istihdam edilen kadınların tarım dışı sektörleri tercih ettiği görülmektedir. Tarım sektöründe istihdam edilenlerin önemli bir kısmı ücretsiz aile işçisi olarak çalışırken, tarım dışı sektörlerde ise ücretli veya yevmiyeli olarak çalışanlar ön plana çıkmaktadır. Yıllar itibariyle tarım sektöründe kadın istihdamının en az olduğu kesim işveren ya da kendi hesabına olmaktadır, tarım dışı sektörlerde ise ücretsiz aile işçisi olduğu görülmektedir. Bu durum sektörler arasındaki farkları ortaya koymakta ve aynı zamanda kadın istihdamının nitelik yönünü de ortaya çıkarmaktadır.

Bireysel düzeyde küçük ölçekli, örgütsel kapasitesi, pazar ve ürün geliştirme yeterlilikleri sınırlı olan kadın kooperatifleri için, gelişmelerine ve güçlenmelerine olanak sağlayacak bir kurumsal sistemin

mevcut olması büyük önem taşımaktadır. Bu çerçevede, işletmecilik, finans ve vergi, hukuk açısından kooperatiflerin kapasitesinin geliştirilmesine yönelik, eğitim, danışmanlık ve denetim hizmetleri sağlanacaktır. Kadın kooperatifleri için iş fikri geliştirme, ürün ve pazar geliştirme, iş ve örgüt yönetimi, büyüme stratejileri, demokratik denetim ve katılım konularında özellikle teknik kapasite geliştirilecektir. Bu konudaki araştırma, eğitim, danışmanlık ve denetim hizmetlerinin kooperatifler düzeyinde genel içerikte ve kadın kooperatiflerine özel olacak şekilde geliştirilecektir. İşletmelerin yanı sıra kooperatifler, büyük firma, perakendeci veya imalat sanayiinde faaliyet gösteren şirketlerin tedarik zincirlerine entegre edilecektir. Kadın kooperatiflerinin büyük tedarik zincirlerine ve/veya e-ticaret platformlarına entegrasyonunu desteklemek için büyük perakendeciler, e-ticaret platformları, büyük şirketler, imalat sanayiindeki şirketler ile ağ oluşturma etkinlikleri ve ikili toplantılar düzenlenecektir.

Ayrıca, bölgemizde ev ve bakım hizmetleri gibi kadın yoğun emek alanlarında, kadınların işçi kooperatifleri ya da sosyal kooperatif modelleri içerisinde faaliyet gösterdiklerinde başarılı oldukları görülmektedir. Bu sebeple Adana ve Mersin illerinde kadınların özel bir statü olarak düzenlenmiş sosyal kooperatifler olarak örgütlenmeleri de önerilen modeller arasındadır. Bu sayede yerel yönetimler de kadın kooperatiflerinin yerele özgü geleneksel sanat, zanaat ve hizmetleri canlandıran faaliyetleri ile kadın kooperatiflerince sunulan kreş gibi hizmetlerini kendi sosyal hizmet sunumlarına entegre ederek ortak fayda elde edecektir. Son olarak, engelliler ve kırsal bölgeler gibi dezavantajlı kesimlerle ilgili faaliyet yürüten kooperatiflerin, kadınların işgücüne katılımını destekleyen çalışmaları teşvik edilecektir.

Tedbir 2: Kadınların finansal okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesine yönelik eğitim ve rehberlik faaliyetleri gerçekleştirilecektir

Finansal okuryazarlık kavramı finansal kararlar alırken bireyin gerekli bilgiyi elde etme, anlama ve değerlendirme yeteneği olarak tarif edilmektedir. OECD'nin yaptığı araştırma başta olmak üzere, global ölçekte yapılan birçok araştırmaya göre, dünyada kadınların finansal bilgiye erişimleri erkeklere göre geride kalmış durumdadır. Gelişmiş ülkelerde dahi, kadınların kazancını yönetebilme ve finansal gelişmeleri takip edebilme oranı oldukça düşük görünmektedir.

Finansal eğitimin önemi, toplumda yaşanan demografik, ekonomik ve pazar değişiklikleri nedeniyle artmaktadır. Finansal araçların ve finansal piyasaların da giderek karmaşıklaşması, finans eğitimini gerekli hale getirmektedir. Hem Türkiye'de hem de dünyada yapılan araştırmalar finansal okuryazarlık ile eğitim arasında paralellik olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim sadece bir meslek sahibi olmak ya da sadece okuyup yazabilmek için değil bireyin hayat kalitesini artırmak, finansal gücünü artırmak ve geleceğe yatırım yapabilmesini sağlamak için de kritik önem taşımaktadır.

Kadınların iş hayatında erkeklere kıyasla daha az yer alması, kadınların finansal konulara daha az ilgi duymalarına neden olmaktadır. Bununla birlikte, finansal okuryazarlığın önemi her geçen gün artmaktadır. Buradan hareketle, Çukurova Bölgesinde kadın girişimcilerin finansal okuryazarlık düzeyleri tespit edilecek, belirlenen ihtiyaç alanlarına göre hazırlanmış eğitim programları uygulanacaktır. Medya aracılığı ile yaygın bilgi paylaşımlarının yapılabilmesi, hızlı ve kolay yoldan bilgiye

erişimin sağlanabilmesi hem kadınların finansal farkındalıklarının hem de finansal okuryazarlıklarının artmasına yol açacaktır. Ayrıca finansal okuryazarlık seviyesinin artırılması ile bölgede kadın girişimci sayısının yükseltilmesi de mümkün olabilecektir. Bu çerçevede girişimlerin sayısı artırılması ve girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi için Adana ve Mersin illerinde yürütülen proje ve faaliyetlerde kadınlara özel finansal okuryazarlık konusu dikkate alınacaktır.

Tedbir 3: Kadın girişimciler mali ve teknik destekler ile bilgi ve pazara erişim çerçevesinde güçlendirilecektir

Kadın girişimciliğinin gelişmemesindeki temel etkenlerden biri, koşulların buna elverişli olmaması olarak ifade edilmektedir. Bu alanda gerçekleştirilen araştırmalara göre kadın girişimcilerin karşılaştığı sorunların başında finansal kaynak bulmakta yaşanan güçlükler ile sermaye yetersizliği gelmektedir. Ayrıca kadınlar, kredi kullanmak için izlenmesi gereken bürokratik süreçlerin karmaşıklığı, iş deneyimi eksikliği, koçluk ve danışmanlık konusunda eksiklik, pazara erişimde zorluklar, teşvik mekanizmalarına erişememe gibi sorunlarla da karşılaşmaktadırlar. Diğer bir deyişle, kadının iş dünyasında güçlenebilmesi için finansman hizmetleri ile desteklenmesinin yanında, eğitim, mentörlük ve danışmanlık hizmetleri ile desteklenmesi ve daha fazla kadının iş kurmaya teşvik edilmesi gerekmektedir.

Özellikle girişim kurma aşamasında olan kadınların erkeklere göre finansal kaynaklara ve eğitim olanaklarına daha zor eriştikleri gözlemlenmektedir. Bu sebeple, kadın girişimcilerin ihtiyaç duyduğu bilgilerin doğru kaynaklardan sağlanabilmesi amacıyla hedef kitlenin ihtiyaç duyduğu eğitimler belirlenecek ve eğitim planları oluşturulacaktır.

Kadınların erkeklere göre, işlerini geliştirmeye olanak sağlayacak networklere daha az sahip oldukları bilinmektedir. Bu sebeple, kadın girişimciler iş ağlarını geliştirebilecekleri etkinliklerin yapılmasına ihtiyaç duymaktadırlar. Buradan hareketle, Çukurova Bölgesi'nde bulunan kadın girişimcilerin birbirleri ile ağ kurmalarının desteklenmesi amacıyla düzenli etkinlikler yapılacaktır. Bu etkinliklerde katılımcılar, birbirleri ile tanışma ve iletişim kurma imkânı bulacaklardır. Kurulan bu iş ağları sayesinde, kadın girişimciler işlerini yürütmeye yardımcı olacak kilit kişiler ile tanışabilecek ve işlerini geliştirebileceklerdir.

Teşvik ve desteklere ilişkin yararlanıcı kitlenin ihtiyaç duyduğu bilgilendirmelerin Adana ve Mersin'deki girişimcilik merkezleri koordinasyonunda, düzenli ve sistematik olarak yapılması, konuya ilişkin etkinliklerin duyurulması ve ilgili dokümanların yayınlanmasına ilişkin dijital altyapının oluşturulması bölgede kadın girişimciliğini geliştirecektir.

Ayrıca, hedef kitlenin yapısına göre değişen ihtiyaçların yanında, yeni girişimci olan ve işini genişletmek isteyen mevcut kadın girişimcilerin sıklıkla ihtiyaç duyduğu yol göstericilik faaliyetleri için ve kadınların çıktığı girişimcilik yolunda ilerlemelerine destek olunabilmesi için deneyimli kişilerden oluşan sistematik bir mentörlük programı oluşturulacaktır.

Girişimci için en önemli aşamalardan biri, girişimini gerçekleştirebilecek bütçeye sahip olabilmektir. Bu destek kamu ya da özel kurumlar tarafından sağlanabilmektedir. Başarılı ve gelecek vaat eden girişimciler, projelerinin kuruluş aşamasında ya da ilk süreçlerde maddi potansiyeli yüksek olan bireylerden destek alabilmektedir. Bu kişiler, 'iş melekleri' ya da 'melek yatırımcı' olarak tanımlanmaktadır. Kadın girişimcilerin melek yatırımcı ağlarına ve girişim sermaye fonlarına ulaşabilmeleri için gerekli etkinlikler ve organizasyonlar düzenlenecektir.

Kadın girişimci rol modellerin tanıtıldığı platformlar yaygınlaştırılacaktır. Bu sayede, bölgedeki rol model olan başarılı kadınlar, diğer kadınlara örnek olarak girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılmasına katkıda bulunacaklardır. Bunun yanı sıra, rol model olarak ekosisteme dahil olan kadınlar, il, bölge ve ülke çapında tanınırlıklarını artırma imkanı ve işlerini geliştirme şansı bulacaklardır.

Hedef 3: Eğitimde ve İstihdamda Yer Almayan (NEET) Gençler İşgücüne Kazandırılacaktır

Hedef 3 başlığı altında üç tedbir bulunmaktadır. Bunlar, eğitimde ve istihdamda yer almayan gençlerin işgücü piyasasına ilişkin ihtiyaçlarının belirlenmesi, eğitimde ve istihdamda yer almayan gençlerin işgücüne katılımını artırmaya yönelik beceri kazandırma eğitim programlarının hayata geçirilmesi ve istihdam hizmetlerine erişimde zorluk çeken gençlere ulaşmak amacıyla mobil ve dijital araçların temin edilmesi, gerekli teknolojik imkânların dezavantajlı bölgelere ulaştırılmasıdır.

Stratejik Öncelik 2: Sosyal Gelişimin ve Uyumun Sağlanması	
Hedef 3: Eğitimde ve İstihdamda Yer Almayan (NEET) Gençler İşgücüne Kazandırılacaktır.	Tedbir 1: Eğitimde ve istihdamda yer almayan gençlerin işgücü piyasasına ilişkin ihtiyaçları belirlenecektir
	Tedbir 2: Eğitimde ve istihdamda yer almayan gençlerin işgücüne katılımını artırmaya yönelik beceri kazandırma eğitim programları hayata geçirilecektir
	Tedbir 3: İstihdam hizmetlerine erişimde zorluk çeken gençlere ulaşmak amacıyla mobil ve dijital araçları temin edilecek, gerekli teknolojik imkânlar dezavantajlı bölgelere ulaştırılacaktır

Tedbir 1: Eğitimde ve istihdamda yer almayan gençlerin işgücü piyasasına ilişkin ihtiyaçları belirlenecektir

Genç işsizliği çoğunlukla 15 ile 24 yaş aralığında yer alan ve herhangi bir işle meşgul olmayan gençleri içine almaktadır. TR62 Bölgesi'nde bu yaş grubunda yaklaşık 613.000 genç nüfusun yaşadığı bilinmektedir. Bu demografik veriyle Çukurova Bölgesi'nin oldukça dinamik ve genç bir nüfusa sahip olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, söz konusu genç grubun önemli bir bölümü ne eğitimde ne de istihdamda yer almakta olup, bu durum önemli bir sosyal uyum sorununa işaret etmektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak, öncelikle gençlerin eğitime ve istihdama katılamamalarının altında yatan sosyal ve ekonomik nedenler tespit edilecek ve kurumlar arası iş birliğiyle çözüm önerileri geliştirilecektir.

Çukurova Bölgesi'nin genç nüfusunu ekonomik ve sosyal hayata entegre edebilmek için, eğitimde ve istihdamda yer almayan gençlerin profilleri belirlenecek, işgücüne, istihdama ve eğitime katılımlarını destekleyecek bütüncül bir yaklaşım geliştirilecek ve kapsamlı işgücü piyasası analizleri yapılacaktır. Bu çalışmalar kapsamında, genç nüfusun nitelikleri, beklentileri ve okuldan erken ayrılma nedenleri açıkça belirlenecek, iş piyasasının talepleri çerçevesinde gençlerin ilgi alanlarına ve yeteneklerine uygun mesleklere doğru biçimde yönlendirilecek ve kurumlar arası iş birliği ile bütüncül biçimde bu grupta yer alan gençlerin sosyal uyumunun sağlanmasına yönelik ortak faaliyetler yürütülecektir.

Tedbir 2: Eğitimde ve istihdamda yer almayan gençlerin işgücüne katılımını artırmaya yönelik beceri kazandırma eğitim programları hayata geçirilecektir

Gençlerin işsizlik sorununu ortadan kaldırabilmek için farklılaştırılmış ve yenilikçi eğitim politikalarının geliştirilmesi, bu alanda atılacak önemli adımların başında gelmektedir. İşsizlik sorununun çözümü kapsamında, işgücü piyasasının taleplerini karşılayacak şekilde genel ve mesleki eğitim programlarının yeniden yapılandırılması büyük öneme sahiptir.

TR62 Bölgesi'nin genç nüfusu, bölgenin ekonomik gelişimi için önemli bir fırsat olarak görülmektedir. Bununla birlikte, bölgenin genç potansiyelini topluma kazandırabilmek, işgücü piyasasının ihtiyaçlarına talep verecek şekilde eğitim alma imkanlarını geliştirmek, mesleki eğitime yönlendirecek araçları ortaya koymak ve bölge paydaşlarının iş birliği ile mesleki eğitimin niteliğini yükseltecek çalışmaları gerçekleştirmek önem teşkil etmektedir.

Mesleki eğitime yönelik programlar üzerinde çalışırken, yerel ve bölgesel ihtiyaçlar dikkate alınarak planlamanın yapılması gerekmektedir. Bu sebeple özel sektör–genç istihdamı entegrasyonunu sağlayabilmek için, bölge iş piyasasının beklenti ve ihtiyaçlarına yönelik programların açılması yönünde çalışmalar yapılacaktır. Özellikle üniversite ve özel sektör iş birliklerinin güçlendirilmesi ile üniversite eğitim müfredatları bölgedeki işgücü piyasasına yönelik olarak yeniden yapılandırılacak, üniversite kariyer merkezleri işlevsel hale getirilecektir. Hem meslek yüksekokullarında hem de üniversitelerde sağlanacak mesleki rehberlik hizmetleri geliştirilecek ve genç işgücünün sektör ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye gelmesine yardımcı olacak şekilde bilgi iletişim teknolojilerinin ve dijital araçların kullanımının artırılması sağlanacaktır.

Bir diğer önemli konu olan çıraklık programları ve staj programları geliştirilecek, sürecin takibi dikkatle yapılacaktır. Diğer yandan eğitimini yarıda bırakmış gençlerin eğitime geri dönerek işgücü piyasasına ilişkin becerilerini geliştirebilmesine yönelik programlar paydaşlarla iş birliği içinde hayata geçirilecektir.

Tedbir 3: İstihdam hizmetlerine erişimde zorluk çeken gençlere ulaşmak amacıyla mobil ve dijital araçları temin edilecek, gerekli teknolojik imkânlar dezavantajlı bölgelere ulaştırılacaktır

Gençlerin eğitime ya da istihdama katılamama nedenleri incelendiğinde, yaşanan bölge kısıtı altında kırsal kesim ve yoksul bölgeler olarak iki başlık şeklinde ayrıştığı görülmektedir. Kırsal kesimlerde yaşayan gençlerin eğitime ya da istihdama katılamama oranlarının, kentlerde yaşayan bireylere kıyasla daha yüksek olduğu ve mesleki gelişim beklentilerinin, eğitim ya da meslek sahibi olma imkanlarının kısıtlı olduğu değerlendirilmektedir.

Mevsimlik tarım işçileri, kırsal alanda göçebe hayatı yaşayan topluluklar, yoksullukla mücadele eden hane halkları, Romanlar gibi yerleşik halk ile sosyal uyum sağlamada zorluk çeken gruplar ve geçici koruma statüsündeki yabancılar TR62 Bölgesi'nin dezavantajlı gruplarını oluşturmaktadır. Adana'nın Yüreğir, Seyhan, Ceyhan ve Karataş ile Mersin'in Tarsus ve Akdeniz ilçelerinde yoğunlaşan bu grupların sosyal ve ekonomik yaşama adapte olmalarının sağlanması gerekmektedir. Bunun için özellikle kamu öncülüğünde sivil toplum ve özel sektör temsilcilerinin girişimiyle söz konusu dezavantajlı grupların sosyo-ekonomik hayata uyum sağlayabilmelerine yönelik projeler geliştirilecektir. Bu projelerin kısa sürede başarıya ulaşabilmesi için öncelikle hedef grup içerisindeki gençlerin mesleki eğitim almalarına yardımcı olunacak ve iş imkanlarına ulaşmaları için mekanizmalar oluşturulacaktır.

Ekonomik hayata katılım için emeği dışında herhangi bir üretim faktörüne sahip olmayan bir kişinin, işgücü piyasasına katılması ve istihdam edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Çukurova Bölgesi'nde sayı olarak fazla olan bu türden kişilerin istihdam edilerek gelir getirici bir faaliyette bulunmaları, ekonomik ve sosyal hayata katılmalarını sağlayabilecektir. Dezavantajlı grupların yoğunluklu olarak yaşadığı özellikle güney Adana ve doğu Mersin bölgelerinde, mahalle veya ilçelerinde mesleki eğitim almalarına imkân sağlayacak yapılar kurulacak, ayrıca bu yapılar sayesinde mesleki becerilerini geliştiren gençler gelir getirici faaliyetlere yönlendirilecektir. İlave olarak, bu bölgelerde yaşayan gençlerin eğitim aldığı meslek liselerinin, nitelikli işgücü yetiştirebilmesi açısından makine, ekipman ve teknolojik altyapı gibi eksikliklerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Genç istihdamının önündeki bir diğer engel, kırsal ve yoksul bölgelerdeki teknolojik altyapı eksikliklerinden kaynaklanmaktadır. Kırsal alanlarda özellikle teknolojik ve dijital altyapısının zayıf olması ya da hiç olmaması nedeniyle, bu bölgelerde yaşayan gençler çevrimiçi eğitici ve bilgilendirici içeriklere ulaşmakta sıkıntı çekmektedirler. Bireysel, coğrafi veya altyapısal sorunlar nedeniyle istihdam hizmetlerine erişimde zorluk çeken gençlere ulaşmak amacıyla mobil ve dijital araçların temin edilmesi, gerekli teknolojik imkânların dezavantajlı bölgelere ulaştırılması önem arz etmektedir. Bu çerçevede öncelikle kırsal bölgelerde internet altyapısını güçlendirilme çalışmaları yapılacaktır. Diğer yandan, ulaşım ve enerji gibi temel altyapı sorunu yaşayan bölgelerin ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik bölge paydaşları aracılığı ile destek verilecektir. Özellikle uygun alan veya mekanların oluşturulmasında sıkıntı olan ilçe veya mahallelerde, gezici hizmet araçları ve dijital uygulamalar ile gençler iş imkanlarıyla buluşturulacaktır.

Hedef 4: Çocukların ve Gençlerin İyi Olma Hali Geliştirilecektir

“Çocukların ve Gençlerin İyi Olma Halinin Geliştirilmesi” başlığı altında üç tedbir bulunmaktadır. Bu tedbirler; çocuk işçiliği ile mücadele edilmesi, eğitime katılım ve sağlık hizmetlerine erişimin artırılması, çocukların ve gençlerin zihinsel ve kişisel gelişimlerini destekleyici altyapıların geliştirilmesidir.

Stratejik Öncelik 2: Sosyal Gelişimin ve Uyumun Sağlanması	
Hedef 4: Çocukların ve Gençlerin İyi Olma Hali Geliştirilecektir	Tedbir 1: Çocuk işçiliği ile mücadele edilecektir
	Tedbir 2: Eğitime katılım ve sağlık hizmetlerine erişim artırılabacaktır
	Tedbir 3: Çocukların ve gençlerin zihinsel ve kişisel gelişimlerini destekleyici altyapılar geliştirilecektir

Tedbir 1: Çocuk işçiliği ile mücadele edilecektir

Ülkemizde çocuk işçiliği en fazla tarım sektöründe yaygın görülmekle birlikte, sokakta ve sanayi sektörlerinde çalışma da mevcuttur. Bölgemizde tarımsal faaliyetlerin yoğunluğu, sanayi sektörünün gelişmiş olması ve yüksek nüfus varlığı çocuk işçiliğini öncelikli konular arasına yerleştirmektedir. Tedarik zincirlerinin küreselleşmesi ve rekabetin kızışmasından dolayı önümüzdeki dönemde çocuk işçiliği konusundaki duyarlılığın ve denetimlerin artacağı da öngörülmektedir.

Çocuk işçilerin bir kısmı ise tehlikeli işlerde çalışabilmekte, bir kısmı da eğitim sisteminin tamamen dışına çıkmaktadır. Bu durum, çocukların fiziksel, bedensel, ruhsal, sosyal ve ahlaki gelişimleri üzerinde önemli olumsuz etkiler yaratmaktadır.

Çocuklar çoğunlukla hane halkının ekonomik faaliyetine yardımcı olmak ve hane halkı gelirin katkıda bulunmak sebepleriyle çalışmaktadır. Dolayısıyla çocuk işçiliğinin en temel nedenleri arasında yoksulluk yer almaktadır. Eğitim olanaklarına erişimde yaşanan zorluklar ve özellikle yoksul ailelerin çocukların eğitimini ek maliyet olarak görmeleri çocuk işçiliğinin diğer nedenleri arasındadır.

Bu nedenle, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar çocuk işçiliğinin önlenmesi doğrultusunda derinleştirilecektir. Eğitim kalitesi ve ulaşılabilirliği çocuk işçiliği ile mücadele noktasında artırılabacaktır. Ayrıca ailelerin, işverenlerin ve toplumun diğer kesimlerinin bu konudaki farkındalık düzeyinin yükseltilmesine yönelik faaliyetler yapılacaktır. Çocuk işçiliği ile mücadele konusunda faaliyet yürüten kurumsal yapılar güçlendirilecek, kamu ve özel sektör ile sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği geliştirilecektir.

Tedbir 2: Eğitime katılım ve sağlık hizmetlerine erişim artırılabacaktır

İlk çocukluk dönemi, çocuklara en fazla yatırım yapılması gereken dönem olduğu için toplumun tüm kesimlerince okul öncesi eğitime erişim imkânının bulunması çok büyük önem taşımaktadır. Ancak

sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı mahallelerde bu dönemin önemine ilişkin farkındalık yeterince yüksek seviyede olmayıp, anaokulu ve kreş mevcudiyetinde yetersizlikler bulunmaktadır. Genellikle bu dönemdeki çocuklar sokak aralarında ve evlerinde kardeşleri ve arkadaşları ile oyun oynayarak vakit geçirmektedir. Çocukların motor ve bilişsel becerileri ile dil gelişimlerinin desteklenmesi, sosyalleşme ve özgüven artışı gibi gelişmelerin sağlanması için anaokulu ve kreş sayıları dezavantajlı mahalleler dikkate alınarak Adana ve Mersin genelinde kamu ve özel sektör yatırımları ile artırılabilecektir.

Okullaşma oranı en fazla ilkokul seviyesinde gerçekleşmektedir. Ancak ilerleyen yıllarda ortaokul ve lise düzeylerinde okula devamsızlık ve okul terkleri kademeli olarak artmaktadır. Bu durumda çocuklar ve gençler akademik olarak geride kalmanın yanı sıra okulların sağladığı güvenli ortam ve sosyal çevre imkânlarından da mahrum kalmaktadır. Okula erişimin kolaylaştırılması ve okul terkinin önlenmesine yönelik olarak okul sayısı artırılacak, mevcut okulların spor alanları, seminer salonları ve kütüphaneleri gibi imkânları iyileştirilecek ve kültürel ve sportif faaliyetler artırılabilecektir. Ek olarak, eğitim sisteminde kalmanın çocuk ve gençler için olan faydaları ve sistem dışında olanların karşılaşacağı tehditler gibi konularda aileler bilinçlendirilecektir.

Diğer yandan, anne-çocuk sağlığına yönelik hizmetler yaygınlaştırılacak, çocuk ve gençlerin koruyucu sağlık hizmetleri dâhil olmak üzere fiziksel ve ruhsal hastalıklara karşı sağlık hizmetlerine erişimleri kolaylaştırılacaktır. Bu doğrultuda, birinci basamak sağlık kuruluşlarına ihtiyaç bulunan bölgelerde yeni sağlık kuruluşları hizmete girecek, sağlık hizmetlerinin tanıtımı etkin şekilde yapılacak, sağlık hizmetlerinden yararlanma konusunda bilinçlendirme çalışmaları yürütülecek ve sağlık kuruluşlarına erişimin zor olduğu bazı kırsal bölgelerde gezici sağlık hizmetleri sağlanacaktır.

Tedbir 3: Çocukların ve gençlerin zihinsel ve kişisel gelişimlerini destekleyici altyapılar geliştirilecektir

Çocukların ve gençlerin okul dışında kalan zamanlarını kişisel ve zihinsel gelişimlerini desteklemeye yönelik faaliyetlerle doldurmaları gerekmektedir. Aksi takdirde, boş zamanlarını bu şekilde dolduramayanların küçük yaşlardan itibaren zararlı alışkanlıklar ve arkadaşlıklar edinme riskleri artmaktadır. Bölgemizde çocuklar için sosyal, kültürel, sportif ve bilimsel çalışmaları yapabilecekleri hizmet merkezlerinin sayısı artırılacak, müze altyapısı güçlendirilecek ve etkinlikler çeşitlendirilecektir. Son dönemdeki teknolojik gelişmelerle birlikte robotik kodlama, algoritmik düşünme ve STEM eğitimleri gibi çalışmalar yaygınlaştırılacaktır. Okul öncesi dönemden başlayarak eğitimde olan ve olmayan çocuk ve gençlerin günümüzün gerektirdiği becerileri geliştirmesi, yaratıcı, eleştirel ve kritik düşünme ile teknoloji okuryazarlığını yükseltilecektir.

Çoğunluğu göçle gelen, gelir düzeyi düşük kesim için konut ve gıda yoksunluğu söz konusudur. Bu nedenle, dezavantajlı mahallelerde internet bağlantısı bulunan, ev ödevlerinin yapılabilmesi için yeterince sessiz ve aydınlatılmış alanlar oluşturulacaktır. Bu alanlarda farklı yaş ve bilgi seviyelerine uygun kitaplara, eğitici oyuncaklara ve sosyal etkinliklere erişim sağlanacaktır. Ayrıca çocuklar ve gençler yeterli proteini ve taze meyve sebze erişimlerini destekleyici çalışmalar yapılacaktır.

Hedef 5: Mesleki Eğitim “Geleceğin Meslekleri” Çerçevesinde Desteklenecektir

Mesleki eğitiminin “Geleceğin Meslekleri” çerçevesinde desteklenmesi başlığı altında iki tedbir bulunmaktadır. Bunlar, nitelikli işgücünün yetiştirilmesi amacıyla sektör odaklı eğitim ihtiyaç analizlerinin yapılması ve mesleki eğitim programlarının dijital ve yeşil dönüşümün gereklerine cevap verecek şekilde güncellenmesidir.

Stratejik Öncelik 2: Sosyal Gelişimin ve Uyumun Sağlanması	
Hedef 5: Mesleki Eğitim “Geleceğin Meslekleri” Çerçevesinde Desteklenecektir	Tedbir 1: Nitelikli işgücünün yetiştirilmesi amacıyla sektör odaklı eğitim ihtiyaç analizleri yapılacaktır
	Tedbir 2: Mesleki eğitim programları dijital ve yeşil dönüşümün gereklerine cevap verecek şekilde güncellenecektir

Tedbir 1: Nitelikli işgücünün yetiştirilmesi amacıyla sektör odaklı eğitim ihtiyaç analizleri yapılacaktır

Günümüzde teknolojinin üretim süreçlerine giderek artan oranda dâhil olması, değişimin tüm sektörlerde eskiye göre çok daha hızlı gerçekleşmesine neden olmaktadır. Artan mesleki ve teknik bilgi ihtiyacı nedeniyle ara eleman yetiştiren mesleki ve teknik eğitim daha da önem kazanmaktadır. Eğitimin iki ayağı olan öğrenciler ve onları istihdam edecek sektörün beklentilerinin bilinmesi ve bu beklentiye karşılayacak eğitim programlarının düzenlenmesi elzemdir. Mesleki eğitime ilişkin ülkemizin en önemli sorunu ise mezunların istihdamında ortaya çıkmaktadır. Mezun olan öğrenciler iş bulmakta zorlanmakta veya zorunlu olarak alanları dışındaki sektörlerle yönelmektedir. Bu da meslek liselerinin nitelikli öğrenciler tarafından tercih edilmesini engellemektedir. Mesleki ve teknik eğitim kapsamında sektörel düzeyde kapsamlı bir planlama yapılmaması eğitim ve istihdam ilişkisinin kurulmasında engel teşkil etmektedir.

Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında açılacak alan ve dallar belirlenirken iş piyasasının gereksinim duyduğu niteliklere ve yerel düzeyde gelecekte oluşacak taleplere yönelik ihtiyaç analizleri yapılacaktır. Bu amaçla oluşturulan İl İstihdam Kurullarının bu konuda etkin ve verimli çalışmaları sağlanarak MEB işbirliğinde mesleki ve teknik eğitim kurumlarında açılacak alan ve dallar belirlenecek ve müfredat programı hazırlanacaktır. Bu noktada Çukurova Bölgesi özelinde önde gelen sektörlerin yanı sıra gelecekte ‘trend’ olabilecek sektörler önem taşımaktadır. Bölgenin çok sektörlü ekonomik yapısı için geleceğin sektörlerinin belirlenmesi daha da önemli hale gelmektedir. Gelecekte parlayacak sektörleri tespit etmek için patentler ve bunların koruma süreleri dikkate alınarak, koruma süresi sona erdiğinde ilgili sektörde yetişmiş ara elemanlar yetiştirilecektir. Ayrıca bölge için yapılacak ürün uzayı ve bölgesel girdi çıktı analizleri sonuçları bir arada değerlendirilecek ve bölgede gelecekte öne çıkması muhtemel sektörler ortaya konulacaktır. İş dünyasının iş gücü taleplerine daha hızlı cevap verecek esnek mekanizmalar kurulacaktır. Kısa vadede önemini yitirecek veya teknoloji yatırımlarıyla kaybolacak alanlar için uzun vadeli eğitim yatırımları yapılacak, bu alanlardaki ihtiyaçlar İŞKUR gibi kurumlardan sağlanacaktır. İhtiyaç analizi uygulamasının bir diğer ayağı ise düşük ve yüksek beceri ihtiyaçlarını ayırt

etmeye yönelik olacaktır. Eğitimcilerin eğitimi için Avrupa Birliği başta olmak üzere uluslararası kurumların destekleri araştırılacaktır.

Tedbir 2: Mesleki eğitim programları dijital ve yeşil dönüşümün gereklerine cevap verecek şekilde güncellenecektir

Avrupa Birliği 2019 yılında açıkladığı Avrupa Yeşil Mutabakatı ile 2050 yılında iklim-nötr ilk kıta olma hedefini ortaya koymuş; sanayisinin dönüşümünü gerektiren yeni bir büyüme stratejisi benimseyeceğini ve tüm politikalarını iklim değişikliği ekseninde yeniden şekillendireceğini açıklamıştır. Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamındaki ilgili eylemler, enerji, ulaşım, sanayi, finans, inşaat, tarım dahil AB ekonomisini yeniden şekillendirecek ve her geçen yıl ivme kazanacak bir dönüşümün temellerini teşkil etmektedir.

Son dönemde yeşil dönüşüm ile birlikte anılan dijital dönüşüm ise iş süreçleri ve teknoloji unsurlarında dijitalleşmenin gerçekleştirdiği bütüncül bir dönüşümü ifade etmektedir. Artan dijitalleşme ve robotlaşma üretim süreçlerine yeni bir boyut kazandırmaktadır. Literatürde Üçüncü Sanayi Devrimi'nin devamı olan bu yeni süreç "Endüstri 4.0" kavramıyla nitelendirilmektedir. Web 2.0, mobil, geniş bant internet, bulut bilişim, dijital medya, büyük veri, yapay zeka, artırılmış gerçeklik, nesnelerin interneti ve 3D yazıcıların etkisiyle tüm dünyada yeni bir dönem başlamıştır.

Yeşil dönüşüm ve dijital dönüşüm kavramlarının ülke ve bölge gündemine girmesi oldukça yakın sayılabilecek tarihte gerçekleşmiştir. Günümüzün hızla değişen teknolojisinde zamanı yakalamanın yanı sıra geleceği öngörerek değişimlere hazırlıklı olmak büyük önem taşımaktadır. Tüm üretim dağıtım ve ekonomik süreçlerinin yeniden kurgulandığı bu süreçte ara eleman yetiştiren mesleki ve teknik okulların da zamanın gerisinde kalması, bu okulların temel amacı olan niteliklere sahip istihdamı sağlayamamasına neden olacaktır. Yine firmaların da yeni üretim model ve anlayışına uyum sağlamış personel istihdam etmesi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu doğrultuda, bölgemizde özellikle mobilya, makine, metal ve lojistik gibi sektörlerde ara eleman yetiştirilmesi konusunda önemli bir görevi yürüten meslek liselerinde MEB işbirliğinde müfredatın düzenli olarak güncellenmesi ve gelecek trendlerin takip edilmesi gerekmektedir. Dijitalleşen dünyanın gerektirdiği bilgi seviyesine sahip, yüksek profilli ve globalde rekabetçi ve nitelikli iş gücünün yetiştirilmesine katkı sunmak için, eğitimcilerin de güncellenmiş müfredat çerçevesinde sürekli biçimde eğitilmeleri önem taşımaktadır. Yine ilgili sektörler ve MEB işbirliğiyle yeşil ve dijital dönüşümün gerektirdiği üretim modellerine uyum sağlayacak şekilde okulların altyapı, araç, gereç ve laboratuvarlarının güncellenmesi yarar sağlayacaktır. Bu altyapıların tüm okullara yaygınlaştırılmaması durumunda, bölgede kurulmuş model fabrikalar vasıtasıyla, kontrol sistemleri, ileri robot sistemleri uygulamaları, otomasyon, akıllı bina teknolojileri, pano montaj ve tasarım atölyeleri gibi teknolojilerin tüm öğrencilerle tanıtılacaktır. Mesleki ve teknik eğitim ile iş piyasası bütünleşmesinin sağlanabilmesi için mesleki ve teknik eğitim sürecinde sanayi kuruluşlarının teknik donanımlarından daha fazla yararlanılmasına ilişkin uygulamalar tasarlanacaktır. Bu konuda

öğrencilerin mesleki beceri açısından istenilen yeterliliğe ulaşabilmesi amacıyla uygulama derslerinin işletmeler aracılığıyla yapılabilmesine olanak sağlayan düzenlemeler yaygınlaştırılacaktır.

Hedef 6: Sosyal Girişimcilik Geliştirilecektir

Sosyal girişimciliğin geliştirilmesi başlığı altında iki tedbir bulunmaktadır. Bunlar; sosyal girişimcilik altyapısının geliştirilmesi ve sosyal girişimlere yönelik destekleyici hizmetlerin sağlanmasıdır.

Stratejik Öncelik 2: Sosyal Gelişimin ve Uyumun Sağlanması	
Hedef 6: Sosyal Girişimcilik Geliştirilecektir	Tedbir 1: Sosyal girişimcilik ekosistemi güçlendirilecektir
	Tedbir 2: Sosyal girişimlere yönelik destekleyici hizmetler sağlanacaktır

Tedbir 1: Sosyal girişimcilik ekosistemi güçlendirilecektir

Son yıllarda girişimcilik ekosistemi ülkemizde ve bölgemizde hızla gelişme göstermektedir. Mevzuatımızda sosyal girişimcilik kavramının yeri olmamakla birlikte tüm dünyada gitgide yaygınlaşmaktadır.

Bölgemizde ön kuluçka merkezlerinin sayısı artmakla birlikte kuluçka ve hızlandırma merkezlerine hala ihtiyaç bulunmaktadır. Girişimcilerin birbirleriyle, mentörler ile ve yatırımcılarla iletişim kurmalarına zemin hazırlayacak, bu doğrultuda etkinlikler düzenleyecek ve ağ oluşturma çalışmaları yapacak altyapılar geliştirilecektir.

Sosyal girişimcilerin karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olmak ve değer yaratmalarına katkıda bulunmak üzere koç, mentör ve danışman ağlarının bölgemizde gelişmesi ve bölge aktörlerinin ulusal ve uluslararası ağlara katılmaları sağlanacaktır.

Girişimcilerin öz kaynak kullanımı, banka kredisi, hibe gibi finansman kaynaklarına alternatif olarak kullanabilecekleri kaynakları sağlayabilecek melek yatırımcı ağları, girişim sermayesi fonları gibi yapılar bölgemizde geliştirilecek ve mevcutlarla etkileşim artırılabilecektir.

Ayrıca, sosyal girişimcilik üzerine bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde çalışmalar yürütecek sivil toplum kuruluşlarının ve sosyal kooperatiflerin sayılarının artması ekosistemi besleyecektir.

Son olarak, girişimcilik konusu birçok farklı kesim tarafından çalışılmaktadır. Bu nedenle, girişimcilik ekosistemindeki paydaşlar arasındaki iş birliğini geliştirecek, faaliyetlerin mükerrerliğinden ziyade birbirini tamamlayıcı şekilde organize edilmesini sağlayacak platformların oluşturulması oldukça faydalı olacaktır.

Tedbir 2: Sosyal girişimlere yönelik destekleyici hizmetler sağlanacaktır

Girişimcilik ile ilgili yapılan çalışmalara benzer olarak sosyal girişimciliğe yönelik ön kuluçka, kuluçka ve hızlandırma programları yürütülmelidir. Bu programlar çerçevesinde temel olarak, sosyal girişimcilik eğitimleri verilecek, iş planı hazırlama desteği sağlanacak, koçluk ve mentörlük hizmetleri sunulacaktır.

Finansman kaynaklarına erişim genel olarak tüm girişimcilerin ihtiyaç duyduğu konular arasındadır. Sosyal girişimcilerde kar maksimizasyonu ön planda olmadığı için yatırım almak daha da zorlaşmaktadır. Finansman sağlamaya yönelik olarak melek yatırımcı ağları, girişim sermayesi fonları ve kitlesel fonlama gibi alternatif finansman kaynaklarına erişim artırılacak, yatırımcı-girişimci buluşmaları organize edilecektir.

Toplumsal sorunlara yönelik çözümler üretmek üzere yenilikçi ürün ve hizmetler geliştirilmesi ve yeni iş modelleri geliştirilmesi kaçınılmaz ihtiyaçlardır. Bu çerçevede, inovasyon ve tasarım odaklı düşünme gibi konularda eğitimler düzenlenecektir.

Ek olarak, sosyal girişimcilik konusunda farkındalığın artması ve bu tür girişimlere karşı ilgi oluşması için sosyal girişimcilik kültürünün ve başarı hikâyelerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir. İlköğretim okulları, liseler, meslek liseleri, mesleki eğitim merkezleri (MESEM) ve üniversitelerde toplumsal sorunlar ve girişimcilik hakkında farkındalık ve bilgi düzeyini artırıcı faaliyetler yürütülecektir.

Stratejik Öncelik 3: Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi ve Dirençli Kent Yaklaşımının Geliştirilmesi

Bölgeye Genel Bakış

Uluslararası alanda sürdürülebilir bir kentleşmenin nasıl olması gerektiğine ilişkin tartışmalar; çevresel ve ekolojik sorunlar, iklim değişimi, altyapı sorunları, yasal düzenlemeler, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel hakların sağlanması, hizmetlere erişebilirlik, kentlilerin hakları, demokratik katılım, temsiliyet, sosyal yaşama katılımı ve kent imkanlarından faydalanmada eşitlik ve özgürlük, güvenlik, ayrımcılık, yoksulluğun önlenmesi, kent kaynaklarının yenilenebilir kullanımı, tüketimi, kent yönetiminin yeniden yapılandırılması, kent planlaması gibi çok çeşitli konu başlıklarını kapsamaktadır.

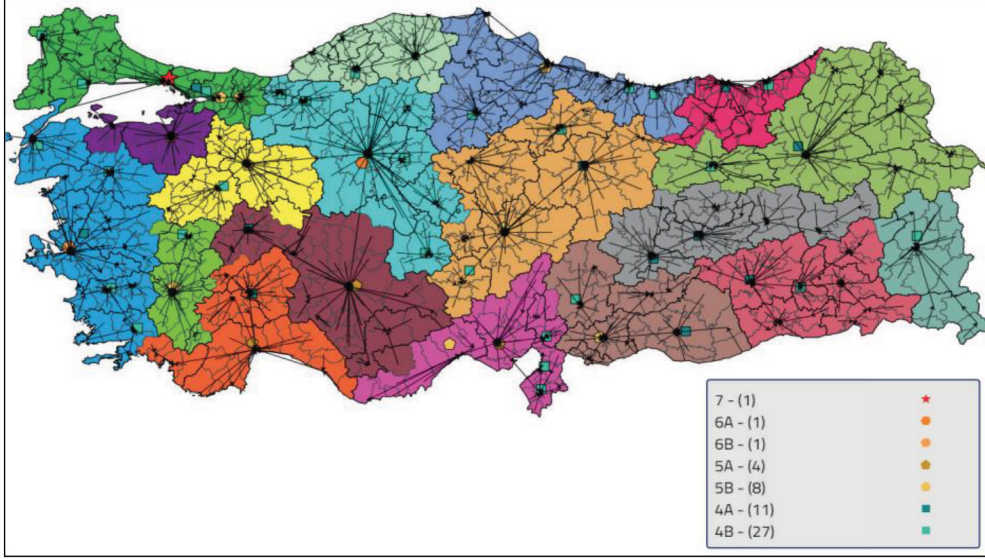
Küresel GSYİH'nın %80'inden fazlasının kentlerde üretildiği tahmin edilmektedir. Türkiye'deki GSYİH'nın ise %84'i büyükşehirlerde üretilmektedir. Türkiye'de kentleşme oranı %76 ile dünya ortalamasının üzerinde olmasına rağmen, OECD ülkelerine bakıldığında ortalamanın altında kaldığı görülmektedir. 2050 yılına gelindiğinde dünya nüfusunun %80'inin kentlerde yaşaması beklenmektedir. Son dönemde sağlık, sosyal ve ekonomik alanda krize sebep olan COVID-19, kentlerin ne kadar iyi planlandığını ve yönetildiğini ve bu planlamanın kriz zamanlarında ne ölçüde işleyebildiğini ortaya koymuş görünmektedir. Yaşanabilirlik, rekabetçilik ve sürdürülebilirlik gibi kentlerin küresel düzeyde rekabet etmeye çalıştığı konular kadar, kriz döneminde kentlerin kendi sakinleri için doğru kararları hızlı biçimde alması ve çevik olmalarının önemi açık biçimde ortaya çıkmıştır. Diğer yandan, hem yeşil dönüşüm hem de dijitalleşme ile birlikte kent ekonomileri de dönüşmekte ve akıllı ve yeşil şehirler yaklaşımları ağırlık kazanmaya başlamaktadır.

Son dönemde yapılan çalışmalara bakıldığında; ulusal ve uluslararası düzeyde kentleşme gündeminde, mekânsal politikalar, yeşil, kapsayıcı, rekabetçi ve afete dirençli kentler, kentsel ve kırsal alanların entegrasyonu ve akıllı kent uygulamaları gibi konuların öne çıktığı görülmektedir. On İkinci Kalkınma Planında da iklim değişikliği ve afetlere karşı dirençli, tarihi ve kültürel birikimiyle uyumlu nitelikli yerleşim alanlarına sahip, herkes için erişilebilir kentsel hizmetler sunulan, yaşam kalitesi yüksek, yeşil ve dijital teknolojilere dayalı akıllı, güvenli, sürdürülebilir şehir ve yerleşimler oluşturulmasının temel amaç olduğu ifade edilmiştir. Diğer yandan, Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi çalışmaları ile "Kent-Bölge" kavramı da tekrar gündeme gelmiştir. Bir merkez ve bu merkezin çevresindeki diğer merkezlerle ilişki kurabildiği etki alanı ve bu merkezlere eklenilebilmesi olarak tanımlanan kent-bölgelerin oluşumunda ilgili birimler arasında ekonomik, konut piyasaları, günlük ulaşım, ticaret ve pazarlama gibi işlevsel bağların olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, kent-bölgelerin mekânsal sınırını insan ve mal akımının yoğunluğu belirlemektedir. Kent-bölge kavramı esasen, kentsel yaşam kalitesinin artırılması, kent-bölgelerde ekonomik avantajların öne çıkarılması ve kentsel-kırsal etkileşimi artırarak tamamlayıcılığı sağlaması gibi hedefleri beraberinde getirmektedir.

Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi çalışmaları kapsamında Türkiye'nin bazı kentlerinin mevcut sınırlarını aşmış olduğu, çevresindeki yerleşim alanlarıyla işlevsel olarak bütünleştiği ve farklı illerin birleşerek

bölgeselleşme eğilimine girdiği ortaya konulmuş ve kent-bölgeler olarak tanımlanan bu grup illere örnek olarak Adana-Mersin, İzmir-Manisa, Tekirdağ-İstanbul-Kocaeli verilmiştir.

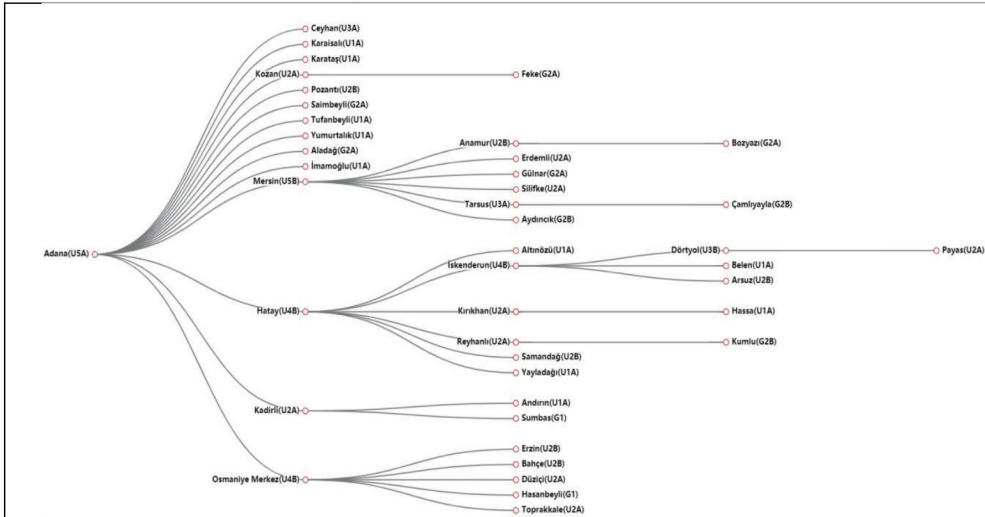
Harita 4 Türkiye`de Kentsel Yerleşimlerin Etki Alanları

Kaynak: Türkiye`de Kentsel ve Kırsal Hizmet Merkezleri Raporu, 2020, YERSİS.

Harita 4'te "Türkiye`de Kentsel Yerleşimlerin Etki Alanları" görülmektedir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yapılan YERSİS çalışması kapsamında 2020 yılında yayınlanan "Türkiye`de Kentsel ve Kırsal Hizmet Merkezleri Raporu" nda yer alan bu haritaya göre, ülke çapında etki alanları 18 bölge merkezi çevresinde şekillenen ve bu merkezlere bağlanan ağaç diyagramı şeklindeki bir yapı bulunmaktadır. Genel itibarıyla, derecesi düşük olan alt merkezler bir üst derece merkezlere, bunlar da daha üst derecedeki merkezlere bağlanmaktadır. İstanbul'un 7. derece ile tek başına yer aldığı bu yapı içerisinde Adana 18 bölge merkezi arasındadır. Buna göre, Çukurova Bölgesi'nde Adana merkezli bir ilişki ağı bulunmaktadır. Bu ilişki ağında öne çıkan merkezler, yakınlıkları dolayısıyla Adana, Mersin ve Tarsus olmakla birlikte, Adana ili, Hatay ve Osmaniye illerinin önemli bölümünü de içine alan bölgesel bir çekim merkezi konumundadır.

Grifik 9 Adana Merkez Yerleşiminin Etki Alanı

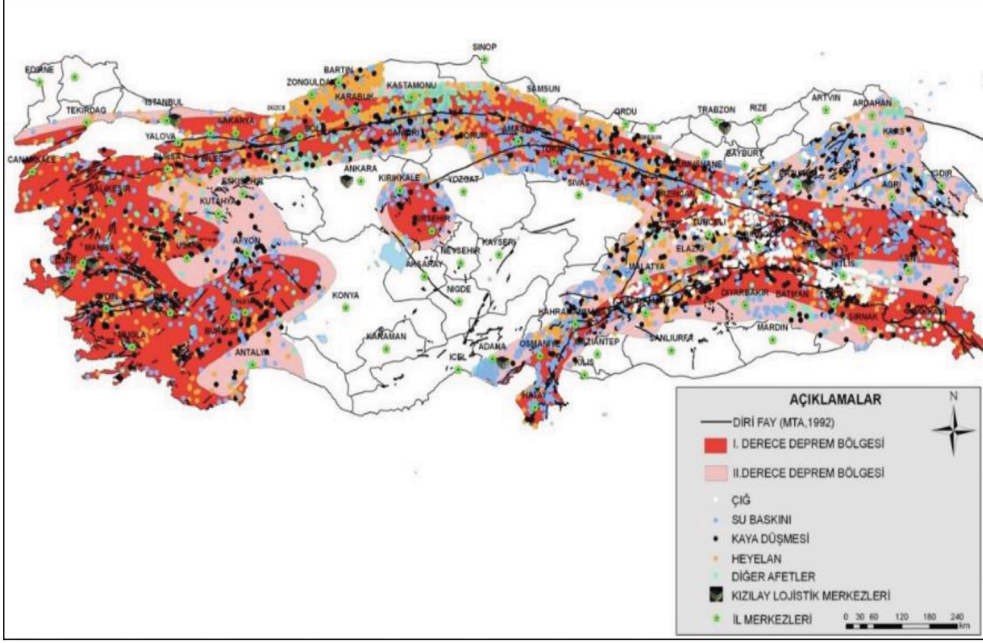
Kaynak: Türkiye`de Kentsel ve Kırsal Hizmet Merkezleri Raporu, 2020, YERSİS.

Grafik 9'da yer alan Adana merkez yerleşiminin etki alanındaki il ve ilçelerle ilişki ağı incelendiğinde, Adana'nın etki alanının, Mersin ve Osmaniye merkez ve ilçelerinin tamamını içerisine aldığı, Hatay'ın da birincil olarak Adana ile ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Osmaniye'nin Kadırlı ilçesi de Adana'nın etki alanındadır. Bu veriler ışığında, Çukurova Bölgesi'nde üretim ve ticaret ilişkilerinin nüfuz ettiği kentlerde mekânsal yapıdaki değişimin takibi ve kent-bölgesi oluşumunun dinamiklerinin çözümlenerek olası fırsat alanlarının belirlenmesi önem arz etmektedir.

Diğer yandan, öteden beri sismik olarak aktif bir bölge olan Çukurova, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerden ciddi biçimde etkilenmiştir. Adana'da deprem esnasında yıkılan 13 binada 418 kişi vefat etmiş, 12 bina ise tehlike nedeniyle deprem sonrasında acil biçimde yıktırılmıştır. İldeki ağır hasarlı bina sayısı 3.000'e ulaşmıştır. Adana'daki ağır hasarlı binaların %22'si Ceyhan, %19'u Yüreğir ve %16'sı Seyhan ilçesinde yer almaktadır. Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın hesaplamalarına göre, Adana'daki toplam hasar yaklaşık 3,7 milyar TL olup bu hasarın yüzde 60,5'ini bina, yüzde 24,3'ünü stok, yüzde 10,3'ünü altyapı ve yüzde 4,8'ini makine hasarı oluşturmaktadır. Deprem Adana'da fiziki hasarın yanında özellikle ticaret faaliyetlerini önemli ölçüde etkilemiştir. Ayrıca, deprem bölgesi illeri ile ilişkileri olan sanayi ve ticaret işletmeleri de depremden olumsuz biçimde etkilenmiştir. Depremde ciddi fiziki bir hasarın görünmediği Mersin'de ise depremin en önemli sonucu kentin aldığı yoğun göç olmuştur. Başta Hatay ve Kahramanmaraş olmak üzere yakın coğrafyada ağır hasar yaratmış olan depremin ortaya koyduğu sonuçlardan bir diğeri, Adana merkezli Çukurova Bölgesinin hem ulaştırma ve lojistik altyapı, hem de ekonomik açıdan doğusunda yer alan illerle olan yakın ilişkisinin görülmüş olmasıdır. Depremin hemen sonrasında afet bölgesinde yürütülen kurtarma ve yardım sürecinde önemli rol üstlenen Adana ve deprem sonrasında ciddi anlamda göçe ev sahipliği yapan Mersin için kentsel dirençlilik ve afetlere hazırlık öncelikli konular haline gelmiştir.

Diğer yandan, iklim değişikliği kaynaklı olayların da son dönemde önemli artış gösterdiği Çukurova Bölgesi afetler açısından yüksek risk taşımaktadır. Bu itibarla, bölgede kritik altyapı direnci alanında yapılacak yatırımlar hayati öneme sahiptir. Beklenen çeşitli jeolojik ve iklimsel tehlikelerin bölgede bulunan kritik altyapı tesisleri açısından bazı riskler oluşturmakta olduğu bilinmektedir. Bölge kentlerinin karşı karşıya olduğu değerlendirilen tehlikeler arasında deprem, deniz taşkını, nehir taşkını ve ani (yağış kaynaklı) sel, sıcak hava dalgası, kuraklık, rüzgar fırtınası, hortum ve yağış kaynaklı heyelanlar bulunmaktadır. Son yıllarda bölgede çok sayıda kentsel taşkın, tarım ürünlerine zarar verecek boyutta dolu fırtınaları, toprak kaymaları ve benzer olaylar yaşanmıştır. Harita 5'te görüldüğü üzere Çukurova Bölgesi özellikle su taşkını ve heyelan açısından riskli görülmektedir.

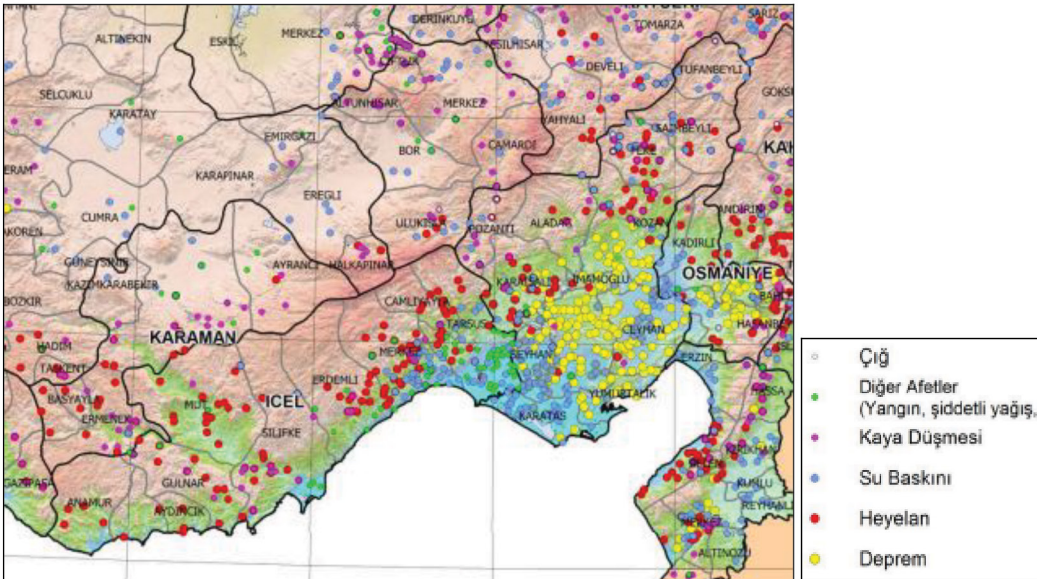
Harita 5 Türkiye’de Afet Türlerine Göre Riskli Olan Bölgeler

Kaynak: AFAD.

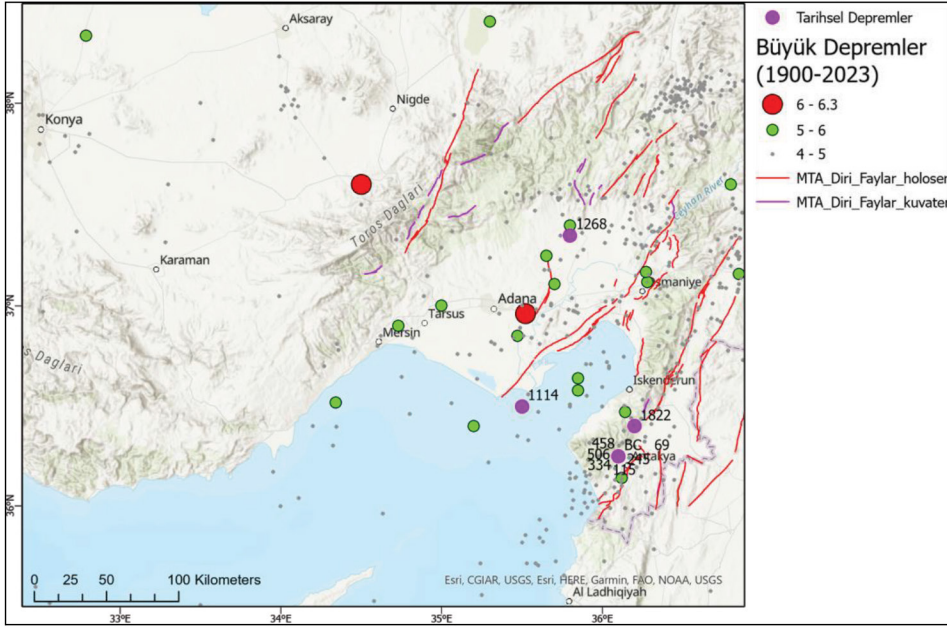
Bölgede 1950 ile 2008 arasında gerçekleşmiş olan afetlerin gösterildiği Harita 6 ve 1900 ile 2023 arasında yaşanan büyük depremleri gösteren Harita 7 yakından incelendiğinde Adana’nın özellikle ova bölümünde çok sayıda depremin yaşandığı, Seyhan ve Ceyhan nehirleri etrafı ile nehirlerin Akdeniz’e ulaşma güzergahında su baskınları olduğu görülmektedir. Mersin ve Adana’nın kuzeyinde ise heyelan ve kaya düşmesi olaylarının yaşandığı not edilmiştir. Mersin’in Silifke ilçesinde yer alan Göksu deltası da su baskınları açısından diğer bir önemli nokta olarak işaretlenmiştir.

Harita 6 Çukurova Bölgesi’nde Afete Uğramış Yerleşim Birimleri Haritası (1950-2008)

Kaynak: AFAD.

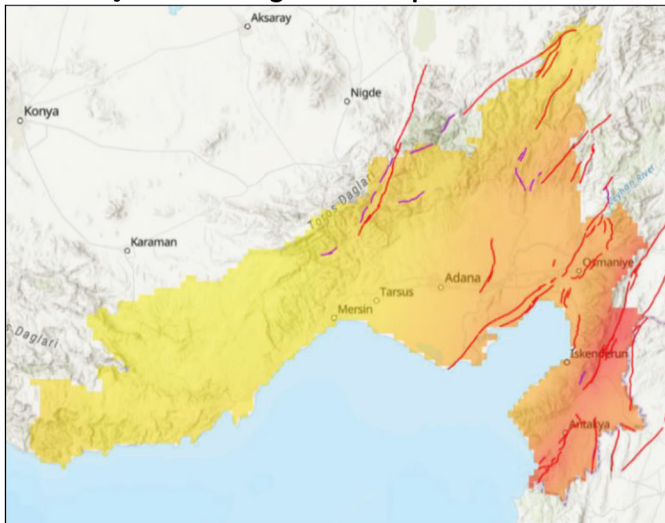
Harita 7 Çukurova Bölgesi'nde Büyük Depremler Haritası (1900-2023)

Kaynak: MTA.

Çukurova Bölgesinin deprem risk durumunu gösteren Harita 8 incelendiğinde bölgenin özellikle Doğu Anadolu Fay Hattı ve devamı olan Ölü Deniz Fay Zonu'nun etkisinde olduğu görülmektedir. Aktif deprem kuşaklarından birinde yer alan Adana ili ve Çukurova Bölgesi; Afrika, Arabistan ve Avrasya Levhaları arasında bulunan, Arap ve Afrika Levhalarının kuzeye hareketi sonucunda arada sıkışarak deforme olan Anadolu Levhacığı'nın Güneydoğu sınırında yer almaktadır. Adana İli Ceyhan, Yumurtalık, İmamoğlu, Seyhan ve Yüreğir ilçeleri mevcut yapı stoğu ve fay hatlarına yakınlıklarından dolayı deprem afetinden muhtemel zarar görebilecek ilçelerdir. Ayrıca tarımsal alanların yoğun olduğu Ceyhan, Seyhan, Yüreğir, İmamoğlu ve Kozan ilçeleri alüvyon zeminleri nedeniyle deprem açısından en riskli alanları içerisinde barındırmaktadır.

Harita 8 Çukurova Bölgesi'nde Deprem Risk Durumu Haritası

Kaynak: MTA verisiyle ÇKA tarafından hazırlanmıştır, 2023.

Depremi yanı sıra iklim değışikliği sonucunda etkileri daha da ağırlaşan deniz taşkını ve sıcak hava dalgaları, Adana ve Mersin illerinde bulunan kritik enerji, ulaştırma ve lojistik tesisleri için hem bugün, hem de gelecekte önemli doğal tehlikeleri oluşturmaktadır. Altyapı tarafından sağlanan temel hizmetlerin geçici kaybı nedeniyle, bahse konu tehlikelerin en fazla ekonomiyi etkilediği görülmüştür. Bu nedenle özellikle afetlere karşı dirençli kent yaklaşımı çerçevesinde özellikle kentsel alanda direncin artırılmasına yönelik gerekli adımların atılması gerekmektedir.

Hedef ve Tedbirler

Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi ve Dirençli Kent Yaklaşımının Geliştirilmesi Stratejik Önceliği altında üç hedef bulunmaktadır. Bu hedefler sırasıyla, “Afete Dirençli Kent Yaklaşımının Geliştirilmesi”, “Sağlıklı ve Sürdürülebilir Kentler İçin Yeşil Dönüşüm Uygulamalarının Yaygınlaştırılması” ve “Kent-Bölge Yaklaşımı Kapsamında Kırla Bütünleşik Kentsel Gelişme Odaklarının Oluşturulması ve Ekonomik Faaliyetlerin Özendirilmesi”dir.

Hedef 1: Afete Dirençli Kent Yaklaşımı Geliştirilecektir

Bu hedef çerçevesinde üç tedbir bulunmaktadır. Bunlar; kentsel afet risk değerlendirme, planlama ve uygulama çalışmalarının yapılması, iklim değışikliği ile mücadele ve uyum konusunda kurumsal kapasitenin artırılması ve depreme dayanıklı bir bölge için gerekli kurumsallaşma çalışmalarının yapılması ve ortak projelerin gerçekteştirilmesidir.

Stratejik Öncelik 3: Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi ve Dirençli Kent Yaklaşımının Geliştirilmesi	
Hedef 1: Afete Dirençli Kent Yaklaşımı Geliştirilecektir	Tedbir 1: Kentsel afet risk değerlendirme, planlama ve uygulama çalışmaları yapılacaktır
	Tedbir 2: İklım değışikliği ile mücadele ve uyum konusunda kurumsal kapasitenin artırılması sağlanacaktır
	Tedbir 3: Depreme dayanıklı bir bölge için gerekli kurumsallaşma çalışmaları yapılacak ve ortak projeler gerçekteştirilecektir

Tedbir 1: Kentsel afet risk değerlendirme, planlama ve uygulama çalışmaları yapılacaktır

Afetlere karşı alınabilecek başlıca tedbirler, afetlerde adaptasyon ve dayanıklılığı arttıracak dayanıklı altyapı ve binaların inşa edilmesi, sulama gibi alanlarda yeni teknolojilerin geliştirilmesinin sağlanmasıdır. Afet anında kesintileri azaltan tedarik zincirleri ve lojistik hizmetlere yapılacak yatırımlar da büyük faydalar sağlamaktadır. Kentsel arazi kullanım planlarının uzun vadeli iklim risklerine uyarlanması ve yüksek riskli alanlara yatırımlardan kaçınılması gerekmektedir. Bu tür tedbirler, kamu yatırımlarını, varlıklarını ve hizmetlerini daha dayanıklı hale getirmektedir. Diğer yandan, erken uyarı sistemleri ve meteorolojik tahmin teknolojilerine yeni yatırımların yapılması da önem taşımaktadır.

Altyapıya dayanıklılık kazandırmak, afet kaynaklı zararları en aza indirmek için Adana ve Mersin kentsel afet risk değerlendirme çalışması yapılacaktır.

Deprem dirençli kentler için afet anı ve sonrası ulaşım ve lojistik planlamasının yapılması hayati öneme sahiptir. Sınai ve ticari faaliyetlerin olası bir deprem sonrasında kesintiye uğramadan sürdürülebilmesi için riskli alanların önceden belirlenmesi, geçici üretim ve satış yerlerinin oluşturulması için planlama çalışmaları yapılacaktır. Ayrıca, olası bir deprem durumunda içme suyu, atık su, internet, elektrik, akaryakıt iletim ve depolama altyapılarının zarar görme ihtimaline karşı yönetim planları hazırlanacak, akut dönemdeki ihtiyaçların karşılanmasına yönelik su arıtma, mobil/gezici internet, jeneratör ve güneş enerjisi panelleri gibi alternatif çözümler geliştirilecektir. Seyyar tuvalet ve duş, mobil çamaşırhane, hijyen malzemeleri, gıda ve giyim eşyası gibi temel ihtiyaçların temin edilmesi ve insani yardımların yönetilmesine ilişkin planlamaların yapılması da önem arz etmektedir. Diğer yandan, tarihi yapı, anıt, müze, ören yeri özelinde afet ve kriz yönetim planları hazırlanması, kültür varlıklarının gelecek kuşaklara aktarılması açısından son derece önemlidir. Tüm bu planlama çalışmaları insan kaynağı, organizasyonel kapasite, lojistik imkanlar ile gerekli makine ekipman ve teknoloji ihtiyacı boyutlarını içerecektir.

İklim değişikliği kaynaklı ani yağışlar Adana ve özellikle Mersin’de sel felaketlerine neden olmaktadır. Mersin’de kıyı şeridinin sonradan doldurulması ve denize kısa mesafeden karışan çok sayıda dere olması taşkın riskini daha da arttırmaktadır. Adana’da yakın zamanda yağmur suları için kanalizasyon şebekesinden ayrı olarak direk Seyhan Nehri’ne deşarj olan ayrı bir hat inşa edilmiştir. Adana ve Mersin’de iklim değişikliği kaynaklı bu tip hava olaylarına karşı altyapı tedbirleri yaygınlaştırılacaktır. Diğer yandan, Çukurova Bölgesi özelinde iklim değişikliği kaynaklı diğer bir afet riski orman yangınlarıdır. Adana ve Mersin’in özellikle kuzey ilçeleri ve Mersin’in batı ilçelerinde kent merkezleri ormanla iç içe olup, yangınlar merkezleri etkileme tehlikesini taşımaktadır. Orman yangınlarıyla mücadelede yangının oluşmasını engelleme, erken müdahale etme ve zararı minimuma indirmek için özellikle ulaşımı zor alanlarda tedbirler artırılacaktır. Ayrıca, önemli doğal afetlerden biri de kuraklıktır. Bu çerçevede, yakın gelecekte olası bir kuraklık sonucunda etkilenecek bölgelerin önceden tespit edilmesi ve gerekli önlemlerin alınabilmesi için Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve Uzaktan Algılama (UA) gibi etkin yöntemlerin kullanılmasına yönelik adımlar atılacaktır. İklim değişikliğinin olumsuz etkilerinin bölgenin kültür varlıkları üzerindeki etkilerinin araştırılması da son derece önemlidir. Bunun için kültür varlığı envanterinin çıkarılması, müze ve ören yerleri için yerel iklim değişikliği etkilenebilirlik analizlerinin yapılması ve eylem planları hazırlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Diğer yandan, Türkiye tarihinde geçmişten günümüze kadar etki alanı, oluşturduğu hasar ve can kayıpları dikkate alındığında en büyük depremlerden biri olan ve 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremlerin Adana ve Mersin illerinde de önemli etkileri olduğu bilinmektedir. Gerçekleşen depremlerin jeolojik, meteorolojik, sosyal ve psikolojik etkilerinin yanı sıra ciddi fiziki ve ekonomik kayıpların yaşanması bu alanda kapsamlı çalışmalar yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu çalışmalardan ilki mikro bölgeleme ve jeomorfolojik analiz çalışmasıdır. Mikro bölgeleme çalışmaları ile; imar planlarına esas yerleşime uygunluk değerlendirmelerinin doğru biçimde yapılması, tehlike belirleme ve risk azaltma planlarının hazırlanması mümkün olmaktadır. Afet

risklerinin azaltılması, kentlerdeki çarpık yapılaşma ve yarattığı sorunların çağdaş şehircilik ilkeleri ve planlama esaslarına uygun olarak kültür varlıklarını da kapsayacak şekilde yeniden yapılması için Adana ve Mersin’de mikro bölgeleme çalışmaları başlatılacaktır. Bu çalışmalar ayrıca yeni mekânsal alanların seçiminde kılavuz niteliği taşıyan yerleşime uygunluk kriterlerini ortaya koyması nedeniyle önem taşımaktadır.

İlave olarak, kent içi toplanma, geçici barınma ve kamp/karavan alanları için yer belirleme çalışmaları yapılarak, konteyner, prefabrik ve kalıcı konut üretimine dönük planlama faaliyetleri erişilebilir mevzuat ve standartlarına uygun olarak gerçekleştirilecektir. Ayrıca, deprem sonrasında oluşabilecek inşaat ve yıkıntı atıkları ile evsel ve endüstriyel atıkların çevre ve toplum sağlığına zarar vermeyecek şekilde bertarafına ilişkin planlama çalışmalarının yapılması da önemli bir diğer husustur. Bu çalışmalar, atıklar içerisinde yer alması muhtemel asbest, ağır metaller ve bazı kimyasal ve tehlikeli maddelerin deprem bölgesinden toplanması ve bertaraf edilmesine ilişkin gerekli tedbirleri içerecektir. Nihayetinde tüm bu planlama çalışmalarının ortak akıl ve güçlü bir yönetim modeliyle yapılabilmesi için ilgili kurumların bir araya gelmesiyle iş birlikleri gerçekleştirilecektir.

Tedbir 2: İklim değişikliği ile mücadele ve uyum konusunda kurumsal kapasitenin artırılması sağlanacaktır

Küresel ısınmaya bağlı olarak, iklim değişikliği günümüzde giderek artan bir tehlike durumuna dönüşmektedir. Günümüzde tüm dünyayı ve ekosistemi etkileyen iklim değişikliği geri dönülemez bir boyuta gelmiş ve iklim değişikliğine uyum yaklaşımı öne çıkmıştır. İklim değişikliğine uyum; iklim olaylarının etkileriyle mücadele etmek, fayda sağlamak ve etkileri yönetebilmek için stratejilerin güçlendirilmesi, geliştirilmesi ve uygulanması sürecidir. İklim değişikliğiyle mücadelede alınacak tedbirlerin ve gerçekleştirilecek eylemlerin münferit veya lokal kalması durumunda herhangi bir fayda sağlanması mümkün değildir ve tüm kişi ve kurumlar topyekûn hareket etmelidir. Bu noktada iklim değişikliğiyle mücadelede kurumsal kapasitenin artırılması önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurumların hedeflerine ulaşmadaki etkinliğini içine alan kurumsal kapasite, halen tam farkında olunmayan ancak etkileri zamanla daha da hissedilecek olan çağımızın en büyük sorunu olan iklim değişikliğiyle mücadelede büyük önem taşımaktadır.

Çukurova Bölgesi’nde başta belediyeler olmak üzere kuruluşların iklim değişikliği ile mücadele ve uyum faaliyetleri için finansal kaynaklara erişim kapasitelerinin artırılması önem taşımaktadır. Bu bağlamda Avrupa Birliği, Dünya Bankası ve UNDP gibi kuruluşların fon kaynaklarından yararlanmak üzere bütüncül projeler hazırlanacaktır. Üniversitelerin ve araştırma merkezlerinin iklim değişikliği ile mücadele ve uyum konularında araştırma ve teknoloji geliştirme kapasitelerinin güçlendirilmesine ve yeni araştırma merkezlerinin kurulmasına yönelik çalışmalar yürütülecektir. Bu adımların atılması konuya bilimsel bir yaklaşım sağlamak açısından önem taşımaktadır. İklim değişikliği konusunda kamuoyu iletişim ve bilinçlendirme kampanyaları için bölgedeki ilgili paydaşların katılımı ile bir kampanya stratejisi oluşturulması önemli katkı sağlayacaktır. Özel sektörün sosyal sorumluluk faaliyetleri çerçevesinde kamuoyunun emisyon sınırlandırma ve iklim değişikliğine uyum konularında bilinçlendirilmesi farkındalık sağlamak açısından önemli görülmektedir. Ek olarak, iklim değişikliği

bölgesel rekabet edilebilirlik açısından değerlendirilecek ve etkilenecek kırılgan sektörler belirlenerek gerekli önlemlerin alınması adına çalışmalar yürütülecektir.

Tedbir 3: Depreme dayanıklı bir bölge için gerekli kurumsallaşma çalışmaları yapılacak ve ortak projeler gerçekleştirilecektir

Acil durum ve afet yönetimi ile ilgili kurum ve kuruluşların meydana gelebilecek acil durumlara, özellikle depremlerden kaynaklanabilecek afetlere karşı hazırlıklı olması ve acil durumlara müdahale kapasitelerinin artırılması önem arz etmektedir. Bu çerçevede deprem öncesi, anı ve sonrasında yapılması ve yapılmaması gerekenlere ilişkin bilinçlendirme programlarının yürütülmesi öngörülmektedir. Diğer yandan, deprem gibi afetler sonrası yapılan iyileştirme faaliyetlerinde yer alan sosyal hizmet alanlarından biri psiko-sosyal destek hizmetleridir. Deprem sonrası psikolojik travma etkilerinin azaltılmasına yönelik olmak üzere afetten doğrudan veya dolaylı etkilenenler için psiko-sosyal destek faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Öte yandan, kentsel dönüşüm özellikle depremden olumsuz etkilenen mahallelerde önemli bir kentsel politika aracı olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede kentsel dönüşüm ve özellikle deprem sonrasında sosyal konut üretiminin hızlandırılması konusunda ilgili kurum ve kuruluşlarla ortak çalışmalar yapılacaktır. Kısa vadede önemli bir sorun alanı olarak görülen az ve orta hasarlı binalarda güçlendirme çalışmalarının yapılmasına dönük çalışmalar gerçekleştirilecektir. Geçici barınma alanlarında sosyal faaliyetlere imkan verecek ortak kullanım alanları oluşturulacaktır. Deprem dirençli kentlerin oluşturulması kapsamında kent içi toplanma, geçici barınma ve kamp karavan alanlarının kurulmasına yönelik proje geliştirme çalışmaları erişilebilir mevzuat ve standartlarına uygun olarak yapılacaktır. Son olarak, deprem sonrasında etkin arama ve kurtarma faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde ilçe veya mahalle bazlı yerel arama-kurtarma ekiplerinin oluşturulması ve bu ekiplerin iletişim ve koordinasyonunun sağlanması için çalışmalar yürütülecektir. Bu çerçevede deprem ve benzeri afetler kapsamında acil durumlara müdahale konusunda yereldeki tüm kurumların ortak veri tabanı kullandığı ve görevlerinin tanımlandığı bir yazılım geliştirilmesi için çalışma yapılacaktır.

Hedef 2: Sağlıklı ve Sürdürülebilir Kentler İçin Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır

Bu hedef çerçevesinde dört tedbir bulunmaktadır. Bunlar; etkin katı atık yönetiminin sağlanması, kentlerde enerji verimliliği uygulamalarının yaygınlaştırılması, Arıtılmış atıksuların mümkün olan her yerde yeniden kullanımı ile gri suların yeniden kullanımı konusunda çalışmaların yapılması ve yerel yönetimlerce “yerel iklim değişikliği eylem planları”nın oluşturulmasıdır.

Stratejik Öncelik 3: Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi ve Dirençli Kent Yaklaşımının Geliştirilmesi	
Hedef 2: Sağlıklı ve Sürdürülebilir Kentler İçin Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır	Tedbir 1: Etkin atık yönetimi sağlanacaktır
	Tedbir 2: Kentlerde enerji verimliliği uygulamaları yaygınlaştırılacaktır
	Tedbir 3: Arıtılmış atıksuların mümkün olan her yerde yeniden kullanımı ile gri suların yeniden kullanımı konusunda çalışmalar yapılacaktır.
	Tedbir 4: Yerel yönetimlerce “yerel iklim değişikliği eylem planları” oluşturulacaktır

Tedbir 1: Etkin atık yönetimi sağlanacaktır

Sanayi devrimi ve şehirleşmenin artmasıyla ortaya çıkan atık sorunu, hızlı nüfus artışı, tüketim kültürünün değişmesi, ekonomik gelişmeler ve hammadde ile enerji kaynaklarındaki darboğaz nedeniyle önemli bir sorun haline gelmiştir. Atık maddelerin miktarı, çeşidi ve çevreye olan etkileri tehlikeli boyutlara ulaşmaktadır. Söz konusu atıkların miktarının artmasıyla, bu atıkların çevreye ve topluma zarar vermeden toplanması, taşınması, maddesel geri kazanımı, geri dönüşümü ve bertaraf edilmesi tanımlanan atık yönetimi önem kazanmaktadır.

Sıfır atık, atık oluşumunun engellenmesi veya minimize edilmesi, oluşan atıkların kaynağında ayrı toplanması ve geri kazanımının sağlanmasını kapsayan atık yönetim felsefesi olarak tanımlanmaktadır. Sıfır atık yaklaşımıyla, geri dönüştürülen hammaddelerin üretiminden kaynaklanacak karbon ayak izini azaltarak sera gazı oluşumunun azaltılmasının yanı sıra, atıkların depolanmasında kullanılacak alan ve yok edilmesinde harcanacak enerji de azalmaktadır.

Ülkemizde atık yönetimi yerel yönetimlerce yürütülmekte olup Adana ve Mersin’de tüm ilçelerdeki aktarma tesislerinden getirilen belediye atıkları tesislerde işlenmektedir. Bu tesisler arasında bulunan biyometanizasyon tesisinden elde edilen biyogazdan elektrik üretilmektedir. Metan, küresel ısınmayı arttıran sera gazları arasında etkisi en yüksek olan gazdır. Metanın sera etkisi son hesaplamalara göre karbondioksit göre 28 kat daha fazladır. Enerji üretiminde metan gazının kullanılması ve yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretilmesi sayesinde sera gazı emisyonu azaltımında iki kat faydalı bir süreç işletilmektedir. Çukurova Bölgesi’nde kurulmuş olan biyokütle tesisleri sayesinde önemli bir çevre sorunu olan anız yakma ve bağlantılı hava kirliliği azalmıştır. Mısır, pamuk gibi bitkilerin artıkları tarlada yakılmak yerine bu tesislere satılarak enerji üretiminde kullanılmaktadır. Atıkların biyolojik olarak işlenmesinde kullanılan yöntemler arasında biyobozunur atıkların değerlendirilerek toprak için çok faydalı bir bileşen olan kompost üretilmesini sağlayan kompost tesisleri yer almaktadır. Adana’da düzenli depolama tesisi alanındaki kompost tesisi, biyobozunur atıkların kaynağında ayrıştırılmadan kompost tesisine alınması sonucunda kaliteli kompost üretilmemesi nedeniyle üretimini durdurmuştur. Bu nedenle, semt pazarları ve toptancı halleri gibi atıklarının tamamı organik olan ve dolayısıyla ayrıştırılmaya ihtiyaç duyulmayan yerlerden toplanan atıklar için Adana ve Mersin’in merkez ilçelerinde kompost tesislerinin sayısı artırılacaktır.

Öte yandan, atık oluşumunu azaltmak için sera gazı ve hammadde darboğazı gibi konularda halk bilinçlendirilecek, kaynakta ayrıştırma ve geri dönüşüm gibi hususlar kaynak verimliliği çerçevesinde özendirilecektir. Atıkların daha etkin yönetimi için eğitimler ve bilinçlendirme faaliyetleriyle konunun önemi hakkında farkındalık oluşturulacaktır. Geri dönüşüm konteynerlerinin yaygınlaştırılması, atıkların yerinde ayrıştırılmasına ilave olarak, konu hakkında daha geniş kesimler için farkındalık oluşturmaya da katkı sağlayacaktır.

Ayrıca, atık toplama, depolama, ayrıştırma konularında birden fazla kurumun yetkili olması yetki kargaşasına neden olmaktadır. Bürokratik düzenlemelerle bu konudaki karmaşanın önüne geçilmesi fayda sağlayacaktır. Kompost tesislerinin ilk kurulum maliyetleri, ilçe belediyeleri için önemli bir sorun teşkil etmekte olup, ilçelerin bir araya gelerek ve lojistik faktörünü de hesaba katarak ortak bir tesis kurmaları bu konudaki engeli aşmalarını sağlayacaktır. Atık yönetiminin daha etkin ve verimli şekilde gerçekleştirilmesi için doğru atık işleme yöntemlerinin belirlenmesi de önem taşımaktadır. Atık yönetimi konusunda gelişmiş ülkelerden getirilen teknolojiler ile kullanılan yöntemlerin ülkemizde tam anlamıyla verimli olmadığı durumlar görülebilmektedir. Zira özellikle Avrupa ülkeleriyle ülkemizin atık kompozisyonu oldukça farklı nitelikte olabilmektedir. Örneğin ülkemizdeki ambalajlı gıdaların batı ülkelerine göre daha az kullanılması, organik atıkları kompost üretmek için daha elverişli kılmaktadır. Atık yönetiminde bölgemizin kültürü, iklimi, coğrafi koşulları, yerel yönetim yapısı gibi unsurlar dikkate alınarak uyarlanmış yöntemler daha başarılı olacaktır. Özellikle kırsal alanlarda, doğru lokasyonlarda ve lojistik maliyetini minimize ederek çiftçilerle sözleşme yapılacak ve atıklar ile hayvan dışkılarını kullanmak suretiyle biyogaz üretilmesi desteklenecektir. Çiftçiler için önemli bir ekonomik değeri olmayan hayvansal ve bitkisel atıklar bu sayede enerji üretiminde kullanılabilir, sözleşmelerle atık temini garanti altına alınacağı için bu alanlara yatırım konusunda girişimciler daha istekli olacaktır.

Diğer yandan, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli yıkıcı depremler sonrasında Adana ve Mersin'den gelen vatandaşların bölgeye yerleşmesi ile birlikte bölgedeki atık yönetimi süreci daha önemli ve öncelikli hale gelmiştir. Deprem başta olmak üzere farklı sebeplerle oluşan göç hareketleri çerçevesinde Adana ve Mersin'e gelenlerin; geçici veya kalıcı konaklamalarından kaynaklanan ilave atık su ve katı atık oluşumu ile içme suyu ihtiyacının, mevcut atık su arıtımı, içme suyu temini ve katı atık yönetimi sistemleri üzerinde oluşturacağı yük analiz edilecek ve buna göre gerektiğinde atık su arıtma, içme suyu arıtma ve katı atık tesislerinde kapasite artışları için çalışmalar gerçekleştirilecektir. Bunun yanında depremde hasar almış binaların yıkılması, kentsel dönüşüm faaliyetlerinin yürütülmesi gibi ilave işlerden dolayı oluşacak moloz yığınlarının vahşi depolama yerine mevzuata uygun biçimde bertaraf edilmesi ve tekrar kullanılabilmesi için çalışmalar yapılacaktır.

Tedbir 2: Kentlerde enerji verimliliği uygulamaları yaygınlaştırılacaktır

İklim değişimi ve küresel ısınma ile mücadelede en önemli tedbirlerden birisi yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmek ve enerji verimliliğini sağlamaktır. Enerji temelde, sanayi, ulaşım ve binalar olmak üzere üç ana sektörde tüketilmektedir: Binalar, ülkelere göre değişmekle birlikte %40 ile %60 arası oranlarda enerji tüketiminin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu nedenle, enerjinin verimli kullanımı, özellikle binaların tasarımı ve yapımında önemli bir öncelik haline gelmiştir. Buradan

hareketle ortaya konulan yeşil bina kavramı; arsa seçiminden tasarıma, inşaat ve işletim süreçlerine kadar tüm aşamalarda enerji ve su verimliliğini ve sürdürülebilirlik ilkelerini gözetmeyi, çevreye ve insan sağlığına zarar vermemeyi, enerji ve suyu daha az tüketmeyi, malzeme ve kaynakları daha verimli kullanmayı içermektedir. Enerji kullanımının büyük çoğunluğunu ithalatla karşılayan ve küresel ısınmadan oldukça olumsuz etkilenecek yerler arasında bulunan ülkemizde bu konu daha da önem kazanmaktadır. Çukurova Bölgesi ise ılıman iklimi sayesinde yeşil binaların yaygınlaştırılması benzeri enerji verimliliği uygulamaları için uygun bir coğrafya olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede mevcut yapıların enerji kullanım durumları ve çevreye olası olumsuz etkilerinin somut olarak belirlenebilmesi için bölgedeki kamu binalarının yeşil bina kriterleri çerçevesinde bir envanteri çıkarılacaktır. Böylece mevcut kamu binalarının enerji ve su başta olmak üzere tüketimleri izlenecek, tüketimlere ilişkin bir veri tabanı oluşturulacak ve verimlilik kapsamında yapılan iyileştirmeler takip edilecektir. Ayrıca, kamu ve meslek kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde enerji verimliliği ve yeşil bina uygulamalarına ilişkin farkındalık oluşturmak amacıyla toplantı ve paneller düzenlenecektir.

Türkiye’de Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden sonra en fazla güneşlenme süresine sahip olan Çukurova Bölgesinin güneş radyasyonu açısından da avantajlı olduğunu söylemek mümkündür. Güneş enerjisi ile elektrik üretimi de, oldukça kolay kurulabilen enerji üretim aracı olduğu gibi uzun ömürlü ve düşük işletme maliyetine sahip, kullanım kolaylığı sunan bir enerji üretim şeklidir. Çukurova’da uzun zamandır konutların sıcak su ihtiyacı geleneksel güneş enerjisi sistemleri ile sağlanmakla birlikte güneş enerjisi kullanımında bunun ötesine gidilmesi gerektiği genel bir kanaattir. Çukurova Bölgesi’nde özellikle belediyeler tarafından enerji verimliliği konusunda bazı adımlar atılmış olmakla birlikte konu halen çok yenidir. Buradan hareketle, kamu ve yerel yönetimler işbirliğinde enerji tüketimi yüksek olan otogar, hal, pazar yeri, tarihi yapı, müze, ören yeri ve spor tesisi benzeri kentsel kullanım alanlarında enerji etüdü çalışmaları gerçekleştirilecek ve fizibilite raporları hazırlanacaktır. Belirlenecek olan pilot tesisler için iyileştirme planları yapılarak yenilenebilir enerji çözümleri ortaya konulacaktır.

Tedbir 3: Artılmış atıksuların mümkün olan her yerde yeniden kullanımı ile gri suların yeniden kullanımı konusunda çalışmalar yapılacaktır.

Dünyada ve ülkemizde su ihtiyacı; endüstri, tarım ve kentsel gelişimdeki büyümeye bağlı olarak artarken, kullanılabilir su miktarı ise iklim değişikliği nedeniyle sürekli azalmaktadır. Başka bir ifadeyle su talebi sürekli artarken su arzı azalmaktadır. Bu nedenle su kaynakları ile ilgili risklerin belirlenmesi, kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması önem kazanmıştır. Dolayısıyla suyun verimli kullanımının giderek önem kazanmasıyla “gri su” kavramı gündeme gelmiştir. Gri su geri kazanımı, evsel atık suyun en az kirli olan kısmının, tekrar kullanılmak üzere arıtılmasıdır. Gri su geri kazanımının başlıca amacı, içme suyu kalitesine gerek olmayan işlerde, bu suyun kullanım suyu olarak tüketilmesidir. Başlıca kullanım yerleri bahçe, tarımsal sulama, kentsel peyzaj ve tuvalet rezervuarları gibi alanlardır.

İklim değişikliğinden en çok etkilenecek bölgelerden birisi Akdeniz Havzası’nda yer alan Çukurova Bölgesi’dir. Bölgede barajlardaki su miktarı günümüzde su ihtiyacını karşılamakla birlikte, gelecek senaryolarında barajların doluluk oranının, yağışların azalması ve karakterlerinin değişimiyle beraber

giderek azalacağı, su stresi ihtimalinin oluşacağı tespit edilmiştir. Projeksiyonlara göre, havzada yağışın azalacağı ve bu azalma değerlerinin, havzanın güney ve orta kesimlerinde daha yoğun hissedileceği öngörülmektedir. Çatalan ve Berdan Barajlarından sağlanan kaliteli içme suyu, kullanım suyu olarak da tüketilmektedir. Günümüzde olağan görünen bu durum, çok yakın bir gelecekte savurgan bir yaklaşım olarak değerlendirilecektir. Buradan hareketle, Çukurova Bölgesi için su tüketimi ve ihtiyacına ilişkin gelecek projeksiyonları, görsel ve bilgilendirici materyallerle kamuoyuna sunulacak, gri su sistemleri konusunda bilinçlendirme sağlanacaktır. Gri su sistemlerinin sağlayacağı su tasarrufunun uzun vadede getireceği ekonomik katkının açık biçimde ortaya konulması toplumun farklı kesimlerinin farkındalığı açısından faydalı olacaktır. Öte yandan, Çukurova Bölgesindeki son mevsimsel değişiklikler ile yağış rejimindeki değişimler çerçevesinde; barajlardaki doluluk oranlarının uzun vadeli projeksiyonları periyodik olarak güncellenecek ve gri su arıtma sistemleri kullanımının bu projeksiyonlar göz önüne alınarak sanayi alanlarında da yaygınlaştırılması konusunda çalışmalar yapılacaktır.

Tedbir 4: Yerel yönetimlerce “yerel iklim değişikliği eylem planları” oluşturulacaktır

Yerel yönetimlerin emisyon azaltım tedbirlerini, iklim değişikliğinin etkilerine karşı oluşturulan uyum politikaları ile takviye etmeye başlamaları nispeten yeni olmakla birlikte, gelişmiş ülkelerin birçok şehrinde uyum eylemleri uzun zamandır uygulanmaktadır. Kentlerde iklime dayanıklılık için gerçekleştirilen uyum eylemleri, çeşitli alanlarda bir dizi kapsayıcı faydayı beraberinde getirmekte olup, sosyal, çevresel ve ekonomik alanlarda ortak faydalar (sağlık, hava kalitesi, istihdam, eşitlik vb.) sağlamaktadır. Günümüzde çoğu yerel yönetim kentsel iklim değişikliği eylem planlarına uyum politikalarını dâhil etmekte veya doğrudan şehir iklim uyum eylem planı hazırlamaktadır. Bu çerçevede iklim değişikliğinin şehirlere etkileri, etkilenebilirlik (kırılganlık değerlendirmeleri) alanları, riskleri ve faydaları sırasıyla tespit edilmekte ve en uygun uyum hizmetleri hayata geçirilmektedir.

Bu kapsamda Çukurova Bölgesi’ndeki yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde yerel iklim değişikliği eylem planları oluşturulacaktır. Böylelikle, hazırlanacak olan yerel iklim eylem planları ile ulusal iklim politikalarının yerelde uygulanmasına katkı sağlanmasının yanı sıra, ulusal düzeyde temel politikaların geliştirilmesinde rol oynanması amaçlanmaktadır.

Hedef 3: Kent-Bölge Yaklaşımı Kapsamında Kırla Bütünleşik Kentsel Gelişme Odakları Oluşturulacak ve Ekonomik Faaliyetler Özendirilecektir

Bu hedef çerçevesinde üç tedbir bulunmaktadır. Bunlar; tamamlayıcılık ilkesi çerçevesinde kent-kır etkileşiminin artırılması, tarımsal üretimle kentsel turizm ilişkisinin güçlendirilmesi ve güvenilir gıda tedarikinin sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılmasıdır.

Stratejik Öncelik 3: Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi ve Dirençli Kent Yaklaşımının Geliştirilmesi

Tedbir 1: Tamamlayıcılık ilkesi çerçevesinde kent-kır etkileşimi artırılacaktır

Hedef 3: Kent-Bölge Yaklaşımı Kapsamında Kırsal Bütünleşik Kentsel Gelişme Odakları Oluşturulacak ve Ekonomik Faaliyetler Özendirilecektir	Tedbir 2: Tarımsal üretimle kentsel turizm ilişkisi güçlendirilecektir
	Tedbir 3: Güvenilir gıda tedarikinin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır

Tedbir 1: Tamamlayıcılık ilkesi çerçevesinde kent-kır etkileşimi artırılacaktır

Dünyadaki ekonomik, sosyolojik, teknolojik ve kültürel değişimler kır ve kent kavramları için yeni tanımlamalar ihtiyacını doğurmuş, kesin ayrımlar zorlaşmıştır. Kır-kent ayrımı belirlenirken alan ve nüfus ölçütlerinin yanı sıra tarımsal üretim, tarımsal istihdam, temel geçim kaynakları, yaşam biçimi, sosyokültürel yapı gibi pek çok kıstas dikkate alınmaktadır. Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde Türkiye’de ve Çukurova Bölgesi’nde kesin çizgilerle ayrılmış kır-kent yapısından bahsetmek mümkün olmayacaktır. Türkiye kır-kent haritasındaki desenlerin farklı dinamiklerle iç içe geçebildiği de yaygın olarak görülmektedir. Stratejik bir ürün olan gıdanın ve tarımsal ürünlerin büyük bölümü kırsal alanlarda üretilmekteyken kentsel tarım, dikey tarım gibi tekniklerle bu durumun değişmeye başladığı gözlemlenmektedir.

Diğer yandan, iklim değişikliğinin artan olumsuz etkileri ve salgın hastalıklar, gelecekte gıdaya kolay ulaşamama endişesi oluşturmaktadır. Geleneksel tarımın ekilebilir arazi ihtiyacı çok fazladır ve günümüzdeki nüfus artış hızıyla ekilebilir tarım arazilerinin önemli ölçüde azalması beklenmektedir. Sürdürülebilir gıda temini için geliştirilen önemli yaklaşımlardan birisi olan dikey tarım, dikey yığılı katmanlarda ürün yetiştirme ile topraksız tarım tekniklerini ve yoğun teknoloji kullanımını birleştiren bir tekniktir. Dikey tarım sistemleri, binalar, nakliye konteynırları, tüneller ve terk edilmiş maden galerilerinde gerçekleştirilebilmektedir. Dikey tarım bazı durumlarda dönüm başına mahsul veriminin geleneksel yöntemlere göre on katından daha fazlasını sağlama imkânı verebilmektedir. Aynı anda daha çok ürün çeşidi yetiştirme imkânı da vermektedir. Bitkiler iç mekânda olduklarından aşırı veya beklenmedik iklim olaylarından daha az etkilenmekte ve suyu daha verimli kullanmaktadır.

Türkiye’nin önemli tarım merkezlerinden biri olan ancak arazi genişliğinin de etkisiyle ekstansif tarımın hâkim olduğu Çukurova Bölgesi’nde dikey tarım gelecek için büyük bir fırsat anlamına gelmektedir. Zira gıda teminin gelecekte daha da güçleşeceği ve fiyatların artacağı bilinen bir gerçektir. Verimli üretim tekniklerinin karlılığı, fiyatların yükselişiyle artacak ve ilk yatırım maliyeti daha kolay karşılanabilecektir. Ayrıca iklim değişikliğinden hem kentsel hem de kırsal alanda en çok etkilenecek yerler arasında bulunan Çukurova Bölgesinin bu zararı minimuma indirmesi açısından dikey tarım uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

2050 yılına kadar Türkiye nüfusunun çok büyük bölümünün kentsel alanlarda yaşayacağı düşünüldüğünde yaşam kalitesi yüksek yaşanabilir alanların yanı sıra gıda güvenliğinin de sağlanmasının önemi tartışmasız kabul görmektedir. Kentte gerçekleştirilen tarımsal uygulamaların genel adı olan kentsel tarım; üretim, işleme, dağıtım ve geri dönüşüm gibi süreçlerin kent alanında

gerçekleştiği sistemdir. Başka bir ifadeyle kentsel tarım, kentin gıda ihtiyaçlarının, kent içinde, kent kaynaklarıyla üretilmesi ve dağıtımını içeren yaklaşımdır. Kapalı mekânlar, konut bahçeleri, toplum bahçeleri, kamusal yapılara ait bahçeler gibi alanlarda gerçekleştirilebilmektedir. Kentsel tarımın farklı sosyoekonomik gruplar için farklı işlevleri olabilmektedir. Yüksek gelir grupları için hobi, dinlenme gibi işlevleri olabilirken düşük gelir gruplarının sağlıklı gıdaya düşük maliyetle erişimini sağlamaktadır. Kent halkı için yerinde üretim ve pazarlamayla daha taze ve ucuz besin ve daha çok yeşil alan gibi faydaları bulunmaktadır. Buradan hareketle, yerel ölçekte kalkınmaya, gıda güvencesine, yoksulluğun azaltılmasına, kent atıklarının değerlendirilmesine, biyo-çeşitliliğin sürdürülmesine, kentlerin yeşillendirilmesine katkıda bulunan kentsel tarım uygulamaları Çukurova Bölgesi'nde geliştirilecektir. Bu çerçevede farklı hedef gruplara yönelik doğru ve verimli tarım teknikleri eğitimi verilecek, yerel yönetimlerle işbirliğinde üretilen ürünlerin lojistiği ve satışına yönelik alternatif modeller geliştirilecektir.

Tedbir 2: Tarımsal üretimle kentsel turizm ilişkisi güçlendirilecektir

Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komitesi, bölgesel gıda değer zincirleri ve sektörler arası etkileşimlerin yerel kalkınmada güçlü bir etkiye sahip olduğunu bildirmiştir. Yeni iş faaliyetleri, tarım ile turizm, konaklama, eğitim, el sanatları gibi diğer sektörler arasındaki iş birliğini teşvik etmektedir. Toprakta başlayan uzun ve geniş bir değer zincirine sahip olan gastronomi; tarım, gıda sanayi, yiyecek-içecek gibi sektörleri düşündüğümüzde istihdam açısından da önemli bir çıkış noktası olarak görülmekte ve kentsel politikalarda kendine yer edinebilmektedir. Bir turizm destinasyonunda sunulan gastronomik turizm ürünleri arasında, geleneksel restoranlar, yiyecek ve içecek festivalleri, aşçılık okulları, tadım eğitimleri, yerel pazarlar, aşçılık ve yemek yarışmaları, sebze ve meyve toplama alanları, yiyecek ve şarap rotaları, sokak lezzetleri ve çiftlikler yer almaktadır. Öte yandan, gastronominin turistleri bir destinasyona çeken önemli bir motivasyon öğesi olduğu da bilinmektedir. Bu motivasyon bazı bölgelerde destekleyici unsurken bazılarında ana çekim unsuru olabilmektedir. Turistler farklı destinasyonlar arasında seçim yaparken gastronomiyi genellikle önemli bir faktör olarak dikkate almaktadır.

Gastronomi, Türkiye turizminin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Türkiye Turizm Stratejisi'nde yer alan gastronomi aksı Mersin'den başlayarak Mardin'e kadar uzanmaktadır. Çukurova Bölgesi'ndeki Adana ve Mersin illeri bu aksta yer almakta olup şehir imajlarında kebab ve tantuni önemli yer tutmaktadır. Adana Lezzet Festivali 2017 yılında başlayarak bu alanda öncü olmuş ve diğer şehirlere örnek teşkil eder hale gelmiştir.

Gastronominin çok boyutlu yapısı ve Çukurova Bölgesi kentlerinin bu alandaki potansiyeli, gastronomiyi bölgenin kalkınması için kullanılabilecek öğelerden birisi olarak ön plana çıkarmaktadır. Gastronomi değer zinciri açısından düşünüldüğünde; bitkisel, hayvansal üretim ve bunların lojistiğiyle birlikte önemli bir değer oluşturmaktadır. Günümüzde sağlıklı yaşam bilincinin yerleşmesiyle endüstriyel gıdaların yerini doğal ürünler almaktadır. Sağlıklı yiyecek ve içecek arayışındaki insanların, kırsalda yetişmiş ürünleri yerinde görerek alma eğilimleri kırsalın kentle entegrasyonu açısından önemli

bir fırsattır. “fast food” kültürüne tepki olarak ortaya çıkan ve organik çiftçiliği ve sağlıklı gıdayı teşvik eden “slow food” yaklaşımı da insanların kırsala yönelmesini sağlamıştır.

Günümüzde beyaz yakalı olarak tabir edilen insanlar tarafından Adana ve Mersin kırsalındaki kahvaltı mekânları ve restoranlar yoğun olarak tercih edilmektedir. Kır-kent çeperinde bulunan bu tesislerin hizmet kalitesi artırılacak ve bölge kırsalındaki tarihi ve doğal güzellikleri ziyaret eden turistlerin tamamlayıcı unsur olarak kırsaldaki yeme-içme olanaklarını değerlendirmeleri sağlanacaktır. Gastro endüstriyel rotalar olarak tabir edebileceğimiz, zeytinyağı, bal gibi ürünlerin üretimini içeren rotalar belirlenecek ve bu rotaların tanıtımı yapılacaktır. Bölgedeki ürün çeşitliliği ve tarımsal faaliyetlerin gelişmişliği nedeniyle potansiyel arz eden hasat turizmi Karaisalı ve Mut gibi bölgenin kırsal ilçelerinde geliştirilecektir. Kent merkezine yakın köylerdeki çilek ve lavanta hasadı gibi deneyimsel aktivitelerin tanıtım faaliyetleri artırılacak ve bu aktiviteler desteklenecektir. Adana ve Mersin’de son dönemde sayıları artan muz seralarının da bazı turistler için ilgi çekici olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bölgede hâlihazırda gerçekleştirilen, tarıma dayalı ürünler temalı şenlik ve festivaller de ürünlerin yerinde görülmesi ve turizm faaliyetleri açısından önem taşımaktadır. Bu tür ürünlerin bölgesel turizm ve tanıtımda etkin biçimde kullanımı sağlanacaktır.

Tedbir 3: Güvenilir gıda tedarikinin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır

Günümüzde nüfusun ve buna bağlı olarak talebin artması, dünyanın iklim ve çevre şartlarının kötüleşmesi ve doğal kaynakların azalması ile gıda ihtiyacını karşılayabilme sorunu, ülkelerin ana gündem maddelerinden biri olmuştur. Bu sorun karşısında tarım ve gıda sektörlerinin geleceğinin planlanması önem kazanmaktadır. Artan nüfusları ile kentlerin beslenme ihtiyacının güvenli bir şekilde karşılanması ve gelecek nesillere yaşanılabilir bir çevre bırakılması açısından sürdürülebilir tarım ve gıda üzerine yapılan çalışmalar son dönemde ivme kazanmıştır.

Buradan hareketle, bölgesel düzeyde sürdürülebilir tarım, sürdürülebilir gıda ve sürdürülebilir tedarik zincirleri üzerinde kapsamlı çalışmaların yapılması gereği ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir gıda ve sürdürülebilir tedarik zinciri kavramlarının çevresel, toplumsal ve ekonomik boyutlarıyla ayrıntılı bir biçimde ele alınması gerekmektedir. Bölge Planı kapsamında öncelikle bölgesel gıda tedarik zinciri ile sürdürülebilirlik ilişkisi incelenecek ve Adana ile Mersin illerinde gıda sektörlerinde sürdürülebilir tedarik zincirinin detaylı biçimde ortaya konulması sağlanacaktır. Bölgesel tedarik zinciri ortaya çıktıktan sonra, başta gıda üretimi yapan firmalar olmak üzere işletmeler tarafından tedarik zincirlerinde dikkat edilmesi gereken hususlar belirlenecek ve bölgesel sürdürülebilir bir tedarik zinciri oluşturulması sürecinde işletmeler ve tedarik zincirinin diğer paydaşları bir araya getirilerek ortak bir yol haritası oluşturulacaktır.

Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması

Bölgeye Genel Bakış

Dünyada özellikle gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanda artan yoksulluk ve yoksunluk, kır-kent ikilemiyle birlikte kır kent arasındaki gelişmişlik farkının artması ve kırsal alandaki doğal kaynakların hızla tükenmesi, kırsal alan politikalarının farklılaşmasını gerektirmektedir. Tarım sektörüyle özdeşleştirilen kırsal alanlarda, ekonomik temelli ve devlet destekli yaklaşımların günümüz ekonomik politikaları karşısında yetersiz kaldığı görülmektedir. Kırsal alanların çok sektörlü gelişme ile çok aktörlü bir yönetişimi içeren ekonomik, sosyal, mekânsal ve çevresel sürdürülebilir gelişimini hedefleyen politikalarla ele alınması gerektiği ve kırsal alanda hem sektörel hem de mekânsal yaklaşımlarla çözümün sağlanabileceği yönünde görüşler oluşmuştur.

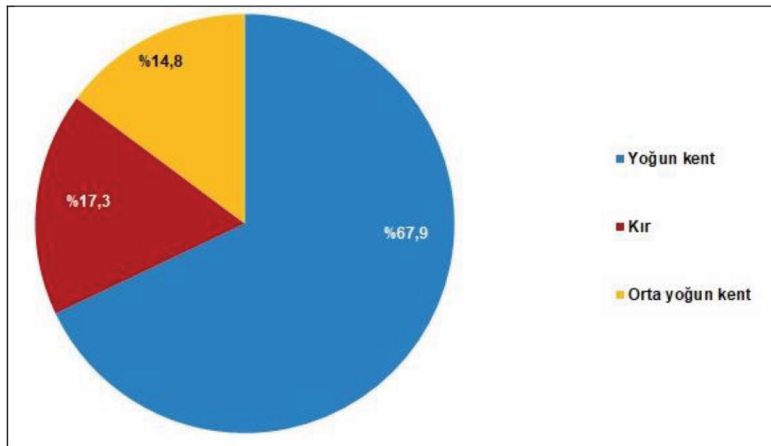
Kırsal kalkınma alanında küresel düzeyde yaşanan değişimler Türkiye'yi de etkilemekte ve kırsal kalkınma çalışmalarının, yaşanan değişimler çerçevesinde yeniden uyarlanması ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Kırsal kalkınma yaklaşımları zaman içerisinde teknolojik ve sosyo-ekonomik faktörler ile farklılaşmış, 2000'lerde ortaya konulan çevre ile entegrasyon ve yeşil kalkınma yaklaşımı günümüz dünyasında daha çok teknoloji ile entegrasyon, bütüncül ve kapsayıcı kalkınma yaklaşımına evrilmiştir.

Yeni kırsal kalkınma anlayışı; genç nüfusun kırsal alanda kalkınma faaliyetleri içerisinde daha fazla yer aldığı, tarım ve hayvancılık sektörünün başat olduğu fakat diğer sektörlerin de kırsal alanda geliştiği, araştırma ve geliştirme sonucu elde edilen teknolojinin kırsalla daha fazla entegre olduğu, olumsuz şoklara karşı hazır bulunan, ekonomik ve sosyal refahı sağlamış bir kırsal kesimin oluşması için gerekli önlemleri alan bir çerçeveyi ortaya koymaktadır. Bu çerçevenin sadece ulusal değil aynı zamanda uluslararası sorumlulukları da üstlenen bir yapıda olması gereğinin altı çizilmektedir.

Yaşadığımız dünyaya karşı olan sorumluluklar, kırsal kalkınma politikalarının çevre politikaları ile entegrasyonunu da zorunlu kılmaktadır. Kaynakların sürdürülebilir kullanımı, kırsaldaki halkın temel gereksinimlerinin karşılanması için doğal kaynakların akılcı kullanımı kırsal kalkınma çalışmalarının önemli bileşenlerindedir. Sadece ekonomik büyümeye dayalı politik öncelikler yerine artık bütüncül kalkınma anlayışı içerisinde "Sürdürülebilir Toplum" ve "Sürdürülebilir Kalkınma" kavramları öne çıkmaktadır. Beşeri ve sosyal sermayenin istenilen düzeye getirilmediği hiçbir toplumda sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmadığı gerçeğinden hareketle, kırsalı da kapsayan sürdürülebilir refah toplumu kavramı ile kalkınmanın temel dinamiklerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. On İkinci Kalkınma Planı da kırsal kalkınma başlığı altında sürdürülebilirliğin altını çizmektedir. Ulusal Plan'a göre, kırsal kesimde üretken işgücü oluşturularak ekonominin canlandırılması, sürdürülebilir doğal kaynak yönetiminin sağlanması ve yaşam kalitesinin artırılması suretiyle nüfusun kırsalda tutundurulması temel amaçtır. Bu çerçevede, kırsal çevrenin iyileştirilmesine ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik çalışmalar yapılacak, toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir ve etkin kullanılması sağlanacak, biyoçeşitlilik kaybını ve arazi tahribatını engelleyecek çevre odaklı kırsal kalkınma projeleri ve programları yürütülecektir.

Bu genel çerçevenin ortaya konulması sonrasında, son dönemde Türkiye’de mevzuat değişiklikleri ile kırsalın değişen tanım ve sınırlarının altının da çizilmesi gerekmektedir. Ülkemizde kırsal ve kentsel yerleşimler ayırımına esas teşkil eden 20 bin nüfus eşiği baz alındığında, 2011 yılında ülke nüfusunun % 28’inin kırsal yerleşimlerde yaşadığı görülmektedir. 6360 sayılı Kanun ile düzenlenen idari bağlılık ve tüzel kişilik değişiklikleri nedeniyle, 2012 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre %27,7 olan “kır” nüfusu oranı, 2013 yılında 6360 sayılı Kanun’un önemli etkisiyle %13,3’e düşmüş, 2019 yılında %11’e gerilemiştir. Mevzuat değişikliği sonucunda, Kanun’da belirtilen tanımlara göre “kır” nüfusu bulunmayan iller ortaya çıkmıştır. Bu şekilde yerleşim yerlerinin tüzel kişiliklerini dikkate alarak yapılan kent-kır tanımlamaları gerçekliğini yitirmiştir. İçişleri Bakanlığının sorumluluğundaki Mekânsal Adres Kayıt Sistemi'nin (MAKS) kullanılmaya başlanması ile birlikte; 2022 yılında TÜİK tarafından istatistik üretilmesi amacıyla fiili kent-kır yapısını daha doğru yansıtan bir sınıflama yapılmıştır. Yeni kent-kır tanımı, mahalle-köy düzeyinde "yoğun kent, orta yoğun kent ve kır" olmak üzere üç sınıftan oluşmaktadır. Sınıflamada, Avrupa İstatistik Ofisi tarafından geliştirilen "Kentleşme Derecesi (Degree of Urbanisation-DEGURBA)" esas alınmış olup veri kaynağı olarak MAKS ve ADNKS kullanılmıştır.

Grafik 10 Kent-Kır Sınıflamasına Göre Türkiye Nüfusunun Dağılımı, 2022

Kaynak: TÜİK.

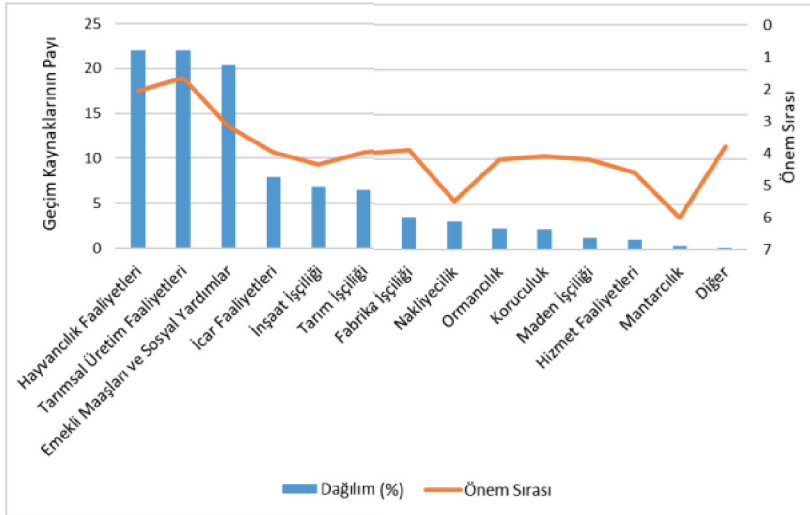
TÜİK tarafından yapılan bu sınıflandırma çerçevesinde ülkemiz toplam yüzölçümünün sadece %1,6'sını oluşturan yoğun kent olarak sınıflandırılan yerleşim yerlerinde 31 Aralık 2022 tarihi itibarıyla 57 milyon 934 bin 583 kişi yaşamaktadır. Diğer bir ifadeyle Türkiye nüfusunun yaklaşık %68'i söz konusu yerleşim yerlerinde ikamet etmektedir (Grafik 10). Kır olarak sınıflandırılan ve Türkiye yüzölçümünün %93,5'ini oluşturan yerleşim yerlerinde toplam nüfusun %17,3'ü ikamet ederken, orta yoğun kent olarak sınıflandırılan ve ülke yüzölçümünün %4,9'unu oluşturan yerleşim yerlerinde ise nüfusun %14,8'inin ikamet ettiği görülmektedir. Kent-kır sınıflamasına göre nüfusun dağılımı iller itibarıyla incelendiğinde, Adana'nın 2.274.106 olan nüfusunun %78,4'ünün yoğun kent, %12,7'sinin kır ve %8,9'unun orta yoğun kent nitelikli yerleşim birimlerinde yaşamakta olduğu görülmektedir. Mersin'in 1.916.432'lik nüfusunun ise, yaklaşık %65'i yoğun kent, %21,3'ü orta yoğun kent ve %13,7'si kır nitelikli yerleşim birimlerinde yaşamaktadır. Bu veriler ışığında her iki kentin kır nüfusu Türkiye ortalamasının altında bulunmaktadır. Adana'da yoğun kent tanımlı yerleşimlerde Türkiye ortalamasının üzerinde nüfus yaşamaktadır. Mersin'de ise yoğun kent nitelikli yerleşimlerde yaşayan nüfus Adana ve Türkiye

ortalamasının altında iken, orta yoğun kent tanımlı yerleşimlerde yaşayan nüfus, Türkiye ortalamasının ve Adana'nın üzerindedir.

Diğer yandan, Türkiye geçmişten günümüze yaygın kırsal yerleşim deseni, kırsal nüfus yoğunluğu, çeşitlenmiş tarımsal ürün deseni ve görece yüksek tarım istihdamıyla dünya ölçeğinde halihazırda önemli bir tarım ülkesidir. Çukurova Bölgesi de ülkemizin en önemli ovasını içinde barındırması itibarıyla çok önemli bir tarım bölgesidir. TÜİK'in 2022 yılı verilerine göre Türkiye'de toplam istihdamın 30,75 milyon olduğu ve bunun %15,8'inin tarımda çalıştığı açıklanmıştır. Tarım sektörünün toplam istihdam içerisindeki payı on yıllık süreç incelendiğinde (2012-2022) % 22'den % 15,8'e düşmüştür. 2012 yılında ülke genelinde tarımda istihdam edilen kişi sayısı 5 milyon 156 bin iken, 2022 yılı itibarıyla bu rakam 4 milyon 866 bin olarak gerçekleşmiştir. İstihdamın sektörel yapısındaki değişimler incelendiğinde, sanayi, inşaat ve hizmet sektörlerinin toplamını oluşturan tarım dışı istihdam verilerindeki artışın devam edeceği, tarıma dayalı istihdamın ise azalmaya devam edeceği öngörülmektedir.

Bununla birlikte, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması Projesi" kapsamında 2020 yılında hazırlanan "Türkiye'de Kırsal Yerleşimler Saha Çalışması Raporu"na göre, Türkiye'de kırsal kesimin geçim kaynaklarında tarım ve hayvancılığa olan bağımlılık devam etmektedir (Grafik 11).

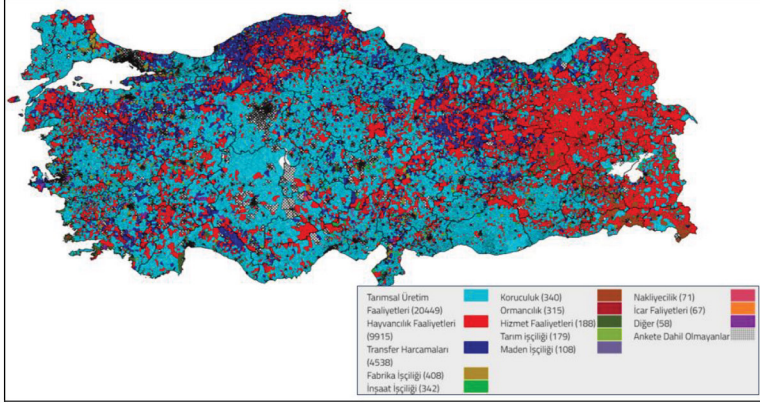
Grafik 11 Türkiye Kırsalında Geçim Kaynaklarının Dağılımı ve Önem Sıraları

Kaynak: Türkiye'de Kırsal Yerleşimler Saha Çalışması Raporu, YERSİS, 2020.

Harita 9 incelendiğinde; ülke genelinde tarımsal üretim faaliyetlerinin önem sırası açısından en yaygın geçim kaynağı olduğu, Doğu Anadolu Bölgesi başta olmak üzere ülkemizin bazı bölgelerinde de hayvancılık faaliyetlerinin en önemli geçim kaynağı olarak belirtildiği görülmektedir. Bununla birlikte fabrika işçiliği Marmara Bölgesi'nde, ormancılık ise Karadeniz Bölgesi'nde öne çıkmaktadır.

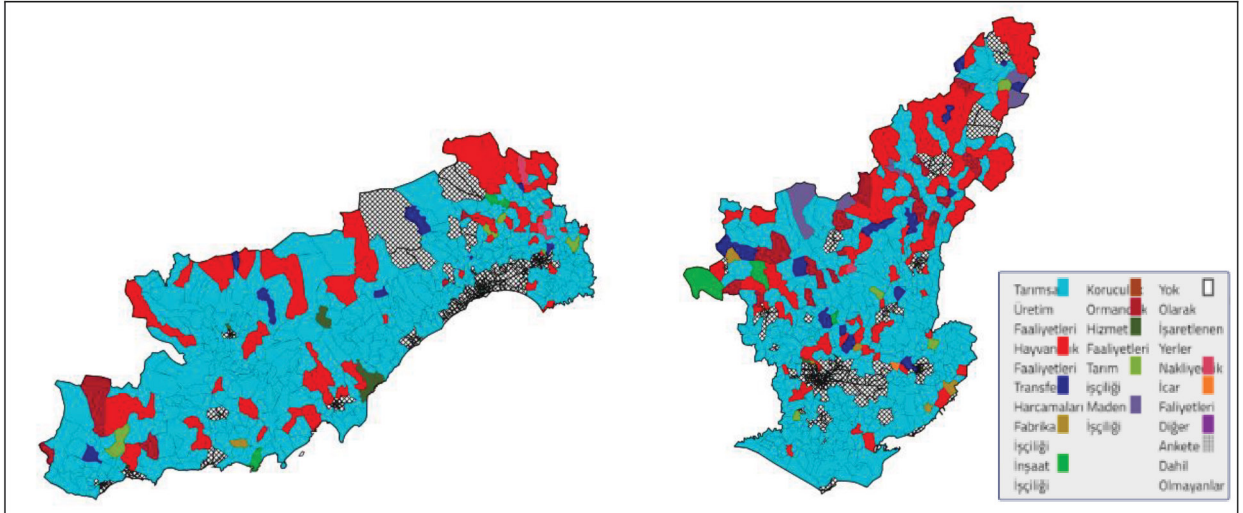
Harita 9 Türkiye’de Kırsal Yerleşimlerde En Önemli Geçim Kaynakları

Kaynak: Türkiye’de Kırsal Yerleşimler Saha Çalışması Raporu, YERSİS, 2020

Adana ve Mersin illerinde kırsal yerleşimlerde en önemli geçim kaynakları Harita 10’da görülmektedir. Ülke genelinde olduğu gibi Çukurova Bölgesi’nde de tarımsal üretim faaliyetleri ile hayvancılık faaliyetlerinin önem sırası açısından en yaygın geçim kaynağı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bölgenin kırsalında ormancılık, maden işçiliği ve hizmet faaliyetleri de görülmektedir. Tarımsal üretim faaliyetleri detaylı incelendiğinde; Adana yağlı tohum yetiştiriciliği (ayçiçeği, yer fıstığı, susam tohumu vb.), tahıl ve baklagil yetiştiriciliği (buğday, pirinç, nohut, mercimek, fasulye vb.) ve lifli bitkiler yetiştiriciliğinde (pamuk, keten, kenevir, lif kabağı, kauçuk vb.) öne çıkarken, Mersin meyve ve sebze, süs bitkisi ve fidan yetiştiriciliği ile seracılık faaliyetlerinde öndedir. Ayrıca her iki ilin kırsal kesiminde küçükbaş hayvancılık, arıcılık ve kümes hayvancılığı faaliyetleri sıklıkla görülmektedir.

Harita 10 Adana ve Mersin’de Kırsal Yerleşimlerde En Önemli Geçim Kaynakları

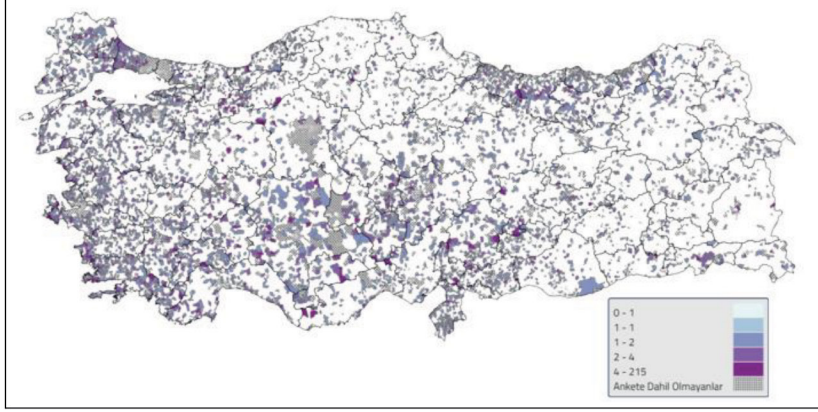

Kaynak: Türkiye’de Kırsal Yerleşimler Saha Çalışması Raporu, YERSİS, 2020

Ülkemizde kırsal yerleşim türüne göre yerleşimlerde üretim tesislerinin bulunma durumu aşağıdaki Harita 11’de görülmektedir. Buna göre beldelerin % 79,02’sinde, kırsal mahallelerin % 19,79, köylerin ise % 10,67’sinde en az bir üretim tesisi bulunmaktadır. Kırsal mahalleler statüleri itibarıyla kentsel nüfus içerisinde sayılsa da üretim tesisi varlığı açısından köylerle daha fazla benzerlik taşıdığı

görülmektedir. Çukurova Bölgesi'nde de kırsal kesimde oldukça sınırlı sayıda üretim tesisi bulunduğu görülmektedir.

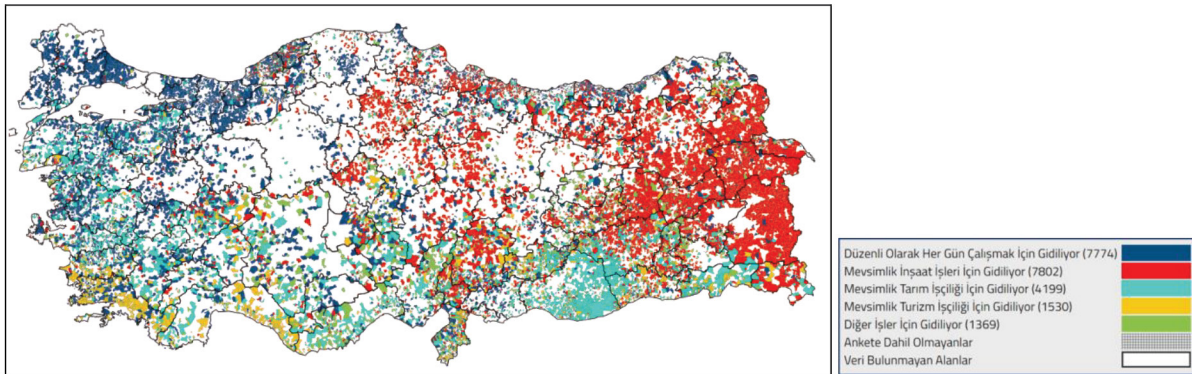
Harita 11 Kırsal Yerleşimlerde Üretim Tesislerinin Dağılımı

Kaynak: Türkiye'de Kırsal Yerleşimler Saha Çalışması Raporu, YERSİS, 2020

Kırsal yerleşimlerde çalışmak için giden iş gücünün hareket türlerine göre dağılımı (Harita 12) incelendiğinde, düzenli veya mevsimlik çalışmak için ülke genelindeki kırsal yerleşimlerin önemli bir bölümünde iş gücü hareketliliği olduğu görülmektedir. Bu haritada yerleşimler, çalışmak amaçlı giden kişi sayısı en çok belirtilen kategorinin rengini almıştır. Düzenli olarak başka yerleşimlere iş gücü hareketliliğinin Marmara ve Ege Bölgesi'ndeki kırsal yerleşimlerde yoğun olduğu görülmektedir. Mevsimlik iş gücü hareketliliği açısından ise Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki kırsal yerleşimlerden yoğun olarak inşaat işçiliği, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Çukurova Bölgesi'nden tarım işçiliği, Ege ve Akdeniz Bölgesi'nin kıyı kesimlerindeki kırsal yerleşimlerden ise turizm işçiliği için diğer yerleşimlere gidildiği görülmektedir.

Harita 12 Kırsal Yerleşimlerde Giden İşgücünün Hareket Türleri

Kaynak: Türkiye'de Kırsal Yerleşimler Saha Çalışması Raporu, YERSİS, 2020

Öte yandan, Çukurova Bölgesi'nin mevsimlik tarım işçiliğinde son dönemde farklılaşan bir özelliği de bulunmaktadır. Son yıllara kadar çoğunlukla Güneydoğu Anadolu'dan bölgeye gelen vatandaşlar tarafından gerçekleştirilen mevsimlik tarım işçiliği faaliyetleri, günümüzde büyük çoğunlukla geçici koruma altındaki sığınmacılar tarafından yapılmaktadır. Yaşam koşulları ve gelir düzeyi olarak toplumun en dezavantajlı kesimini oluşturan mevsimlik tarım işçileri çoğunlukla kırsaldaki çadır

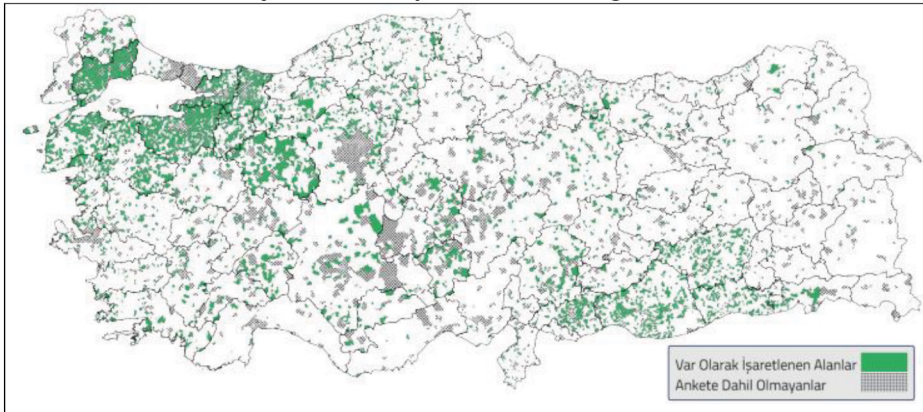
alanlarında ve sağlıksız koşullarda yaşamaktadır. Bu kesimin yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi bölge için önem arz eden konulardan birisidir.

Tüm bu veriler, kısmen mevsimlik veya geçici de olsa Türkiye’de kırdan kente gücün devam etmekte olduğunu göstermektedir. Kuzeydoğu Anadolu ve Orta Anadolu bölgeleri dışa gücün en fazla yaşandığı bölgelerdir. Batı Anadolu, Batı Marmara ve Doğu Marmara bölgeleri ise en fazla gücü alan bölgelerdir. Gücü alan iller öncelikle Marmara Bölgesi’ndeki Kocaeli, Düzce, Sakarya, Bolu ve Yalova illeridir. Gcler daha çok kırsaldan kentlere, i kesimlerden kıyılara, kurak arazilerden sulak arazilere, dağlık alanlardan düzlük alanlara, kalkınmışlığı düşük yörelerden yüksek yörelere gerçekleşmektedir. ukurova Bölgesi illeri olan Adana ve Mersin’de yaklaşık olarak 15 yıllık dönemde net gücü veren konumundadır.

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2021-2023)’e göre, Türkiye’de kırdan kente gclerin düşük bir ivmeyle de olsa süreceği ve demografik yapı, coğrafi konum ve iklim, tarımsal üretim altyapısı, istihdam ve iş gücü yapısı, sosyal ve fiziki altyapı hizmetlerine erişim düzeyi gibi etmenlerle kırsaldaki toplam nüfusun azalmaya devam edeceği öngörülmektedir. Kentlerdeki düşük vasıflı iş gücü talebindeki artışın getirdiği istihdam ve daha yüksek gelir beklentisi, kentlerdeki cazip yaşam koşulları, bilişim ve ulaşım altyapısındaki gelişmelerle erişilebilirliğin artması ve temel kamusal hizmetlerin kentlerde daha nitelikli şekilde sunulması, kentlerin cazibesinin devam etmesine neden olan unsurlar olarak geçerliliğini sürdürmektedir.

iş gücünde görülen hareketliliğin önemli nedenlerinden birinin, üretim tesislerinin sınırlı ve iş imknlerinin kısıtlı olmasının yanında, kırsalın yaşam koşullarındaki eksiklikler olduğu değerlendirilmektedir. iş ve yaşam koşulları açısından bakıldığında hizmetlere erişim, yoksulluk, kişi başı gelir gibi hemen tüm gelişmişlik göstergelerinde kır, hem ülkemiz hem de bölgemizde kentin gerisinde gelmektedir. Bu durumun temelinde ekonomik, yasal, idari, sosyal, fiziksel, çevresel ve politik birçok unsur ve bunların keşişimi rol oynamaktadır. Küresel ısınma, gıda fiyat dalgalanmaları, kentlere yoğun gücü hareketi ve doğal çevrenin hızla bozulması bugün, kırsal kalkınmanın stratejik önemini her zamankinden daha fazla ne çıkarmaktadır.

Harita 13 Kırsal Yerleşimlerde Sosyal Tesislerin Dağılımı

Kaynak: Türkiye’de Kırsal Yerleşimler Saha alışması Raporu, YERSiS, 2020

Türkiye’de Kırsal Yerleşimler Saha Çalışması Raporu’na göre, kırsal yerleşimlerde yaşayanların talepleri değerlendirildiğinde özellikle sosyal tesislere yönelik taleplerin öne çıktığı görülmektedir. Kırsal yerleşimlerdeki mevcut sosyal tesislerin dağılımını gösteren Harita 13 bu talebi destekler niteliktedir. Marmara, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgeleri’nin belli kesimleri hariç ülkemizdeki kırsal yerleşimlerin büyük bölümünde sosyal tesis seyrekliği gözlenmektedir. Bu durum Çukurova Bölgesi ilçelerinde yapılan saha çalışmalarında da teyit edilmiştir.

Özetle, gerek ülkemizde bölgeler arasındaki gerekse Çukurova Bölgesi’nde bölge içindeki gelişmişlik farklarını ve göçlerle şekillenen hızlı ve çarpık kentleşmeyi besleyen ana dinamiklerden birinin kırsal yörelerde yaşanan kalkınma problemleri olduğu yaygın olarak kabul görmektedir. Bu bakımdan, ekonomik ve sosyal refahın bölge sathına daha dengeli bir şekilde yayılması amacıyla kırsal politikalar nezdinde kırsal yörelerdeki az gelişmişliğe sebep olan unsurlar burada ele alınmaktadır. Ağırlıklı olarak kırsal refahın artırılmasının hedeflendiği tedbirlerle kırsaldaki yaşam kalitesinin yükseltilmesi, geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesiyle beşeri sermayenin geliştirilmesi, kırsalın cazip hale getirilmesi ve rekabetçi oldukları ürün ve zenginliklere odaklanan yerel kalkınma projelerinin hayata geçirilmesi amaçlanmaktadır.

Hedef ve Tedbirler

Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Stratejik Önceliği altında dört hedef bulunmaktadır. Bu hedefler sırasıyla, “Kırsalda Beşeri ve Sosyal Sermayenin Geliştirilerek Geçim Kaynaklarının Artırılması”, “Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ve Elde Edilen Katma Değerin Artırılması”, “Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması” ve “ Kırsal Alanda Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi”dir.

Hedef 1: Kırsalda Beşeri ve Sosyal Sermaye Geliştirilerek Geçim Kaynakları Artırılacaktır

Kırsal ekonominin başat sektörü olan tarım sektörü, gıda ihtiyacının karşılanması ve insanların yaşamsal faaliyetlerini devam ettirmesi açısından daima önem arz etmektedir. Buna karşın, tarım sektöründe sürdürülebilir üretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, üretimde; verimli, bilinçli ve işin amacına yönelik farkındalığı yüksek ve nitelikli bireylerin görev almasını gerektirmektedir. Bu çerçevede kırsal alandaki insan kaynağının sosyal ve beşeri sermaye düzeyinin artırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Büyüyen ekonomilerin bugün doygunluk seviyelerine erişmesi, yalnızca sermaye artırımlarının kalkınma için yeterli olmaması sonucunda insan odaklı ekonomiler öne çıkmaktadır. Yaşanan gelişmelerle birlikte meydana gelen sosyo-ekonomik değişimler sonucunda bilgi toplumu, sermayenin farklı temsilcilerinin üretilmesine olanak sağlamıştır. Böylece insan odaklı temaları barındıran sosyal ve beşeri sermaye kavramları fiziksel sermayeye kıyasla daha güçlü bir biçimde vurgulanmaya başlamıştır.

Hem kalkınmaya yönelik faaliyetler hem de diğer sektörlerle iş gücü kaynağı yaratma bakımından ön plana çıkan tarım sektöründe sosyal sermayenin oluşturulması kalkınma sürecine katkı sağlamak için şart görünmektedir. Bu çerçevede, kırsal alanda beşeri ve sosyal sermayenin artırılmasına yönelik

gerçekleştirilecek faaliyetleri ortaya koymak için belirlenen “Kırsalda Beşeri ve Sosyal Sermayenin Geliştirilerek Geçim Kaynaklarının Artırılması” hedefi altında üç tedbir bulunmaktadır. Bu tedbirler, “Küçük Aile İşletmelerinin Korunarak Desteklenmesi”, “Kırsalda Sivil Toplum Kuruluşlarının Güçlendirilmesi” ve “Kırsal Alanda Girişimciliğin Geliştirilmesi” dir.

Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması	
Hedef 1: Kırsalda Beşeri ve Sosyal Sermaye Geliştirilerek Geçim Kaynakları Artırılacaktır	Tedbir 1: Küçük Aile İşletmeleri Korunarak Desteklenecektir
	Tedbir 2: Kırsalda Sivil Toplum Kuruluşları Güçlendirilecektir
	Tedbir 3: Kırsal Alanda Girişimcilik Geliştirilecektir

Tedbir 1: Küçük Aile İşletmeleri Korunarak Desteklenecektir

Türkiye’deki şirketlerin %99’u küçük ve orta boy işletmelerden (KOBİ) oluşmaktadır. Bu işletmelerin ağırlıklı kısmının aile şirketlerinden oluştuğu göz önüne alındığında, Türkiye ekonomisi içerisinde aile şirketlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde halkın önemli bir kesimi kırsal alanda yaşamaktadır. Kırsal kesimin %70’ i ise tarımla uğraşmaktadır. Kırsal alanlarda küçük aile işletmelerinin büyük kısmını yetersiz sermayeye sahip aile çiftçileri oluşturmaktadır. Tarımsal yönden önemli bir potansiyele sahip olan bu üreticiler çoğunlukla düşük üretkenlik ve katma değer ile yüksek göç oranından önemli ölçüde etkilenmektedir. Çukurova Bölgesi için de bu durum geçerlidir. Ülkemizin tarımsal üretimi içerisinde oldukça önemli yere sahip Çukurova Bölgesi’nde tarımsal işletme profili, dünya pazarları için üretim yapan ve rekabet gücüne sahip büyük ticari işletmelerin yanında yerel pazarlar ve hane halkının tüketimine yönelik üretim yapan geleneksel geçimlik/yarı-geçimlik küçük aile işletmelerinden meydana gelmektedir. Diğer bir deyişle, büyük ölçekli işletmelerin yanında, geleneksel usullerle üretim yapan orta büyüklükteki işletmeler, modern üretim yapan küçük aile işletmeleri ve geleneksel geçimlik/yarı-geçimlik üretim yapan küçük aile işletmeleri bulunmaktadır.

Bölge kırsal kalkınma politikasının temel önceliklerinden biri, tarımda katma değer ve rekabet gücünün artırılması hedeflenirken, kırsal ekonominin ve kültürel mirasın omurgasını oluşturan küçük işletmelerin verimlilik temelinde sürdürülebilirliğini gözetmektir. Geleneksel geçimlik küçük aile işletmelerinin tarımsal üretimde kalmaları sadece dinamik bir kırsal ekonomi için değil, aynı zamanda kırsal çevre ve doğal hayat açısından da büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, kırsaldaki küçük aile işletmelerinin bazı önemli sorunları bulunmaktadır. Kredi imkânlarına erişim, pazarlama sıkıntısı, lojistik ve depolamadaki eksiklikler, finansal darlık, düşük ve yetersiz kâr marjları, gıda güvensizliği, düşük nitelikli tarımsal eğitim, üretimde ve pazarlamada örgütsüzlük, girdi maliyetleri karşısında korunaksız olmaları bunlar arasında sayılabilir. Kırsal bölgelerdeki küçük ölçekli üreticilerin seslerini daha iyi duyurabilmeleri için yenilikçi yönetim mekanizmalarına ihtiyaç vardır. Küçük aile işletmelerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir olması için, pazarlara erişimleri kolaylaştırılacak, teknoloji ve yayım hizmetlerine erişimleri sağlanacak, sosyokültürel koşulları iyileştirilecektir. Ayrıca coğrafi

işaret kullanımının desteklenmesi, bu tür politikaların önemli bir bileşeni oluşturmaktadır. Kırsal bölgelere verilen kamu destekleri ve yapılan yatırımlar, ürünlere ve havza şartlarına adapte edilecektir.

Küçük aile işletmelerinin geliştirilmesine katkı sağlayacak bir diğer konu ise büyük işletmelerin kapsayıcı iş modellerini benimseyerek kırsaldaki küçük işletmeleri değer zincirlerine katmaları ve böylece yerel üretimi desteklemeleridir. Kapsayıcı iş modelleri ile küçük aile işletmeleri kapasite geliştirici eğitimler ve AB standartlarında üretim yapmaları teşvik edilerek geliştirilecektir. Küçük aile işletmelerinin değişik modellerle bir araya gelerek örgütlenmesi diğer yandan küçük sanayi işletmeleri için ortak kullanım alanlarını içeren site modeli ile sağlanacak iş birliği, hammadde temininden ürünlerin pazarlanmasına kadar bir dizi kolaylık sağlayacaktır.

Dünya'da üretilmekte olan gıdanın yaklaşık üçte biri küçük aile işletmeleri tarafından üretilmektedir. Kırsalda küçük aile işletmelerinin büyük bir çoğunluğunu oluşturulan aile çiftçilerinin finansman ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve kırsalda refahın artırılmasını sağlamak için sürdürülebilirliği temel alan bir üretim modeli geliştirilmeli ve korunmalıdır. Bunun için aile çiftçiliğinde yılın her dönemi yoğun olan bir tarım yapılmadığından ve bazen ek gelire ihtiyaç duyulduğundan agro turizm gibi kırsal turizm faaliyetleri yapılması konusunda teşvik paketleri geliştirilecektir. Kırsal ekonominin üretim ve istihdam yapısı, turizm, ticaret, gıda sanayi, küçük ölçekli üretim gibi tarım dışı ekonomik faaliyetlerle çeşitlendirilecektir.

Tedbir 2: Kırsalda Sivil Toplum Kuruluşları Güçlendirilecektir

Üretici örgütleri kırsal kalkınmada en önemli araçlardır ve bu örgütlenmeler arasında en yaygın olanı kooperatiflerdir. Kooperatifler üreticiye her konuda destek sağlamak amacı taşıyan ve kırsal üretim tesislerinin kurulması ve pazarlama konusundaki fonksiyonları yerine getirmeye çalışan önemli oluşumlardır. Kooperatifler, illerde istihdam ve üretimi artırması, yeni iş olanaklarını ortaya çıkarması, bireylerin özellikle de kadınların ve çiftçilerin ekonomiye katılmasına olanak sağlaması gibi görevler üstlenmesi nedeni ile kırsal kalkınmanın sağlanmasında önemli rol oynamaktadır.

Tarımın ana ekonomik faaliyet olduğu illerin doğal olarak daha fazla sayıda tarım kooperatifine ev sahipliği yaptığını ve çalışan nüfusun daha yüksek bir kısmı için iş olanağı yarattığını söylemek mümkündür. Çukurova Bölgesi ise, yıl boyu bitkisel üretimin yapılabildiği verimli ve bereketli topraklara sahip olmasına karşın kooperatifçiliğin güçlendirilmesi yoluyla kırsal faaliyetlerin artırılması konusunda yeterince örgütlenememiş görünmektedir. Bölgenin ilçelerinde gelir getirici kırsal faaliyetlerin arttırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Pazar değeri olan ürünlerin çeşitlendirilmesi, farklı pazarlara ulaştırılması, bölgesel üretici birlikleri ya da kooperatiflerinin oluşturulması önem taşımaktadır.

Çukurova Bölgesi'nde Kozan, Trabzon hurması ve bal üretimi; Silifke, keçiyoynuzu, çilek, muz ve avokado üretimi, çiftlik balıkçılığı, lavanta yetiştiriciliği; Anamur, muz, avokado ve pasiflora yetiştiriciliği; Tufanbeyli, fasulye üretimi; İmamoğlu, organik nar ve kinoa üretimi; Karaisalı, zeytin, kırmızıbiber, ceviz üretimi ile öne çıkmaktadır. Bu ürünlerin katma değerli hale getirilmesi için, ürünlerin işleneceği, paketleneyeceği ve markalaşmanın sağlanacağı tarımsal ihtisas üretim bölgelerinin

oluşturulması çalışmaları yürütülecek, yerel yönetimlerle işbirliğinde kooperatifler için aktif pazar yerleri oluşturulacaktır. Bu çerçevede pazarlama en kritik süreç olup, ürünlerin doğru bir tedarik zinciri içerisinde en yakın pazarlara ulaştırılmasına yönelik tedbirler alınacaktır. Yeni nesil teknolojilerin kullanımı, e-ticaret uygulamaları kırsal ürünlerin pazarlamasında önem taşımaktadır. Çukurova Bölgesi'nde tarımsal üretim, kırsal turizm ile entegre biçimde ele alınacak ve özellikle turizm ve tanıtım faaliyetleri bütüncül biçimde tasarlanarak kırsal kalkınma ayağı güçlendirilecektir.

Öte yandan, tarım sektörünün, iklim şartları, doğal afetler gibi olaylardan fazla etkilenmesi nedeni ile üreticiler piyasa koşullarına adapte olmakta zorlanmaktadır. Kooperatifler bu yönden çiftçilere rekabet gücü kazandırılması ve üretici ile tüketici arasındaki bilgi akışının artırılmasında rol almaktadır. Ürün fiyatlarının belirlenmesi, üretim sırasında ortaya çıkması muhtemel risklerin minimuma indirilmesi, tarımsal üretimde sürekliliğin sağlanması ve pazarlama imkânlarının sunulması gibi konularda kooperatiflerle düzenlenecek bilgilendirme toplantıları sayesinde üreticilerin geliri artırılarak bölge ekonomisine önemli katkılar sağlanacaktır. Yerel değer zincirlerinin ortaya konulması suretiyle bölgede kooperatifleşme desteklenecek, finans kaynaklarına erişim imkanları artırılacak ve iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacaktır.

Tedbir 3: Kırsal Alanda Girişimcilik Geliştirilecektir

Kırsal girişimcilik faaliyetleri, o alanın fiziksel kaynakları, yerel bilgileri ve kültürel sermayesi tarafından şekillendirilmektedir. Kırsal kalkınmayı destekleyen kurumlar artık girişimciliği kırsal kalkınma sürecini hızlandırabilecek stratejik bir kalkınma müdahalesi olarak görmektedir. Kırsal girişimcilik önemli bir istihdam potansiyeli barındırması yanında, kırsal problemlerin azaltılması için kilit bir strateji olarak görülmektedir. Girişimcilik, çiftçiler açısından kazançlarını artırmak için bir araç, kadınlar için bağımsız hareket edebilecekleri ve sosyal desteğe daha az ihtiyaç duyacakları bir istihdam olasılığı, gençler açısından ise memleketlerine dönmek için bir fırsat olarak görülmektedirler. Bir arada değerlendirildiğinde, kırsal girişimcilik, bireyler, aileler ve topluluklar için yaşam kalitesini iyileştirmek ve sağlıklı bir ekonomi ve çevreyi sürdürmek için önemli bir araç haline gelmektedir.

Hızla artan dünya nüfusu, aşırı kentleşme ve iklim değişikliği, salgınlar gibi faktörler, tarımda verimliliği artıracak teknolojilere ve uygulamalara duyulan ihtiyacı da hızla artırmaktadır. Bu noktada tarımda girişimcilik kavramı devreye girmektedir. Tarımsal girişimcilik tanımı, tarım endüstrisinde yeni teknolojilerin geliştirilmesi kadar geleneksel tarım üreticilerinin tarımda teknoloji kullanımı konusuna adapte olmalarını da içermektedir.

Çukurova Bölgesi, coğrafi yapı ve iklim özelliklerinin uygunluğu nedeni ile tarımsal ürün çeşitliliği ve üretim miktarının yüksek olduğu bir bölgedir. Ortalama sıcaklığın yüksek olmasından dolayı seracılık yapmaya uygun iklim ve arazi koşullarının bulunması, Türkiye'de ilk turfanda üretimin bu havzada olması, bunun yanında Adana ve Mersin illerinde Tarıma Dayalı Seracılık İhtisas, Tarımsal Ürün İşleme İhtisas ve Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgelerinin kuruluyor olması bölgenin avantajlarındandır. Ayrıca Türkiye'nin ilk tarım teknoparkı olan Mersin Tarım ve Gıda İhtisas Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Mersin Agropark)'ın kurulması tarım konusunda çalışan girişimciler için oldukça önemli bir fırsattır.

Ülkemizde tarım girişimleri e-ticaret ve pazaryeri, akıllı tarım ve biyo-teknoloji olmak üzere üç başlıkta yoğunlaşmakta olup, dikey tarım odaklı iş modelleri geliştiren girişim sayıları artmaktadır. Tarım girişimcilerinin karşılaştıkları en büyük zorluklardan biri, teknolojik ticarileşme sürecinde, müşteri ihtiyaçlarının doğru olarak analiz edilmesidir. Tarımsal faaliyetlerde özellikle ekonomik değeri yüksek ürünlere odaklanılması gerekmektedir. Bunun için kırsal alanda teknolojiye erişilebilirlik artırılacak, teknoloji kullanımı yaygınlaştırılacak ve bilgi altyapısı güçlendirilecektir.

Öte yandan, gıda krizinin giderek derinleştiği bu dönemde üretimdeki verimliliği artırmak, tarım ve gıda teknolojileri ekosistemini kayda değer ölçüde geliştirebilmek için, nitelikli bilginin çoğalması ve paylaşılması, ihtiyaç alanlarının hızlıca tespit edilip kısıtlı kaynakların doğru yere aktarılması gerekmektedir. Bunun için yerel yönetimlerden risk sermayesi fonlarına, girişimcilik destek mekanizmalarından özel sektör temsilcilerine, üniversitelerden start-uplara bu ekosistemin gelişiminde rol alabilecek farklı kurum ve kişiler arasında anlamlı iş birlikleri alanlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Sürdürülebilir gıda üretimi amacıyla tarımsal üretimden gıda işlemeye ve tüketiciye kadar tüm gıda zincirinde dijital teknolojilerin benimsenmesine yönelik farklı çözümler geliştirilecek, iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılacak ve teknolojinin çiftçi tarafından etkin biçimde kullanılması sağlanacaktır.

Hedef 2: Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değer Artırılacaktır

Turizm sektörü, günümüzde ekonomik ve sosyal getirileriyle büyük bir potansiyel haline gelmiştir. Bununla birlikte, küreselleşme ile birlikte dünyada birçok sektörde olduğu gibi turizm sektörü de bazı değişimlere sahne olmuştur. Dünyadaki ekonomik, sosyal ve teknolojik değişimlere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında önemli değişimler gözlenmektedir. Giderek lüks turizm hareketlerine katılım azalmakta, alışılmış kitle turizm merkezlerinden uzaklaşma yönünde bir eğilim yaşanmaktadır. Turistler artık deniz-kum-güneş üçlemesinden uzak, bireysel ve küçük gruplar halinde doğayla iç içe olmak, doğal ve kültürel değerleri yerinde görmek istemektedir. Hem turist profilindeki, hem de tüketim kalıplarındaki değişiklikler doğal, kültürel çevrenin koruma-kullanma dengesi içinde kullanımını öngören “kırsal turizm”, “ekolojik turizm”, “sürdürülebilir turizm” gibi yeni kavramların oluşmasına neden olmaktadır. Belli bir mevsimle sınırlı olmayan eko turizm, kırsal ve kültürel turizm unsurlarını da içermekte ve hassas doğal ve kültürel alanlarda geliştirilebilecek en uygun turizm türü olarak görülmektedir. Eko turizm, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözetken, doğal alanlara karşı duyarlı bir gezi olarak sürdürülebilirlik kavramını da içinde barındırmaktadır.

Bu tarz turistik arz potansiyeline sahip ülkeler turizm talebine bağlı olarak geliştirdikleri yeni turizm politikalarıyla kırsal kalkınmayı gerçekleştirebilmektedirler. Bu potansiyele sahip ülkelere bir tanesi de Türkiye’dir. Türkiye’nin bu anlamda en zengin bölgelerinden biri olan Çukurova Bölgesi, coğrafi konumundan dolayı tarih, kültür, sağlık, ekolojik ve kırsal turizm gibi çok sayıda seçeneğe sahip bulunmaktadır. Öte yandan, bölge, 9 Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi (KTKGB) ve Turizm Merkezi (TM) ile ciddi yatırım potansiyeline sahiptir. Bunlar; Mersin’de Melleç KTKGB, Ortaköy KTKGB, Ovacık KTKGB, Kargıcık KTKGB, Taşucu Boğsak KTKGB, Narlıkuyu Akyar KTKGB, Tarsus Gülek

Karboğazı KTKGB ve Tarsus KTKGB, Adana’da ise Yumurtalık TM’dir. Özellikle turizmin bir alt sektörü olan eko turizm seyahat ve açık hava aktivitelerinin birleşimiyle oluştuğundan, tek aktiviteli diğer alt sektörlerin iki katı turizm büyümesine sahiptir. Buradan hareketle, bir alternatif turizm türü olarak ekolojik turizmin, Çukurova Bölgesi için sürdürülebilir kırsal kalkınma çerçevesinde büyük önemi bulunmaktadır.

Bu bölümde, “Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değerin Artırılması” hedefi altında üç tedbir yer almaktadır. Bu tedbirler, “Alternatif Turizm Faaliyetlerinin Geliştirilmesi”, “Doğal Mirasın Korunması ve Tanıtımı” ve “Turizmde Katma Değerli Ürünlerin Geliştirilmesi” dir.

Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması	
Hedef 2: Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değer Artırılacaktır	Tedbir 1: Alternatif Turizm Faaliyetleri Geliştirilecektir
	Tedbir 2: Doğal Mirasın Korunması ve Tanıtımı Sağlanacaktır
	Tedbir 3: Turizmde Katma Değerli Ürünlerin Geliştirilmesi Sağlanacaktır

Tedbir 1: Alternatif Turizm Faaliyetleri Geliştirilecektir

Turizm günümüzde az gelişmiş bölgelerin yerinden kalkınmasının, düşük yatırımlarla yüksek gelir elde etmesinin önemli ve pratik yollarından biri olarak görülmektedir. Özellikle son dönemde yaşanan pandeminin ve sosyal medyanın artan etkisiyle insanlar bireysel ve farklı turizm türlerine yönelmektedir. Önceden deneyimlediklerini deneyimlemek, farklı alternatifleri keşfetmek turizmin yeni felsefesi haline gelmiştir. Kapadokya, Nemrut Dağı, Pamukkale gibi çok bilinen alternatifleri görmüş olan turistler yeni turizm rota ve deneyimlerini aramaya başlamıştır.

Çukurova Bölgesi’nde özellikle Toros Dağları ile çevrili kuzey ilçeler engebeli arazi, ulaşım zorluğu, iklimin sertliği gibi nedenlerle bölgenin en geri kalmış ilçeleridir. Ancak günümüzün turizm anlayışında özellikle eko-turizm alanında bu özellikler birer avantaja dönüşmektedir. Önemli ve özgün turistik noktaların yanı sıra, yürük yaşamı, farklı deneyimler, hediyelik eşyalar, geleneksel ürünler bütün olarak ele alındığında bölge önemli bir potansiyeli içerisinde barındırmaktadır.

Adana ve Mersin’de kitlesel turizm için önemli değerler hâlihazırda mevcut olup, bunların yanına daha zayıf noktaların ve deneyimlerin yeni ürünlerle birlikte ortaya çıkarılması bölge turizmini daha güçlü kılacaktır. Örneğin sosyal medya sayesinde günümüzde son derece popüler olan ve ülkemizin en güzel şelalelerinden biri olarak kabul edilen Yerköprü Şelalesi ve UNESCO Dünya Miras Geçici listesinde yer alan Alahan Manastırı Mersin’in Mut ilçesinde bulunan iki özgün turistik noktadır. Bu cazibe noktalarıyla birlikte Mut’un meşhur zeytinyağı yapımı, mevsime göre zeytin hasadı veya köy yaşamı gibi unsurların birlikte tanıtım amaçlı kullanımı, bölgeyi daha çekici ve pazarlanabilir hale getirecektir. Bölgenin bu türden eko turizm değerlerinin hitap ettiği hedef pazarlar belirlenecek ve bu pazarlara yönelik tanıtım faaliyetleri düzenlenecektir. Öte yandan bölgenin turistik değerlerine bütüncül olarak yaklaşmak, tüm turistik değer ve öğelerin birlikte pazarlanmasını sağlamak önem arz etmektedir. Bu

kapsamda yakın destinasyonlarla iş birliğine gidilecek; Kapadokya ve Antalya gibi çok kuvvetli destinasyonlardan bölgeye doğa turizmine ve ekolojik yaşama ilgi duyan turistlerin gelmesi sağlanacaktır. Kamu ve özel sektördeki turizm aktörlerinin birlikte hareket etmeleri sağlanacaktır. Kültür varlıkları ile müzelerin cazibe merkezi haline getirilerek turizm ekonomisine katkısının artırılması için yenilikçi uygulamalar gerçekleştirilecektir.

Diğer yandan, bölgenin en önemli sorunu olan altyapı ve ulaşım konusundaki sıkıntı ve eksikliklerin doğaya zarar vermeden giderilmesi önem arz etmektedir. Bölgeden memnun ayrılan her turist için önemli bir tanıtım elçisi olacağı unutulmamalı ve hizmetler eksiksiz sunulmalıdır. Bu kapsamda bölgede girişimcilik, ev pansiyonculuğu ve turiste davranış konularında eğitimler verilecektir. Konuyla ilgili devlet destekleri ile uluslararası desteklere erişim konusunda eğitim programları düzenlenecektir. Bölgedeki yerel işletmeler, piyasa koşulları konusunda bilgilendirilecek ve tanıtım faaliyetleri konusunda rehberlik sağlanacaktır. Adana ve Mersin çevresinde doğa gezileri düzenleyen kulüp ve acenteler bölgenin alternatif turizm potansiyeli hakkında bilgilendirilecektir.

Tedbir 2: Doğal Mirasın Korunması ve Tanıtımı Sağlanacaktır

Kırsal bölgelerdeki doğal alanlar ve ekosistemlerin ekonomik, ekolojik ve sosyolojik bakımdan son derece önemli fayda ve işlevleri bulunmaktadır. Dünyada bu alanlara ilişkin korumacı yaklaşım yakın sayılabilecek bir tarihte gerçekleşmiştir. Çukurova Bölgesi'nde de milli parklar, sulak alanlar, tabiat parkları, doğal sit alanları, tabiat anıtları, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları, Ramsar alanları gibi kanunlarla korunan çok sayıda doğal miras alanı bulunmaktadır. Türkiye'deki toplam 14 Ramsar Alanının 3'ü Çukurova Bölgesi'nde yer almaktadır.

Diğer yandan, Adana'nın özellikle Saimbeyli, Feke, Kozan, Aladağ, Karaisalı ilçeleri ile Mersin'in Silifke, Mut, Gülnar ve Çamlıyayla ilçelerinde yoğun orman varlığı bulunmaktadır. Bölgenin sıcak iklimi, yaz aylarında hâkim rüzgârın poyraz olması ve yaygın ağaç türü olan kızılçamın yangına meyilli olması gibi nedenlerle, orman alanlarının %95'i "1. Derece Yangına Hassas Alan" olarak sınıflandırılmaktadır. Orman alanlarının korunabilmesi için, orman muhafaza memur sayılarının artırılması, kaçak kesimlerle mücadele için foto kapan ve kamera sayısının artırılması, özellikle yangınla mücadele edebilmek için drone kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Yangınlara erken müdahale edebilmek için, arazöz ve yangın havuzu sayılarının özellikle ulaşımın güç sağlandığı kırsal alanda ve dağlık kesimde artırılması önem arz etmektedir.

Ekosistemlerin döngülerini devam ettirebilmeleri için içlerindeki canlılarla birlikte korunmaları gerekmektedir. Ekosistemlere bütün olarak bakmak; içindeki tüm canlıları, faydaları, zararları, ekosisteme etkileriyle birlikte değerlendirmek önem arz etmektedir. Eko turizmin en önemli unsurları olan yerel kalkınma ve sürdürülebilirliğin bölge halkınca içselleştirilmesi de önem arz etmektedir. Bölge halkının, sahibi oldukları doğal ve kültürel zenginliklerin bilincine varmaları ve bunları koruyarak kendilerine uzun vadede fayda sağlayacaklarını kavramaları gerekmektedir. Bu çerçevede, Adana ve Mersin'in, dağlık yapı, ulaşım zorluğu, iklim sertliği gibi nedenlerle geri kalmış olan kuzey ilçelerinde eko turizmin özendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır. Zira birçok ekonomik etkinlik için

dezavantaj olan bu coğrafi faktörler eko turizm açısından avantaj teşkil etmektedir. Doğal kaynakları turizme açarken koruma-kullanma dengesi içinde hareket etmek ve alanın taşıma kapasitesini dikkate almak da son derece önemlidir. Ayrıca, bölgede eko-turizm, kamp-karavan turizmi, doğa yürüyüşü başta olmak üzere alternatif doğa sporları kapsamında kırsaldaki kültürel ve tarihi mirasın dâhil edildiği rota ve içerik çalışmaları yapılacak, bu rotaların dijital “GoTürkiye” platformunda ve diğer sosyal medya hesaplarında etkin biçimde tanıtımı sağlanacaktır. Yakın coğrafyadakiler başta olmak üzere seyahat acentelerine bölgenin turistik değerleri tanıtılacaktır. Bölgede fotoğraf yarışması, bisiklet festivali gibi maliyeti düşük ancak etkisi yüksek tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Bölgenin mavi kelebek, kilim, yörük reçeli, muz lifinden yapılan hediyelik eşyalar gibi özgün değerlerinin tema olarak kullanıldığı hediyelik eşyalar üretilecektir.

Çukurova Bölgesi’nde bulunan ve özellikle göçmen kuşlar ile deniz canlıları için önem taşıyan Ramsar Alanları ve diğer sulak alanların mevcudiyetlerini korumak için iklim değişikliği projeksiyonları çerçevesinde bir yol haritası oluşturulacaktır. Doğa koruma alanlarında turistlerin ve ziyaretçilerin bıraktıkları gelirin, mevcut alanın korunmasında kullanılması için çalışmalar yapılacaktır. Özellikle gelir getirici uzun vadeli kiralama gibi modellerin, alanların taşıma kapasitesi ve koruma prensibi dikkate alınarak faaliyete geçirilmesi sağlanacaktır.

Tedbir 3: Turizmde Katma Değerli Ürünlerin Geliştirilmesi Sağlanacaktır

Günümüzde pandemi ve sosyal medyanın etkisiyle yeni turizm trendi olarak bireysel turizm öne çıkmıştır. Kültürel öğelerin turistik ürün tasarımında kullanımı özgünlük ve kalite sağlamak ve turistlerin ziyaret deneyimini zenginleştirmektedir. Yöre kültürünü yansıtan ürünleri satın alma eğilimi genel olarak turistik alışverişlerde baskın bir unsur olarak belirmiştir. Hediyelik eşya alışverişi turistlerin başlıca harcama alanlarından biridir ve bu harcamalarda kültürel bağlamı olan el sanatları ürünleri ile yöreye özgü ve coğrafi işaretli ürünler önem taşımaktadır. Öte yandan, el sanatları ve yöresel ürünlerin pazarlanması çok büyük yatırımlar gerektirmemesi nedeniyle ekonomik sonuçları kısa sürede görülebilen faaliyetlerdir. Kentleşme ve sanayileşmenin gölgesinde daha önce ilkel olarak algılanan doğal ürünler ve el sanatları ürünleri günümüzde özel ve seçkin ürünler olarak kabul edilmektedir.

“Turizmde Katma Değerli Ürünlerin Geliştirilmesi” tedbiri ile Çukurova Bölgesi’nde kırsal nüfusun ağırlıklı olduğu ilçelerde yerel, doğal ve kültürel kaynakların kullanımına dayalı ve daha katma değerli kırsal ürünlerin geliştirilmesi hedeflenmektedir. 2022 yılı SEGE çalışmasında sosyo-ekonomik göstergeler açısından en dezavantajlı durumda bulunan Adana’nın Feke, Saimbeyli, Aladağ, Karataş, Karaisalı, Tufanbeyli, Yumurtalık, İmamoğlu ve Pozantı ilçeleri ile Mersin’in Çamlıyayla, Gülnar, Bozyazı, Aydıncık ve Mut ilçelerinde öne çıkan tarım ve tarım dışı yerel ürünlerde katma değer artışının sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu çerçevede geleneksel el sanatları ve zanaatkarlık gerektiren katma değerli ürünlerin üretimi, coğrafi işaret alma potansiyeli olan ve tescilli yapılan ürünlerde markalaşmanın sağlanması, sürdürülebilir tarım ile bağlantılı olarak organik tarım, iyi tarım uygulamaları, tıbbi ve aromatik bitkiler alanında yetiştiricilik teşvik edilecektir. AB’ye ihracat potansiyeli olan tescilli coğrafi işaretlerin AB’de tescillerinin yapılması

ve AB'ye ihracatının arttırılması sağlanacaktır. Diğer yandan, su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi, sürdürülebilirliğini temin etmek üzere üretim faaliyetleri ve yeni türlerin desteklenmesi amacıyla Ar-Ge çalışmaları desteklenecek, araştırma altyapıları güçlendirilecektir. Bölge arıcılık faaliyetinde de öne çıkmaktadır. Buradan hareketle, bal ve türevi ürünlerin üretimi desteklenecektir. Kültür mirasını bir taraftan pazarlayıp bir taraftan da korumak için ticari yaklaşım ile korumacı yaklaşım arasında denge kurmak gerekmektedir. Yöresel ürünlerin daha katma değerli satılabilmesi için kültür aktarımı ve hikayeleştirme etkin biçimde kullanılacaktır. Kültürel miras kültür girişimciliğine dahil edilecek, yatırımcı ve girişimcilerin bir araya getirildiği organizasyonlar düzenlenecektir.

Turizm işletmeleri içinde özellikle seyahat acentaları, tur operatörleri ve profesyonel turist rehberlerinin ulusal el sanatları ve yöresel ürünler hakkında daha iyi bilgilenmeleri gerekmektedir. Yöresel ürünleri turistlerle buluşturacak festival türü etkinliklerin artırılması önemlidir. Üretici ve zanaatkarların ve özellikle kadınların kooperatifler şeklinde kurumsallaşarak ürünlerini aracısız satmaları önem taşımaktadır. Bu bağlamda aracısız satış için internet önemli bir platform olarak öne çıkmaktadır. Üreticilerin temel düzeyde yabancı dil, pazarlama, turizm alanlarında eğitim alması önemlidir. El sanatları ürünleri, içerisinde tarihi, kültürü, geleneği, yerel ve ulusal değerleri taşıyan bir araç olarak değerlendirildiği zaman farklı algılanmakta ve değeri artmaktadır. Bu bağlamda ürünlerin hikayesi ve geçmişinin, ayırt edici özellikleri ile birlikte turistlere doğru şekilde aktarılmasına dönük çalışmalar yapılacaktır. Örneğin ünü ülke çapında yayılmaya başlayan Tapan Çakısı'nın geçmişinin Orta Asya Türklerinin demircilik zamanlarına kadar gittiği ve Avşar Türklerinin bu sanatlarını asırlardır sürdürdüğü bilgisinin, ürünle birlikte hikayeleştirilmesi sağlanacaktır. Benzer şekilde Saimbeyli, Tufanbeyli ve Mut gibi kilimleri meşhur olan ilçelerde bu ürünlerin iplikten kök boyaya kadar tüm yapım süreçlerinin anlatılması ve satışının yapıldığı yerlerde dokuma tezgahları ile sürecin görsel olarak turistlere aktarılması turizm algısına önemli katkılar sunacaktır. Sosyal medya sayesinde deneyim turizmi ağırlığını giderek arttırmaktadır. Büyük oranda ihraç edilen Saimbeyli'nin kirazının ve Silifke'nin çileğinin; deneyim turizminin parçası haline getirilmesi ürünün daha katma değerli olarak satılmasını sağlayacaktır. Anamur ve Bozyazı başta olmak üzere bölgemizde yaygın biçimde yetiştirilen muzun liflerinden yapılan ayakkabı ve çanta benzeri ürünler ve hediyelik eşyalar da yine turizm tanıtımı kapsamında kullanılacak özgün ürünler arasındadır.

Hedef 3: Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

Günümüzde su, ikame edilemeyen doğal bir kaynaktır. DSİ verilerine göre, Türkiye'deki suların %73'ü tarımsal sulamada, %16'sı yaşam alanlarında ve %11'i de endüstride kullanılmaktadır. Bu oranlar tarımın önemli bir su tüketici sektör olduğunu ve suyun tasarrufunda ve sürdürülebilir kullanımında tarımın önemini ortaya koymaktadır. Ancak tarım sektörünün su talebi, bir yandan uygulanan sulama yöntemine bağlı olarak, diğer yandan sürekli olarak yeni sulanan alanların eklenmesiyle artmaktadır. Tarım arazilerinin sulanmasında %75 salma sulama, %20 yağmurlama sulama ve %5 oranında damla sulama yöntemi kullanılmaktadır (DSİ, 2018). Bilindiği gibi sulama yöntemleri içinde en fazla su kullanımı, buna karşın verimliliği ve etkinliği en düşük yöntem salma sulamadır. Bu yöntemin büyük oranda kullanımı su yönetimi açısından uygun değildir. Diğer yandan tarımda sulamaya açılan yeni

alanlar da gün geçtikçe eklenmektedir. Yaklaşık 8,5 milyon hektar tarım alanı sulama potansiyeline sahiptir ve bunun tamamının 2023 yılına kadar sulamaya açılması beklenmektedir. Bütün bunlara ek olarak ülkemizin su azlığı yaşayan bir ülke olması ve iklim değişimine bağlı olarak artan kuraklığı da düşünürsek durum daha da ciddi olmakta ve suyun önemi artmaktadır.

Diğer yandan, havza bazlı üretim modeli ve bitki deseni modelleme çalışmaları, belirli bitkilerden maksimum üretim miktarının elde edilebilmesi için hangi sulama metoduyla ne kadar sulamanın yapılacağını belirleyen ve bu şekilde hangi bitkilerin nerede yetiştirileceğine karar verildiği bir uygulamadır. Tarımsal üretimin büyük önem taşıdığı Çukurova Bölgesi'nde havza bazlı üretilebilecek potansiyel ürünlerin tespit edilmesi sonunda, ürün geliştirme ve bitki deseni planlama çalışmaları gerçekleştirilecektir. Ayrıca, tarımda üretim miktarı ve verimliliğin yükseltilmesinde büyük önem taşıyan dijitalleşme ve teknoloji tabanlı araçların kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

Bu çerçevede, "Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması" hedefi altında üç tedbir bulunmaktadır. Bu tedbirler, "Tarımda Havza Bazlı Ürün Geliştirme ve Bitki Deseni Planlama Çalışmalarının Gerçekleştirilmesi", "Tarımda Verimlilik ve Dijitalleşme Odaklı Teknoloji Tabanlı Yenilik Çalışmalarının Yapılması" ve "Tarımsal Üretimde Afet Kaynaklı Kesintiye Uğramasının Engellenmesi İçin Gerekli Tedbirlerin Alınması"dır.

Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması	
Hedef 3: Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır	Tedbir 1: Tarımda Havza Bazlı Ürün Geliştirme ve Bitki Deseni Planlama Çalışmaları Gerçekleştirilecektir
	Tedbir 2: Tarımda Verimlilik ve Dijitalleşme Odaklı Teknoloji Tabanlı Yenilik Çalışmaları Yapılacaktır
	Tedbir 3: Tarımsal Üretimde Afet Kaynaklı Kesintiye Uğramasının Engellenmesi İçin Gerekli Tedbirler Alınacaktır

Tedbir 1: Tarımda Havza Bazlı Ürün Geliştirme ve Bitki Deseni Planlama Çalışmaları Gerçekleştirilecektir

Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından 2017 yılında başlatılan Havza Bazlı Destekleme Modeli kapsamında iller özelinde iklim, coğrafya, su kısıtı, istatistik veriler gibi parametreler gözetilerek ülkemizde arz açığı bulunan, stratejik ve bölgesel öneme sahip 21 üründe gelir bazlı destekleme uygulamaları yürütülmektedir. Çukurova Bölgesi'nde ağırlıklı olarak yoğun sulama ihtiyacı olan mısır ve pamuk bitkilerinin de aralarında bulunduğu bir üretim şeması bulunmaktadır. Bu çerçevede, toprak ve yeraltı sularını koruyabilmek ve aynı zamanda birim alandan maksimum verimi alabilmek için alternatif sulama yöntemlerinin uygulanması bölge için kritik öneme sahiptir.

Adana'da Seyhan Nehri üzerinde bulunan Yedi Göze Barajı'nın kullanıma açılması ile sulanacak tarım arazilerinin de artması beklenmektedir. Bu arazilerin bir plan çerçevesince enerji sarfiyatı kısıtları da göz önüne alınarak etkin bir şekilde kullanılması sağlanacaktır. Yenilikçi sulama sistemlerinin kullanımı,

yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş gibi alternatif yöntemlerin bitki deseni çalışmaları ile entegre bir biçimde yürütülmesi sağlanacak ve bölgenin tarımsal katma değeri artırılabilecektir.

Öte yandan, seracılık faaliyetlerinin de yoğun olarak yapıldığı Adana ve Mersin illerinde katma değerli ürünlerin çeşitliliğini sağlamak, iklim değişikliğine uyum gösterecek ürün deseni oluşturmak ve yenilikçi metotları uygulamak oldukça önemli görülmektedir. Özellikle bitki deseni planlama çalışmaları sonunda stratejik önem taşıyan ürünlerin üretimi desteklenecektir. Sağlıklı bir tarım envanteri oluşturabilmek, ürün verimliliğini artırabilmek, tarımda dışa bağımlılığı azaltmak ve stratejik ürünlerin arzının sürekliliğini sağlayabilmek için havza bazlı destekleme modeli uygulanacaktır. Su kısıtları gözetilerek, hangi bölgede ve hangi metotlarla üretimin yapılacağına karar verebilmek, aynı zamanda birim alandan maksimum verim alınabilecek şekilde bir modellemenin yapılabilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlarca fizibilite çalışmaları yapılacak, sonuçlarına göre destek mekanizmaları oluşturulacaktır.

Tedbir 2: Tarımda Verimlilik ve Dijitalleşme Odaklı Teknoloji Tabanlı Yenilik Çalışmaları Yapılacaktır

Tarımda üretim miktarı ve verimliliği yükseltecek önemli bir yöntem, dijitalleşme ve teknoloji tabanlı araçların yaygınlaştırılmasıdır. Tarım alanında uzmanlaşmanın sağlandığı bir bölge olan Çukurova Bölgesi'nde tarım ve gıda sektörleri istihdam yoğunluğu açısından bölgede öne çıkan sektörlerdendir. Dolayısıyla iklim değişikliği, toprak bozunumu, kuraklık gibi zorluklarla başa çıkabilmek ve tarım arazilerinden maksimum verimi sürdürülebilir biçimde elde edebilmek için teknolojik araçların tarım sektörüne hızla entegre edilmesi önem arz etmektedir.

Bu kapsamda akıllı tarım teknolojilerinin kullanımı ile gübre, ilaç gibi kimyasalların kullanımının azaltılması, iş gücü kolaylığı sağlanması, zaman tasarrufu ve kaliteli ürün üretiminin sağlanması gibi konular öne çıkmaktadır. Ek olarak, diğer bölgelerle ve uluslararası paydaşlarla kurulacak iş birlikleri ile iyi uygulama örneklerinin incelenip, pilot uygulamaların yapılması tarımda katma değer artırılması açısından önemlidir. Son dönemde öne çıkan gelişmiş tarım uygulamalarından bazıları, sensör cihazları, yenilikçi sulama ve gübreleme sistemleri, dikey tarım uygulamaları, erken uyarı sistemleri, drone teknolojileri ve tarım robotları olarak sıralanabilir.

Çukurova Bölgesi'nde hayvancılık faaliyetleri de avantajlı konuma sahiptir. Hayvancılıkta üretim miktarlarını ve verimliliği yükseltecek önemli bir yöntem, ileri teknolojinin tüm çiftçiler için ulaşılabilir olmasıdır. Bu teknolojiler çiftlik başına daha fazla üretim ve katma değer yaratılmasına olanak sağlarken, hayvanlarla özel olarak ilgilenmeyi destekler ve refah düzeyini artırır. Hayvancılık teknolojileri kapsamında hayvanların sağlığının ve güvenliğinin takibi; hayvansal ürünlerin daha verimli olması ve hayvancılık faaliyetlerini kolaylaştırılması, maliyetlerin düşürülmesi için sensör teknolojisi uygulamaları, süt sağım cihazları, çiftlik yönetim sistemleri gibi uygulamaların kullanılmasının, hayvancılık sektöründe verimliliğin artırılmasında önemli rol oynayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda çiftçilerin eğitimi, iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması ve teknolojik hayvancılık altyapısının oluşturulması bölgeye katma değer sağlayacak faaliyetler arasındadır.

Tarım ve gıda entegrasyonu, bölgede geliştirilmesi gereken bir diğer başlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarım ve gıda entegrasyonu literatürde, birbirine bağımlı olan tarım ve sanayi sektörlerinin paralel olarak çalışmalarını sağlamak amacıyla, üreticiyle sanayiciyi bir araya getirecek sözleşmeli çiftçi ve üretici-sanayici modellerinin uygulanması olarak yer almaktadır. Böylelikle planlı bir üretim modelinin benimsenmesinin yanı sıra, bir ölçüde istihdam sorununun da ortadan kaldırılması hedeflenmektedir. Tarım ve gıda entegrasyonunun işlevsel olabilmesi için eski teknoloji kullanan tüm sektörlerde yenileme yatırımlarını teşvik edecek uygulamaların getirilmesi, öncelikle bitkisel yağ, meyve suyu, tarım alet ve makineleri, ambalaj, şekerli mamuller, tütün ve tütün mamulleri, orman, tekstil, hayvancılık ve yem sektörlerinde teknoloji modernizasyonuna gidilmesi gerekmektedir.

Bölgede tarım sektörünün geliştirilmesi için üzerinde durulması gereken bir husus da seracılık faaliyetleridir. Çukurova Bölgesi'nde sayıları giderek artan sayıda çok sayıda sera bulunmaktadır. Bu seralarda yapılan üretim sonucu sera gazı miktarında büyük oranlarda artış aynı zamanda toprak altı sularında da ciddi miktarda azalış meydana gelmektedir. Bahsedilen olumsuz durumların önüne geçebilmek adına bölgede alternatif ürün yetiştiriciliği gibi çalışmalar yapılacaktır. Sera takip ve otomasyon sistemleri çiftçilerin tarım alanlarının sıcaklık ve nem seviyelerini uzaktan takip edebildiği, seralarına gitmeden iklimlendirme ünitelerini çalıştırarak gerekli ısı seviyesinin korunmasını sağladığı uygulamalardır ve verimlilik artışında önemli rol oynamaktadır. Bu sistemlerin kullanılmasına yönelik destekler verilecek ve tarımda inovasyon ile girişimcilik teşvik edilerek, tarım alanında katma değer sağlayabilecek faaliyetlere öncelik verilecektir. Diğer yandan seralarda üretim için kullanılan suyun tekrar kullanımı için yeni metotların uygulanması, su sarfiyatının önüne geçilmesi, yeraltı sularının korunması ve düşük maliyetle yüksek verim elde edilmesi açısından önemlidir.

Diğer yandan, seralarda üretilen tarımsal her türden uygun atığın, biyogaz ve elektrik üretimi için değerlendirilmesi ve böylece ürün için harcanan enerjinin önemli bir kısmının geri kazanılması hem çevrenin korunması hem de maliyetlerin azaltılması açısından kritik öneme sahiptir. Bu çerçevede yenilenebilir enerji kaynaklarının veya LED ışıklı bitki yetiştirme gibi alternatif yöntemlerin sera ısıtmasında kullanımının teşvik edilmesi Çukurova Bölgesi'nde tarımda verimliliğin artırılmasına katkı sağlayacaktır. Örtü altı yetiştiricilikte tohum ekme makineleri, ilaçlama aparatları, sınıflandırma sistemleri gibi yöntemlerin kullanımı verimliliği önemli düzeyde artırmaktadır. Bununla beraber, örtü altı topraksız tarım uygulamaları, toprağın bulunmadığı veya kalitesinin üretim için yeterli olmadığı yerlerde yetiştiriciliğe imkân verdiği için bir diğer modern üretim tekniği olarak bölgede desteklenecektir.

Tedbir 3: Tarımsal Üretim Afet Kaynaklı Kesintiye Uğramasının Engellenmesi İçin Gerekli Tedbirler Alınacaktır

Tarımsal üretimin maruz kaldığı değişen iklim koşulları, deprem ve öngörülemez doğa olayları gibi faktörler ürün miktarını ve çeşitliliğini doğrudan etkilemektedir. Kırsal kesimde yaşayan insanlar barınma sorunu yanında özellikle tarımdaki olası kayıplar nedeniyle afetler sonrasında yaşamlarını idame ettirme noktasında ciddi sıkıntılar yaşayabilmektedir. Gıda arzı, afetlerden doğrudan ve dolaylı

olarak etkilenen kişilerin en az barınma ihtiyacı kadar önemli gereksinimlerinden biridir. Çukurova bölgesi jeolojik özellikleri ve coğrafi koşulları gibi nedenlerle sıklıkla sel, deprem ve toprak kayması gibi doğal afetlerle karşılaşmaktadır. Ayrıca bölge deprem kuşaklarının etki alanı içerisinde yer almaktadır. Son yıllarda yaşanan afetlerin içerisinde en büyük kayıp 2023 yılında Kahramanmaraş depremleri döneminde verilmiştir. Türkiye'nin 11 vilayetini doğrudan ve çevre illerini de dolaylı olarak etkileyen depremler, özellikle tarımda önemli üretim hacmine sahip illeri olumsuz etkilemiştir. Art arda yaşanan depremlerin şiddetinin yüksek olması, can ve mal kayıplarının yaşanması, söz konusu illerde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde aksama ve duraksamaya neden olmuştur. Ayrıca tarımsal üretim kaynaklarına ulaşım, tarımsal iş gücü teminindeki zorluklar söz konusu depremlerin tarımsal etki alanını arttırmıştır. Önümüzdeki dönemde aktif fay hatları üzerinde meydana gelmesi muhtemel depremler ve iklimle bağlantılı aşırı hava olaylarının tarımsal üretimi olumsuz şekilde etkileme potansiyeli yüksektir. Bu çerçevede özellikle stratejik öneme sahip ürünlerin ve tedarik zincirlerinin yaşanması muhtemel afetlerden en az düzeyde etkilenmesi için çiftçilerin ve tüm gıda üreticilerinin iklim değişikliği ve diğer afetlerin etkileriyle artan kırılganlıkları belirlenecek ve tarımsal risk analizi yapılacaktır. Doğal afet durumlarında tarımsal üretimin devamlılığı için yapılması gerekenlerin ortaya konulması ve olası risklerle mücadele alanında üreticilere yönetsel ve teknolojik açıdan destek sağlanacaktır.

Hedef 4: Kırsal Alanda Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi Sağlanacaktır

Kırsal alandaki yaşlanma ve bunun meydana getirdiği sorunların çözümünde kırsal kalkınma politikaları günümüzün temel odak noktalarından biridir. Genç nüfusun kırsal alanda kalmasını sağlamak ve kırsala çekmek amacı ile dünyada birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de son yıllarda bazı politika argümanları ortaya çıkmaktadır. Demografik yapıdaki değişiklik, oluşan yeni yapının ihtiyaçlarının da değişmesine neden olmaktadır. Bir yandan genç nüfusun yerinde kalması sağlanırken, ekonomik olarak iyileşmenin her zaman sosyal yapıda iyileşme getirmeyeceği de görülmektedir. Bu nedenle kalkınmanın ekonomik boyutunun yanında sosyal ve kültürel boyutu daha fazla ön plana çıkmaktadır. Eğitim, sağlık, altyapı ve üstyapı gibi hizmetlerin yanı sıra yenilikçi hizmet anlayışı ile kırsalda yaşam kalitesinin artırılması gerekliliği kırsal kalkınmanın önemli parçaları haline gelmiş ve kırsal kalkınmanın sadece ekonomik refahı değil sosyal refahı da gözeten kapsayıcı ve çok sektörlü bir yapı haline gelmesi gerekliliğinin altı çizilmeye başlamıştır.

"Kırsal Alanda Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi" hedefi altında iki tedbir yer almaktadır. Bu tedbirler, "Kırsal Hizmetlerin Sunum Kalitesinin ve Erişilebilirliğinin Artırılması" ve "Sosyal Altyapının Geliştirilmesi"dir.

Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması	
Hedef 4: Kırsal Alanda Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi Sağlanacaktır	Tedbir 1: Kırsal Hizmetlerin Sunum Kalitesi ve Erişilebilirliği Artırılacaktır
	Tedbir 2: Sosyal Altyapı Geliştirilecektir

Tedbir 1: Kırsal Hizmetlerin Sunum Kalitesi ve Erişilebilirliği Artırılacaktır

Çukurova Bölgesi'nde kırsal alanda yaşam kalitesini iyileştirecek altyapı hizmetlerinin sunulması önem arz etmektedir. Altyapı hizmetlerinin sunumunda o yörenin ihtiyaç, talep ve beklentileriyle örtüşen ve yöresel farklılıkları gözeterek yaklaşımların esas alınması gerekmektedir. Köylere yapılması planlanan hizmetlerde nüfus özelliklerini, coğrafya ve iklim koşullarını göz önüne alan yenilikçi yaklaşımlar ortaya konulacaktır. Ortak yaşam alanlarında yenilenebilir enerjinin kullanımı yaygınlaştırılacaktır.

Bölgede görülen sorunların en önemlilerinden biri yol ve altyapı sorunlarıdır. Bu teknik altyapı sorunlarının çözümü, yaşam ve mekân kalitesinin yükseltilmesi açısından oldukça önemlidir. Elverişsiz durumda olan yolların uygun malzemeyle kaplanması sağlanacak, turizmin gelişmekte olduğu kırsal mahalle ve köylere gelecek olan ziyaretçiler için otopark alanları oluşturulacaktır. Bazı merkezi alanlara araç sokulmaması gibi önlemler destekleyici olacaktır. Kırsal kesimde yöresel mimarinin benimsenmesine yönelik çalışmalar yapılacak, özellikle ortak yaşam alanlarının iyileştirilmesinde yöresel mimari esas alınacaktır.

Kırsal bölgelerde altyapı çalışmalarının tamamlanması, sosyal hizmetlerin, özellikle merkezden uzak köylere sağlık ve eğitim hizmetlerinin ulaştırılması ile yaşam ve çevre kalitesinin artırılması sağlanacaktır. Tarımsal altyapı ve özellikle sulama imkânları iyileştirilecek, atık su için biyolojik arıtma teşvik edilecektir.

Tedbir 2: Sosyal Altyapı Geliştirilecektir

Kırsal kalkınma sadece ekonomik veya tarımsal büyümeyi hedefleyen bir anlayışta olmamalıdır. Tarım dışı ekonomiyi canlandıracak, tüm toplum kesimlerini kapsayacak, kurumsal gelişmeleri hızlandıracak, sosyal farklılıkları en aza indirecek kırsal kalkınma politikaları ve uygulamaları tüm uluslararası kuruluşların benimsediği yaklaşımlar haline gelmiştir. Bu süreçte sosyoekonomik dışlanılmışlığı ortadan kaldırma, karar alma süreçlerine katılımı sağlama, bireyin ve toplumun saygınlığını ön plana çıkarma, yerel teknoloji ve bilgilere önem verme, yoksullara en azından geçimlik iş olanakları sağlama, yerel örgütlenmelere ve kooperatifleşmeye katkıda bulunma, bütüncül yaklaşımları dikkate alma ve toplumsal cinsiyete duyarlı kalkınmayı benimseme kırsal kalkınmayı kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı faktörler olacaktır.

İyi gelir getiren başka işlere sahip olmak, boş vakit değerlendirme biçimleri, hobiler ve eğlence olanakları açısından sosyal yaşantının kentteki şekilde derinleşmemiş olması kırsal yaşantının kalitesini etkilemektedir. Ekonomik uğraşların yanında günlük yaşamı etkileyen birçok bileşen kentsel mekânda olduğu gibi kırsal yerleşimleri de pozitif veya negatif yönde etkilemektedir. Sosyal donatı ve hizmetlerin yeterli olmaması, altyapı, bakım ve onarım faaliyetlerinin kente göre yavaş ilerlemesi, farklı ekonomik faaliyet kollarının geliştirilememesi gibi nedenlerle kırsal mekân, sosyal ve kültürel anlamda çöküntüye

uğramaktadır. Bu faktörler yaşam ve mekân kalitesinin kırsal alanlarda da düşünülmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Bu çerçevede özellikle ilçelerde eksikliği hissedilen ortak yaşama alanları ile sosyal tesislerin sayısı artırılacak ve mevcutların alt ve üst yapıları iyileştirilecektir. Kırsalda yaşayan toplumun kültürel ve sosyal yaşamının canlandırılması için yerel kooperatifler, dernekler ve STK'lar desteklenecek ve işbirliği içerisinde hareket etmeleri sağlanacaktır.

MEKANSAL GELİŞME ŞEMALARI

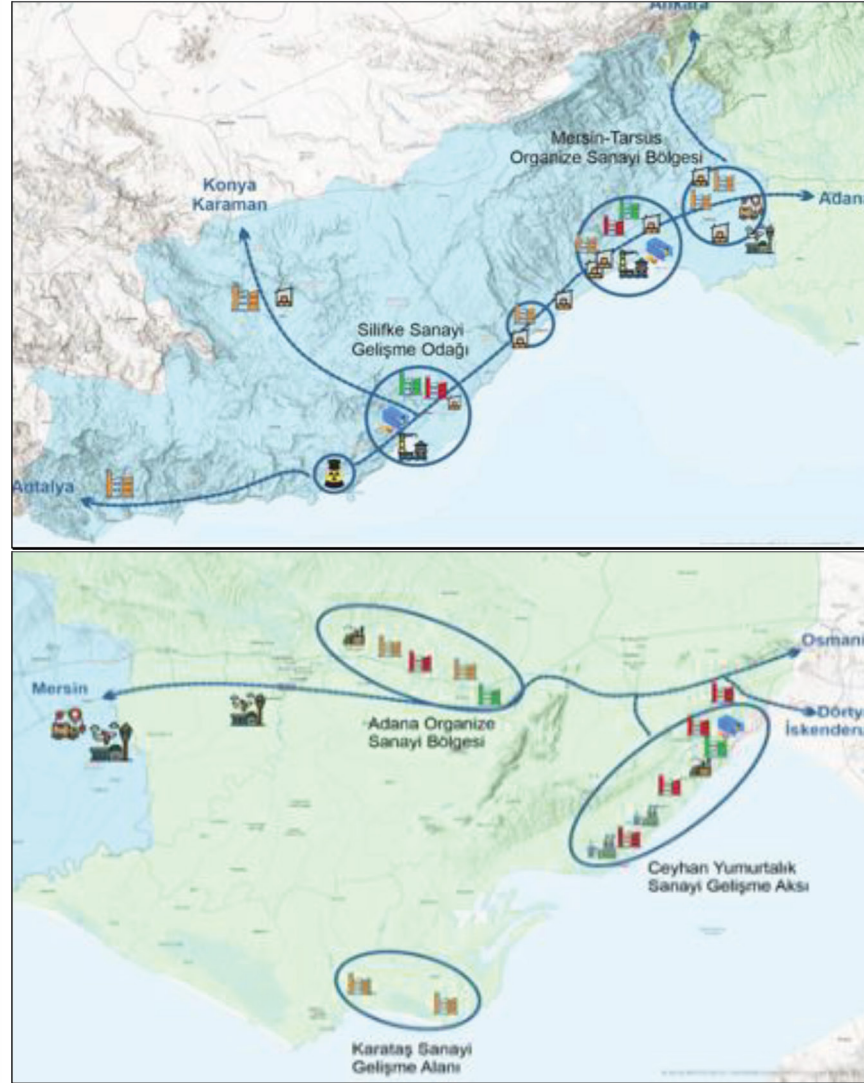

III. Mekansal Gelişme Şemaları

Sanayi Bölgeleri ve Gelişme Odakları

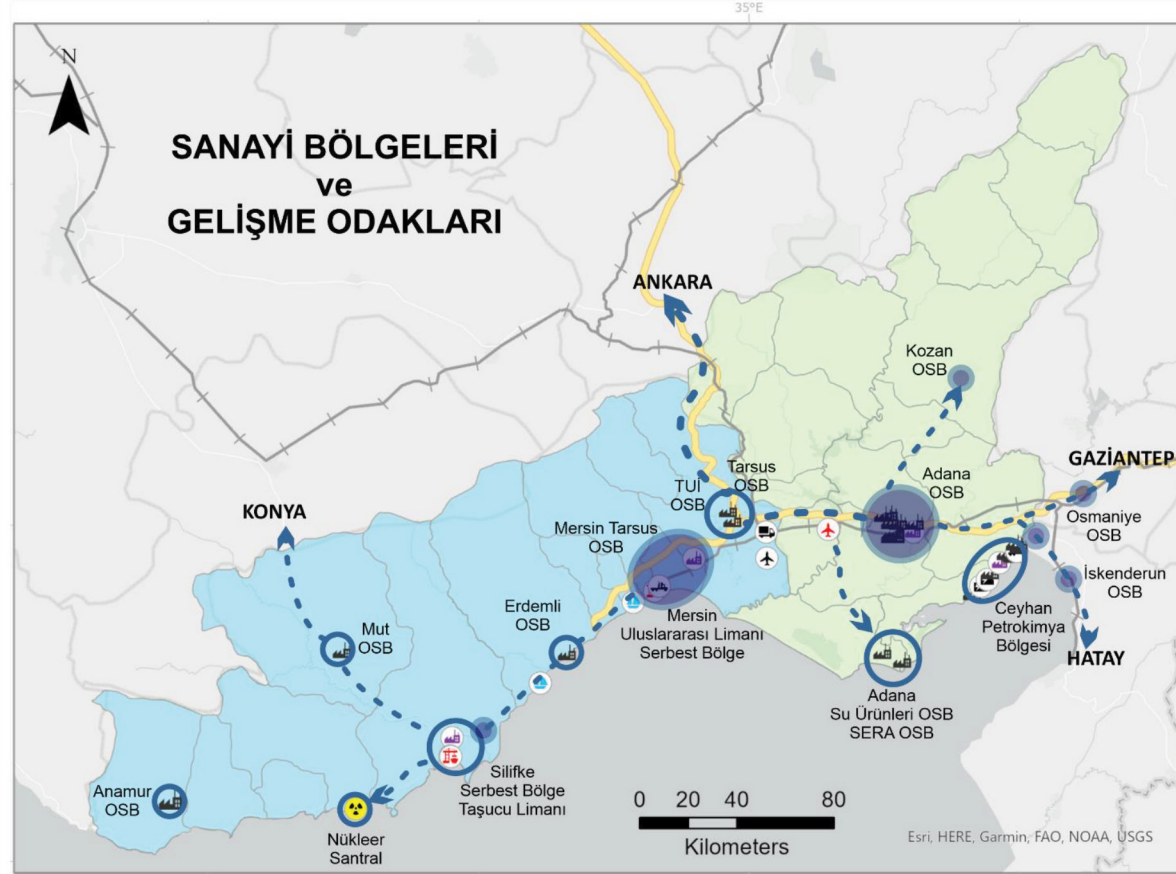
Adana ve Mersin’de devam eden büyük ölçekli sanayi yatırımları bulunmaktadır. Mevcut sanayi bölgeleri ile inşa halinde olan ve planlanan sanayi bölgeleriyle Çukurova’nın önemli bir sanayi üretim odağı ve çekim merkezi olması planlanmaktadır.

Ceyhan ve Yumurtalık’ta devam eden Petrokimya Endüstri Bölgesi odaklı büyük ölçekli yatırımlar, Adana ve Karataş’ta yeni OSB ve KSS alanları, Silifke’de planlanan serbest bölge ve Taşucu Limanı yatırımları ile Ceyhan ve Silifke ilçelerinin alt merkezler olarak öne çıkması öngörülmektedir.

Sanayi Bölgeleri ve Gelişme Odakları

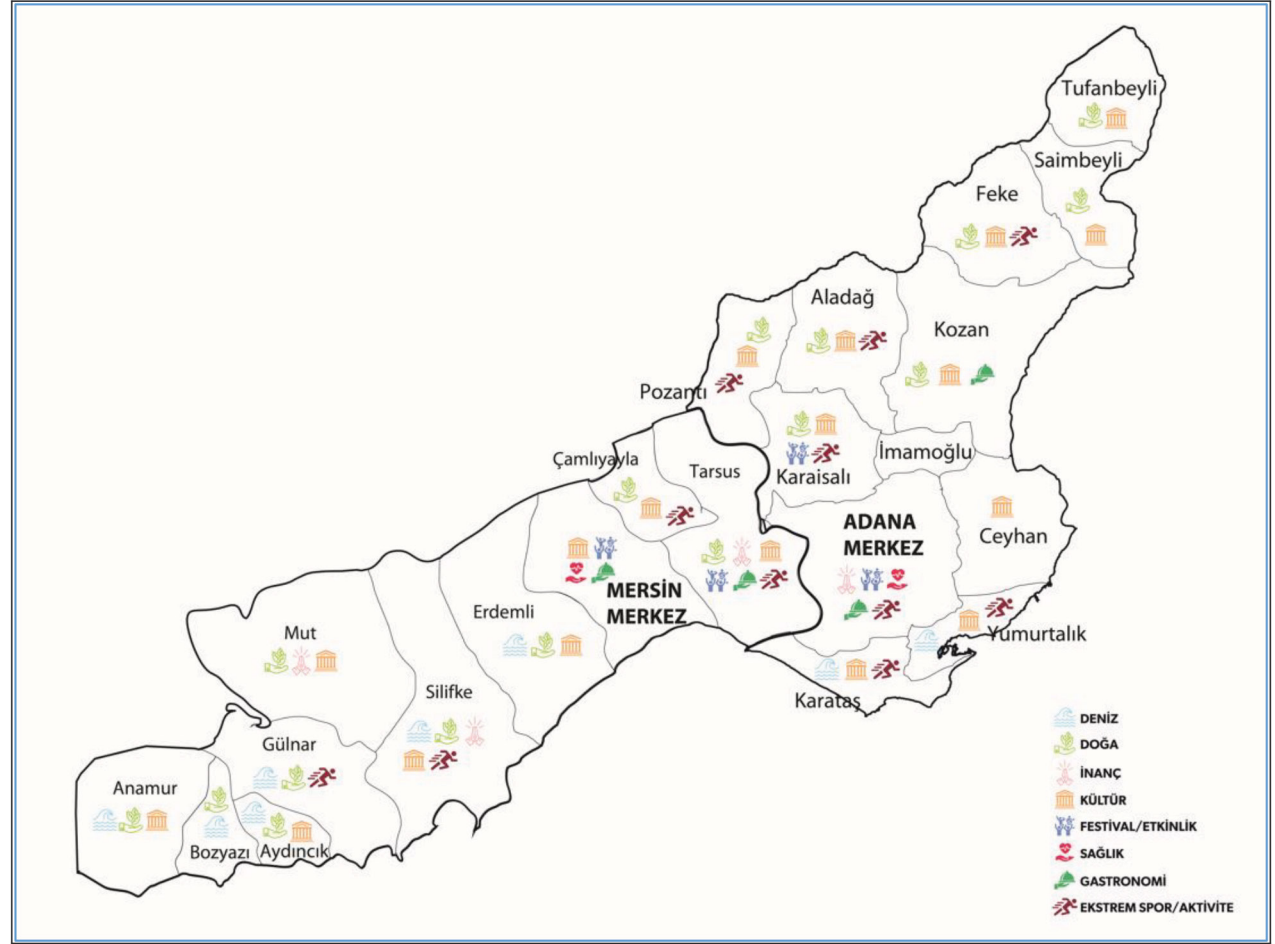
Devam eden sanayi yatırımlarının mevcut sanayi ve ulaştırma altyapısı ile entegrasyonu, sanayide istihdamın artırılması ve lojistik alanındaki ihtiyaçların giderilmesi 2024-2028 döneminin önemli gündem maddelerini oluşturacaktır.

Turizm Gelişme Odakları

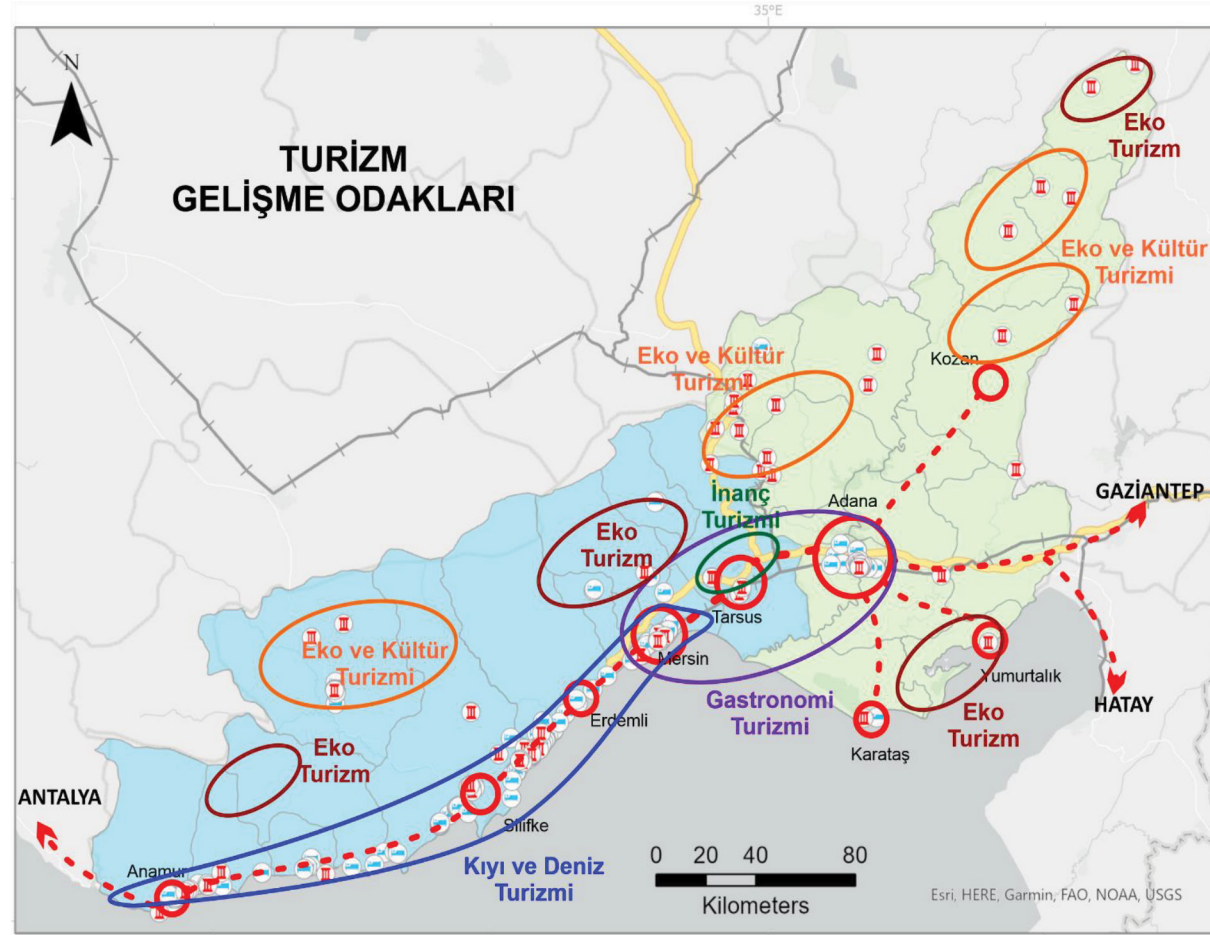
Mersin merkez ve Tarsus ilçesinde gastronomi ve etkinlik turizmi öne çıkmaktadır. Tarsus aynı zamanda kültür ve inanç turizmi için büyük bir potansiyele sahiptir. Erdemli ile Anamur ilçeleri arasında deniz turizmi; kentin tüm ilçelerinde kültür ve doğa turizmi potansiyeli yüksektir.

Adana merkez ilçeleri gastronomi ve etkinlik turizmi ile öne çıkmaktadır. Adana Lezzet Festivali, Portakal Çiçeği Karnavalı ve Altın Koza Film Festivali başta olmak üzere çok sayıda etkinlik kenti turizmde cazibe merkezi haline getirmiştir. Karataş ve Yumurtalık'ta deniz turizmi; Kozan'da kültür turizmi ve gastronomi, özellikle kuzey ilçelerinde doğa ve yayla turizmi potansiyeli bulunmaktadır.

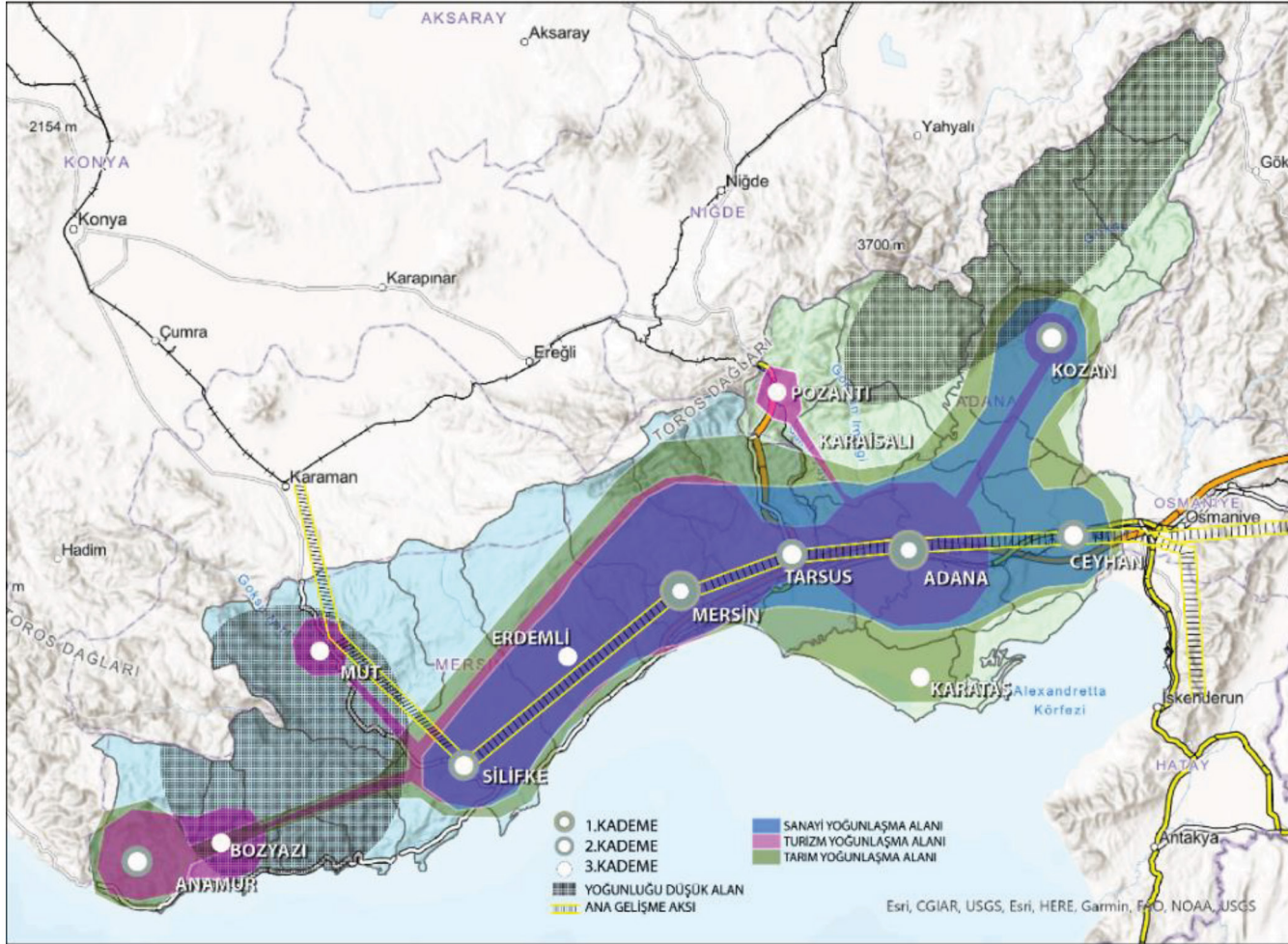

Turizm Gelişme Odakları

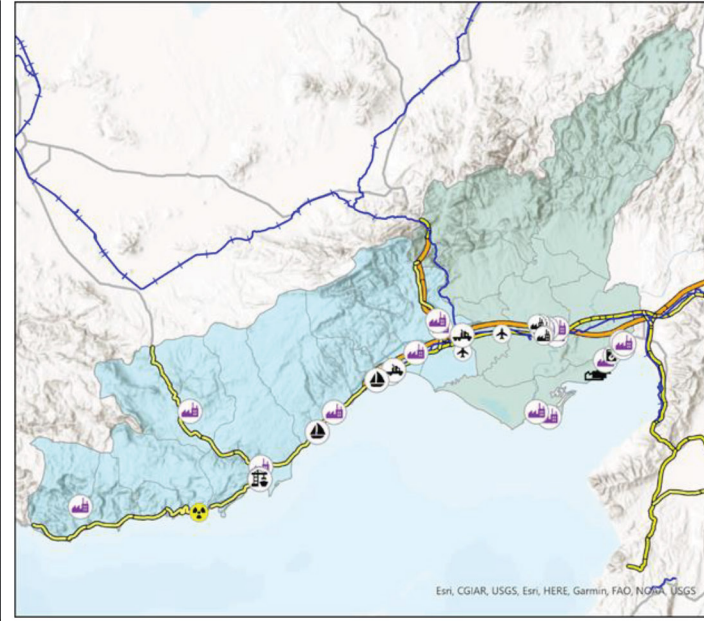
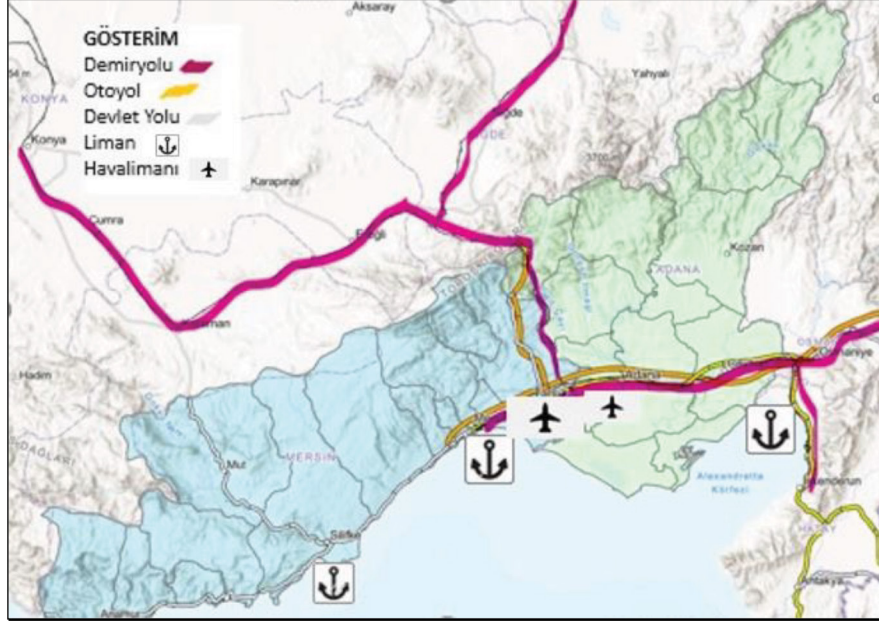
Eko-turizm, kültür, doğa, deniz ve etkinlik bazlı turizm faaliyetlerinin gastronomi ile harmanlanmasıyla, Adana ve Mersin merkezi ve ilçelerinde turizmin çeşitlendirilmesi, mevcut potansiyelin etkin ve sürdürülebilir bir biçimde kullanılarak elde edilen katma değer artırılması öngörülmektedir.

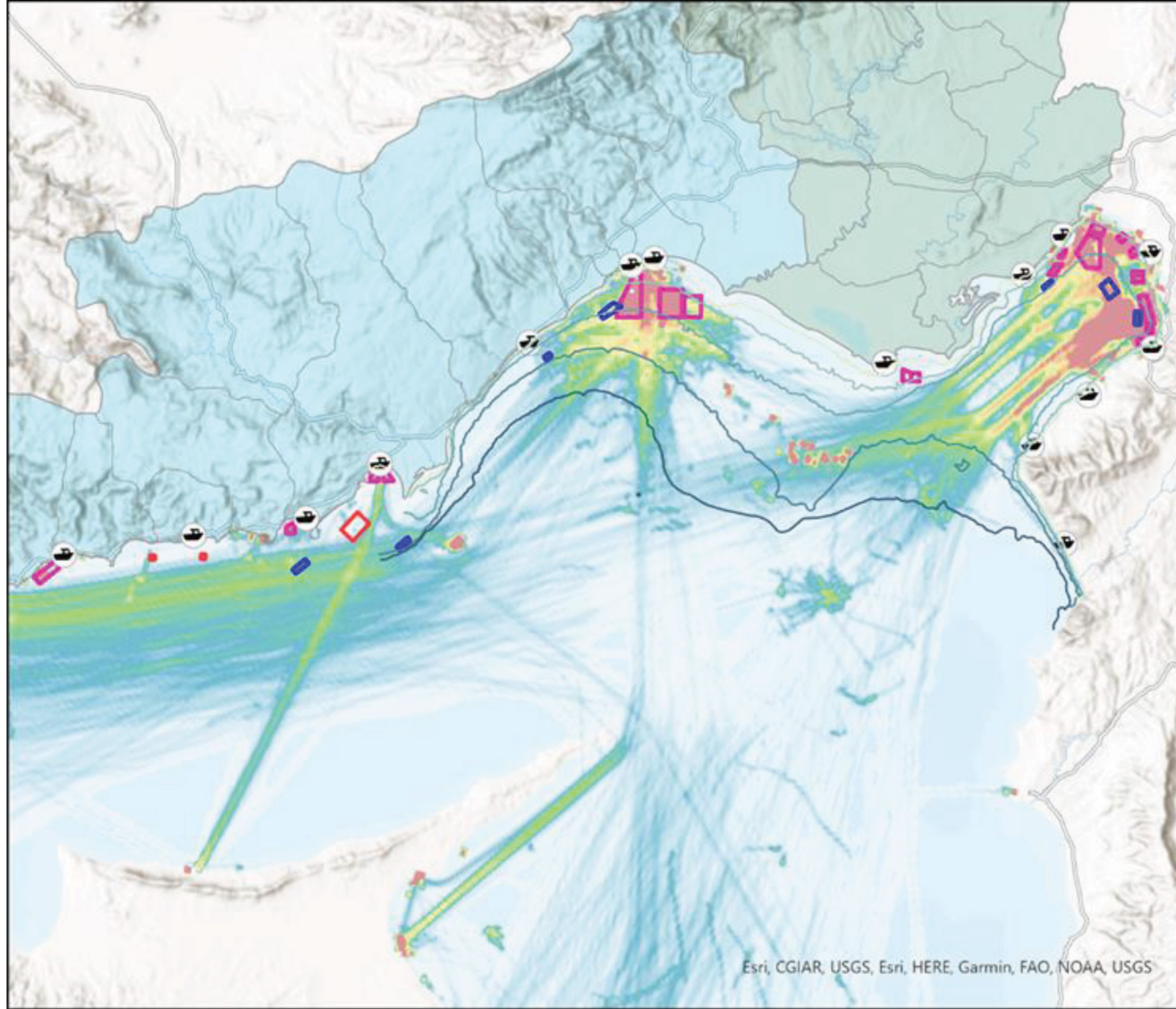
Sektörel Yoğunlaşma Alanları

Ulaşım Altyapısı ve Yatırım Alanları

Deniz Alan Kullanımı ve Mavi Ekonomi Potansiyeli

Derinlik

Depth

- 10
- 20
- 50
- 100
- 200

Balık Çiftlikleri

Balıkçı Barınakları

Deniz Alanları

Alan

Demirleme Sahası

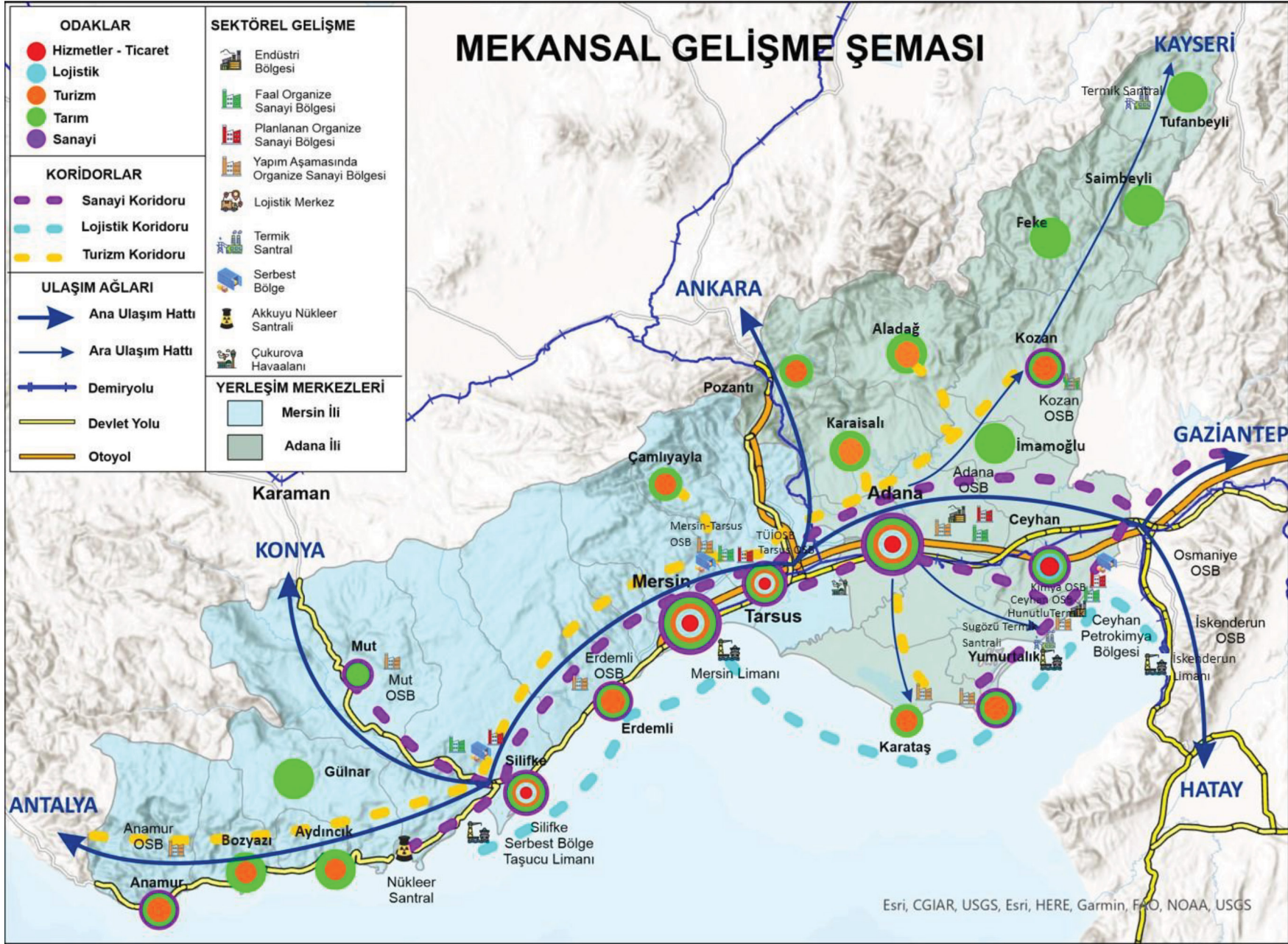
Dökü Sahası

Çukurova İlçe Sınırları

Gemi Trafik Yoğunluğu

Value

- 500
- 0

MEKANSAL GELİŞME ŞEMASI

- Adana ve Mersin’de devam eden büyük ölçekli sanayi ve altyapı yatırımları Çukurova Bölgesi’nin jeo-stratejik önemini artırmaktadır.
- Mevcut sanayi bölgeleri ile inşa halinde olan ve planlanan sanayi bölgeleriyle Çukurova’nın önemli bir sanayi üretim odağı ve çekim merkezi olması planlanmaktadır.
- Mersin-Gaziantep Hızlı Tren Hattı, Çukurova Bölgesel Havalimanı, Akdeniz Sahil Yolu, Taşucu–Çeşmeli Otoyolu, Silifke–Mut-Karaman Karayolu gibi büyük ölçekli ulaştırma yatırımlarının tamamlanmasıyla bölgenin lojistik önemi ve rekabet gücü artacaktır.
- Bir yandan, ulaştırma olanaklarının iyileşmesi ile birlikte özellikle doğu yönündeki ticaret ağının gelişmesi, diğer yandan tarımsal üretim artışı ve sanayi alanındaki yatırımlar, Çukurova Bölgesi’nin tarım, sanayi üretimi ve ticaret merkezi olarak öne çıkmasında önemli rol oynayan gelişmelerdir.
- Bu süreçlere bölgenin enerji hatlarının kesişim noktasında olması ve artan liman kapasitesi gibi etkenler ilave edildiğinde, bölgenin Türkiye’nin güneyinde bir dış ticaret ve lojistik merkezi, enerji ve sanayi odağı olması sürecinin önümüzdeki dönemde hızlanarak devam edeceği öngörülmektedir.
- Önümüzdeki dönemde tamamlanacak olan büyük ölçekli altyapı yatırımları sayesinde bölgenin, çevre illerin yanında uluslararası düzeyde Doğu Akdeniz Bölgesi’nde bir çekim merkezi olma özelliğinin daha da belirginleşeceği değerlendirilmektedir.
- Bu noktada bölgesel anlamda daha rekabetçi bir üretimin, daha sürdürülebilir ve çevre ile dost bir ekonomiye geçiş ve mavi ekonominin geliştirilmesiyle gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir.
- Ceyhan ve Yumurtalık’ta devam eden Petrokimya Endüstri Bölgesi odaklı büyük ölçekli yatırımlar, Adana ve Karataş’ta yeni OSB ve KSS alanları, Silifke’de planlanan serbest bölge ve Taşucu Limanı yatırımları ile Ceyhan ve Silifke ilçelerinin gelişme odakları olarak öne çıkması öngörülmektedir.
- Devam eden sanayi yatırımlarının mevcut sanayi ve ulaştırma altyapısı ile entegrasyonu, sanayide istihdamın artırılması ve lojistik alanındaki ihtiyaçların giderilmesi 2024-2028 döneminin önemli gündem maddelerini oluşturacaktır.
- Diğer yandan, stratejik sektör olarak tarım, tarıma dayalı gıda sanayi ve gastronomi odaklı turizm bölgenin temel geçim kaynakları olarak önemlerini devam ettirecektir.
- Adana ve Mersin merkez ve Tarsus ilçesinde gastronomi ve etkinlik turizmi öne çıkmaktadır. Tarsus aynı zamanda kültür ve inanç turizmi için büyük bir potansiyele sahiptir. Erdemli ile Anamur ilçeleri arasında deniz turizmi; Mersin’in tüm ilçelerinde kültür ve doğa turizmi potansiyeli yüksektir.
- Adana Lezzet Festivali, Portakal Çiçeği Karnavalı, Altın Koza Film Festivali, Narenciye Festivali ve Mersin Uluslararası Müzik Festivali başta olmak üzere bölgede düzenlenen çok sayıda etkinlik her iki kenti turizmde cazibe merkezi haline getirmiştir.
- Adana’nın Karataş ve Yumurtalık ilçelerinde de bölgesel nitelikli deniz turizmi; Kozan’da kültür turizmi ve gastronomi, özellikle kuzey ilçelerde tarımsal üretimin yanında doğa ve yayla turizmi potansiyeli bulunmaktadır.

**BÖLGE PLANI STRATEJİK
ÖNCELİK VE HEDEFLERİNİN
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA
AMAÇLARI İLE İLİŞKİSİ**

IV. Bölge Planı Stratejik Öncelik ve Hedeflerinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları İle İlişkisi

Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması			
Hedef 1: Sürdürülebilir Mavi Ekonomi İlkeleri Çerçevesinde Deniz ve Kıyı Ekonomisi Geliştirilecektir	Hedef 2: İmalat Sanayinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır	Hedef 3: Sanayide Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır	Hedef 4: Lojistik Altyapının Geliştirilmesi ile İhracat Odaklı Büyümeye Katkı Sağlanacaktır
SKA 12, 14, 15	SKA 8, 9	SKA 7, 12, 13	SKA 9

Stratejik Öncelik 2: Sosyal Gelişimin ve Uyumun Sağlanması					
Hedef 1: Göçle Gelenler ve Ev Sahibi Toplum Arasındaki Sosyal Uyum Güçlendirilecektir	Hedef 2: Kadınların İş Hayatına Katılımı Artırılacaktır	Hedef 3: Eğitimde ve İstihdamda Yer Almayan (NEET) Gençler İşgücüne Kazandırılacaktır	Hedef 4: Çocukların ve Gençlerin İyi Olma Hali Geliştirilecektir	Hedef 5: Mesleki Eğitim "Geleceğin Meslekleri" Çerçevesinde Desteklenecektir	Hedef 6: Sosyal Girişimcilik Geliştirilecektir
SKA 10, 11	SKA 1, 5, 8	SKA 1, 4, 8, 10	SKA 3, 4, 10, 11	SKA 4, 8	SKA 8, 10

Stratejik Öncelik 3: Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi ve Dirençli Kent Yaklaşımının Geliştirilmesi		
Hedef 1: Afetlere Karşı Dirençli Kent Yaklaşımını Geliştirilecektir	Hedef 2: Kent-Bölge Yaklaşımı Kapsamında Kırsal Bütünleşik Kentsel Gelişme Odakları Oluşturulacak ve Ekonomik Faaliyetler Özendirilecektir	Hedef 3: Sağlıklı ve Sürdürülebilir Kentler Yaklaşımıyla Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır
SKA 11, 13	SKA 2, 11	SKA 6, 7, 11, 13

Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması			
Hedef 1: Kırsalda Beşeri ve Sosyal Sermaye Geliştirilerek Geçim Kaynakları Artırılacaktır	Hedef 2: Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değer Artırılacaktır	Hedef 3: Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır	Hedef 4: Kırsal Alanda Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi Sağlanacaktır
SKA 1, 8	SKA 12	SKA 2, 12, 13	SKA 6, 11

BÖLGE PLANI PERFORMANS GÖSTERGELERİ

V. Bölge Planı Performans Göstergeleri

STRATEJİK ÖNCELİK/HEDEF		PERFORMANS GÖSTERGELERİ	Birim	2023* (Mevcut Durum)	2028 (Hedef Yılı)	Veri Kaynağı
STRATEJİK ÖNCELİK-1	REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI	GSYİH	TL	281,4 milyar (2021)	750 milyar	TÜİK
		Kişi başı bölgesel GSYİH'da artış oranı	%	-	50	TÜİK
		Toplam ihracat hacmindeki artış oranı	%	-	50	TÜİK
		Orta yüksek teknolojlili ihracatın toplam ihracattaki payı	%	Adana 41,4 (2021) Mersin 17,3 (2021)	Adana 50 Mersin 25	TÜİK
		Faydalı model sayısında bölgedeki artış oranı	%	-	50	TÜRKPATENT
		Patent sayısında bölgedeki artış oranı	%	-	50	TÜRKPATENT
HEDEF-1	Sürdürülebilir Mavi Ekonomi İlkeleri Çerçevesinde Deniz ve Kıyı Ekonomisi Geliştirilecektir	Mavi Atlas ve Mavi Ekonomi Yol Haritası	Adet	0	2	ODTÜ Deniz Bilimleri Enstitüsü
HEDEF-2	İmalat Sanayinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır	İleri teknolojlili sektörlerin imalat	%	Adana 0,7 (2021) Mersin 1,4 (2021)	Adana 2,0 Mersin 2,5	TÜİK

		sanayi ihracatı içindeki payı				
		Nitelikli işgücü sayısının toplam çalışan sayısına oranı (mühendis)	%	Adana 6,70 (2021) Mersin 7,41 (2021)	Adana 10 Mersin 10	TOBB Kapasite Raporu İstatistikleri
HEDEF-3	Sanayide Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır	Yeşil altyapı ve temiz üretim faaliyetleri yürüten OSB sayısı	Adet	0	2	OSB'ler
		Model fabrikalar tarafından döngüsel ekonomi çerçevesinde sektörlere yapılan ihtiyaç analizi sayısı	Adet	0	10	Model Fabrikalar
		Model fabrikalar tarafından yeşil ve yenilikçi teknolojileri kullanımına yönelik hizmet verilen işletme sayısındaki artış oranı	%	-	100	Model Fabrikalar
HEDEF-4	Lojistik Altyapının Geliştirilmesi ile İhracat Odaklı Büyümeye Katkı Sağlanacaktır	Bölge limanlarında elleçlenen toplam yük miktarındaki artış oranı	%	-	30	Bölge Limanları

		Dijital dönüşüm ve yeşil teknolojiye entegre liman ve serbest bölge sayısı	Adet	0	2	Adana ve Mersin Liman-Serbest Bölgeler
STRATEJİK ÖNCELİK-2	SOSYAL GELİŞMENİN VE UYUMUN SAĞLANMASI	İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması	Kademe	Adana ve Mersin 3. kademe (2017)	Adana ve Mersin 2. kademe	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
		İşsizlik Oranı (15-64 Yaş)	%	12,5 (2022)	9,5	TÜİK
		Kadınların İşgücüne Katılma Oranı (15-64 Yaş)	%	38,3 (2022)	45	TÜİK
		Medyan gelirin %50'sine göre yoksulluk oranı	%	14,4 (2021)	12	TÜİK
HEDEF-1	Göçle Gelenler ve Ev Sahibi Toplum Arasındaki Sosyal Uyum Güçlendirilecektir	Mevsimlik Tarım İşçilerine Yönelik Kurulan Hizmet Merkezi Sayısı	Adet	4	7	METİP
HEDEF-2	Kadınların İş Hayatına Katılımı Artırılacaktır	Kadın İşsizlik Oranı (15-64 Yaş)	%	17,1 (2022)	15	TÜİK
		Kadın Kooperatiflerinin Sayısı	Adet	56 (2023)	70	Ticaret İl Müdürlükleri
HEDEF-3	Eğitimde ve İstihdamda Yer Almayan (NEET) Gençler İşgücüne Kazandırılacaktır	15-29 Yaş Arası NEET Oranı	%	28,6 (2022)	15	TÜİK

HEDEF-4	Çocukların ve Gençlerin İyi Olma Hali Geliştirilecektir	Net Okullaşma Oranı (Ortaöğretim)	%	Adana (88,66) Mersin (91,14)	Adana (93) Mersin (93)	TÜİK
HEDEF-5	Mesleki Eğitim Desteklenecektir	Sektör Odaklı Mesleki Eğitim İhtiyaç Analizi Sayısı	Adet	0	4	ÇKA
HEDEF-6	Sosyal Girişimcilik Geliştirilecektir	Sosyal Girişim Başarı Örneği Sayısı	Adet	0	5	Girişimcilik Merkezleri
		Uygulanan Girişimcilik Destek Programı Sayısı	Adet	1	5	ÇKA
STRATEJİK ÖNCELİK-3	KENTSEL YAŞAM KALİTESİNİN ARTIRILMASI VE ÇEVRENİN KORUNMASI	Bölgedeki Toplam Emisyon Miktarı (tCO2e)'nda Azalma Oranı	%	-	25	Büyükşehir Belediyeleri Raporları
		Atık Su Arıtma Tesisi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı	%	Adana %82 (2020) Mersin %76 (2020)	Adana %90 Mersin %85	TÜİK
		Kanalizasyon Şebekesi ile Hizmet Verilen Belediye Nüfusunun Toplam Belediye Nüfusuna Oranı	%	Adana %95 (2020) Mersin %76 (2020)	Adana %100 Mersin %90	TÜİK
		Bölgesel SO2 Ortalama	%	-	25	Çevre, Şehircilik ve İklim

		Değerindeki Azalma Oranı				Değişikliği İl Müdürlükleri
HEDEF-1	Sağlıklı ve Sürdürülebilir Kentler Yaklaşımıyla Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır	Belediyeler tarafından toplanan atık miktarındaki artış oranı	%	-	30	TÜİK
HEDEF-2	Kent-Bölge Yaklaşımı Kapsamında Kırsal Bütünleşik Kentsel Gelişme Odakları Oluşturulacak ve Ekonomik Faaliyetler Özendirilecektir	Gastro endüstriyel rota sayısı	Adet	0	1	Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri
		Tedarik zinciri yol haritası sayısı	Adet	0	1	ÇKA
HEDEF-3	Afetlere Karşı Dirençli Kent Yaklaşımı Geliştirilecektir	İl Afet Risk Değerlendirme raporu sayısı	Adet	0	2	ÇKA
STRATEJİK ÖNCELİK-4	SÜRDÜRÜLEBİLİR KIRSAL KALKINMANIN SAĞLANMASI	Tarımsal arazi büyüklüğündeki artış oranı	%	-	10	TÜİK
HEDEF-1	Kırsalda Beşeri ve Sosyal Sermaye Geliştirilerek Geçim Kaynakları Artırılacaktır	Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı kurulan tarım kooperatiflerinin sayısı	Adet	557	600	Tarım ve Orman Bakanlığı
HEDEF-2	Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değer Artırılacaktır	Bölgede eko-turizm ve kamp-karavan turizmi gibi alternatif turizm faaliyetleri	Adet	0	10	Kültür ve Turizm İl Müdürlükleri

		kapsamında, kırsaldaki kültürel ve tarihi mirasın dâhil edildiği rota sayısı				
HEDEF-3	Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır	Tarım sektöründe bölgesel afet risk analizi sayısı	Adet	0	1	ÇKA
HEDEF-4	Kırsal Alanda Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi Sağlanacaktır	Sosyal tesisi bulunan mahalle oranı	%	0,6	3	YERSİS
		Kütüphanesi olan mahalle oranı	%	2,2	5	YERSİS

ÖRNEK YATIRIM FIRSATI VE PROJE FİKRİ KÜNYELERİ

VI. Örnek Yatırım Fırsatı ve Proje Fikri Künyeleri¹

KÜNYE 1

Proje adı	Adana Kimya İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Projesi
Proje konusu	Sanayi
Projenin özeti	Ceyhan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi'nde üretilecek ürünleri hammadde olarak kullanacak sektörler ile kimya ve ilişkili sektörlerde yatırım yapılması için gerekli olan organize sanayi altyapısının kurulması planlanmaktadır. OSB kurulumunun tamamlanmasıyla birlikte 200 ile 80 dekar arası büyüklükteki toplam 123 parselin boya, plastik, ilaç, deterjan, yağ, reçine, duvar kağıdı gibi kimyasal türevlerinin üretimini yapacak işletmelere tahsis edilmesi öngörülmektedir.
Sektör	20 - Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı 21 - Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı 22 - Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı
Projenin amacı	Projenin amacı, Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi, İskenderun Organize Sanayi Bölgesi, Osmaniye Organize Sanayi Bölgesi ve Payas Organize Sanayi Bölgesine yatırım yapmak isteyen fakat yer bulamayan yatırımcılara ve ham maddesi petrokimyasal ürünler olan sektörlerde yatırım yapmak isteyenlere yönelik bir Kimya İhtisas OSB kurulmasıdır.
Projenin bölge için önemi	Orta Doğu petrol ve doğalgaz rezervleri, uluslararası enerji boru hatları ve İskenderun Limanı'na olan yakınlığı ile enerji sektörü için önemli bir yatırım olan Ceyhan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi'nin tamamlanarak faaliyete geçirilmesi için çalışmalar sürmektedir. Petrol ve türevlerinin işlenmesine yönelik büyük çaplı yatırımların yer alacağı bölgede plastik ve ilgili kimyasalların üretim potansiyeli de artacaktır. Ceyhan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesiyle birlikte kurulacak Kimya İhtisas Organize Sanayi Bölgesi bölgemizde ve ülkemizde sektörde yatırım iştahı olan bölgeye odaklanan tüm firmaların faaliyet göstereceği bir ihtisas OSB olacaktır. Böylece bölgeye yeni yatırımlar gelecek, istihdam yaratılacak ve bölgesel ihracat artacaktır.

¹ Bu proje fikirleri bölge planı kapsamında yapılan sosyo ekonomik analizler ve saha çalışmaları çerçevesinde ilgili paydaşlarla örnek olarak geliştirilmiş olup bölge planlarının hayata geçirilmesi için gereken bütün projeleri kapsamamaktadır. Ayrıca bu projeler, proje konusunun tabi olduğu mevzuat çerçevesinde izin, onay, görüş ve ruhsat gibi gerekli ön koşulların yerine getirilmesi halinde uygulanabilecektir.

Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	30.000 dekar tesis alanı
Proje yürütücüsü	Yürütücü: İlgili Kamu Kurumları Ortaklar: Yerel Yönetimler, İlgili Odalar
Uygulama yeri	Adana, Ceyhan ve Yumurtalık İlçeleri
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	40.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	10.000 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	48 Ay
Projenin hedef kitlesi	Kimya, plastik, ilaç sektörlerinde imalat yapan tüm ulusal ve uluslararası büyük ölçekli işletmelerden büyük parsel talebinde bulunan ve yüksek teknoloji ve yüksek üretim kapasitesiyle imalat yapabilecek işletmeler, sektörden mal alan ve sektöre ham madde, makine vb. satan işletmeler, OSB’de çalışacak bölge halkı ve iş gücü
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayiinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

KÜNYE 2

Proje adı	Adana Yeşil Hidrojen Tesisi Projesi
Proje konusu	Enerji
Projenin özeti	Projede özel sektör tarafından pilot bir yeşil hidrojen tesisi kurulması, böylece hidrojen kullanma potansiyeli olan sanayi tesislerinin temiz enerji kullanmasına yönelik yeşil hidrojen yatırımı yapabilecek yatırımcılara örnek teşkil edilmesi öngörülmektedir.
Sektör	20 - Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı
Projenin amacı	Bu projede pilot bir yeşil hidrojen üretim tesisi kurulması ve kullanımın da bu bölgede gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Hidrojenin bir enerji taşıyıcısı olarak kullanılmasından elde edilen tüm faydaları göstermek için sayı veya ölçek olarak genişletilmesi gerekmektedir.
Projenin bölge için önemi	Sanayiden tarıma, otomotivden uzaya kadar pek çok sektöre kapsamlı bir alternatif kaynak sağlamayı hedefleyen yeşil hidrojen tesisi projesi ile küresel karbonsuzlaşma hedefleri doğrultusunda üretilen ve kullanılan yeşil hidrojenin temiz enerji kaynağı olarak bölgede üretilerek kullanılması ve bölgesel karbon azaltma hedeflerine katkı sağlanması hedeflenmektedir.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	10 dönümlük alanda güneş enerjisinden faydalanılarak 5 MW'lık bir elektrolizör ile yıllık 500 ton hidrojen üretilecektir.
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Adana, Yumurtalık
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	4.500.000 ABD Doları

Projenin ilave istihdam öngörüsü	170 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	36 Ay
Projenin hedef kitlesi	Projede özel sektör tarafından yeşil hidrojen üretim tesisi kurulacak olup projenin hedef kitlesi hidrojeni kullanma potansiyeli olan demir-çelik, gübre, çimento ve tekstil firmalarıdır.
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	7. Erişilebilir ve Temiz Enerji 13. İklim Eylemi
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 3: Sanayide Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır

KÜNYE 3

Proje adı	Mersin Taşucu Limanı ve Yeni Serbest Bölge Projesi
Proje konusu	Ulaştırma, Lojistik, Sanayi, Dış Ticaret
Projenin özeti	Proje kapsamında liman işletmeciliğinin yanı sıra SEKA'ya ait 714 bin metrekare alanda serbest bölge inşa edilmesi planlanmaktadır. Proje ile birlikte Mersin ve bölge için önemli bir alternatif liman ve ihtiyaç duyulan yeni serbest bölge yatırımı hayata geçirilmiş olacaktır.
Sektör	52 - Taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetler
Projenin amacı	Taşucu Limanı ve ardıl sahasındaki lojistik alanlar ile hizmet alanlarının aktif hale getirilerek modernize edilmesi suretiyle denizyolu taşımacılığında kapasitenin artırılması ve liman hizmetlerinin geliştirilmesi, ayrıca Taşucu Limanı'nın geri sahasında kurulacak yeni serbest bölgeyle Mersin Serbest Bölge'nin genişleme sorununa çözüm bulunarak farklı sektörlerde ekonomik canlılık sağlanması amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	<p>Eski SEKA fabrikasının da içinde olduğu Taşucu Limanı'nın devir hakkı; Eylül 2021 yılında Özelleştirme İhalesi Başkanlığı tarafından yapılan ihale ile birlikte 40 yıllığına bir işletmeye verilmiştir. Liman sahası ve ardıl sahasında bulunan 14 bin metrekare sanayi alanı ile üzerinde bulunan tüm yapı ve tesisler, bir bütün halinde yapılan özelleştirmeye dahil edilmiştir. Mezkûr yatırım birçok yönden bölge için stratejik önemi haizdir. Mersin Serbest Bölgesi (MESBAŞ) Türkiye'nin ilk ve dış ticaret hacmi açısından ikinci serbest bölgesi olmakla beraber hali hazırda %100 doluluk ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Bulduğu konum ve çevresinde genişlemeye müsait alan bulunmaması sebebiyle doğal sınırlarına ulaşmıştır. Hali hazırda; ciddi miktardaki Serbest Bölge yatırımcı talebine karşılık verilememektedir.</p> <p>Taşucu'nda hayata geçirilecek yeni Serbest Bölge yatırımı bahse konu talebin karşılanması noktasında önemli katkı sağlayacaktır. Aynı zamanda; liman ve serbest bölge bağlantısının bulunması, yatırımcı açısından tercih sebebi olacaktır. Taşucu bölgesine çok yakın mesafede yer alan Akkuyu Nükleer Santrali ve bu yatırıma bağlı gelişebilecek sektörler için de böylesi bir sanayi alanı önemli bir imkan sağlamaktadır.</p>

	Silifke bölgesi aynı zamanda Konya ve Karaman bağlantısı sayesinde İç Anadolu'nun Akdeniz'e açılan kapısı konumundadır. Taşucu Limanı'nın daha aktif şekilde kullanılmasıyla birlikte Konya ve Karaman başta olmak üzere iç bölgelerde üretilen ürünlerin dış pazarlara erişimi daha da kolaylaşacaktır. Mersin Limanı üzerindeki kapasite baskısının azalmasına katkı sağlanacaktır.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	395.995 m ² Taşucu Liman Sahası (6 rıhtım 610 m), 329.556 m ² Lojistik Tesis Alanı, 714.200 m ² Sanayi Tesisi Alanı (Serbest Bölge Alanı) olmak üzere 1.439.751 m ² Toplam Alan Serbest Bölge için öngörülen yıllık ticaret hacmi:3-3,5 milyar \$
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin, Silifke/Taşucu
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	20.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	10.000 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	24 Ay
Projenin hedef kitlesi	Mersin ve yakın çevresinde ihracat yapan işletmeler
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 4: Lojistik Altyapısının Geliştirilmesi ile İhracat Odaklı Büyümeye Katkı Sağlanacaktır

KÜNYE 4*

Proje adı	Adana Tarımsal Atıklardan Enerji Üretim Tesisi
Proje konusu	Yenilenebilir Enerji
Projenin özeti	Proje kapsamında bölgede bir biyogaz tesisinin kurulması planlanmaktadır. Kurulması planlanan biyogaz tesisiyle pamuktan soyaya, mısırdan şeftali çekirdeği ve narenciye atıklarına kadar tarımsal atıkların değerlendirilerek elektrik enerjisine dönüştürülmesi öngörülmektedir.
Sektör	35 - Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı
Projenin amacı	Bölgede tarımsal atıkların geri dönüşüm ve geri kazanım yoluyla değerlendirilmesi ve atıklardan enerji elde edilmesi amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Biyogaz tesisleri genellikle tarımsal atıklar, hayvansal atıklar, gıda atıkları veya çeşitli organik atık malzemeleri içermektedir. Adana ilinin organik atık miktarı günlük toplam 24.517 ton olarak hesaplanmaktadır. Hesaplanan bu değerlerin %51'ini arıtma çamuru, %21'ini hayvansal gübre, %19'unu tarımsal atıklar ve %9'unu mutfak atıkları oluşturmaktadır. Bölgedeki yoğun tarım faaliyetlerinden kaynaklanan organik atıkların yönetimi ve sürdürülebilir enerji üretimi için bir biyogaz tesisinin kurulması önem arz etmektedir.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	Proje kapsamında gerçekleştirilecek yatırımın atık işleme kapasitesi: Katı Gübre: 53.343 (ton/yıl), Sıvı Gübre: 279.117 (ton/yıl), Tesisin Elektrik Üretimi: 174.694.697 (kWh/yıl), Isı Üretimi: 166.060.033 (kWh/yıl), Tesisin Alanı: 10.000 m ² .
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Adana
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	10.000.000 ABD Doları

Projenin ilave istihdam öngörüsü	10 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	12 Ay
Projenin hedef kitlesi	Tarım İşletmeleri ve Çiftçiler, Gıda İşleme ve Üretim Tesisleri, Enerji Üretim ve Dağıtım Şirketleri, Belediyeler ve Atık Yönetimi Kuruluşları, Endüstriyel Tesisler ve Fabrikalar
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	7. Erişilebilir ve Temiz Enerji 13. İklim Eylemi
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayiinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır Hedef 3: Sanayide Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır

*Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

KÜNYE 5

Proje adı	Adana Kooperatif Kampüsü Projesi
Proje konusu	Kooperatifler ve Yerel Kalkınma
Projenin özeti	Kooperatif kampüsünde kooperatiflere yönelik mal ve hizmet üretimi için işlikler, ortak kullanım atölyeleri, satış yerleri, eğitim ve toplantı salonları ve ortak ihtiyaçların karşılanmasına yönelik kreş benzeri birimler kurulacaktır. Temel olarak, kampüste yer alacak işlik ve ofisler belirli süreler için makul ücretlerle kiralama yöntemi ile kooperatiflere sunulacaktır. Ayrıca mentörlük hizmetleri, eğitim hizmetleri, tasarım ve danışmanlık hizmetleri, paketleme gibi ortak kullanım atölyeleri hizmetleri ile çocuk bakım hizmetleri kampüste yer alacaktır.
Sektör	84 - Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik
Projenin amacı	Kooperatifler ekonomik ve sosyal sorunların çözümü için iş ekosisteminde önemli yer tutan aktörler arasında bulunmaktadır. Bununla birlikte değişen küresel koşullara bağlı olarak iş yapma modellerinin de güncellenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, kooperatiflerin üretim, pazarlama ve yönetim fonksiyonlarına yönelik kolaylaştırıcı rol üstlenecek bir kuluçka ve hızlandırma merkezi kurulması yoluyla sosyal girişim niteliği ile çevresel duyarlılığı yüksek ve daha büyük toplumsal fayda yaratan kooperatiflerin ortaya çıkması ve mevcut olanların güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Adana ve Mersin'de Ticaret Bakanlığı çalışma alanında 58 kadın kooperatifi faaliyet göstermektedir. Çukurova Bölgesi'nde özellikle kadın kooperatifçiliğinde son dönemde gözle görülür bir canlanma söz konusudur. Bu proje ile özellikle katma değerli üretim yapan kooperatifler için gerekli görülen ortak kullanım alanlarının artırılması amaçlanmaktadır.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	Tesisin Alan Büyüklüğü: 1.000 m ²
Proje yürütücüsü	Yürütücü: İlgili Kamu Kurumları

	Ortaklar: Yerel Yönetimler
Uygulama yeri	Adana
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	1.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	10 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	24 Ay
Projenin hedef kitlesi	Kooperatifler ve Kadın Kooperatifleri Birliği
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 2: Sosyal Gelişmenin ve Uyumun Sağlanması Hedef 2: Kadınların İş Hayatına Katılımı Artırılacaktır Hedef 6: Sosyal Girişimcilik Geliştirilecektir

KÜNYE 6

Proje adı	Adana Apiterapi Turizm Merkezi
Proje konusu	Kırsal Kalkınma
Projenin özeti	Türkiye'nin bal üretiminde ikinci sırada bulunan Adana'nın, arıcılık konusunda uzmanlaşmış ve bal üretim merkezine yakın olan Kozan ilçesinde, bir Apiterapi Turizm Merkezi'nin kurulması ve Apiterapi Turizmine Yönelik Demonstrasyon ve Uygulama Alanlarının oluşturulması planlanmaktadır.
Sektör	86 – İnsan Sağlığı Hizmetleri
Projenin amacı	Apiterapi turizmi, bölgesel değerler, alternatif tıp, arıcılık ve üretim süreci ile sürdürülebilir gelir getirici faaliyetler arasında bir kesişme noktası oluşturan alternatif turizm türü olarak ele alınmaktadır. Özellikle sürdürülebilir arıcılık, niş bir alan olarak tarihi miras ve sağlık turizmini birleştiren geniş yayımlı etkiye sahiptir. Projeyle, arıcılık ve seyahat fırsatlarının birleşmesi ile apiterapi turizminin, bölgesel kalkınmaya katkı sağlaması, çevre koruma bilincini de yaygınlaştırarak arıcılara ek gelir imkânı sunması amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	<p>Yaklaşık 2 bin 500 arıcı ile 500.000 kovanda yılda yaklaşık 13.000 ton bal üretimi yapılan Adana'nın Türkiye'de en yüksek ikinci bal üretimi yapılan lokasyon olması ve bölgenin bu alanda yetişmiş insan gücünü barındırması, apiterapi turizminin bölgede yaygınlaştırılması için büyük bir potansiyel oluşturmaktadır.</p> <p>Bölgedeki zengin bitki örtüsü çeşitliliği ile yüksek bal üretimi, köklü arıcılık geleneği ve bununla birlikte Adana'nın özellikle gastronomi alanındaki turistik potansiyeli ile sağlık hizmetleri altyapısı, apiterapi merkezinin bölgede kurulması için temel dayanağı meydana getirmektedir.</p>
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	Proje kapsamında 10.000 m ² 'lik alanda gerçekleştirilecek yatırım kapsamında yılda 18.500 kişiye hizmet verilmesi planlanmaktadır.
Proje yürütücüsü	Özel Sektör

Uygulama yeri	Adana, Kozan
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	1.250.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	14 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	12 Ay
Projenin hedef kitlesi	Alternatif ve tamamlayıcı tedavi arayan kişiler, medikal sektöründeki firmalar, kozmetik sektöründeki firmalar ve gıda sektöründeki firmalar
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	3. Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Hedef 2: Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değer Artırılacaktır Hedef 3: Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

KÜNYE 7

Proje adı	Mersin Kargıcık Kültür Turizm Koruma Geliştirme Bölgesi 3.000 Yataklı Turizm Tesisi Projesi
Proje konusu	Turizm ve Konaklama Hizmetleri
Projenin özeti	Mersin’de ilan edilmiş olan sekiz Kültür Turizm Koruma Geliştirme Bölgesi’nden (KTKGB) biri olan Kargıcık KTKGB’de yer alan üç parselden ikisinin Mersin Ticaret ve Sanayi Odası koordinasyonunda ve ildeki turizm paydaşlarının ortaklığında kurulan Mersin Kargıcık Turizm A.Ş.’ye yer tahsisi yapılmıştır. Diğer parselin tahsis süreci ise devam etmektedir. Proje ile, bu parsellerde ağırlıklı olarak deniz turizmi ile kültür turizmine hizmet etmesi planlanan beş yıldız konseptinde, her biri 1.000 yatak kapasiteli üç tesisin yapılması planlanmaktadır.
Sektör	55 – Konaklama
Projenin amacı	Mersin’de deniz turizmi başta olmak üzere farklı turizm türlerine hizmet edebilecek nitelikli yatak kapasitesinin artırılması ve kentteki turizm hareketliliğinin 12 aya yayılması amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Mersin; 8 beş yıldızlı ve 14 dört yıldızlı otele sahip olup, yılda yaklaşık 570.000 turiste ev sahipliği yapmaktadır. Denizi, doğal güzellikleri, iklim avantajı, kültürel varlıkları ve farklı turizm türlerine imkân sağlayan yapısıyla, ilin turizm sektöründe sahip olduğu potansiyelin harekete geçirilebilmesi için kamunun altyapı ve üstyapı noktasında yapması gereken çalışmaların yanı sıra özel sektör yatırımlarının bölgeye çekilmesi, tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin belirli bir bütünlük dahilinde yürütülmesi ve turizmden elde edilen katma değerlerin artırılması önem arz etmektedir. Özellikle deniz turizmi bağlamında Mersin’in beş yıldızlı otel ve nitelikli yatak kapasitesinin artırılması ihtiyacı bulunmaktadır. Bu yatırımla birlikte bu ihtiyacın karşılanmasına yönelik önemli bir adım atılmış olacaktır.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	Kargıcık KTKGB Toplam Alan: 413.000 m ² Kargıcık KTKGB Toplam Parsel: 3 Her bir parselde 1.000 yatak olmak üzere toplam 3.000 yatak kapasiteli 5 yıldızlı oteller

	3.000 kişi kapasiteli konferans salonu
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin, Silifke / Kargıcık KTKGB
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	53.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	750 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	24 Ay
Projenin hedef kitlesi	Yerli ve Yabancı Turistler, Turizm Paydaşları, Bölge Halkı
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 1: Sürdürülebilir Mavi Ekonomi İlkeleri Çerçevesinde Deniz ve Kıyı Ekonomisi Geliştirilecektir Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Hedef 2: Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değer Artırılacaktır

KÜNYE 8

Proje adı	Adana ve Mersin Kamp Karavan Turizmi Altyapı Projesi
Proje konusu	Sürdürülebilir Turizm ve Kırsal Kalkınma
Projenin özeti	Proje kapsamında Adana'da altı ve Mersin'de altı olmak üzere toplam 12 karavan park alanı oluşturulması planlanmaktadır. Bu kapsamda Adana ve Mersin'de karavan park alanları inşa edilerek karavancılar için güvenli park, elektrik, su, atık boşaltma, tuvalet, ayrıştırılmış çöp, banyo, pişirme üniteleri, çamaşır yıkama gibi ihtiyaçların karşılandığı tesislerin hizmete sunulması planlanmaktadır.
Sektör	55 – Konaklama
Projenin amacı	Proje ile Adana ve Mersin illerinin karavan turizmi alt yapısının geliştirilmesi, özellikle kırsal bölgelerdeki turizm potansiyelinin canlandırılması, pandemi sonrası turist taleplerine uygun turizm olanaklarının bölge ziyaretçilerine sunulması hedeflenmektedir.
Projenin bölge için önemi	Proje, pandemi sonrası artan bireysel turizm trendinden faydalanmak, Avrupa'da yaygın olan karavan turizminden pay alabilmek, bölge turizmini canlandırmak, özellikle kuzey ilçelerinin turizm gelirlerini arttırmak açısından önem taşımaktadır. Bölgede potansiyel oldukça yüksek olmasına karşın Tarsus, Karataş ve Bozyazı'da sınırlı sayıda karavan park alanı ile kamp tesisi bulunmaktadır. Sarıçam ilçesinde de inşası devam eden bir tesis bulunmaktadır. Proje ile bölgede potansiyel ve talebin hayli yüksek olduğu kamp karavan turizmi altyapısının geliştirilmesi ve nitelikli kamp karavan tesislerinin oluşturulması hedeflenmektedir.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	12 karavan park alanı Toplam park kapasitesi: 200 araç Toplam alan büyüklüğü: 120.000 m ²

Proje yürütücüsü	Proje Yürütücüsü: İlgili Kamu Kurumları Proje Ortakları: Yerel Yönetimler
Uygulama yeri	Adana (Seyhan, Pozantı, Kozan, Saimbeyli, Feke, Aladağ) Mersin (Yenişehir, Çamlıyayla, Gülnar, Mut, Bozyazı, Anamur)
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	1.200.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	30 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	24 Ay
Projenin hedef kitlesi	Karavancılar ve Karavan Turizmi Ziyaretçileri Nihai Faydalanıcılar: Karavan Dernekleri ve Federasyonları Karavan Kiralama Şirketleri Kırsal Alanda Turizme Yönelik Hizmet Sağlayan Girişimler
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Hedef 2: Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değer Artırılacaktır

KÜNYE 9

Proje adı	Adana ve Mersin Akıllı Kent Sistemleri Projesi
Proje konusu	Sürdürülebilir Kentsel Hizmetler
Projenin özeti	<p>Kentlerdeki nüfus artış hızının artmasıyla birlikte planlama, yönetim, güvenlik ve ulaşım gibi alanlarda çeşitli sorunlar ve şehirlerin geleceğine yönelik akıllı çözümlerin gerekliliği ortaya çıkmıştır. İnsanların yaşam kalitesinin artırılması gereksinimi akıllı şehir (smart city) kavramını ortaya çıkarmıştır. Projeye, çevreye uyumlu, fiziksel, dijital ve insan sistemleri ile kişilerin yaşam kalitesini artıran; modern, rekabetçi, fonksiyonel ve sürdürülebilir bir gelecek sunan; ileri yaşamsal teknolojileri ile desteklenmiş bir şehir için sistem kurulumu amaçlanmaktadır.</p> <p>Kent merkezlerinde yaşayan yaklaşık 2,8 milyon kişiye yönelik olarak; fiber optik ağların entegrasyonu, Wi-Fi ağının artırılması, ; şehir işletim sistemi, uygulamalar ve hizmetlerin yönetiminin sağlanması; akıllı ve açık veri sistemi ile şehir göstergelerinin ölçümü, karar verme ve kontrol mekanizmasının oluşturulması; tüketim ve enerji üretimi ile ilgili uygulamaların geliştirilmesi için iki kentte kendi kendine yeten iki pilot kentsel alanın meydana getirilmesi; toplu taşımada elektrikli araç kullanımının yaygınlaştırılması ve otobüs ağlarının mobil ortama entegre edilmesi; sulamanın yönetimi için otomatik sulama altyapısının geliştirilmesi ve uzaktan yönetim sisteminin oluşturulması; akıllı park sistemleri ile kentin her yerinde park yeri algılayıcıları ve göstergeleri ağı yardımıyla kent sakinlerinin yönlendirilebilmelerinin sağlanması faaliyetleri gerçekleştirilecektir.</p>
Sektör	84 - Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik
Projenin amacı	Projeye, akıllı kent planlamasından, erişilebilir şehirlere, su ve enerji tüketimine, atık yönetiminden bilişim sistemlerine, e-belediye hizmetlerinden çevre yönetim sistemine kadar pek çok parametrenin bütüncül ve tamamlayıcı biçimde ele alınarak bir kent bilgi sistemi altyapısının oluşturulması amaçlanmaktadır.

Projenin bölge için önemi	Proje, 4 milyonu aşkın toplam nüfusuyla ülkemizin kalabalık ve büyükşehir statüsündeki iki kenti olan Adana ve Mersin’de kentsel alt ve üstyapı hizmetlerinin sürdürülebilirlik kapsamında bütüncül bir biçimde sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	Akıllı kent sistemleri projesinin Adana ve Mersin’de yaşayan yaklaşık 2,8 milyon kişiye hizmet etmesi öngörülmektedir.
Proje yürütücüsü	Yerel Yönetimler
Uygulama yeri	Adana ve Mersin
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	5.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	50 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	24 Ay
Projenin hedef kitlesi	Vatandaşlar, dezavantajlı kesimler, turistler
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 3: Kentsel Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi ve Dirençli Kent Yaklaşımının Geliştirilmesi Hedef 1: Afete Dirençli Kent Yaklaşımı Geliştirilecektir Hedef 2: Sağlıklı ve Sürdürülebilir Kentler İçin Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır

KÜNYE 10*

Proje adı	Mersin Tarsus'ta Butik Otel Yatırımı
Proje konusu	Turizm ve Konaklama Hizmetleri
Projenin özeti	<p>Tarsus'ta kamu tesisleri dahil olmak üzere toplam 10 konaklama tesisi bulunmakta ve ilçenin nitelikli konaklama tesisi ihtiyacı olduğu görülmektedir. Tarsus'un nüfusu ve turizm potansiyeli de göz önünde bulundurulduğunda bu ihtiyacın elzem olduğu ve turizm gelişmesi önünde önemli bir engel teşkil ettiği değerlendirilmektedir. Bu gerekçeden hareketle ilçe genelinde Tarihi Tarsus Evleri'nden bazılarının restore edilerek turizme kazandırılması hedeflenmektedir. Ön fizibilitesi Çukurova Kalkınma Ajansı tarafından çalışılmış olan butik otel yatırımı kapsamında toplam 10 standart oda, 20 yatak kapasitesi, 40 kişilik bir kahvaltı& toplantı salonu, dinlenme ve kahvaltı amaçlı kullanılabilecek bir avlu, standart mutfak, lobi, çamaşır ve ütü odası yer alması planlanmıştır. Ağırlıklı olarak özel sektör için uygun olduğu düşünülen yatırım için yerel yönetimlerin de inisiyatif alabilecekleri değerlendirilmektedir.</p>
Sektör	55 – Konaklama
Projenin amacı	Tarsus'ta yetersiz olan konaklama tesisi ve yatak kapasitesi sorununun çözümüne katkı sağlayarak ilçenin turizmden elde ettiği katma değer artırılması amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	<p>Yılda yaklaşık 80.000 yerli ve yabancı turistin ziyaret ettiği Tarsus, kültür, inanç ve gastronomi turizmi açısından oldukça güçlü değerlere sahiptir. Kent içerisinde birbirine yürüme mesafesinde olan St. Paul Kuyusu, St. Paul Kilisesi, Ulu Camii, Kubatpaşa Medresesi, Kleopatra Kapısı, Kırkkışık Bedesteni, Eski Tarsus Evleri, Danyal Peygamber Makamı, Nusret Mayın Gemisi, Siptilli Çarşısı, Tarihi Roma Hamamı (Altından Geçme), Antik Roma Yolu, Tarsus Müzesi gibi çok önemli tarihi turistik öğeler bulunmaktadır. Yine ilçe merkezine yakın mesafede yer alan Eshab-ı Kehf Mağarası, Tarsus Şelalesi, Taşkuyu Mağarası gibi değerler de Tarsus'un turizm potansiyelini artırmaktadır. İlçenin gastronomi turizminde de ciddi potansiyeli mevcut olup son yıllarda gastronomi günleri etkinliği, slow food, yeryüzü pazarı, gastronomi haritası gibi çalışmalar çok paydaşlı olarak yürütülmektedir.</p>

	Tarsus; Adana ve Mersin kent merkezlerinin ortasında yer alan, Adana Şakirpaşa Havalimanı ve yakın zamanda açılacak olan Çukurova Bölgesel Havalimanı'na çok yakın konumdadır. Turist her ne kadar Tarsus'a gelse de tesis yetersizliğinden dolayı Adana ya da Mersin kent merkezini tercih etmektedir. Bu ve benzeri yatırımlar ile Tarsus turizminde konaklama tesisi yetersizliğinin çözümüne katkı sağlanmış olacaktır.
Yatırımın/tesisin ölçüğü (Kapasite)	Otelde toplam 10 standart oda, 20 yatak kapasitesi, 40 kişilik bir kahvaltı& toplantı salonu
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin, Tarsus
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	750.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	7 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	12 Ay
Projenin hedef kitlesi	Turizm yatırımcıları, acenteler, işletmeler, turistler
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Hedef 2: Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değer Artırılacaktır

*Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

KÜNYE 11*

Proje adı	Mersin İli Glamping Tesisi Yatırımı
Proje konusu	Turizm ve Konaklama Hizmetleri
Projenin özeti	Mersin ilinin denizel ya da dağlık birçok bölgesinde özel sektör ya da yerel yönetimler tarafından yapılabilecek, ön fizibilitesi Çukurova Kalkınma Ajansı tarafından çalışılmış olan “glamping” tesisinin 10 lüks çadır ve 5 “tiny house” olmak üzere toplam 15 konaklama ünitesinden oluşması planlanmıştır. Tesisin 12 ay boyunca oda/kahvaltı olarak hizmet vermesi öngörülmektedir. Yazları daha çok deniz ve doğa turizmi; kışları ise doğa turizmi, spa-kapalı havuz ve toplantı/etkinlik odaklı olarak misafir ağırlanması hedeflenmiştir. Konaklama üniteleri, ihtiyaçların tamamının karşılanabileceği tefrişatın yer aldığı şekilde tasarlanmıştır. Tesis içerisinde konaklama haricinde restaurant, kafe, spa ve kapalı havuz, plaj, doğa ve macera parkı, toplantı salonu, oyun alanı, çocuk parkı, organik bahçe, trekking ve bisiklet alanları, açık hava sinemasının da yer alması planlanmıştır.
Sektör	55 – Konaklama
Projenin amacı	Yeni gelişen deneyim odaklı, doğaya ve yöresel değerlere saygılı, bireysel ve ekoturizm odaklı turizm trendinden istifade ederek bölgenin turizm potansiyelinin harekete geçirilmesi ve bu yolla turizmden elde edilen katma değer artırılması ve turizmden bir kırsal kalkınma aracı olarak istifade edilmesi amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Son yıllarda yaşanan teknolojik dönüşüm, sosyal medya başta olmak üzere dijital tabanlı yaygınlaşan iletişim, bireylerin artan refah seviyeleri, gelişen ulaşım imkânları ve COVID-19 pandemisi gibi etkenler neticesinde turizm sektöründeki tüketici davranışlarında önemli değişimler yaşandığı gözlemlenmektedir. Turizm artık yıl boyunca süren, deneyim odaklı, alternatif türleri de kapsayan, doğaya ve yöresel değerlere saygılı, daha bireysel, daha geniş kitlelere ve coğrafyalara yayılan bir yapıya dönüşmüştür. Turizmde yaşanan gelişmeler neticesinde ziyaretçilerin, kaliteli ve bireysel taleplerine uygun hizmet aldıkları, doğada daha fazla vakit geçirdikleri, yerel kültürü ve yöresel tatları daha fazla deneyimledikleri, şehrin karmaşasından uzak turistik ürünleri daha çok talep ettikleri görülmektedir. Bu doğrultuda, yeni bir konaklama türü olan glamping tesislerinin dünya genelinde ve ülkemizde hızla artmakta olduğu gözlemlenmektedir. Mersin; denizi, doğal güzellikleri, iklim avantajı, kültürel varlıkları ve farklı turizm türlerine imkân

	sağlayan yapısıyla bu tarz yatırımlar için büyük potansiyel taşımaktadır. Bu tarz eko-turizm odaklı yatırımlar kırsal ağırlıklı bölgelerde konuşlandığı için kırsal kalkınmaya ciddi katkı sağladığı gibi bölgenin turizm potansiyelinin harekete geçmesi açısından da büyük önem arz etmektedir.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	10 glamping çadırı, 5 tiny house olmak üzere 15 konaklama ünitesi, toplam 40 kişilik konaklama kapasitesi, toplam 100 kişilik restaurant & cafe, 30 kişilik toplantı salonu, SPA ve kapalı havuz, plaj, doğa ve macera parkı olmak üzere yaklaşık 20 dönüm tesis alanı
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	1.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	22 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	12 Ay
Projenin hedef kitlesi	Yenilikçi turizm trendlerini takip eden, kitle turizmi yerine daha bireysel, doğa dostu ve alternatif turizm türlerine açık, yerel kültürü deneyimlemeye tercih eden bölgesel ve ulusal turist profili
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 11. Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Hedef 2: Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ile Elde Edilen Katma Değer Artırılacaktır

*Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

KÜNYE 12*

Proje adı	Adana Turunçgil Atıklarından Pektin Üretim Tesisi
Proje konusu	Kırsal Kalkınma
Projenin özeti	Proje kapsamında bölgede yoğun olarak yetiştirilen turunçgil ürünlerinin atıklarından pektin üretimine yönelik bir tesis kurulması planlanmaktadır. Gıda ürünleri ile ilaç, kozmetik, kâğıt gibi jelleşme özelliğine ihtiyaç duyulan ürünlerin üretiminde yaygın olarak kullanılan pektin hammaddesinin kurulacak olan tesiste üretiminin sağlanmasıyla bu üründe ithalat bağımlılığının azaltılması öngörülmektedir.
Sektör	10 - Gıda ürünlerinin imalatı
Projenin amacı	Pektin, şekerle birlikte jel oluşturma özelliğinden dolayı, şeker birleşimi ile gıda endüstrisinde dolgunlaştırıcı girdi olarak kullanılmakta olan bir maddedir. Bu özelliğinden dolayı en yaygın kullanım alanları reçel ve marmelat üretimidir. Jelleştirme oranının çok yüksek olmasından dolayı jöle şekerlemenin ana maddesini oluşturan pektinin kullanıldığı diğer ürünler ise; jöle, meyve suları, süt ürünleri, soslar, salça, mayonez ve fırıncılık ürünleri ile ilaç, kozmetik, kâğıt gibi jelleşme özelliğine ihtiyaç duyulan ürünlerdir. Türkiye’de ticari olarak pektin üretimi yapılmamakta olup, ihtiyaç olan pektin ithalat yoluyla karşılanmaktadır. TÜİK verilerine göre 2022 yılı toplam ithalat miktarı 739.717 kg, toplam ithalat tutarı 8.111.014 ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Proje kapsamında yapılacak Pektin Üretim Tesisi ile bölgede rekabetçiliği artırmak amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Türkiye’nin toplam turunçgil üretimi 2022 yılı verileriyle 4,7 milyon tondur. Akdeniz Bölgesi, turunçgil üretiminde Türkiye’nin en önemli bölgesi olup Adana ve Mersin illeri ciddi bir paya sahiptir. 2022 yılı verilerine göre Türkiye’nin portakal üretiminin %34’ü, limon üretiminin %79’u, mandalina üretiminin %48’i ve greyfurt üretiminin %92’si Adana ve Mersin’de gerçekleştirilmektedir. Proje kapsamında başta portakal olmak üzere narenciye ürünlerinden pektin üretimi gerek Adana ekonomisinin gerekse bölgedeki narenciye üretiminin katma değerinin daha da yükselmesini sağlayacaktır. Bölgede kurulacak bu tesis, aynı zamanda narenciye atıklarının değerlendirilmesi kapsamında çevresel açıdan dolayı fayda sağlayacaktır.

Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	8.000 m ² alanda 100 ton/yıl Yüksek Metoksilli Petkin, 34 ton/yıl Selüloz ve 64 ton/yıl Hemiselüloz Üretimi
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Adana, Kozan
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	3.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	14 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	10 Ay
Projenin hedef kitlesi	Turunçgil üreticileri ve yetiştiricileri, gıda ve içecek işletmeleri, kimya ve ilaç endüstrisinde yer alan firmalar
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Hedef 1: Kırsalda Beşeri ve Sosyal Sermaye Geliştirilerek Geçim Kaynakları Artırılacaktır Hedef 3: Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

*Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

KÜNYE 13*

Proje adı	Mersin Pirina Tesisi Kurulumu
Proje konusu	Yenilenebilir Enerji ve Atık İşleme
Projenin özeti	Zeytinyağı üretiminden sonra geriye pirina adı verilen yağlı ve sulu bir atık/yan ürün çıkmaktadır. Pirina işlendiğinde elde edilen yağ birçok sektörde kullanılabilen, kalan kurutulmuş pirina ise ağırlıklı olarak yakıt olarak yahut yem sanayinde kullanılabilir. Mersin ilinde bu kapasitede pirina işleyebilecek bir tesis bulunmamaktadır, yapısı itibari ile nakliyesi maliyetli olan pirinanın Mut ilçesinde kurulacak bir tesiste işlenmesi öngörülmektedir.
Sektör	10 - Gıda ürünlerinin imalatı
Projenin amacı	Mersin ilindeki zeytinyağı fabrikalarında oluşan ve çevreye tehdit unsuru olabilecek yüksek miktardaki pirinanın bölge içerisinde kurulacak bir tesiste işlenmesi, böylece hem karbon ayak izinin azaltılması hem de yüksek katma değerli ürünlerin elde edilmesi amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Dünyadaki zeytin üretiminin %98'i Akdeniz havzasındaki ülkelerde gerçekleşmektedir, Türkiye de zeytin ve zeytinyağı üretiminde öncül ülkelerdendir. Ülke zeytinyağı üretiminde Mersin'in ve özellikle Mut ilçesinin önemli bir payı vardır. Mut ilçesi, yaklaşık 12 milyon zeytin ağacı varlığıyla ülkemizdeki yıllık zeytinyağı üretiminin yüzde 10 ile 13'lük bölümünü karşılamaktadır. Bölgede çok ciddi bir zeytinyağı üretimi olmasına rağmen bu tesislerin atığı olan pirinayı işleyebilecek kapasitede tesis bulunmamaktadır. Böyle bir tesis hem doğayı koruyacak hem de bölge için katma değerli ürünlerin elde edilmesini sağlayacaktır.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	3.000 m ² kapalı alan, 9.000 m ² açık alan olmak üzere toplam 12.000 m ² yatırım alanı öngörülmektedir. Yılda 18.000 ton pirinanın işlenmesi ve pirina yağı ile kuru yakıt elde edilmesi planlanmaktadır.
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin, Mut

Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	2.500.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	16 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	18 Ay
Projenin hedef kitlesi	Mersin ve çevre illerdeki zeytinyağı fabrikaları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Hedef 3: Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

*Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

KÜNYE 14

Proje adı	Adana Polyamid 6 Cips Üretim Tesis
Proje konusu	Sanayi
Projenin özeti	Türkiye, polyamid hammaddesi konusunda büyük ölçüde dışa bağımlıdır. Adana'nın mevcut kimya sanayisi altyapısı, hammaddelerin taşınması ve depolanması için gerekli tüm lojistik imkanları sunmaktadır. Ayrıca, bölgede polimer üretimi yapan tesislerin bulunması, yerel tedarik zincirlerini güçlendirecektir. Türkiye'nin 2023 yılında polyamid ticaretinde yaklaşık 250 milyon dolar dış ticaret açığı bulunmaktadır. Adana'nın bu pazarlara olan yakınlığı, ihracat maliyetlerini azaltacak ve rekabet avantajı sağlayacaktır.
Sektör	20 - Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı
Projenin amacı	Adana'da yapılması önerilen polyamid cips üretimi ile, Türkiye'nin iç pazarındaki talebin karşılanması, Avrupa, Orta Doğu ve Afrika pazarlarına ihracat için stratejik bir avantaj sağlanması amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Adana'da polyamid (PA) cips yatırımının önerilmesi, bölgenin tekstil ve otomotiv endüstrilerindeki hızlı büyüme ve bu sektörlerin yüksek kaliteli hammaddeye olan sürekli artan ihtiyacına dayanmaktadır. Ayrıca Ceyhan Enerji İhtisas Bölgesinde gerçekleştirilmesi öngörülen 1,7 milyar dolarlık polipropilen üretimi yatırımı ile 20 milyar dolarlık Adana Yumurtalık Petrokimya Tesisleri yatırımı dikkate alındığında kimya sektöründe yeni yatırımlara ve kümelenme için gerekli altyapıya sahip olan Adana için polyamid cips uygun ürünler arasında yer almaktadır.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	25.000 ton/yıl üretim
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Adana
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	36.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	60 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	36 Ay

Projenin hedef kitlesi	Adana ve çevre illerde birincil formda plastik hammadde imal eden sanayiciler ile üretim süreçlerinde Polyamid 6 cips kullanan ve bunu çoğunlukla ithal eden sanayiciler
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

KÜNYE 15*

Proje adı	Adana Kesici Uç İmalat Tesisi
Proje konusu	Sanayi
Projenin özeti	Metallerin makinede işlenmesini sağlayan kesici takım malzemeleri olan kesici uçlar, tungsten karbür hammaddesinin belirli üretim aşamalarından geçmesiyle elde edilmektedir. Kesici uçlar, Türkiye'nin ileri teknoloji gerektiren imalat sektörlerinde (otomotiv, savunma, havacılık) stratejik bir öneme sahiptir. Türkiye'nin bu alandaki üretim kapasitesinin artırılması, ithalat bağımlılığını azaltarak cari açığa olumlu katkı yaparken, aynı zamanda sanayide kullanılan yüksek teknoloji ürünlerin yerli tedarikini güvence altına alarak uluslararası rekabet gücünü artıracaktır.
Sektör	25 - Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)
Projenin amacı	Kesici uçların yerli üretimi ile, yüksek hassasiyet ve dayanıklılık gerektiren kritik üretim süreçlerinin kesintisiz ve maliyet etkin bir şekilde sürdürülmesi sağlanacaktır.
Projenin bölge için önemi	Adana, gelişmiş metal sanayisi ve güçlü talaşlı imalat sektörüyle kesici uç imalatı için ideal bir yatırım ortamı sunmaktadır. Kesici uçlar, fabrikasyon metal ürünleri imalatı alanında Adana'da yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu sektörde Adana'da 600'e yakın firma bulunmakla birlikte, sektörün Adana imalat sanayi içerisindeki payı %5,2'dir.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	306.000 adet/yıl üretim
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Adana
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	43.900.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	55 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	12 Ay
Projenin hedef kitlesi	Adana ve çevre illerde fabrikasyon metal ürünleri imalatı alanında faaliyet gösteren işletmeler ile otomotiv, savunma sanayi ve havacılık gibi sektörlerde üretim yapan sanayiciler

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

*Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

KÜNYE 16*

Proje adı	Mersin Tekne ve Yat Yapım Tesisi
Proje konusu	Sanayi, Turizm ve Denizcilik
Projenin özeti	Proje ile eğlence ve spor amaçlı olmak üzere küçük ve orta ölçekli tekne ve yatların üretiminin seri olarak yapılacağı, özel ölçekteki deniz araçları için ise sipariş usulü üretimin gerçekleştirileceği bir tersanenin kurulması öngörülmektedir.
Sektör	30 - Diğer ulaşım araçlarının imalatı
Projenin amacı	Tersane yatırımı, ülke ve bölge genelinde denizcilik endüstrisinin gelişimini destekleyecek, yerli üretimin artırılmasına katkıda bulunacak ve ülkemizde halihazırda üretilen jeneratör, kazan, kompresör, valf, boru devreleri, kapı ve lumboz gibi ilgili bir çok üründe karlılığı artıracak ve bu alanlardaki üreticileri destekleyecektir.
Projenin bölge için önemi	Mersin’de toplamda 1.250 yat kapasiteli 2 yat limanı ve 350 yat kapasiteli yat baseni bulunmaktadır. Bölgedeki mevcut altyapı, denizcilik ve yat üretimi için güçlü bir temel oluşturmaktadır. Yatırımın yapılacağı bu tersane, bölgedeki denizcilik endüstrisini daha da güçlendirecek, istihdam yaratacak ve yan sanayinin gelişimini teşvik edecektir. Ayrıca, bu yatırım, bölgeye olan yatırım akışını artırarak Mersin’in denizcilik sektöründeki rolünü pekiştirecektir.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	100 dönümlük açık ve kapalı alanda 1.000 tekne/yıl üretimi
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	10.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	350 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	24 Ay
Projenin hedef kitlesi	Mersin ve çevre illerde denizcilik faaliyeti yürüten işletmeler, jeneratör, kazan, kompresör, valf, boru devreleri, kapı ve lumboz üretimi alanlarında faaliyet gösteren işletmeler ile tekne ve yat sahibi olmak isteyen tüketiciler

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 1: Sürdürülebilir Mavi Ekonomi İlkeleri Çerçevesinde Deniz ve Kıyı Ekonomisi Geliştirilecektir

**Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.*

KÜNYE 17*

Proje adı	Adana Sentetik/Taş Kâğıt Üretim Tesisi
Proje konusu	Sanayi
Projenin özeti	Sentetik/taş kâğıt üretiminin ana girdisini kalsiyum karbonat oluşturmaktadır. Taş kâğıdın %70-80'i toz halde kalsiyum karbonattan meydana gelmektedir. Türkiye, dünyadaki önemli kalsiyum karbonat üreticilerinden bir tanesidir. 2023 yılında 416.975 tonluk ihracatıyla dünyada 2. sırada gelmektedir. Ancak Türkiye'de sentetik kâğıt üretim tesisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bölgenin hammaddeye yakınlık ve lojistik avantajlarını kullanarak, Adana OSB'de bir taş kâğıt üretim tesisi kurulması öngörülmektedir.
Sektör	22 – Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı
Projenin amacı	Trademap verilerine göre, Türkiye 108 Dolar/ton ihracat değeriyle dünyadaki en ucuz kalsiyum karbonata sahip ülkelerden biridir. Türkiye; taş kâğıt üretiminde ön plana çıkan Japonya, Çin, Tayvan, Almanya gibi ülkelere kıyasla hammadde maliyeti açısından avantajlı konumdadır. Ayrıca taş kâğıt üretiminin ağırlıkta olduğu Uzak Doğu'ya nazaran Avrupa ve Ortadoğu piyasalarına yakındır. Türkiye'de ilk olacak bu tesisin kurulumu ile katma değerli ürünlerin elde edilmesi ve bölgenin ihracat rakamlarının artırılması amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Adana OSB içerisinde yapılması planlanan yatırımın en önemli rekabet avantajı ucuz hammaddeye yakınlık ve Mersin Limanı gibi lojistik imkânlardır. Adana'da OSB'ye yakın olan Yılkale mevkiindeki taş ocaklarından hammadde temin edilebilmektedir. Sentetik /taş kâğıt üretiminde kullanılan ikinci ana girdi polipropilendir. Adana'da Ceyhan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesinde Rönesans holding tarafından yıllık 450 bin ton kapasiteli polipropilen üretim tesisi kurulması planlanmaktadır. Bu tesisten elde edilecek girdiler sentetik/taş kâğıt üretiminde kullanılabilir. Hammaddeye yakınlık ve lojistik imkânlar dâhilinde, yatırımın Adana ihracatına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	Yılda 40.000 ton sentetik/taş kâğıt üretimi
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Adana, Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi

Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	15.125.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	35 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	12 Ay
Projenin hedef kitlesi	Adana ve çevre illerde plastik tabaka, levha, tüp ve profil imalatı yapan işletmeler, taş ocağı işletmeleri, polipropilen üreticileri ile kağıt sektöründe faaliyet gösteren işletmeler
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

*Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

KÜNYE 18*

Proje adı	Mersin Meyve Tozu (Granül) İmalatı Tesisi
Proje konusu	Sanayi ve Tarım
Projenin özeti	Bölgede yoğun olarak yetiştirilen meyve ve hububat ürünlerinin toz haline getirilmesi neticesinde 1.000 gramlık hammaddeden 80 gram nihai ürün elde edilecektir. Ürünlerin yılın farklı dönemlerinde üretilmesi, tesisin yılın 12 ay çalışabilmesini sağlayacaktır. Ucuz dönemlerde yapılan hammadde alımları maliyet avantajı sağlayarak katma değer yaratılmasına olanak tanıyacak ve üreticiyi destekleyecektir. Paketlenmiş, dayanıklı, ağırlığı azalmış, katma değeri artmış ve markalaşmaya uygun ürünlerin ticareti üreticiye olduğu kadar lojistik gibi destekleyici sektörlerle de olumlu etkide bulunacaktır.
Sektör	10 – Gıda ürünlerinin imalatı
Projenin amacı	Mersin ilindeki meyve ve hububat ürünlerinin kurulacak tesiste işlenerek granül/toz haline getirilmesi, böylece katma değeri yüksek, depolanması ve nakliyesi kolay, raf ömrü uzun ürünlerin elde edilmesi amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Türkiye'deki muz ve keçiyoynuzu üretiminin yarısından, çilek ve portakal üretiminin üçte birinden fazlası Adana ve Mersin'den sağlanmaktadır. Yine sebze üretiminde bu iki ilimiz ön sıralarda yer almaktadır. Bu tesisin faaliyete geçmesi ile üreticinin yıl içerisindeki fiyat dalgalanmalarından etkilenmesi azalacaktır. Meyve tozunun kahvaltılık ve yeni içecekler gibi inovatif ürünlerde kullanılması sayesinde, üretim katma değerli hale gelecektir. Meyvelerin toz haline getirilmesi depolama ve nakliye maliyetlerini düşürecek ve ürünlerin saklanma süresini uzatacaktır.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	Meyvenin işlenerek yılda 4.500 ton meyve tozu üretimi
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	4.500.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	35 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	12 Ay

Projenin hedef kitlesi	Mersin ve çevre illerdeki meyve, sebze ve hububat üreticileri
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Hedef 3: Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

*Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

KÜNYE 19*

Proje adı	Mersin Organik Bebek ve Çocuk Maması Üretim Tesisi
Proje konusu	Sanayi
Projenin özeti	Son yıllarda sağlık ve beslenme sektöründe önemli bir yatırım alanı olarak öne çıkan, bebek ve çocukların beslenmesinde kullanılan organik mama imalatının Mersin’de gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Bu yatırım konusu; sağlıklı beslenme bilincinin giderek gelişmesi, bebek ve çocuk bakımında seçiciliğin ve kalite talebinin artması, kadınların iş hayatına katılımının yükselmesi ve bunlara bağlı olarak küresel pazarın yıllar içinde hızlı bir şekilde büyümesi gibi faktörler sayesinde giderek daha fazla rağbet görmektedir.
Sektör	10 – Gıda ürünlerinin imalatı
Projenin amacı	Bu yatırımla birlikte ülkemizin ilgili sektörde verdiği dış ticaret açığının azaltılması, tarım gıda sektöründe katma değeri yüksek, niş ve pazarı hızla büyüyen bir alanda üretim kabiliyetinin artırılması, stratejik öneme haiz bebek ve çocuk beslenmesinde yerli üretim kapasitesinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Mersin, 3,6 milyon ton meyve üretimi ile ülke genelinde 1’inci; 2,4 milyon ton sebze üretimi ile ülke genelinde 3’üncü sırada yer almaktadır. Bu sebeple, ilgili yatırım konusu için 12 ay boyunca tarımsal girdiye en rahat erişilebilecek illerin başında Mersin gelmektedir. Bununla birlikte; gıda sektörünün kentteki gelişmiş yapısı, iç pazara erişim kolaylığı ve ihracatta lojistik avantajı gibi etkenler sebebiyle Mersin, ilgili yatırım açısından avantajlı konumdadır. Mezkûr yatırımın; Mersin ihracatının %60’a yakınına oluşturan tarım-gıda sektöründen elde edilen katma değeri artırıcı, sektörün değer zincirini güçlendirici, niş ve örnek bir alan olarak öne çıkabileceği değerlendirilmektedir.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	500.000 kg / yıl üretim
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	3.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	30 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	12 Ay
Projenin hedef kitlesi	Mersin ve çevre illerdeki meyve ve sebze üreticileri

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Hedef 3: Tarımsal Üretimde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

**Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.*

KÜNYE 20

Proje adı	Adana Askorbik Asit (Vitamin C) Üretim Tesisi
Proje konusu	Sanayi
Projenin özeti	Vitamin C üretiminde kullanılan başlıca hammaddeler arasında mısır şurubu ve nişasta gibi bitkisel ürünler bulunmaktadır. Bu hammaddeler fermantasyon ve kimyasal dönüşüm süreçleri ile askorbik aside dönüştürülür. Askorbik asit, özellikle gıda ve sağlık sektörlerine önemli bir girdi sağlar. Gıda sektöründe içecekler, takviye gıdalar ve çeşitli işlenmiş gıdalarda kullanılırken, sağlık sektöründe vitamin takviyeleri ve ilaç üretiminde kritik bir bileşen olarak öne çıkar.
Sektör	21 - Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı
Projenin amacı	Ülkemizde üretimi olmayan askorbik asit, dünya genelinde büyüyen bir pazara sahiptir. 2023'te Türkiye, 14,28 milyon dolar değerinde Vitamin C ithal etmiş ve 1,12 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir; ithalatın büyük kısmı Çin'den yapılmıştır. Proje ile ülkemizde üretimi bulunmayan Askorbik Asit (Vitamin C) üretimine başlanarak cari açığın azaltılmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Proje ile Adana ilindeki mevcut üretim yapısı kullanılarak daha katma değerli üretime geçilmesi sağlanacaktır. Adana, mısır üretiminde Türkiye'de 3. sıradadır. Özellikle bölgede bulunan mısır ve nişasta fabrikaları askorbik asit yatırımı için uygun ve entegre bir ortama sahiptir. Türkiye'de yer alan 8 nişasta firmasının 4 tanesi Adana'da faaliyet göstermektedir. Adana'nın mısır yağı ve nişasta üretimindeki avantajlı konumu askorbik asit üretiminde hammaddeye erişim ve üretim kolaylığı sağlayacaktır.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	20.000 ton/yıl
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Adana, Sarıçam ve Seyhan
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	80.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	60 Kişi

Proje uygulama süresi	12 Ay
Projenin hedef kitlesi	Adana faaliyet gösteren mısır yağı ve nişasta üreticisi firmalar
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

KÜNYE 21*

Proje adı	Adana Yüksek Karbonlu Ferrokrom Metali Üretim Tesis
Proje konusu	Sanayi
Projenin özeti	Türkiye, dünya genelinde önemli büyüklükte krom rezervine sahip ülkelerden biridir. Kromit cevheri, ferrokrom üretiminde kullanılan temel hammaddedir ve Türkiye, bu cevherin üretiminde üst sıralarda yer almaktadır. Yüksek karbonlu ferrokrom, paslanmaz çelik üretiminde kullanılan kritik bir bileşendir. Türkiye'nin krom cevheri rezervlerini yerel olarak işleyerek katma değer yaratması, ülkenin dış ticaret dengesini iyileştirecek ve ithalata bağımlılığı azaltacaktır.
Sektör	24 – Ana metal sanayii
Projenin amacı	Proje ile Adana ilinde bir yüksek karbonlu ferrokrom metali üretim tesisi kurularak ülkemizin sahip olduğu krom cevherinin katma değerli üretimde kullanılması ve cari dengenin sağlanmasına katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Aladağ (Adana) bölgesinde bulunan Kızılyüksek-Yataardıç Krom yatağının, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü ve daha sonra Etibank'ın devraldığı sondajlı araştırmalar sonucunda, %5.60 Cr ₂ O ₃ tenörlü yaklaşık 198,1 milyon tonluk krom cevheri rezervine sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, Aladağ bölgesinde yer alan ve henüz değerlendirilmemiş diğer düşük tenörlü yatakların varlığı, bölgenin krom cevheri rezerv miktarının bu tahminlerden daha yüksek olabileceğine işaret etmektedir. Paslanmaz çelik üretimi gibi yüksek katma değerli ürünlerin elde edilebilmesinin planlandığı söz konusu yatırımın, bölgede önemli bir ekonomik değer ve istihdam olanağı yaratması beklenmektedir.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	60.000 ton/yıl
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Adana, Sarıçam
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	59.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	144 Kişi

Proje uygulama süresi	18 Ay
Projenin hedef kitlesi	Paslanmaz çelik üretimi yapan firmalar
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

*Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

KÜNYE 22

Proje adı	Adana Polilaktik Asitten (PLA) Plastik Üretim Tesisi
Proje konusu	Sanayi
Projenin özeti	<p>Proje kapsamında Adana’da Polilaktik Asitten (PLA) plastik üretilmesine yönelik bir tesis kurulması planlanmaktadır. Polilaktik Asit (PLA), genellikle mısır nişastası, şeker kamışı gibi şeker bazlı ürünlerden elde edilen biyolojik olarak parçalanabilir bir termoplastiktir. PLA, çevre dostu bir plastik alternatifi olarak kullanılır ve ambalaj malzemeleri, tek kullanımlık ürünler, tekstil, tarım ve 3D baskı gibi birçok sektörde yaygın olarak kullanılmaktadır.</p> <p>PLA pazarı dünyada 2023 yılında 1,16 milyar ABD doları olarak değerlendirilmektedir. PLA endüstrisinin 2024 yılında 1,35 milyar ABD dolarından 2032 yılına kadar 4,41 milyar ABD dolarına büyümesi beklenmektedir. Çevre dostu ürünlere olan talebin artmasıyla birlikte, biyolojik olarak parçalanabilir plastiklere olan talep artmaktadır. Ülkelerin karbon salınımı düşürme hedefleri doğrultusunda PLA'ya olan talebin artması beklenmektedir.</p>
Sektör	22 – Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı
Projenin amacı	Proje ile Adana ilinde bir PLA plastik üretim tesisi kurularak değişen çevresel önceliklere uygun üretim olanaklarının yaygınlaştırılması, bölgesel pazar payının genişletilmesi ve rekabet gücünün korunması amaçlanmaktadır.
Projenin bölge için önemi	Polilaktik Asit (PLA), genellikle mısır nişastası, şeker kamışı gibi şeker bazlı ürünlerden elde edilen biyolojik olarak parçalanabilir bir termoplastiktir. Adana, mısır üretiminde Türkiye’de 3. sıradadır. Özellikle bölgede bulunan mısır ve nişasta fabrikaları bu yatırım için uygun ve entegre bir ortam sunmaktadır. Adana’da kurulacak PLA plastik üretim tesisi; mevcut kaynaklardan elde edilen katma değer artırılmasına katkıda bulunacaktır.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	1.000 ton/yıl
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Adana, Sarıçam
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	17.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	30 Kişi

Proje uygulama süresi	12 Ay
Projenin hedef kitlesi	Çevre dostu ambalaj üretimi alanında faaliyet gösteren firmalar
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

KÜNYE 23*

Proje adı	Mersin Beş Yıldızlı Otel Yatırımı
Proje konusu	Turizm ve Konaklama Hizmetleri
Projenin özeti	Mersin'de yapılacak 5 yıldızlı otel yatırımı, bölgenin turizm potansiyelini artırmak ve uluslararası düzeyde turist çekmek amacıyla tasarlanan lüks bir otel inşası projesidir. Proje, yüksek kaliteli konaklama ve hizmetler sunarak, Mersin'i bir turizm ve iş merkezi haline getirmeyi amaçlamaktadır. Bu yatırım, yerel ekonomiye katkı sağlarken aynı zamanda önemli ölçüde istihdam yaratacaktır. Ayrıca, bölgenin cazibesini artırarak hem turistik hem de iş amaçlı seyahat edenlerin tercihi olmasını hedeflemektedir.
Sektör	55 – Konaklama
Projenin amacı	Mersin ilinin nitelikli konaklama altyapısının gelişmesi suretiyle doğrudan turizme ve dolaylı olarak diğer sektörler katkı sağlamak ve yerel iş fırsatları sunmak
Projenin bölge için önemi	Mersin ilimizde geçtiğimiz günlerde faaliyete giren Çukurova Uluslararası Havalimanı'nın, yıllık 9 milyon yolcu kapasitesi ile yerli ve yabancı turistlerin bölgemize çekilmesi noktasında çok önemli bir işlev göreceği öngörülmektedir. İlimiz genelinde yatırıma hazır sekiz Kültür Turizm Koruma ve Geliştirme Bölgesi bulunmaktadır. Bu bölgeler arasında tahsis edilmiş, tahsise hazır, altyapı ve planlama aşamaları devam eden farklı nitelikte yatırım alanları mevcuttur. Yatırımcıların önemli bir kısmı mezkûr alanlara yatırım yapmak için Çukurova Uluslararası Havalimanı'nın açılmasını ön şart olarak dile getirmekteydi. Havalimanının açılmasının ardından bu alanda yatırım iştahının hızlı bir şekilde artması beklenmektedir. Buna ek olarak; son yıllarda Mersin'de yapılan araştırma çalışmaları sonucunda termal kaynak varlığı ortaya çıkarılmıştır. Bunun neticesinde kentte 55 milyon dolarlık önemli bir turizm yatırımı gerçekleşmiştir. Söz konusu yatırımın akabinde termal turizme yönelik birçok yatırımcı da yeni alan arayışına girmiştir. Farklı lokasyonlarda proje ve etüt çalışmalarını devam ettiren yatırımcılar bulunmaktadır. Bütün bu gelişmeler ışığında, Mersin ilinin turizm potansiyeli de göz önünde bulundurularak, kentin önümüzdeki dönemde turizmden elde ettiği katma değeri artırmak ve çeşitlenmeyi sağlayarak turizmi tüm yıla yaymak amacıyla daha fazla nitelikli tesis ve yatak kapasitesine ihtiyaç duyduğu değerlendirilmektedir.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	120 odalı otel, 15 adet villa ve 72 adet apart
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin

Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	10.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	130 Kişi
Proje uygulama süresi	24 Ay
Projenin hedef kitlesi	Yerli ve yabancı turistler
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Hedef 2: Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ve Elde Edilen Katma Değerin Artırılması

*Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

KÜNYE 24

Proje adı	Mersin Bakliyat Ürünlerinden Hazır Gıda Ürünleri İmalatı
Proje konusu	Sanayi
Projenin özeti	Tesis; bakliyat temelli hazır çorbalar, yemek setleri, yüksek proteinli atıştırmalıklar ve dondurulmuş yemekler gibi geniş bir ürün yelpazesi sunmayı hedeflemektedir. Bu yatırım, giderek artan sağlıklı ve pratik gıdalara olan talebi karşılayacak ve tüketicilere doğal, protein açısından zengin, uzun raf ömrüne sahip alternatifler sunacaktır.
Sektör	10 - Gıda ürünlerinin imalatı
Projenin amacı	Bahse konu yatırımla birlikte ülkemiz bakliyat sektöründe başat konumda olan Mersin'in, yenilikçi ve inovatif ürünlere yönelerek sektörün dar boğazlarını aşması; aynı zamanda son dönemde artan sağlıklı ve hızlı tüketilebilen gıda talebine bakliyat temelli besleyici, pratik ve raf ömrü uzun gıda çözümleri sunarak kentin ilgili sektördeki değer zincirini geliştirmesi hedeflenmektedir.
Projenin bölge için önemi	Bakliyat ürünlerinin işlenmesine dayalı sanayinin yaklaşık % 70'i Mersin'de kuruludur. Ülkemiz bakliyat dış ticaretinin % 80-85'i Mersin üzerinden yapılmaktadır. Mersin limanı ülkemizdeki bakliyat üretim bölgelerinin dünyaya açılan kapısı konumundadır. Mersin bakliyat piyasasında sermaye, iç ve dış ticaret bağlantıları, know-how, bilgi ve deneyim, ürün işleme teknolojisi açısından diğer şehirlerle kıyaslanamayacak ölçüde bir birikim ve kümelenme oluşmuştur. Mersin ekonomisinde önemli yer tutan bu sektörden daha fazla katma değer elde etmek ve sektörün dar boğazlarını aşabilmek adına sağlıklı ve bitki bazlı beslenme trendine uygun; niş ve hazırlanması pratik bakliyat ürünleri üretilmesine yönelik yapılacak yatırımlar sayesinde sektörün değer zincirinde yeni bir aşamaya geçilerek dönüşüm sağlanabileceği değerlendirilmektedir.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	10.000 ton hammadde
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	5.000.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	50 Kişi

Proje uygulama süresi	18 Ay
Projenin hedef kitlesi	Gıda üretimi, hazır gıda, sağlıklı yaşam ve perakende sektöründe faaliyet gösteren yerel ve uluslararası yatırımcılar
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	2. Sağlıklı Bireyler 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması

KÜNYE 25*

Proje adı	Mersin Mermer Atıklarından Mikronize Öğütme Tesisi Kurulumu
Proje konusu	Sanayi
Projenin özeti	Özellikle mermer işleme tesisleri ve mermer ocaklarının yoğunlaştığı Mersin ili Silifke ilçesinde, blok ve yassı mermerin işlenmesi sonucu açığa çıkan mermer parçaları ve mermer tozları ekonomik bir fayda yaratacak şekilde değerlendirilememektedir. Mersin ili Silifke ilçesinde kurulacak bir işleme tesisi yatırımı, bahse konu atıkların farklı boyutlarda işlenmesine imkân sağlayacaktır. Bu sayede hem kâğıt, duvar kâğıdı ve karton üretimine; PVC boru, profil, lambri, kablo vb. plastik sektörüne; yapıştırıcılar, çiklet, yem sanayi, diş macunu, seramik, halı tabanı ve muşamba, sünger, kauçuk, mermerit gibi farklı sektörlere girdi sağlanacak hem de hali hazırda atık olarak görünen ürünlerin simbiyotik bir amaç ile kullanımı suretiyle çevresel ve ekonomik kazanım elde etmek mümkün olacaktır.
Sektör	23 – Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
Projenin amacı	Mermer atıklarının işlenmesi sonucu açığa çıkan mermer parçacıkları ve mermer tozunun sürdürülebilir üretim ve çevresel hassasiyetler göz önünde tutularak bahse konu katma değerli üretilere imkan sağlayacak şekilde dönüştürülmesi için mermer atıklarından mikronize öğütme tesisi kurulması amaçlanmaktadır
Projenin bölge için önemi	Silifke ilçesinde mermer ocakları ve mermer işleme tesisleri yoğunlukta olmasına rağmen, mevcut tesisler ile mermer ocaklarından elde edilen atığın simbiyotik bir yaklaşım ile yeniden değerlendirilmesine yönelik sistematik bir çalışma ya da yatırım bulunmamaktadır. Sadece Silifke OSB bünyesinde faaliyetlerini sürdüren 15 adet aktif mermer işleme tesisi bulunmaktadır. Bu tesislerde hali hazırda işlenmeyen mermer atıklarının işlenmesi sonucu oluşacak mermer tozu; kâğıt, duvar kâğıdı ve karton üretiminde; plastik sektöründe özellikle PVC boru, profil, lambri, kablo vb. üretiminde; yapıştırıcılar, çiklet, yem sanayi, diş macunu, seramik, halı tabanı ve muşamba, sünger, kauçuk, mermerit vb. sektörlerde kullanılabilir. Bu sebeple, mermer atıklarının toplanıp mikronize öğütülmeye tabii tutularak farklı sektörlerin hizmetine sunulmasına yönelik bir yatırıma gerek duyulmaktadır. Böylelikle hem ekonomik fayda sağlanarak gelir elde edilmesi mümkün olacak, hem de atıkların dönüştürülmesiyle çevresel fayda sağlanacaktır.
Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	3.000 m ² kapalı alan, 5.000 m ² açık alan olmak üzere toplam 8.000 m ² yatırım alanı öngörülmektedir. Yıllık üretim kapasitesi: 1 Mikron Kaplanmış Kalsit için 3.156 Ton, 2 Mikron Kaplanmış Kalsit için 4.734 Ton, 5 Mikron Kaplanmış Kalsit için 9.555 Ton olup; yatırım yeri maliyeti, yatırım tutarına dâhil edilmemiştir.

Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin, Silifke
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	3.760.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	65 Kişi (sürekli istihdam)
Proje uygulama süresi	12 Ay
Projenin hedef kitlesi	Mersin ve Silifke İlçesindeki Mermer Ocakları ve İşleme Tesisleri
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile İlişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 3: Sanayide Yeşil Dönüşüm Uygulamaları Yaygınlaştırılacaktır

*Söz konusu yatırım fırsatlarına ilişkin detaylı bilgiye <https://www.yatirimadestek.gov.tr/> adresinden erişim sağlanabilmektedir.

KÜNYE 26

Proje adı	Mersin Metalden Kalıp ve Döküm Modeli İmalatı Tesisi Kurulumu
Proje konusu	Sanayi
Projenin özeti	Metalden kalıp ve döküm modelleri; otomotiv yedek parça, savunma sanayi, beyaz eşya, mutfak ekipmanları, makine yedek parça, zirai endüstri, telekomünikasyon, plastik endüstrisi gibi birçok sektörde üretim süreçlerinde kullanılmaktadır. Ayrıca son dönemde yapılmakta olan yatırımlarla birlikte savunma sanayi, elektrikli mutfak aletleri ve beyaz eşya yatırımlarının önümüzdeki dönemde kentimizde daha da artacağı ve bölgenin bu anlamda bir alt merkez olacağı öngörülmektedir. İlâveten, plastik kasa başta olmak üzere bölgede önemli düzeyde plastik ürünler imalatı yapan firmalar bulunmaktadır ve bahse konu yatırımlar plastik sektörünün çeşitlenmesine de katkı sağlayacaktır. Bu sebeplerden dolayı, Mersin ilinde metal kalıp ve döküm modeli imalatı için yapılacak bir tesis yatırımının bölgedeki birçok sektörün ileri geri bağlantısını besleyeceği ve bölgeye katma değer sağlayacağı düşünülmektedir.
Sektör	25-Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine ve teçhizat hariç)
Projenin amacı	Farklı sektörlerdeki üretim süreçlerinde yoğun bir şekilde kullanılan, yine farklı imalat usullerine girdi sağlayan ve il genelinde üretim açığı bulunan metal kalıp ve döküm modeli imalat tesisinin kurulmasıyla imalat sanayinde birçok sektörün ileri geri bağlantılarının güçlendirilerek kent ekonomisinin rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir.
Projenin bölge için önemi	Metal kalıp ve döküm modelleri; alüminyum, çinko, bakır alaşımları ve talaşlı imalat ile metal ve plastik enjeksiyon gibi farklı bir çok imalat usullerine girdi sağlamaktadır. Bu haliyle; otomotiv yedek parça, savunma sanayi, beyaz eşya, mutfak ekipmanları, makine yedek parça, zirai endüstri, telekomünikasyon, aydınlatma, plastik gibi farklı sektörlerde üretim süreçlerinde yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Ülke genelinde bu denli yaygın bir kullanım alanına sahip ve ürün çeşitliliğinin fazla olduğu bir sektörde üretim genel olarak İstanbul, Kocaeli, Bursa, Konya gibi kentlerde kümelenmiştir. Mersin'in sanayi üretimindeki kapasitesi ve kalıp ve döküm modellerinin farklı birçok imalat kolunda kullanıldığı göz önünde bulundurulduğunda, bu alanda kentte bir üretim açığı bulunduğu gözlemlenmektedir. Söz konusu ihtiyacın farklı bölgelerden karşılanması, tedarik süreçlerinde yaşanan gecikmeler sebebiyle üretimde gecikmelere neden olmaktadır. Ayrıca, kalıp ve döküm alanında bölgede rekabet olmaması fiyatların yükselmesine ve erişimde sıkıntıya yol açmaktadır. Bütün bu sebepler ışığında bölgenin ihracat kapasitesi de düşünülerek Mersin ilinde metal kalıp ve döküm modeli imalatı için bir tesis yatırımı önem arz etmektedir.

Yatırımın/tesisin ölçeği (Kapasite)	10.000 m ² yatırım alanı ve yıllık 1000 ton üretim kapasitesi öngörülmüştür. Yatırım yeri maliyeti, yatırım tutarına dâhil edilmemiştir.
Proje yürütücüsü	Özel Sektör
Uygulama yeri	Mersin
Toplam proje bütçesi/ Sabit yatırım tutarı	1.200.000 ABD Doları
Projenin ilave istihdam öngörüsü	30 Kişi
Proje uygulama süresi	12 Ay
Projenin hedef kitlesi	Ana Metal Sanayii alanında faaliyet gösteren işletmeler
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkisi	8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 9. Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı
Bölge planı ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 2: İmalat Sanayiinde Katma Değer ve Verimliliğin Artırılması Sağlanacaktır

**ÖRNEK
PROGRAM FİKRİ
KÜNYELERİ**

VII. Örnek Program Fikri Künyeleri²

KÜNYE 1

Programın adı	Sürdürülebilir Mavi Ekonomi Programı
Programın konusu	Mavi Ekonomi
Programın amacı	Programın amacı; TR62 bölgesinde sürdürülebilir mavi ekonomi ilkeleri çerçevesinde deniz ve kıyı ekonomisinin geliştirilmesini sağlamak ve deniz ekosistemine zarar vermeden bölgede yapılabilecek denize dayalı küçük ve büyük ölçekli yatırımların önünü açarak, hem ekonomiye, hem istihdam artışına katkı sunmaktır. Bu çerçevede öncelikle mavi ekonomi ekosistemi geliştirilecek ve ardından sağlanacak desteklerle bu alanda üretim ve istihdamın artırılması sağlanacaktır.
Programın bölge için önemi	TR62 bölgesi 480 km uzunluğundaki Akdeniz kıyısı ile ciddi bir mavi ekonomi potansiyeline sahip bulunmaktadır. Bölge için daha rekabetçi bir üretimin, daha sürdürülebilir ve çevre ile dost bir ekonomiye geçiş ve mavi ekonominin geliştirilmesiyle gerçekleştirilebileceği değerlendirilmektedir. Buradan hareketle, mavi ekonomi alanındaki imkanların değerlendirilebilmesi için Program tasarlanmıştır.
Programın öncelikleri	Öncelik 1: Denizden elde edilen katma değer artırılması için yenilikçi ve denize dayalı yeni ekonomik faaliyetlerin belirlenmesi Öncelik 2: Deniz kaynaklarının çevresel hassasiyetler gözetilerek korunması ve yönetilmesi için destek sağlanması Öncelik 3: Kıyı alanlarının sektörlerin talepleri ile entegre biçimde koruma-kullanma dengesi dikkate alınarak bütünlük yönetimi ve planlamasının yapılması
Programın uygulama yeri	Adana ve Mersin
Program süresi	36 Ay
Program yürütücüsü	Çukurova Kalkınma Ajansı ve İlgili Üniversiteler Program Ortakları: İlgili Kamu Kurumları ve Yerel Yönetimler

² Bu program fikirleri bölge planı kapsamında yapılan sosyo-ekonomik analizler ve saha çalışmaları çerçevesinde ilgili paydaşlarla örnek olarak geliştirilmiş olup bölge planlarının hayata geçirilmesi için gereken bütün programları kapsamamaktadır. Ayrıca bu program, program konusunun tabi olduğu mevzuat çerçevesinde gerekli onayların alınması halinde uygulanabilecektir.

Uygulayıcı kurum/kuruluşlar	Valilikler, kıyı alanlarının bütünleşik yönetimi ve planlamasının yapılması konusunda koordinasyonu sağlayacak; büyükşehir ve ilçe belediyeleri, mavi ekonomi odaklı projeleri hayata geçirecek; üniversiteler, denize dayalı ekonomik faaliyetlerin belirlenmesi ve deniz kaynaklarının çevresel hassasiyetler gözetilerek korunması konusunda akademik destek sağlayacak; sanayi ve ticaret odaları ise katma değer artırılması için yenilikçi ve denize dayalı ekonomik faaliyetlerin belirlenmesi ve sektörün taleplerinin tespit edilmesi konularında yerel paydaş ve çözüm ortağı olarak yer alacaktır.
Destek türü ve bileşenleri	Akademik Danışmanlık ve Araştırma Çalışmaları: Üniversiteler Akdeniz Sınır Ötesi İşbirliği Programı ve Diğer Uluslararası Finansmanlı Projeler (Proje Konsorsiyumu: Üniversiteler, Çukurova Kalkınma Ajansı, Belediyeler, Odalar) Küçük Ölçekli Yatırımlar ve Etkinlikler: Belediyeler Teknik Destek Programı: Çukurova Kalkınma Ajansı Fizibilite Desteği: Çukurova Kalkınma Ajansı
Programın bütçesi	50.000 ABD Doları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla ilişkisi	6. Temiz Su ve Sanitasyon 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim 14. Sudaki Yaşam 15. Karasal Yaşam
Bölge Planı ile ilişkisi	Stratejik Öncelik 1: Rekabet Gücünün Artırılması Hedef 1: Sürdürülebilir Mavi Ekonomi İlkeleri Odağında Deniz ve Kıyı Ekonomisinin Geliştirilmesi

KÜNYE 2

Programın adı	Eko Turizmin Geliştirilmesi Programı
Programın konusu	Alternatif Turizm
Programın amacı	Programın temel amacı; TR62 Bölgesi'nde sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından geri kalmış durumda olan ancak turizm açısından yüksek potansiyel taşıyan ilçelerdeki halkın eko turizm vasıtasıyla refah düzeylerini artırmak, yerinde kalkınmayı sağlamak, eğitimlerle eko turizmi katma değerli hale getirmek, altyapı yatırımları ile turizm imkanlarını arttırmak, bölgenin tanıtımını yaparak eko turizm pastasından daha büyük pay almasını sağlamaktır. Bu çerçevede öncelikle kırsalda eko turizm alanındaki farkındalık artırılacak, potansiyel ortaya konularak sağlanacak desteklerle gelir ve istihdamın artırılması sağlanacaktır.
Programın bölge için önemi	TR62 Bölgesi'nin önemli bir eko-turizm potansiyeli bulunmaktadır. Program ile bu potansiyelin değerlendirilmesi ve özellikle kırsal alanda geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi açısından önem taşımaktadır.
Programın öncelikleri	Öncelik 1: İlçelerde turizmde hizmet kalitesinin artırılması için eğitimlerin verilmesi Öncelik 2: Bölgede eko turizm potansiyelinin daha iyi değerlendirilmesi için gerekli görülen alt ve üstyapıların tamamlanması Öncelik 3: Eko turizm paydaşlarının iş birliği içerisinde hareket etmesinin sağlanması Öncelik 4: Eko turizm destinasyonlarının bütüncül biçimde tanıtım ve pazarlamasının sağlanması
Programın uygulama yeri	Adana İli Aladağ, Tufanbeyli, Saimbeyli, Feke, Karaisalı, Karataş İlçeleri Mersin İli Gülnar, Mut, Çamlıyayla, Aydincık, Bozyazı İlçeleri
Program süresi	36 Ay
Program yürütücüsü	Çukurova Kalkınma Ajansı ve İlgili Kamu Kurumları Program Ortakları: Yerel Yönetimler ve Üniversiteler
Uygulayıcı kurum/kuruluşlar	İlgili kamu kurumları, eko turizm paydaşlarının iş birliği içerisinde hareket etmesinin sağlanması için koordinasyonu sağlayacak; büyükşehir belediyeleri ile ilgili ilçe belediyeleri, gerekli görülen alt ve üstyapıların tamamlanmasına destek olacak; TGA, eko-turizm destinasyonlarının bütüncül biçimde tanıtım ve pazarlamasını sağlayacak; turistik rehber odaları, yerel paydaş olarak destinasyonların tanıtımına destek olacak; üniversiteler, tarımsal kalkınma kooperatifleri ile kadın

	kooperatifleri ise, turizmde hizmet kalitesinin artırılması için verilecek eğitimlere katkı ve katılım sağlayacak ve ürünlerin çeşitlendirilmesinde işbirliklerine gidecektir.
Destek türü ve bileşenleri	Faaliyet Destekleri: Bakanlık ve İlgili Kuruluşlar Küçük Ölçekli Yatırımlar: Belediyeler, İlgili Kamu Kurumları Mali Destek Programı: Çukurova Kalkınma Ajansı Teknik Destek Programı: Çukurova Kalkınma Ajansı Fizibilite Desteği: Çukurova Kalkınma Ajansı
Programın bütçesi	25.000 ABD Doları
Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarıyla ilişkisi	4. Nitelikli Eğitim 8. İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme 10. Eşitsizliklerin Azaltılması 12. Sorumlu Üretim ve Tüketim
Bölge Planı ile ilişkisi	Stratejik Öncelik 4: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmanın Sağlanması Hedef 2: Turizmde Çeşitliliğin Sağlanması ve Elde Edilen Katma Değerin Artırılması

EK.1 MEVCUT DURUM ANALİZİ

(2024-2028 TR62 Düzey-2 Bölgesi Bölge Planı Mevcut Durum Analizi ayrı bir doküman olarak sunulmaktadır)

T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

ÇUKUROVA
KALKINMA AJANSI